

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
RADYO-TELEVİZYON VE SİNEMA ANABİLİM DALI**

CEVAP VE DÜZELTME HAKKI VE YENİ BOYUTLARI

MASTER TEZİ

**Hazırlayan
Sena COŞKUN**

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. Ahmet ÇİFTÇİ**

Ankara–2006

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

..... ait

..... adlı çalışma, jürimiz tarafından

.....
Anabilim/anasanat Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan Prof. Dr. Naci BOSTANCI
(İmza)

Üye Doç. Dr. Ahmet CİFTÇİ (Danışman)
(İmza)

Üye Yard. Doç. Dr. Serdar ÖZTÜRK
(İmza)

ÖNSÖZ

Bu Yüksek Lisans Tezi çalışmasında, medyada cevap ve düzeltme hakkı yeni boyutları ile incelenmiş, özellikle son dönemde hakkın kullanımına işlerlik kazandırılması amacıyla yazılı basında, radyo ve televizyon yayınlarında yapılan düzenlemeler üzerinde durulmuş, cevap ve düzeltme hakkının kullanımında yaşanan sorunlara değinilerek, hakkın kullanımına alternatif yollar sunulması suretiyle, çözüm önerileri getirilmiştir. Sinema filmleri ile internet yayıncılığında cevap ve düzeltme hakkının kullanıp kullanılamayacağının da tartışıldığı çalışmada, Uluslararası Sözleşmeler ile Avrupa Birliği'ne uyum sürecinde Uyum Yasaları ile yapılan düzenlemelere de değinilerek, bu düzenlemeler ile Türkiye'de mevcut mevzuat mukayese edilmiş ve eksikliklerin giderilmesi noktasında ne gibi düzenlemelerin yapılması gerektiği üzerinde durulmuştur.

Bu tez çalışmasının oluşmasında bana yardımcı olan, tez danışmanım Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi, Radyo - Televizyon ve Sinema Bölümü Öğretim Üyesi Doç. Dr. Ahmet ÇİFTÇİ'ye ve aileme değerli katkılarından dolayı teşekkürlerimi sunmayı bir borç biliyorum.

Sena COŞKUN

ANKARA - 2006

İÇİNDEKİLER

CEVAP VE DÜZELTME HAKKI VE YENİ BOYUTLARI

	Sayfa
ÖNSÖZ.....	i
İÇİNDEKİLER.....	ii
KISALTMALAR CETVELİ.....	vi
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

CEVAP VE DÜZELTME HAKKININ MAHİYETİ

1.1.Cevap ve Düzeltme Hakkının Tarihçesi.....	14
1.1.1. Dünyada Cevap ve Düzeltme Hakkının Tarihçesi.....	14
1.1.2. Türkiye’de Cevap ve Düzeltme Hakkının Tarihçesi.....	16
1.1.2.1. Osmanlı Devleti Dönemi.....	17
1.1.2.2. Cumhuriyet Dönemi.....	19
1.2.Cevap ve Düzeltme Hakkının Temel Hak Oluşu.....	27
1.3.Cevap ve Düzeltme Hakkının Önemi.....	32
1.4.Cevap ve Düzeltme Hakkının Tarafları.....	40
1.4.1. Aktif Sujeler.....	40
1.4.2. Pasif Sujeler.....	44

İKİNCİ BÖLÜM

ULUSLARARASI BELGELERDE CEVAP VE DÜZELTME HAKKI

2.1. Birleşmiş Milletler Bünyesinde Yapılan Çalışmalar.....	49
2.2. Avrupa Kıtasında Yapılan Çalışmalar.....	50
2.2.1. Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi'nde Cevap ve Düzeltilme Hakkı.....	51
2.2.2. Sınırsız Televizyon Direktifi'nde Cevap ve Düzeltme Hakkı.....	54
2.3. Cevap ve Düzeltme Hakkına İlişkin Uluslararası Etik İlkeler.....	57

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK POZİTİF HUKUKUNDA CEVAP VE DÜZELTME HAKKI

3.1. Yazılı Basında Cevap ve Düzeltme Hakkı.....	62
3.1.1. Cevap ve Düzeltme Hakkının Doğması İçin Gereken Koşullar.....	65
3.1.1.1. Kişilerin Haysiyet ve Şerefine Yayın Yoluyla İhlâli.....	65
3.1.1.2. Kişilerin Kendileriyle İlgili Gerçeğe Aykırı Yayın Yapılması.....	67
3.1.2. Cevap ve Düzeltme Hakkının Tarafları.....	71
3.1.3. Cevap ve Düzeltme Hakkının Kullanılma Usulü.....	74
3.1.4. Cevap ve Düzeltme Hakkına İlişkin Yazılı Basına Özgü Etik İlkeler.....	82
3.2. Görsel – İşitsel Basında Cevap ve Düzeltme Hakkı.....	87
3.2.1. Türkiye Radyo – Televizyon Kurumu'nda Cevap ve Düzeltme Hakkı.....	92
3.2.1.1. Cevap ve Düzeltme Hakkının Doğması İçin Gereken Koşullar.....	94

3.2.1.1.1. Kişilerin Haysiyet ve Şerefine Yayın Yoluyla İhlali.....	95
3.2.1.1.2. Kişilerin Kendileriyle İlgili Gerçeğe Aykırı Yayın Yapılması.....	95
3.2.1.2. Cevap ve Düzeltme Hakkının Tarafları.....	97
3.2.1.3. Cevap ve Düzeltme Hakkının Kullanılma Usulü.....	100
3.2.2. Özel Radyo ve Televizyonlarda Cevap ve Düzeltme Hakkı.....	105
3.2.2.1. Cevap ve Düzeltme Hakkının Doğması İçin Gereken Koşullar.....	108
3.2.2.2. Cevap ve Düzeltme Hakkının Tarafları.....	112
3.2.2.3. Cevap ve Düzeltme Hakkının Kullanılma Usulü.....	114
3.2.3. Sinemada Cevap ve Düzeltme Hakkının Kullanılıp Kullanılamayacağı.....	121
3.2.4. İnternette Cevap ve Düzeltme Hakkının Kullanılıp Kullanılamayacağı.....	123
3.3. Cevap ve Düzeltme Hakkının Kullanılmasında Alternatif Yollar (Eşdeğer Çözümler).....	131
3.3.1. Anında Cevap Hakkının Kullanılması.....	132
3.3.2. Özür ve Düzeltme Hakkının Kullanılması	135
3.3.3. Sulh Yoluyla Cevap ve Düzeltme Hakkının Kullanılması.....	136
3.3.4. Yayıncının Sorumluluğu İlkesinden Hareketle Cevap ve Düzeltme Hakkının Kullanılması	137
3.3.5. Kurum ve Kuruluşlarca Farklı Başlıklar Altında Cevap ve Düzeltme Hakkının Kullanılması.....	138
3.3.6. Basın-Yayın Çalışanları Arasında Cevap ve Düzeltme Hakkının Kullanılması	139

3.4.Cevap ve Düzeltme Hakkının Kullanılmasında Doğan Önemli	
Problemler.....	140
3.4.1. Cevap ve Düzeltme Hakkının Ücretli Olup Olamayacağı.....	140
3.4.2. Sulh Ceza ve Asliye Ceza Mahkemelerinin Yargılamaları.....	142
3.4.3. Öngörülen Para Cezaları Meblağının Caydırıcılığı.....	143
3.4.4. Cevap ve Düzeltme Hakkının İlân ve Reklâmlara Karşı Kullanılıp	
Kullanılamayacağı.....	145

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ MEDYA MEVZUATI'NA UYUM BAKIMINDAN CEVAP VE DÜZELTME HAKKI VE DOĞAN SORUNLAR

4.1. Yazılı Basında Cevap ve Düzeltme Hakkı.....	151
4.2. Görsel – İşitsel Yayınlarda Cevap ve Düzeltme Hakkı.....	155
4.2.1. Radyo ve Televizyonlarda Cevap ve Düzeltme Hakkı.....	156
4.2.1.1. Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi Bakımından	
Cevap ve Düzeltme Hakkı.....	156
4.2.1.2. Sınırsız Televizyon Direktifi Bakımından Cevap ve	
Düzeltme Hakkı.....	160
4.2.2. İnternette Cevap ve Düzeltme Hakkı.....	163
SONUÇ.....	170
KAYNAKÇA.....	177
EKLER.....	185
ÖZET.....	242
ABSTRACT.....	243

KISALTMALAR CETVELİ

AB: Avrupa Birliği

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

a.g.e.: Adı geçen eser

a.g.m.: Adı geçen makale

a.g.t.: Adı geçen tez

AİHS: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

ASTS: Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi (The European Convention on Transfrontier Television)

AÜHF: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi

AÜSBF: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi

BDDK: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu

bkz.: Bakınız

BM: Birleşmiş Milletler (United Nations)

BMİHEB: Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi (Universal Declaration on Human Rights of United Nations)

BYYO: Basın Yayın Yüksekokulu

CD: Ceza Dairesi

CDA: Communications Decency Act (İletişim Ahlâkı Yasası)

DVD: Digital Versatile Disc (Dijital Versatil Disk)

EBU: European Broadcasting Union (Avrupa Yayın Birliği)

EC: European Commission (Avrupa Komisyonu)

EEC: The European Economic Community (Avrupa Ekonomik Topluluğu)

f.: Fıkra

GAP: Güneydoğu Anadolu Projesi

İTİA: İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi

IUPA: International Union of Press Associations (Uluslararası Basın Dernekleri Birliği)

İÜHF: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi

IWF: Internet Watch Foundation (İnternet İzleme Komitesi)

L.: Leaf

m./md.: Madde

No.: Numara

OECD: Organization for Economic Cooperation and Development (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı)

OJ.: Official Journal (Resmî Gazete)

p.: Page (Sayfa)

pp.: Paper Pagination (Sayfa Numaralama)

RG: Resmî Gazete

RTÜK: Radyo ve Televizyon Üst Kurulu

s.: Sayfa

SPK: Sermaye Piyasası Kurulu

STD: Sınırsız Televizyon Direktifi (The Television without Frontiers Directive)

SSCB: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği

TBMM: Türkiye Büyük Millet Meclisi

T.C.: Türkiye Cumhuriyeti

TCK: Türk Ceza Kanunu

TİSSAD: Türkiye İnternet Servis Sağlayıcılar Derneği

TRT: Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu

TV: Televizyon

UNESCO: United Nation Education, Science and Cultural Organization (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü)

USA: United States of America (Amerika Birleşik Devletleri)

vb.: Ve benzerleri

vs.: Vesaire

WTO: World Trade Organization (Dünya Ticaret Örgütü)

YTL: Yeni Türk Lirası

GİRİŞ

Yeni iletişim teknolojilerinin basım, yayın ve iletim olanaklarını arttırması, enformasyonların yönlendirilmesi ve iletilmesini kolaylaştırmıştır. Bu sayede de önemi giderek artan medya; günümüzde büyük bir sektör haline gelmiştir. Basın teknolojisindeki modern gelişmeler, sayıları artan iletişim araçları, dijital bir evrimle giderek yaygınlaşan televizyon ve radyo kanalları, hızla ilerleyen internet yayıncılığı, bireyleri ve toplumları etkileyerek, onların duygu ve düşüncelerini değiştirebilmektedir.

“*Araç iletinin kendisidir (Medium is a message)*”, diyen Kanadalı toplumbilimci Marshall McLuhan’a göre, her bir iletişim teknolojisi toplumları daha da ileriye götürmekte ve sonunda tüm dünya küresel bir köye (*global village*) dönüşmektedir. “*Küresel köy*”de aynı medyayı kullanan herkes aynı biçimde davranacak ve hissedecektir. Toplum ve kültürel değerler teknolojiyle değişecektir. Teknolojinin bağımsız bir değişken olarak, yaptığı etkiler ile düşünceler veya algı modellerini sürekli ve direnç olmaksızın değiştirdiğini, toplumsal gelişimi belirlediğini söyleyen McLuhan, bilgilerin hem kayıt edilebilir, hem çok sayıda çoğaltılabilir hem de çok uzaklara iletilebilir hale geldiğini belirtmektedir.¹ Teknolojiyi tarihsel koşullardan ve toplumun maddi, ekonomik-siyasal tabanından soyutlayarak, bilinci, yabancılaşmayı ve değişimi teknolojinin saptadığını belirtir; fakat bunun toplumsal yapı ve ilişkilerle bağıntısına değinmez.²

¹ İrfan ERDOĞAN, Korkmaz ALEMDAR: **Öteki Kuram**, (Ankara: Erk Yayınları, 2002), s.171-174; Yusuf ADIGÜZEL: **Kitle Toplumunun Açmazları Kültür Endüstrisi**, (İstanbul: Şehir Yayınları, 2001), s.93-96; George GERBNER: “*Kitle İletişim Araçları ve İletişim Kuramı*”, **Kitle İletişim Kuramları**, Derleyen: Erol MUTLU, (Ankara: Ütopya Yayınevi, 2005), s.90.

² İrfan ERDOĞAN, Korkmaz ALEMDAR: **a.g.e.**, s.185.

İnsanlar için iletişimin (communication) doğal, kaçınılmaz ve bir o kadar da gerekli bir olgu olduğu düşünüldüğünde, bireylerin içinde yaşadıkları dünyayı, çevrelerini bilmek, tanımak, çevreleri hakkında bilgi sahibi olmak istedikleri sonucuna ulaşılabilir. Böylece çevresini bilerek, kendisini bu çevrede anlamlandıran birey, diğer yandan bu sayede kendisini ve/veya çevresini geliştirip bir yandan da çevresindeki belirsizlikleri yok etmektedir. İnsanın iç dünyasının huzuru açısından diğerleri ile iletişim kurması ya da bilgi sahibi olması önemli bir öğedir.

Bu anlamda bireyler, bu açığı kapatmak için kitle iletişim araçlarına ihtiyaç duyarlar ve hatta bu araçlara bağımlı hale gelirler. Bu noktada medyanın onlara ileteceği her tür enformasyon özel bir öneme sahip olmaktadır. Medyanın, bireylere bu enformasyon iletme sürecinde -doğru, tarafsız ve çok yönlü iletileri aktarma- zaman zaman kendisine verilen özgürlüğü yanlış şekilde kullandığı ya da çeşitli sebeplerle kullanmak zorunda kaldığı da görülebilmektedir.

Bu süreçte ve medyanın yukarıda da belirtilen ve giderek gelişen bu etkinliği karşısında kişi, ister istemez korumasız kalabilmekte; kişilik hakkını oluşturan değerlerin (örneğin; haysiyet ve şeref yani onur, özel hayat, vb.), yazılı basın, radyo ve televizyon yoluyla daha kolay ihlâl edilebilme ihtimali oluşabilmektedir.

Medyanın kendisine tanınan özgürlüğü kötüye kullanması suretiyle, kişilere verdiği zararların önlenmesi ve ortadan kaldırılması noktasında, varolan müeyyidelerin yeterli olmadığı görülmüştür. Bir kimse hakkında basın-yayın organında yer alan suçlama ve haberleri çok sayıda kişi öğrenebilecekken; bu tarz haberler nedeniyle yaptırıma uğrayan basın-yayın mensubu yahut basın-yayın kuruluşundan ise çok az sayıda kişi haberdar olabilmektedir. Hatta toplum içerisinde, hakkında gerçeğe aykırı yayın yapılan yahut haysiyet ve şerefi (honor and dignity) zedelenen kişiye karşı kuşku beslenmeye devam edilebilmektedir.

Kısacası, kişiler ve toplum bakımından çok sayıda yararları olan kitle iletişim araçları, kişiler hakkında asılsız, gerçeğe aykırı yayınlar yapmak, onur, özel hayat gibi kişilik hakkını oluşturan değerleri ihlâl etmek suretiyle onlara zarar verebilmekte, onları toplum nazarında küçük düşürebilmektedir. O halde, güçlü medya karşısında kişinin korunması gerekmektedir.

Bu nedenle uzakları yakınlaştıran ve büyük bir hedef kitlesine sahip olan kitle iletişim araçları yayını ile zarara uğrayan kişinin mağduriyetinin kısa bir süre içerisinde kısmen de olsa giderilmesinde, denge sağlayıcı bir müessese olan “*cevap ve düzeltme hakkı*”ndan faydalanılmaktadır.

KONUSU:

Bu Yüksek Lisans Tezi'nin adı ve konusu “*Cevap ve Düzeltme Hakkı ve Yeni Boyutları*” üzerinedir. Cevap ve düzeltme hakkının kişilik hakkını ve kamuoyunu koruması, basın ahlâkı ve özgürlüğü yönünden kitle iletişim araçlarının her biri tek tek ele alınarak, son dönemde yapılan yeni düzenlemeler ışığında ve uluslararası belgeler çerçevesinde bir değerlendirilmesinin yapılması, bu “*Tez*”in konusunu oluşturmaktadır.

AMACI:

Bu çalışma ile cevap ve düzeltme hakkı (*tekzip*) kavramı açıklanarak, her bir kitle iletişim aracında söz konusu hakkı doğuran sebeplerin, hakkın taraflarının ve kullanım usullerinin ortaya konulması suretiyle, ortaya çıkan problemlere çözüm önerileri getirilmesi ve söz konusu hakkın kullanımında alternatif yollar üretilmesi amaçlanmaktadır. Ayrıca cevap ve düzeltme hakkına ilişkin Türk Basın-Yayın Mevzuatında yer alan hükümler ile Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi (The European Convention on Transfrontier Television) ve Sınırsız Televizyon Direktifi (The Television without Frontiers Directive)

bağlamında Avrupa kıtasında yapılan uluslararası düzenlemelerin karşılaştırılması suretiyle, Türkiye'nin bu konuda mevzuatında yapması gereken değişiklikleri incelemek ve yapılması gereken düzenlemeleri tespit etmek de çalışmanın bir diğer amacıdır.

ÖNEMİ:

İletişim çağı olarak da adlandırılan çağımızda, teknik olanakların gelişmesi, kitle iletişim araçlarının (*kamuoyunu etkileyen, yönlendiren bir dördüncü erk konumuna erişmesi nedeniyle*) kişilik hakkına karşı büyük bir tehdit oluşturduğu kabul edilmekte ve kişilik hakkının bu yayınlar karşısında korunması, gittikçe artan bir önem kazanmaktadır.

Bu tez çalışmasının önemi de, zaman zaman kişilik hakkı ile basın-yayın özgürlüğünün çatışmasından kaynaklanmaktadır. Basın özgürlüğü-kişilik hakkı ilişkisinin, dengeli bir şekilde düzenlenmesi önem arz etmekte; basın-yayın kuruluşlarının görevlerini tam olarak ifa edebilmeleri için, sahip oldukları özgürlüğü kötüye kullanmamaları gerekmektedir. Zira, diğer hak ve özgürlüklere saygı gösterilmeyip özgürlüğün kötüye kullanılması durumunda, kişi özgürlüğü ihlâl edilebilmekte, toplumsal düzen bozulabilmektedir. Basın-yayının ahlâki yükümlülüklerini yerine getirmemesi durumunda, özellikle kişilere vereceği zararların büyük boyutlarda olacağı da açıktır.

Bu nedenle, basın-yayın özgürlüğünün kötüye kullanılmasını önlemeye yönelik kurumlar, özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra tesis edilmeye başlanmıştır. Türkiye'de radyo ve televizyon (TV) yayınları üzerinde, Devlet tekelinin ortadan kalkmasıyla, özel radyo ve TV'lerin rahat çalışma olanağına kavuşması, adeta bir medya patlaması olgusunu ortaya çıkarmıştır. Bu durumda, yeterli yasal altyapıya sahip olamamanın da etkisiyle, kişilik hakları daha kolay ihlâl edilmekte ve bu ihlâller, çoğu zaman gerek halk tarafından

gerekse medya mensupları tarafından şikâyet konusu yapılmaktadır. Böyle bir durumda denge sağlayıcı işlevleri olan mekanizmanın varlığı, mecburi bir ihtiyaç olarak kendini dayatmaktadır.

İşte, bu mekanizmalardan biri de cevap ve düzeltme hakkıdır. Cevap ve düzeltme hakkı, kişinin “*haysiyet ve şerefine dokunulması*” veya “*kendisiyle ilgili gerçeğe aykırı yayınlar yapılması*” halinde hukuken tanınan bir müessesedir. Son dönemde hem Türkiye’de hem de uluslararası alanda yeni düzenlemeler yapılmıştır. Böylece, kişilik hakkına zarar veren ve hukuka aykırı nitelik taşıyan - yazılı, görsel ve işitsel- yayınlara karşı, zarar gören kişiye, aynı araç ve olanaklardan yararlanarak (*silahlarda eşitlik sağlanarak*) cevap verebilme imkânı tanınması suretiyle, kişilik hakkının korunması sağlanmaktadır. Belirtmek gerekir ki, cevap ve düzeltme hakkının kullanılmasında hâlâ sorunlar yaşanmaktadır. Dolayısıyla, özellikle Türk basın-yayın mevzuatının Avrupa Birliği (AB) mevzuatına uyumlaştırılması sürecinde bu sorunların tespiti ve çözüm yollarının önerilmesi Tez’in önemini ortaya koymaktadır

Cevap ve düzeltme hakkının, kişilik hakkına saldırıdan dolayı, ayrıca tazminat ve ceza davalarına engel olmaması, bu hakkın kullanımını teşvik eden önemli bir neden olmaktadır. Güçlü medyaya karşı zayıf durumdaki kişilere verilmiş bir hak olan cevap ve düzeltme hakkının kullanılması neticesinde ise, basının daha sorumlu ve meslek esaslarına daha uygun hareket etmesi sağlanacaktır. Bundan fayda görecektir. Bunu, yine basın ve basın özgürlüğünün kendisidir.

Günlük hayata bakıldığında, özellikle Avrupa Birliği Medya Mevzuatına uyum sürecinde çıkarılan 5187 sayılı Basın Kanununun hakkın kullanımına işlerlik kazandırmak üzere ağır yaptırımlar getirmesine rağmen, basın-yayın organlarında cevap ve düzeltme hakkını doğuracak yayınların sıkça yapıldığı da görülmektedir. Ancak, Türkiye’de münhasıran cevap ve düzeltme hakkına ilişkin

yapılmış henüz çok az çalışma vardır.³ Bu çalışma bu yönüyle, kanımızca, her bir kitle iletişim aracında ayrı ayrı olmak üzere cevap ve düzeltme hakkının hangi hallerde kullanıldığını, taraflarını ve kullanım usullerini gözler önüne seren, hakkın yeni boyutlarıyla birlikte yepyeni bir ses eklemiş olması bakımından güncel bir kaynak olarak da kabul edilebilir. Özellikle, basın-yayın mevzuatı ve medya etiği hakkında genel hükümler içeren yeterli sayıda kaynak bulunabilirken, yayın yoluyla zarara uğrayanların haklarını arama noktasında yeterli çalışmanın yapılmadığı görülmüştür.⁴ Çalışma ayrıca, Türkiye'deki mevcut hukukî durumdan kaynaklanan, cevap ve düzeltme hakkının kullanımında yaşanan sorunlara çözüm önerileri getirilmesi ve söz konusu hakkın etik kodlarda ne şekilde yer aldığına ortaya konulması açısından ve bu konuda yapılmış az sayıda güncel çalışmadan birisi olması bakımından önemlidir.

³ Bu çalışmalardan bazıları şu şekilde sıralanabilir: **a)** Özkan TİKVEŞ, “Cevap Hakkı Üzerine Bir İnceleme”, Mukayeseli Hukuk Araştırma Dergisi, No:1, 1967; **b)** Ahmet ÇİFTÇİ, “Radyo ve Televizyonda Cevap ve Düzeltme Hakkı”, Ankara Barosu Dergisi, Ankara: Yıl:1991, Sayı:6; **c)** Ahmet ÇİFTÇİ, “3445 Sayılı Kanunla Değiştirilen Basın Kanununun 19. Maddesine Göre Yazılı Basında Cevap ve Düzeltme Hakkı”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Ankara: AÜHF Yayını, Cilt:42, Sayı:1-4, 1991-1992; **d)** İzzet ÖZGENÇ, Adem SÖZÜER, “Basının Hürriyeti Kavramı, Basın Yoluyla İşlenen Suçlarda Sorumluluk Rejimi ile Cevap ve Düzeltme Hakkı Üzerine Düşünceler”, Yeni Türkiye. Cilt:1, Sayı:11, Eylül-Ekim 1996; **e)** Tayyip KARAKAYA, “Kitle İletişim Hukukunda Cevap ve Düzeltme Hakkı”, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: 1999; **f)** Murat KIZILYAR, “Kitle İletişim Özgürlüğü ve Medyada Cevap ve Düzeltme Hakkı”, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: 1999; **g)** Atilla COŞKUN, Gazete, Radyo ve Televizyon Yayınlarında Cevap Hakkı, İstanbul: Legal Yayıncılık, Birinci Baskı, 2002.

⁴ Tez çalışması sırasında “yayın yoluyla zarara uğrayanların haklarını arama noktasında” şu kaynaklara ulaşılabilmektedir: **a)** Ersan ŞEN, Devlet ve Kitle İletişim Araçları Karşısında Özel Hayatın Gizliliği ve Korunması, İstanbul: Kazancı Hukuk Yayınları, No:48, 1996; **b)** Gürsel ÖNGÖREN, Televizyon ve Radyoda Kişilik Haklarına Saldırlara Karşı Hukukî Başvuru Yolları, İstanbul: Der Yayınları, 1996; **c)** Sevil AYDIN, Radyo ve Televizyon Yoluyla Kişilik Haklarının İhlali ve Hukuksal Korunma, Ankara: 1997; **d)** İlknur SERDAR, Radyo ve Televizyon Yoluyla Kişilik Hakkının İhlali ve Kişiliğin Korunması, Ankara: Seçkin Yayınevi, Ekim 1999; **e)** Cevat ÖZEL, Kitle İletişim Araçları ve Kişilik Haklarının Korunması, İstanbul: Arion Yayınevi, Birinci Basım, 2003; **f)** Volkan SIRABAŞI, İnternet ve Radyo-Televizyon Aracılığıyla Kişilik Haklarına Tecavüz, Ankara: Adalet Yayınevi, 2003; **g)** Sibel ÖZEL, Uluslararası Alanda Medya ve İnternette Kişilik Haklarının Korunması, Ankara: Seçkin Yayıncılık, İkinci Baskı, 2004.

Çalışmanın cevap ve düzeltme hakkına ilişkin Avrupa kıtasında varolan uluslararası sözleşmeler incelenerek yapılması, söz konusu hakkın Avrupa’da nasıl yorumlandığının ve ne gibi çalışmaların yapıldığının daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır.

YÖNTEM:

Bu çalışma, “*yorumsamacı araştırma tasarımı*” ile “*nedensellik ilişkisi tasarımı*” türlerinin belli safhalarda uygulanmasıyla hazırlanmıştır. Nitel araştırma yöntemleri ile yapılan kapsamlı analitik incelemeler sonucunda, bulguların değerlendirilmesiyle ortaya çıkan sorun ve çelişiklere çözüm önerileri getirilmiştir.

Kavramsal Çerçeve:

Tarihsel bir karşılaştırma sayesinde çalışma, tarihsel bir perspektife yerleştirilmiş, istenmeyen tekrarların önlenmesi neticesinde bilgilerin önceki bilgilerle ilişkilendirilmesi kolaylaştırılmıştır. İncelenen metinlerin analitik olarak incelenmesi sırasında, basın-yayın mevzuatında varolan konuyla ilgili Kanun hükümleri, yönetmelikler ve benzeri hükümler; uluslararası alanda son dönemde yapılan düzenlemeler (Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi–ASTS ve Sınır Tanımayan Televizyon Direktifi–STD) ve değişiklikler ışığında, mukayese edilerek ele alınmış; yorumlama, sentez ve sonuç çıkarma metotları kullanılmıştır. Bu yolla çalışmanın kavramsal temelini oluşturacak (*kritik faktörleri ve değişkenleri ve aralarındaki ilişkileri gösterebilecek*) bir kavramsal çerçeve de elde edilmiştir.

Çalışmada bir örnekliğin sağlanması açısından biçim (form) çalışmanın her yerinde aynıdır. Örneğin, kaynak gösterme çalışmanın tamamında dipnotlarla yapılmış, kaynak bağlaçları kullanılmamıştır. Aynı şekilde yazı alanı

ölçüleri, başlık biçimleri ve atıflar çalışmanın her yerinde aynı özellikleri taşımaktadır.

Cevap ve düzeltme hakkının çeşitli tanımları yapılmıştır. Bir tanımda cevap hakkı, kişiye menfaatleri gereği tanınan temel (klâsik) bir hak olarak görülürken; başka bir tanımda, adlî yargılamanın ağır işleyişine karşı garanti temin eden bir müessese olarak kabul edilmiştir. Esasen temel kişi haklarından biri olan cevap ve düzeltme hakkı (ASTS m.8, STD m.23, Anayasa m.32) ile hem haksız ithamlara uğrayarak, haysiyet ve şerefi zedelenmiş yahut kendisi hakkında gerçeğe aykırı bilgi verilmiş kişiye, kendini, aynı “*silah*”la meşru bir savunma hakkı verilmekte, hem de basın-yayın özgürlüğünün amacına uygun olarak yerine getirilmesine katkıda bulunmaktadır. Cevap ve düzeltme hakkının bir yandan kişi hakları (klâsik haklar) kapsamına giren, diğer yandan ise kamuoyunun oluşmasına katılma anlamına gelen bir kavram olduğunu gösteren iki yönü bulunmaktadır. Dolayısıyla bu hak, gerçeğe aykırı yapılmış bir yayından doğan zararlı sonuçları hem kişi hem de kamu yararına uygun olarak ortadan kaldırması, tamir edilmesi amacını gütmektedir. Ayrıca basının daha sorumlu ve meslek ilke ve esaslarına daha uygun hareket etmesini sağlamaktadır.

Kitle iletişim araçları ile yapılan yayınlara karşı, zarara uğrayan kişiye görüşlerini açıklama olanağının tanınması, basında, “*çok seslilik*”in sağlanabilmesi için gerekli görülmektedir. Bu açıdan cevap ve düzeltme hakkı, kişilik haklarının (*haysiyet ve şeref*) korunması dışında, düşünce açıklama hakkının da bir gereği olarak görülmelidir. Düşünce açıklama hakkı, yalnızca basın mensuplarına tanınmış bir hak olmadığına göre, basın dışından, yayın yoluyla, düşünce açıklama olanağını tanımak, gazetelerin açıklamalarına karşı görüş çeşitlemesini sağlayacak olanakları tanımak gerekmektedir. Bu olanaklardan biri de cevap ve düzeltme hakkıdır. Bu bağlamda söz konusu hak, kişilik hakkı ile basın özgürlüğü arasında kurulmak istenen denge açısından çok

önemli bir hak olma özelliği göstermektedir. Çalışmanın temelini oluşturan kavramlar ise, “*ifade (söz) özgürlüğü, basın özgürlüğü, süreli yayın (mevkute), cevap ve düzeltme (tekzip) hakkı, kişilik hakkı, haysiyet ve şeref (onur), gerçeğe aykırılık*”tır.

Varsayımlar:

Cevap ve düzeltme hakkının uluslararası belgelerde ve Anayasalarda bir temel hak olarak öngörüldüğü ve bu hakkın da kitle iletişim araçlarına karşı kullanılabileceği varsayımlarından (*assumption*) hareketle, Tez’de cevap ve düzeltme hakkının mahiyeti yeni gelişmeler (Avrupa Birliği Medya Mevzuatındaki düzenlemeler) çerçevesinde ele alınmış ve Tez’de ortaya çıkan temel sorunlara çözüm önerileri getirilmeye çalışılmıştır. Varsayım, bu çözüm önerilerinden birinin de cevap ve düzeltme hakkına alternatif bazı yolların geliştirilip geliştirilemeyeceği ve bu eşdeğer çözüm önerilerinin ne denli faydalı olacağı hususunu tartışmak üzerine kuruludur.

Kapsam ve Sınırlılıklar:

Tez çalışmasının kapsamını, cevap ve düzeltme hakkına ilişkin uluslararası belgelerde ve Türk Medya Mevzuatında varolan hükümler, cevap ve düzeltme hakkını doğuran koşullar, hakkın tarafları, kullanımı esnasında yaşanan sorunlar ve bu alanda yapılan çalışmalarla, Avrupa Birliği’nin cevap ve düzeltme hakkı ile ilgili mevzuatı ve Türkiye’nin bu mevzuata uyumu için yapılması gerekenler oluşturmaktadır. Tez’in kapsamına, süreli yayınlar, radyo, televizyon, sinema ve internette cevap ve düzeltme hakkının mahiyeti ve Avrupa Birliği Medya Mevzuatı’na uyum çerçevesinde yapılan değişiklikler ile yapılması gereken değişiklikler dâhil olup, basın-yayına ilişkin diğer hususlar (*sorumlu müdür, eser sahibi, basılmış eser, yayın, hukukî ve cezaî sorumluluk, vb.*) kapsam dışında bırakılmıştır.

Daha önce de belirtildiği üzere, cevap ve düzeltme hakkının kişi hak ve özgürlükleri bağlamında ve ayrıca söz konusu hakkın Avrupa Birliği Mevzuatında düzenlenişi konusunda henüz yeterli araştırma ve çalışma yapılmadığı; yapılan sınırlı sayıdaki araştırmalara ait bilgi ve verilerin ise oldukça dağınık ve genellikle medya mevzuatının bir parçası olmaktan öteye gidemediği görülmüştür. Yine, çalışmanın sınırlılıkları bakımından basın-yayın mevzuatının yalnızca cevap ve düzeltme hakkı ile ilgili bölümleri değerlendirilerek, asıl çalışma alanımızın bizatihi hukuk olmaması hasebiyle de, hukukî kavramlarda fazla ayrıntıya girilmeden, konunun ana çerçevesini oluşturacak oranda bu kavramlar ele alınmıştır. Özellikle Türk pozitif hukukunda cevap ve düzeltme hakkı ele alınırken, Türk Basın-Yayın Mevzuatı açısından Tez konusunu ilgilendiren bölümler üzerinde durulmuş, kavramsal kargaşaya yer verilmemeye çalışılmıştır.

“*Cevap ve Düzeltme Hakkı ve Yeni Boyutları*” adlı bu çalışma, dört bölümden oluşmaktadır. Her bölümde, incelenen konuya ilişkin öğreti ve uygulamadaki fikirlerin yansıtılmasına ve özellikle kişisel görüşümüzün gerekçeleri ile ortaya konulmasına özen gösterilmeye çalışılmıştır.

“*Cevap ve Düzeltme Hakkının Mahiyeti*” başlıklı birinci bölümde; cevap ve düzeltme hakkının daha iyi anlaşılabilmesi için, gerekli konular seçilmeye çalışılmış ve ilk olarak cevap ve düzeltme hakkının Dünyada ve Türkiye’deki tarihçesine değinilmiştir. Daha sonra söz konusu hakkın temel hak oluşu ile önem kısmında özellikleri, avantajları ve sınırlılıkları vurgulanarak, hakkın tarafları (*aktif ve pasif sujerler*) belirtilmiş ve böylece, Tez çalışmasının temeli oturtulmaya çalışılmıştır.

İkinci bölümde ise, cevap ve düzeltme hakkının uluslararası belgelerde ne şekilde düzenlendiği üzerinde durulmuştur. Bu kapsamda Birleşmiş Milletler bünyesinde hazırlanan “*Uluslararası Düzeltme Hakkı Sözleşmesi*”ne değinilmiş;

Avrupa Kitasında yapılan çalışmalar kısmında da Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi (ASTS) ve Sınırsız Televizyon Direktifi (STD) ile beraber, yapılan diğer çalışmaların “*cevap ve düzeltme hakkı*”na ilişkin hükümleri incelenmiştir. Ayrıca uluslararası “*etik ilkeler*”e yer verilerek, oto-kontrol mekanizmasının sağlıklı bir şekilde çalışabilmesini sağlamak adına, cevap ve düzeltme hakkı ile ilgili uluslararası basın birlikleri tarafından alınan kararlara, çeşitli ülkelerin basın ahlak yasalarında yer verilen örnek madde hükümleri ile Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO), vb. kuruluşların yaptığı uluslararası çalışmalara değinilmiştir. Böylece, cevap ve düzeltme hakkının uluslararası boyutu ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Üçüncü bölümde ise cevap ve düzeltme hakkına dair Türk Pozitif Hukukundaki durum; yazılı ve görsel-işitsel basın temel alınarak irdelenmeye çalışılmıştır. Burada cevap ve düzeltme hakkının doğması için gereken ve Anayasada (m.32/f.1) da belirtilen 2 temel koşul “*kişilerin haysiyet ve şerefının yayın yoluyla ihlâli*” ve “*kişilerin kendileriyle ilgili gerçeğe aykırı yayın yapılması*” ele alınmıştır. Bununla birlikte, hakkın tarafları ve kullanım usulleri de “*5187 sayılı Basın Kanunu (m.14,18), 2954 sayılı TRT Kanunu (m.27) ve 3984 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun (m.28)*” ile ilgili yönetmeliklerin cevap hakkına ilişkin hükümleri kapsamında temel alınarak tartışılmıştır.

Yine, yazılı basında cevap ve düzeltme hakkının işlendiği bu kısımda, basın-yayın kuruluşlarının özdenetim mekanizmalarına da işlerlik kazandırma amacı güden Basın Konseyi ile çeşitli basın dernek, birlik ve kuruluşlarının belirlediği etik ilkeler vurgulanmıştır. Sinema filmlerinde ve internet yayıncılığında cevap ve düzeltme hakkının kullanılıp kullanılmayacağının da tartışıldığı bu bölümde ayrıca, cevap ve düzeltme hakkına alternatif oluşturacak “*anında cevap hakkının kullanılması, özür ve düzeltme hakkının kullanılması veya sulh yoluyla veyahut da yayıncının sorumluluğu ilkesinden hareketle cevap ve düzeltme*

hakkının kullanılması ile kurum ve kuruluşlarca farklı başlıkların benimsenebilmesi ve basın-yayın çalışanları arasında da söz konusu hakkın kullanılması” gibi çeşitli yollar belirlenmiştir. Cevap ve düzeltme hakkının kullanılmasından doğan önemli problemlere de (cevap ve düzeltme hakkının ücretli olup olamayacağı, sulh ceza ve asliye ceza mahkemelerinin yargılamaları, öngörülen para cezaları meblağının caydırıcılığı, ilân ve reklâmlara karşı kullanılıp kullanılamayacağı) bu bölümde değinilerek, çözüm önerileri getirilmeye çalışılmıştır.

Dördüncü ve son bölümde ise, Avrupa Birliği medya mevzuatı’na uyum bakımından cevap ve düzeltme hakkı incelenmiştir. Çalışmanın cevap ve düzeltme hakkı özelinde ve Avrupa Birliği (AB) Medya Mevzuatına uyum bakımından ele alınıyor olması nedeniyle, AB’nin tarihçesi ve Türkiye ile olan ilişkileri ayrı bir başlık altında değerlendirilmemiştir. Cevap ve düzeltme hakkının Avrupa yazılı basını ile radyo ve televizyon yayıncılığı ve internet yayıncılığındaki tarihçesi ile bazı Avrupa ülkelerinin Basın Kanunlarından cevap hakkına ilişkin çeşitli hükümlere yer verilmiştir. Özellikle Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi ve Sınırsız Televizyon Direktifi olmak üzere, son zamanlarda Türkiye’yi doğrudan ya da dolaylı yoldan etkileyen çalışmaların ortaya konulması suretiyle, Avrupa Birliği medya mevzuatına uyum sürecinde kişilik haklarının korunması ile basın özgürlüğünün sağlanması noktasında çakışan unsurlar ve aksayan noktalar açığa çıkartılarak, yapılması gerekenler üzerinde durulmuş ve kişisel kanaat belirtilmiştir.

Veri Toplama Tekniği:

Bilindiği üzere araştırma, problem çözmeye yönelik bir süreçtir. Bu amaçla betimlemeci düzeyde niteliksel bir araştırma olan bu çalışmada da, cevap ve düzeltme hakkına ilişkin problemler araştırılıp, bunların çözümüne yönelik fikirler öne sürülmüş ve söz konusu hakkın kullanımına ilişkin alternatif yollar üretilmiştir. Problem alanının bütünleştirilmesi, sınırlandırılması ve

tanımlanması amacıyla olanaklar ölçüsünde konuyla ilgili temel ve yardımcı, yerli ve yabancı kaynaklara ulaşılmış; her birinin incelenmesi, anlamlandırılması ve yorumlanması suretiyle de yorumsamacı bir çalışmanın gereği olan literatür taraması yoluna gidilmiştir. Geçmişte belli bir konuda yapılmış ve yayınlanmış araştırmaları, var oldukları biçimiyle, değiştirmeden tanımlamayı amaçlayan literatür taraması ile; meslekî dergiler, bilimsel kitap ve makaleler ile tezleri içeren araştırmalara ve kavramsal literatüre ulaşılmış; elde edilen bilgilerin problemle ilişkili yönleri çıkartılarak, önem arz eden güncel gelişmelerle birlikte Tez'e yansıtılmıştır. Cevap ve düzeltme hakkına ilişkin internette yer alan görüş ve eleştiriler de çalışmanın ana başlığı çerçevesinde irdelenmiş olup, belirli bir kriter belirlenmeksizin, ulaşılabildiği ölçüde arşiv kayıtlarından (*başta gazeteler olmak üzere görsel-işitsel basında ve internette yayınlanmış olan tekzip metinlerinden*) da faydalanılmıştır.

Bu Yüksek Lisans Tezi çalışmasında, günümüzde özellikle gazetelerde sıkça rastladığımız cevap ve düzeltme hakkının kullanımına ilişkin öğretilerde tartışılan önemli problemler üzerinde durularak, farklı eşdeğer çözüm önerileri getirilmiş; söz konusu hak, uluslararası sözleşmeler kapsamında yeni boyutları ile incelenerek, Türkiye'de de bu düzenlemelere uygun olarak ne gibi düzenlemelere gidilmesi gerektiği üzerinde durulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

CEVAP VE DÜZELTME HAKKININ MAHİYETİ

Kişilerin ve haklarının hukukî bakımdan korunmalarını sağlayan yollardan biri olarak ortaya çıkan “*cevap ve düzeltme hakkı*” müessesesinin mahiyetinin sağlıklı biçimde kavranabilmesi için, aşağıda önce cevap ve düzeltme hakkının tarihçesi anlatılacak ve söz konusu hakkın bir temel hak oluşu, önemi ve tarafları üzerinde durulacaktır.

1.1. Cevap ve Düzeltme Hakkının Tarihçesi

Cevap ve düzeltme hakkının nasıl doğduğunu ve hangi aşamalardan geçtiğini kavramak adına, Dünyadaki ve Türkiye’deki gelişimi açıklamakta kanımızca fayda görülmektedir. Cevap ve düzeltme hakkının tarihçesinin işleneceği bu bölümde, söz konusu hakkın tarih içerisinde değişik ülkelerdeki ve Türkiye’deki uygulama şekilleriyle ilgili durumu ortaya konulmaya çalışılacaktır.

1.1.1. Dünyada Cevap ve Düzeltme Hakkının Tarihçesi

Cevap ve düzeltme hakkının (Right to Reply and Rectification – Right of Denial and Respondence) tarihsel kökeni 1789 Fransız İhtilali’ne kadar uzanmaktadır. 1789 Fransız İhtilali ile Fransa’ya çok geniş bir özgürlük⁵ havası

⁵ Kurucu Meclis tarafından yayınlanan 17 maddelik bildirinin 11. maddesinde basın özgürlüğü şu şekilde dile getirilmiştir: “*Düşünce ve inançların serbestçe başkalarına ifade edilmesi, insan haklarından birini oluşturur. Bu bakımdan her vatandaş serbestçe konuşmak, yazmak ve basmak hakkına sahiptir.*” (M. Nuri İNÜĞÜR: **Basın ve Yayın Tarihi**, (İstanbul: Der Yayınları, Üçüncü Baskı, 1993), s.90.)

yayılmış ve bu özgürlük sayesinde basın hayatında büyük bir gelişme görülmüştür. “Şöyle ki, ihtilali izleyen yıllarda siyasî fikir mücadelesi ortamı içinde basın özgürlüğü kötüye kullanılmaya başlanmış ve basında çıkan iftira niteliğindeki suçlamalara cevap verilmeme tehlikesi belirmiştir. Bu tehlikeyi sezinleyen milletvekili Duluare, 1799 yılında Meclise düzeltme hakkının yasal yolla kişilere tanınması önerisinde bulunmuştur. O tarihte Fransız Meclisi tarafından reddedilen bu öneri, ancak 1822 Fransız Basın Kanununa girmiş ve düzeltme hakkının ilk yasal kaynağını bu Kanun oluşturmuştur. Almanya’da da 1831 Baden Basın Kanununda yer alan cevap ve düzeltme hakkına ilişkin hükümler, bu alanda diğer Alman Basın Kanunlarına da öncülük etmiştir.”⁶ Ayrıca Prag’da 1936 yılında kabul edilen Uluslararası Basın Dernekleri Birliği (IUPA) Ahlâk yasasında, “İsmine layık bir gazeteci, sonradan gerçek veya doğru olmadığı anlaşılan haberleri gönüllü olarak düzeltmekle yükümlüdür”⁷ denilmiştir.

Cevap ve düzeltme hakkının gelişen teknolojiyle paralel radyo ve televizyon alanında kullanılma düşüncesi ise, İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra ağırlık kazanmaya başlanmıştır. 1948 tarihinde Alman Federe Devletlerinin birçoğunda, “Sutwest Radyosu Hakkındaki Kanun”, “Bavyern Radyosu Teşkilat Kanunu” adları altında, radyo yayınlarına karşı cevap ve düzeltme hakkı tanıyan kanunlar çıkarılmıştır. Almanya’daki 1952 tarihli kanunun, taşıdığı bazı eksiklikler nedeniyle, 1959 tarihinde Parlamento’ya sevk edilen yeni kanun tasarısıyla da, “radyo özgürlüğü” kavramı ortaya çıkmış; yazılı basın ile diğer

⁶ Kayıhan İÇEL, Yener ÜNVER: **Kitle Haberleşme Hukuku**, (İstanbul: Beta Yayınları, Altıncı Bası, 2005), s.194.

⁷ Mahmut OKTAY: “Kitle İletişim Araçlarının Uluslararası Sorumluluğu ve İletişim Ahlâk Kuralları”, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, (İstanbul: 1990), s.52’den nakleden B. Zakir AVŞAR, Vedat DEMİR: **Düzenleme ve Uygulamalarla Medyada Denetim**, (Ankara: Piramit Yayıncılık, Birinci Baskı, 2005), s.60-61; Mahmut OKTAY: **a.g.t.**, s.52’den nakleden Cihaneri ERCİYES: “Medya Etiği ve Klâsik Etik Kodları”, **Türkiye ve Siyaset**, (Mayıs/Haziran 2001), s.55.

kitle iletişim araçları (mass media) arasında cevap hakkının tanınması bakımından bir ayrıma gidilmiştir.⁸

Yine, Fransa'nın Birleşmiş Milletler (BM) nezdinde gösterdiği çabalar sonucunda, "*tashih hakkı*" tabirinin kullanıldığı, "*Düzeltilme Hakkına İlişkin Anlaşma*" hazırlanmış ve 16.12.1952 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'na kabul edilmiştir.⁹ Ancak Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin (SSCB) itirazı üzerine, yürürlüğe girememiş; cevap ve düzeltme hakkı, uluslararası bir mahiyet kazanabilecek iken, bu girişim başarısızlıkla sonuçlanmıştır.

Nihayet, cevap ve düzeltme hakkı uluslararası planda fakat bu defa sadece Avrupa kıtası çapında, iki Avrupa uluslararası kuruluşu tarafından ele alınmıştır. Bunlardan birincisi, Avrupa Konseyi tarafından 1989 yılında çıkarılan ASTS (The European Convention on Transfrontier Television); diğeri ise, AB tarafından yine 1989 yılında çıkarılan STD (The Television without Frontiers Directive)'dir. Her iki uluslararası sözleşmenin de cevap hakkına ilişkin hükümleri çalışmanın ikinci bölümünde anlatılıp, Türk Medya Mevzuatı'na Uyum bakımından da son bölümde detaylı biçimde tartışılacaktır.

1.1.2. Türkiye'de Cevap ve Düzeltme Hakkının Tarihçesi

Basın özgürlüğünün kötüye kullanılmasına karşı, kişi için meşru bir müdafaa aracı olarak ortaya çıkan "*cevap ve düzeltme hakkı*"nı düzenleyen hükümler, Türk Hukuk sisteminde, Osmanlı Devleti dönemi de dâhil olmak üzere, her dönemdeki basın-yayın ile ilgili mevzuatımızda bulunmuştur. Ancak, ilk düzenleme, elbette yazılı basına ilişkin olmuştur.

⁸ Özkan TİKVEŞ: "*Cevap Hakkı Üzerine Bir İnceleme*", **Mukayeseli Hukuk Araştırma Dergisi**, (No:1, 1967), s.78.

⁹ Özkan TİKVEŞ: **a.g.m.**, s.68.

1.1.2.1. Osmanlı Devleti Dönemi

Osmanlı Devleti'nde basına ilişkin ilk hukukî düzenleme, 19.10.1864 tarihli Matbuat Nizamnamesidir. Fransız Basın Kanunu esas alınarak çıkarılan bu Nizamnamede “*cevap hakkı*” kavramı kullanılmış (m.8,12)¹⁰; Abdülhamid'in tahta çıkmasının hemen ardından, Mithat Paşa'nın sadrazamlığı sırasında 2.5.1877 tarihli Matbuat Kanununda ise Nizamname'deki yaklaşım aynen korunmuş ve “*cevap ve tekzip*” tabiri yer almıştır (m.18,19).¹¹

Kanunun öngördüğü düzenlemeye göre, bir gazetede veya süreli yayın¹² nitelikli kâğıtta (“*varakai mevkutede*”) açık veya ima yoluyla hakkında yayın yapılan bir kimsenin vereceği cevabı, o gazete veya mevkute nitelikli kâğıdın sahibi, ilk veya ikinci yayımlanacak sayıya koymak zorundadır. Cevabın yayınlanmaması sorumlu müdür yönünden para cezasını gerektirmekte ve bu ceza, iki adet Osmanlı altınından on adet altına kadardır. Ayrıca Kanunda; suçlamayı gerektiren yazının neden olduğu diğer cezanın yanısıra, gerçekleşen zarar ve ziyana da karar verilebileceği öngörülmektedir. Cevap yazısının, cevaba neden olan yazının iki katından çok olmaması durumunda ise, yayımın ücretsiz yapılacağı ve fazlası için de baskı gideri alınacağı kurala bağlanmaktadır.¹³ Ancak, Kanun yürürlüğe girememiştir.¹⁴

¹⁰ Nizamnamenin öngördüğü düzenlemeye göre, gazetenin sorumlu müdürü, hükûmet tarafından gönderilen (“*irsal olunan*”) resmi yazıları ve yayında adları geçen kişilerce gönderilen cevabî yazıları yayınlamak zorundadır (m.8). Cevap hakkının engellenmesi ise, para cezası yaptırımına bağlanmaktadır (m.12). (Atilla COŞKUN: **Gazete, Radyo ve Televizyon Yayınlarında Cevap Hakkı**, (İstanbul: Legal Yayıncılık, Birinci Baskı, 2002), s.28.)

¹¹ Kayıhan İÇEL, Yener ÜNVER: **a.g.e.**, s.194; Atilla COŞKUN: **a.g.e.**, s.28.

¹² 5187 sayılı Basın Kanunun 2. maddesinin (c) bendinde, süreli yayının tanımı yapılarak, belli aralıklarla yayımlanan gazete, dergi gibi basılmış eserler ile haber ajansları yayınlarını ifade ettiği belirtilmiştir.

¹³ Atilla COŞKUN: **a.g.e.**, s.28.

¹⁴ 1876'da Birinci Meşrutiyet ilan edilince, ilk Anayasa olan Kanun-i Esasi'nin 12. maddesine “*Matbuat kanun dairesinde serbesttir*” hükmü konuldu ve bu hükme dayanılarak 1877 yılında Matbuat Kanunu hazırlandı. Ancak tasarı mecliste kanunlaşmadan önce Meclisin dağılmış olmasının yanısıra, devrin padişahı Abdülhamit'in de Kanunun yürürlüğe girmesini istememesi nedeniyle Kanun, pratiğe geçirilemedi. Çünkü Abdülhamit'in saltanatının en önemli

Mebusan Meclisi tarafından hazırlanan 18.7.1909 tarihli Matbuat Kanununda ifade edilen cevap ve düzeltme hakkı hükmü (m.21) ise, önceki düzenlemelerin benimsediği çizgiden ayrılmaktadır. Kanun koyucu cevap ve düzeltme hakkını, kişiler yönünden yalnızca “*aleyhe yazılmış yazılar*” bakımından tanırken; hükümet içinse, sadece “*gerçeğe aykırı*” (“*hilafî hakikat*”) yazılar nedeniyle kabul etmektedir.¹⁵ Böylece, 1864 tarihli Matbuat Nizamnamesince öngörülen ve iktidarın basına müdahalesini kolaylaştıran sistem, ilk kez sınırlandırılmıştır.

1913 yılında ise, “*1325–1327 (1909) Tarihli Matbuat Kanununun Bazı Maddelerini Tadil Eden Kanunu Muvakkat*” ile 1909 yılında getirilen düzenleme değiştirilerek, genişletilir. Benimsenen yeni düzenleme gereğince, gazetelerde veya günlük broşür ve süreli yayınlarda bir kişi aleyhinde gerçekleşecek yayın, o kişi tarafından veya ölmüş bir kişiye ilişkin ise çocuğu ve torunları tarafından (“*ahfadı canibinden*”) söz konusu yayının iki katını geçmemek şartıyla yazılacak cevabın, ayrıca hükümetin gerçeğe aykırı gördüğü yayın hakkındaki yalanlama yazısının, gazete ve günlük broşürün ilk çıkacak sayısının aynı sütununa ve aynı harufat (harfler) ile yayınlanması zorunluluğu kabul edilmiştir.¹⁶

dayanaklarından birini sansür oluştuyordu. Özellikle mizah yayını kesinlikle yasaktı. Hele hele “*burun*” ya da “*tahta kurusu*” kelimeleri kesinlikle kullanılamazdı. “*Burun*” denildiği zaman “*kendi koca burnu*” üzerinden tahtına göz dikildiği havasına giren Abdülhamit, “*tahta kurusu*” denildiğinde ise, “*tahtın kurusun*” bedduasının yapıldığı havasına girerdi. (<http://www.dallog.com/kurumlar/osmanlibasini.htm>, Son Erişim Tarihi:15.5.2005.)

¹⁵ Kanun, gazetelerde, günlük broşürlerde (“*resaili yevmiye*”) ve süreli yayınlarda (“*mevkutede*”) herhangi bir kişinin aleyhine yapılan yayına karşı, o kişinin, söz konusu yazının (“*makalenin*”) iki katını geçmemek koşuluyla cevap gönderebilmesini ve ayrıca, gerçeğe aykırı gördüğü yayının hakkında hükümetin düzeltme isteğinde bulunabileceğini, gönderilen bu yazı ve yalanlamaların, gazetenin ve adı geçen günlük broşürün çıkacak ilk sayısının aynı sütunda yayımlanması zorunluluğunu öngörmektedir. Bu zorunluluğu yerine getirmeyenler için ise, beş altından elli altına kadar para cezası kabul edilmektedir (Atilla COŞKUN: **a.g.e.**, s.28-29).

¹⁶ Atilla COŞKUN: **a.g.e.**, s.28-29.

1.1.2.2. Cumhuriyet Dönemi

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulması ile ardı ardına Kanun değişikliklerine gidilmemiş; Osmanlı döneminin temel hukukî düzenlemeleri gibi basına ilişkin Kanunlar da bir süre varlıklarını korumuşlardır.

Cumhuriyet dönemindeki ilk düzenleme, 8.8.1931 tarihli Matbuat Kanununda yapılmıştır (m.48). Kanunun öngördüğü ve “*cevap hakkı*”na oldukça geniş yer verilen düzenlemede, bir memurun görevi ile ilgili eylemlere ilişkin yayın yapılması durumunda memurun veya yetkili makamın göndereceği cevabın yayınlanmasının zorunlu olduğu; ayrıca, yayının devlet memurunun şahsına ilişkin olması durumunda da memurun ve yayında adı geçen gerçek ve tüzel kişilerin cevap hakkı bulunduğu belirtilmektedir. Öte yandan, “*devlet memuru veya salahiyyetli makam*” tarafından gönderilen cevapların yayımlanmaması (“*mecburiyetten imtina*”), para cezası ile karşılaşılan bir suç sayılmaktadır.¹⁷

1950 sonrasında Türkiye'nin çok partili rejime geçmesi ile başlayan siyasî partiler arasındaki mücadele, pek çok alanda olduğu gibi basına ilişkin olarak da farklı politikaların gündeme gelmesini sağlayarak, 15.7.1950 tarihli 5680 sayılı Basın Kanununda “*Cevap ve Düzeltme Hakkı*” tabirinin de kullanılması suretiyle, köklü değişikliklere yol açmıştır. Hakkın varlığı, belirli koşulların oluşmasına bağlanırken, söz konusu hakkın belli bir prosedür içinde kullanılması gerektiği öngörülmüştür (m.19,29).

¹⁷ Atilla COŞKUN: **a.g.e.**, s.30.

“Madde 19-(Değişik:11.5.1998 – 3445/7 md.)

I -(Değişik fıkra: 15.5.2002 – 4756/21 md.) Bir kişinin şeref ve haysiyetinin rencide edilmesi veya kendisiyle ilgili yalan haber verilmesi veya kendine hakaret edilmesi veya sövülmesi ya da gerçeğe aykırı hareket, düşünce ve söz izafesi suretiyle, açık veya kapalı şekilde bir mevkutede yayın yapılması halinde; ilgili veya temsilcisi yayının yapıldığı tarihten itibaren iki ay içinde imzasını taşıyan cevap veya düzeltme yazısını mevkutenin sorumlu müdürüne verebilir veya gönderebilir.

Sorumlu müdür, cevap veya düzeltme yazısını aldığı tarihten itibaren üç gün içinde mevkutenin sahibi olan gerçek kişiye veya anonim şirketlerde yönetim kurulu başkanına, diğer şirket ve tüzel kişilerde en üst yöneticiye bildirir ve inceler; yayınlanmasına karar verdiği takdirde inceleme süresinin bitiminden sonra çıkacak ilk nüshada, metne hiçbir mülahaza ve işaret katmaksızın ve bu cevap veya düzeltme dolayısıyla herhangi bir mütalâa beyan etmeksizin aynen ve tamamen yayınlamaya mecburdur.

II-Cevap veya düzeltme, ilişkin olduğu yazının cevap verenle ilgili miktarının iki katından uzun olamaz. Ancak, yirmi satırdan az olan yazıların cevabı otuz satır olabilir. Mevkutenin birden fazla yerde basılması halinde, cevap veya düzeltmeye sebep olan yazının yayınlandığı ve dağıtıldığı yerdeki baskısının tüm nüshalarında cevap veya düzeltmeye yer verilir.

III-Cevap veya düzeltmenin zamanında yayınlanmaması halinde ilgili, yayınlanması gereken tarihten itibaren yirmi gün içinde evrakı ile birlikte bulunduğu yer sulh ceza hâkimine başvurur.

Sulh ceza hâkimi iki gün içinde, cevap veya düzeltmeyi; suç mahiyetinde olup olmadığı, yayın ile ilgisi bulunup bulunmadığı, Kanunda yazılı şekil ve şartları taşıyıp taşımadığı ve mevkuteye yapılan başvurunun yayından itibaren iki ay içinde yapılıp yapılmadığı cihetlerinden inceleyerek, cevap veya düzeltmenin yayınlanmamasına veya aynen ya da uygun göreceği değişiklikleri yaparak yayınlanmasına karar verir. Bu karar ilgililere tebliğ olunur.

IV-Cevap veya düzeltmenin yayınlanmasına karar verildiği takdirde, kesin nitelikteki hâkim kararının, günlük mevkutelerde alındığı tarihi izleyen üç gün içinde, diğer mevkutelerde bu süre gözetilmek suretiyle ilk çıkacak nüshada yayınlanması zorunludur.

V-Cevap veya düzeltmenin öncelikle, cevaba sebebiyet veren yazının yayınlandığı sayfa ve sütunda veya bunların eş değerinde, okumayı güçleştirmeyecek şekilde, imla kurallarına uygun olarak, eş büyüklükte ve eş karakterde harflerle, cevap veya düzeltmeyi gerektiren yazı için başlık yapılmış veya resimler konulmuş ise, cevap veya düzeltmede tespit edilecek başlık veya resmin de yayınlanması gerekir.

VI-İlgilinin talebi veya hâkim kararı üzerine yayınlanan cevap veya düzeltmede, bu maddedeki şekil ve şartlara uyulmaması halinde ilgili cevap veya düzeltmenin yayınlandığı tarihten itibaren yirmi gün içinde evrakı ile birlikte bulunduğu yer sulh ceza hâkimine başvurup cevap veya düzeltmenin bu maddedeki şekil ve şartlara uygun olarak yeniden yayınlanmasına karar verilmesini talep edebilir.

Sulh ceza hâkimi iki gün içinde durumu inceler ve cevap veya düzeltmenin yeniden yayınlanmasına gerek olmadığına veya bu maddedeki şekil ve şartlara uygun olarak yeniden yayınlanmasına karar verir. Bu karar ilgililere tebliği olunur.

Bu karara karşı ilgililer dört gün içinde asliye ceza hâkimine itiraz edebilirler. Asliye ceza hâkiminin iki gün içinde itirazı inceleyerek vereceği karar kesindir.

Cevap veya düzeltmenin şekil ve şartlara uygun olarak yeniden yayınlanmasına karar verildiği takdirde, sorumlu müdürün (IV) numaralı fıkra hükmüne göre hareket etmesi mecburidir.

Yeniden yayınlama kararı üzerine yapılacak yayınlarda da bu maddedeki şekil ve şartlara uyulmadığı takdirde, her defasında bu fıkra hükümleri ayrı ayrı tatbik olunur ve her aykırı davranış 29'uncu maddeye göre ayrı ayrı cezalandırılır.

VII-Devlet daireleri, kamu müesseseleri ve tüzel kişiler tarafından gönderilecek cevap veya düzeltmeler hakkında da bu madde hükümleri uygulanır.

VIII-Cevap veya düzeltme hakkını kullanmadan ölen bir kimsenin bu hakkını varislerinden yalnız biri kullanabilir.

IX-Bu maddedeki tebliğler, ilgili talep ettiği takdirde memur vasıtası ile yapılır.”

19. madde, cevap ve düzeltme müessesesini detaylı bir şekilde tanzim ederek, takip edilmesi gereken prosedürü ve sorumlu müdürün yükümlülüklerini düzenlerken; 29. madde ise, aşağıda yer verildiği şekli ile sorumlu müdür ve süreli yayın sahipleri hakkında uygulanması gereken müeyyideleri içermektedir:

“Madde 29-(Değişik: 15.5.2002 - 4756/23 md.)

İlgilinin veya yetkili temsilcisinin talebi üzerine yayınlanan cevap veya düzeltmede, 19’uncu maddedeki şekil ve şartlara uyulmaması halinde failler hakkında üç milyar liradan beş milyar liraya kadar ağır para cezasına hükmedilir.

Cevap veya düzeltmenin yayınlanmasına dair 19’uncu maddenin (III) numaralı fıkrasına göre verilen hâkim kararına rağmen, neşirden imtina olunması halinde faillerle on milyar liradan yirmi milyar liraya kadar ağır para cezası; yayınlanan cevap veya düzeltmenin 19’uncu maddedeki şekil ve şartlara uygun olmaması halinde ise faille beş milyar liradan on milyar liraya kadar ağır para cezası verilir.

Cevap veya düzeltmenin 19’uncu maddedeki şekil ve şartlara uygun olarak yeniden yayınlanmasına dair sözü edilen maddenin (VI) numaralı fıkrasına göre verilmiş hâkim kararına rağmen, neşirden imtina olunması veya tekrar yayınlanan cevap veya düzeltmede yeniden 19’uncu maddedeki şekil ve şartlara uyulmaması halinde, failler hakkında elli milyar liradan yüzeli milyar liraya kadar ağır para cezasına hükmolunur.

19’uncu maddenin (IV) numaralı fıkrasına ve (VI) numaralı fıkrasının dördüncü paragrafına göre cevap veya düzeltmeyi yayınlama mecburiyetinin doğduğu tarihten itibaren yayının geciktiği her sayı için faile ayrıca; günlük mevkutelerde beşyüz milyon lira, diğer mevkutelerde üç milyar lira ağır para cezası da verilir.

Bu maddeye göre verilen para cezaları ertelenemez.

Yukarıdaki fıkralarda belirtilen fiillerin aynı yıl içinde tekerrürü halinde, öngörülen para cezaları iki misli olarak uygulanır.”

Mülga (varlığı kaldırılan) 5680 sayılı Basın Kanunu m.19 ve m.29, 1956 yılında 6733, 1960 yılında 143, 1983 yılında 2950, 1988 yılında 3445 ve 2002 yılında 4756 Sayılı Kanunlarla değiştirilmiş; son olarak ise, 9.6.2004 tarihli ve 5187 Sayılı yeni Basın Kanunu ile cevap ve düzeltme hakkı, yeniden düzenlenmiştir (m.14, 18). Her iki maddede de yer alan hükümler, Türk pozitif hukukuna (De Lege Lata) göre yazılı basında cevap ve düzeltme hakkının işlendiği bölümde, gerekçeleri ile birlikte mülga 5680 sayılı Basın Kanunun ilgili maddeleri ile kıyasa tabi tutularak, ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

1960'lı yıllara gelindiğinde ise, Türk siyasî tarihinde yeni bir ufuk açan 27 Mayıs 1960 günü gerçekleşen askeri darbenin, aynı zamanda bazı siyasî, sosyal ve hukukî değişiklikleri de kamuoyunun gündemine yerleştirdiği görülmektedir. Türk hukuk sisteminde önemli reformların gerçekleşmesinin yolunu açan ve 9.7.1961 tarihinde kabul edilen Anayasada “*Düzeltilme ve Cevap Hakkı*” terimi kullanılmış (m.27) ve söz konusu hak, o güne dek ilk kez anayasal düzeyde hükme bağlanmıştır.

“Madde 27-Düzeltilme ve cevap hakkı, ancak kişilerin haysiyet ve şereflerine dokunulması veya kendileriyle ilgili gerçeğe aykırı yayınlar yapılması hallerinde tanınır ve kanunla düzenlenir.

Düzeltilme ve cevap yayımlanmazsa, yayımlanmasının gerekip gerekmediğine hâkim tarafından karar verilir.”

1961 Anayasasının 27. maddesinin yasama meclisinde görüşülmesi sırasında söz alan konuşmacılar, söz konusu hakkın basında bile nasıl kötüye kullanıldığını, gazetelerin bu yoldan, nasıl vazife görmekten alıkonulduklarını, geçmişten verdikleri örneklerle açıklamışlardır. Bu itirazlar sonucunda, 1961

Anayasası m.27 değiştirilmiş, maddenin ilk şeklindeki “*Düzeltilme ve cevap hakkı kanunla düzenlenir*” ibaresi (hükmü) çok geniş bulunarak metinden çıkarılmış, maddeye tahdidi anlam taşıyan bir şekil verilmiştir.

Konuşmacılardan bazıları, daha da ileri giderek, cevap hakkının, madde dışı bırakılmasını; sadece düzeltme hakkının muhafazasını teklif etmişler; bu teklif üzerine söz alan Komisyon sözcüsü de, “(....) *Düzeltilme ve cevap hakları demedik, düzeltme ve cevap hakkı dedik, iki ayrı hak bahis konusu olsa idi, cemi sıygasını (çoğul halini) kullanırdık. Tasarıdaki, bir tek mefhumdur (...). Düzeltilme hakkından tamamen müstakil bir cevap hakkı vermiyoruz. Şeref ve haysiyetleri, hakları haleldar eden bir neşriyat olduğu zaman, bunu düzeltebilecektir. Ama sadece fikirler ve tefsirlerle ilgili olarak “şöyle düşünüyorum, şöyle bir zihniyete sahibim” vs. gibi cevap mümkün değildir.*”¹⁸ şeklinde açıklamada bulunarak, Meclise itirazın yerinde olduğunu belirtmiştir.

Mülga 5680 sayılı Basın Kanunun 1950 yılındaki orijinal metninin 19. maddesinde yer alan kişilerin “*menfaatlerini bozan yayınlar*” karşısında da cevap ve düzeltme haklarını kullanabilecekleri hükmü¹⁹ ise, hangi yayınların kişilerin menfaatini bozduğunun tespitinin zor olması ve ifadenin muğlâk (subjektif) olması nedeniyle kaldırılmıştır.²⁰ Neticede, 1961 Anayasası, düzeltme ve cevap

¹⁸ Feyyaz GÖLCÜKLÜ: **Kitle Haberleşme Hukuku**, (Ankara: 1970) s.134; Atilla COŞKUN: **a.g.e.**, s.36.

¹⁹ Daha geniş bilgi için bkz.: **Türk Basın Yayın Mevzuatı, Kanunlar, Tüzükler, Yönetmelikler, Kararnameler**, (Ankara: Basın Yayın Genel Müdürlüğü Yayınları, 1975), s.17; <http://www.hukuki.net/kanun/5680.53.frameset.asp>, Son Erişim Tarihi:15.5.2005.

²⁰ Kayıhan İÇEL, Yener ÜNVER: **a.g.e.**, s.196; Hasan BIYIKLI: **Kitle Haberleşme Hukuku Ders Notları**, (Ankara: İTİA. Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Yüksekokulu, 1981), s.82; Çetin ÖZEK: **Türk Basın Hukuku**, (İstanbul: İÜHF Yayınları, 1978), s.106-107; Atilla COŞKUN: **a.g.e.**, s.33. Hâlbuki, cevap ve düzeltme hakkının “*kişilerin menfaatlerinin ihlâl*” halinde de kullanıldığı ülkeler de bulunmaktadır. Örneğin; İtalya’da Ulusal İtalyan Basın Federasyonu ve Gazeteciler Cemiyeti, 8.7.1993 tarihli Hak ve Görevler Şartının “*Düzeltilme ve Cevap*” bölümünde, kişilerin menfaatlerinin (...people’s interests...) zarara uğratılması halinde, gazetecilerin kişilerin düzeltme haklarına saygı göstermesi gerektiği belirtilmiştir. (http://www.segretariatosociale.rai.it/INGLESE/atelier/carte_diritti/LaCartadeiDoveriE.html, Son Erişim Tarihi: 10.9.2005)

hakkını bir Anayasa müessesesi haline getiren Anayasalar arasında en detaylı hükmü ihtiva ederek, prensip olarak bütün kitle haberleşme araçlarının yayınlarına karşı cevap hakkını Anayasa teminatı altına almıştır.²¹

Radyo ve TV yayınlarında ise, cevap ve düzeltme hakkının kullanımına yönelik ilk hüküm, 24.12.1963 tarihli ve mülga 359 sayılı Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu (TRT) Kanunu m.19'da düzenlenmiştir:

“Madde 19 - Kurum bir şahsın haysiyet ve şerefine dokunulması veya kendisiyle ilgili olarak gerçeğe aykırı yayınlar yapılması halinde, o şahsın, yayın tarihinden başlayarak yedi gün içinde göndereceği düzeltme ve cevap metnini Genel Müdürlükçe alınmasından başlayarak üç gün içinde yayınlamakla yükümlüdür.

Bu düzeltme ve cevap metninde, yayının niteliğinin yukarıdaki fıkra kapsamına girdiği; yayında kendisine, gerçeğe aykırı olarak bir husus atfedildiği veyahut şeref ve haysiyetine dokunulduğu ve gerçeğin ne olduğu kısaca açıklanır.

Düzeltilme ve cevap metninin, bu kanun hükümlerine uygun olmaması veya suç niteliğindeki ifadeler taşıması halinde, Genel Müdürlük bu metni derhal Ankara Sulh Ceza Hâkimliğine gönderir. Sulh Ceza Hâkimi, en geç 24 saat içinde, düzeltme ve cevap metnini, suç niteliğinde olup olmadığı, yayın ile ilgisi bulunup bulunmadığı, bu maddede yazılı şartlara uygun olup olmadığı ve bu maddede yazılı süre içinde Kurum Genel Müdürlüğüne gönderilip gönderilmediği cihetlerinden inceleyerek bir karar verir. Hâkim, düzeltme ve cevap metninin aynen yayınlanmamasına karar verebileceği gibi, aynen veya uygun göreceği değişiklikleri bizzat yaptıktan sonra yayınlanmasına da karar verebilir. Hâkimin kararının birer örneği, taraflara gönderilir. Hâkimin kararına, taraflar, kendilerine tebliğden başlayarak 24 saat içerisinde Ankara Asliye Ceza Mahkemesine itiraz edebilirler. Düzeltme ve cevap sahibi, itirazını, bulunduğu yer mahkemesine, Ankara Asliye Ceza Mahkemesine gönderilmek üzere, aynı süre içerisinde verebilir. Hâkimin yayınlanmasına karar verdiği metin, Genel Müdürlükçe

²¹ Özkan TİKVEŞ: **a.g.m.**, s.67.

alındıktan veya itiraz süresinin sona erdiği tarihten itibaren 3 tam gün içinde aynen yayınlanır.

Özel, tüzel kişilerce gönderilecek düzeltme ve cevaplar hakkında da bu madde hükümleri uygulanır.

Düzeltilme ve cevap hakkını kullanmadan ölen kimsenin bu hakkını, varisler birlikte veya bunlardan yalnız ilk başvuranı, sadece bir defa kullanabilir.

Bu maddede söz konusu tebliğler, ilgili istediği takdirde, memur eliyle yapılır.

Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkındaki 26.4.1961 tarihli ve 298 sayılı Kanunun 52. maddesinde yer alan kayıtlamalar saklıdır.”²²

Söz konusu hak, Türk siyasî rejiminde köklü değişikliklerin gerçekleştirilmesine yol açan 12 Eylül 1980 darbesi sonrasında, 10.11.1982 tarihinde kabul edilen 1982 Anayasasında da “*Cevap ve Düzeltme Hakkı*” (m.32) olarak aynen korunmuştur. Bu hükümle ilgili görüşler üzerinde ileride durulacaktır.

1982 Anayasasının kabulünün ardından, 14.11.1983 tarihli Resmî Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren 2954 sayılı TRT Kanunu ile 359 sayılı Kanun yürürlükten kaldırılmıştır. Cevap ve düzeltme hakkına ilişkin, mülga 359 sayılı Kanun m.19’da yer alan hükümlere de 2954 sayılı Kanun m.27’de yeniden düzenlenerek yer verilmiştir. TRT Kanunu m.27 kapsamında TRT yayınlarına yönelik cevap ve düzeltme hakkı da, yine Türk pozitif hukukuna göre, TRT yayınlarının ele alındığı bölümde detaylı biçimde ele alınacaktır.

Anayasa m.32 haberleşme özgürlüğünün kötüye kullanılmasını engellemek amacını güden cevap ve düzeltme hakkını, Anayasal bir hak haline getirmiş ve düzenlenmesini kanunlara bırakmıştır. Bu doğrultuda, gerek AB’ye

²² Türk Basın Yayın Mevzuatı, **a.g.e.**, s.325-326.

uyum sürecinde çıkarılan 5187 sayılı yeni Basın Kanununda (m.14,18), gerekse 3984 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun (The Law on the Establishment and Broadcasting of Radios and Televisions) (m.28) ile 2954 sayılı TRT Kanununda (m.27) cevap ve düzeltme hakkı ayrı ayrı düzenlenmiştir. Sinema filmleri ve internet yayınlarında ise, cevap ve düzeltme hakkının kullanılıp kullanılmamasına ilişkin, henüz herhangi bir hukukî düzenleme mevcut değildir. Söz konusu hakkın sinema ve internette kullanılıp kullanılamayacağı, Tez'in üçüncü bölümünde tartışılmıştır.

1.2. Cevap ve Düzeltme Hakkının Temel Hak Oluşu

Türk Anayasaları'nda haberleşme özgürlüğü ile ilgili düzenlemeler 1876 yılında Kanun-ı Esasî'nin 12. maddesi ile başlamaktadır. Tebaai Devleti Osmanîye'nin hukukî umumiyesi (Osmanlı vatandaşlarının temel hak ve özgürlükleri) kısmında yer alan madde, "*Matbuat, kanun dairesinde serbesttir*" şeklinde tanınmıştır.

1908 yılında Kanun-ı Esasî tekrar yürürlüğe konulmuş ve basın özgürlüğünü düzenleyen 12. madde değiştirilmiştir. "*Zilhicce 1293 tarihli Kanun-i Esasî'nin Bazı Mevaddi Muaddelesine Dair Kanun*" 8.8.1909 (5 Şaban 1327) tarihinde kabul edilerek 12. madde, "*Matbuat Kanun dairesinde serbesttir. Hiçbir veçhile kablettab teftiş ve muayeneye tabi tutulamaz*" şeklinde yeniden düzenlenmiştir.²³ Yeni düzenlemede göze çarpan yenilik, "*basılmadan önce hiçbir mevkutenin denetlenemeyeceği ve incelenemeyeceği*" ilkesinin getirilmiş olmasıdır. Bu ilke, basın özgürlüğünün en önemli unsuru ve sansürün önlenmesinde gerekli olan ilke olarak kabul edilmektedir.

²³ A. Şeref GÖZÜBÜYÜK, Suna KİLİ: **Türk Anayasa Metinleri**, (Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1985), s.75.

20.4.1924 tarihli ve 491 sayılı Teşkilat-ı Esasîye Kanununda ise haberleşme özgürlüğü “*Türklerin Kamu Hakları*” başlıklı beşinci bölümde yer almaktadır (m.77).

“Madde 77 - Matbuat, kânun dairesinde serbesttir ve neşredilmeden evvel teftiş, muayeneye tâbi değildir.”²⁴

77. madde önceki Anayasanın 12. maddesi ile aynıdır. Böylece 1924 Anayasasının Kanun-ı Esasî'nin (1876) 1908'deki değişikliğini aynen kabul ettiği görülmektedir.

20.4.1924 tarihli ve 491 sayılı Teşkilât-ı Esasîye Kanunu, 1945 yılında, dönemin öz Türkçecilik akımına uyularak, 10.1.1945 tarihli ve 4695 sayılı Kanunla²⁵, “*mana ve kavramda bir değişiklik yapılmaksızın*” Türkçeleştirilmiştir.

“Madde 77 - Basın, kanun çerçevesinde serbesttir ve yayımından önce denetlenemez, yoklanamaz.”

İktidar değiştikten sonra, 1952 yılında, 24.12.1952 tarihli ve 5997 sayılı Kanunla²⁶ 1945'te Türkçeleştirilen metin yürürlükten kaldırılarak, 24.4.1924 tarihli ve 491 sayılı Teşkilat-ı Esasîye Kanunu, 1945 yılına kadar yapılan beş değişiklik ile birlikte tekrar yürürlüğe konmuştur. 24.12.1952 tarihli ve 5997 sayılı Kanununa göre, “*20.4.1924 tarihli ve 493 sayılı Teşkilat-ı Esasîye Kanunu, 4695 sayılı Kanunun kabul tarihine kadar yürürlükte bulunan tadilleriyle (değişiklik) birlikte tekrar meriyete (yürürlük) konulmuş ve bu kanun yerine ikame edilmiş olan 10.1.1945 tarihli ve 4695 sayılı Anayasa meriyetten kaldırılmıştır*” (m.1).²⁷

²⁴ Daha geniş bilgi için bkz.: <http://www.anayasa.gen.tr/1924tek-1924.htm>, Son Erişim Tarihi:15.5.2005.

²⁵ RG: 15 Ocak 1945, No.: 5905.

²⁶ RG: 31 Aralık 1952, No.: 8297.

²⁷ Kemal GÖZLER: *Türk Anayasa Hukuku* (Bursa: Ekin Kitabevi Yayınları, 2000), s.57'den nakleden <http://www.anayasa.gen.tr/1924ay.htm>, Son Erişim Tarihi: 15.5.2005.

9.7.1961 tarihinde kabul edilen Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında ise haberleşme özgürlüğü ile ilgili yapılan düzenlemeler arasında yer alan 27. madde ile ilk kez cevap ve düzeltme hakkına değinilmiştir.

“Madde 27-Düzeltilme ve cevap hakkı, ancak kişilerin haysiyet ve şereflerine dokunulması veya kendileriyle ilgili gerçeğe aykırı yayınlar yapılması hallerinde tanınır ve kanunla düzenlenir.

Düzeltilme ve cevap yayımlanmazsa, yayımlanmasının gerekip gerekmediğine hâkim tarafından karar verilir.”

1982 Anayasasında ise kişilik hakları ile ilgili hükümler arasında yer alan 32. madde, “düzeltilme ve cevap hakkı”nı ifade etmektedir.

“Madde 32-Düzeltilme ve cevap hakkı, ancak kişilerin haysiyet ve şereflerine dokunulması veya kendileriyle ilgili gerçeğe aykırı yayınlar yapılması hallerinde tanınır ve Kanunla düzenlenir.

Düzeltilme ve cevap yayımlanmazsa, yayımlanmasının gerekip gerekmediğine hâkim tarafından ilgilinin müracaat tarihinden itibaren en geç yedi gün içerisinde karar verilir.”

Bu maddenin, kitle haberleşmesi faaliyetini yürüten organların tümüne karşı cevap ve düzeltme hakkının tanındığını belirten gerekçesi ise şöyledir:

“Kitle haberleşmesi faaliyetini yürüten organların, bu faaliyetlerinde serbest kalması esastır. Bu serbestiyi kısıtlayan unsurlardan biri de, süreli yayınlarda zorunlu yayın denilen yayınlardır. Bunlar yayın organına dış çevreden gönderilen ve oranca yayını mecburi olan mütalâa yahut mülâhazalardır. Böylece süreli yayının sınırlı hacmi doldurulmakta ve serbest yayına yer kalmamaktadır. İkinci olarak süreli haberleşme organının hizmet gereklerinden biri de kamuoyuna doğru haber ve bilgi sunmaktır. Nihayet süreli haberleşme organları faaliyetlerinde kişilerin haysiyet ve şereflerine saygılı olmakla

yükümlüdürler. Maddenin birinci fıkrasıyla bu üç gerekçe yerine getirilmekte, diğer bir deyimle düzeltme ve cevap hakkı sınırlanmakta, kişilerin şeref ve haysiyetleri de korunarak gerçeğe aykırı yayınlar düzeltilmekte veya cevaplanmaktadır. Kişilere tanınan bu hakkın kullanılış şartlarını kanun düzenleyecektir. Birinci fıkrada nitelikleri belirtilen düzeltme ve cevap yazılarının yayını zorunludur. Fakat süreli yayına ilgililer tarafından gönderilecek bu tür yazıların gerçekten belirtilen niteliğe sahip bulunup bulunmadığı konusunda, düzeltme ve cevap hakkını kullandığı iddiasında olan kişi ile yayıncı arasında görüş ve değerlendirme farkı olabilir. Bu halde ihtilaf, bağımsız ve tarafsız hakem durumunda olan hâkim tarafından çözümlenecektir. Bu husus da maddenin ikinci fıkrasında öngörülmüş bulunmaktadır.”²⁸

Anayasanın 32. maddesine göre, cevap ve düzeltme hakkı geneldir, yani herkes için kabul edilmiştir; ancak mutlak değildir. Yani, cevap ve düzeltme hakkı, madde metninde yazılı sadece iki halde kullanılabilir; a. Kişilerin haysiyet ve şerefine dokunulması, b. Kişilerin kendileriyle ilgili gerçeğe aykırı yayın yapılması. Ayrıca, bu maddenin özelliği, sadece yazılı basına karşı değil, bütün kitle haberleşme araçları ile yapılan yayınlara karşı cevap ve düzeltme hakkını tanımış olmasıdır.²⁹

1961 Anayasasında cevap ve düzeltmenin hâkim tarafından yayınlanmasına ilişkin herhangi bir süre öngörülmezken, 1982 Anayasasında cevap ve düzeltme hakkının sürüncemede bırakılmaması amacıyla “*en geç yedi günlük*” bir süre öngörülerek, yerinde bir düzenlemeye gidildiği düşünülse de³⁰,

²⁸ Cevat ÖZEL: **Kitle İletişim Araçları ve Kişilik Haklarının Korunması**, (İstanbul: Arion Yayınevi, Birinci Basım, 2003), s.29-30.

²⁹ Ahmet ÇİFTÇİ: “*Radio ve Televizyonda Cevap ve Düzeltme Hakkı*”, **Ankara Barosu Dergisi**, (Ankara: Yıl:1991, Sayı:6), s.899.

³⁰ Milli Güvenlik Kurulu Anayasa Komisyonu’nun Anayasa m. 32’nin ikinci fıkraya ilişkin değişiklik gerekçesinde de; maddenin ikinci fıkrasına, düzeltme ve cevap yayınlanmadığı takdirde yayınlanmasına gerek olup olmadığının hâkim tarafından en geç yedi gün içinde karar verilmesi

kanaatimizce hakkın kullanımına ilişkin farklı Kanunlarda, farklı şekillerde öngörülen bu süre, Anayasa hükmünde yer almamalıdır.

Hak, hukuken tanınan ve korunan bir yetkidir. Hak, bir şeye tamamen yetkilendirilme durumudur. Hak, hak sahibine, hukukî korumadan yararlanma yetkisi verir. Bu açıdan hak ile hukuk kavramları iç içe girmiş durumdadır. Zira her hak, mutlaka bir hukuk kuralından doğar. Hukuk kuralı mevcut değilken, bir haktan bahsedilemez. Aynı durumu, cevap ve düzeltme hakkı bakımından da düşünmek mümkündür.³¹ Pek çok ülkenin Anayasasında, cevap ve düzeltme hakkı (Türkiye Cumhuriyeti (TC) 1982 Anayasası m. 32; Portekiz Anayasası m. 37/4; Almanya, Fransa, Belçika, İtalya, Lüksemburg, vb.), bir temel hak olarak yer almaktadır. Bu hakkın Anayasada yer alması, basın-yayın organlarının haber veya eleştirilerde uluorta davranmak yerine, daha temkinli, gerçekçi ve objektif ölçüler içinde hareket etmelerini sağlar.³²

İnsan hak ve özgürlüklerinin günümüzde giderek daha çok önem kazanması ve insanların hak ve özgürlüklerini daha çok arar ve korur hale gelmesi ve bunun Anayasamızda açıkça öngörülmesi (Anayasa m.32 ve m.40) gibi nedenlerle, günümüzde cevap ve düzeltme hakkını eskisine nazaran daha sıkça kullanma yoluna gidildiği görülmektedir.³³

Cevap ve düzeltme hakkı, bir temel hak olarak düzenlenmiş olmakla birlikte, bu hakkın kullanımı ne kişi ve kurumlar ne de gazeteciler tarafından suiistimal edilmemelidir. Diğer bir deyişle kişiler ya da kuruluşlar hakkında yapılan her yayında (haber, eleştiri, karikatür, fotoğraf, radyo ve TV yayını, vb.) cevap ve düzeltme hakkı şartlarının doğup doğmadığı iyice araştırılmadan,

hükmünün getirilmesi suretiyle, düzeltme ve cevap hakkının kullanılmasının sürüncemede kalmamasının öngörüldüğü belirtilmektedir. (Cevat ÖZEL: **a.g.e.**, s.30.)

³¹ Ahmet ÇİFTÇİ: **Türk Eğitim Hukuku**, (Ankara: Gözden Geçirilmiş İkinci Baskı, 1995), s.34.

³² Ahmet ÇİFTÇİ: **a.g.m.**, s.894-895.

³³ Örnek metinler, Tez'in ekler kısmında sunulmuştur.

adeta “*hakkı kullanalım da belki yayınlanır*” düşüncesiyle hareket edilmemelidir. Kısacası bu hakkın kullanımı yozlaştırılmamalıdır. Kullanım hususunda nelere dikkat edilmesi gerektiği de ilerleyen bölümlerde ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

1.3. Cevap ve Düzeltme Hakkının Önemi

Uluslararası belgelerde ve Anayasalarda teminat altına alınan kişilik hakkı ile basın-yayın özgürlüğü çatışma halindedir. Uluslararası planda, düşünce ve kanaat açıklama özgürlüğü ile basın-yayın özgürlüğü, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi’nin (BMİHEB) 19. maddesinde, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (AİHS) 10. maddesinde, Avrupa Sınırsız Televizyon Sözleşmesi’nin (ASTS) önsözünde ve Sınırsız Televizyon Direktifi’nde (STD) öngörülerek, koruma altına alınmıştır. Öte yandan kişilerin özel hayat hakkı; BMİHEB (Universal Declaration on Human Rights of United Nations) m.12’de, AİHS (European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms) m.8’de ve ayrıca ASTS’nin 1. ve 8. maddeleri ile STD’de öngörülüp, koruma altına alınmıştır. Türkiye’de ise, basın-yayın özgürlüğü, Anayasa m.25–32 ve m.133’te düzenlenip teminat altına alınırken; kişilik hakkı, Anayasada m.20 ve 26’da hukukî koruma altına alınmıştır.

Basın özgürlüğü-kişilik hakkı ilişkisinin, dengeli bir şekilde düzenlenmesi önem arz etmektedir.³⁴ Kitle iletişim araçları, toplumsal sorumluluk ile özgürlük bağını kuramadığı takdirde, kendi özgürlük ayrıcalığını korumak yerine, kendi özgürlüğüne kendisi tecavüz etmek durumunda kalacaktır.³⁵ Bu denge öyle kurulmalıdır ki, ne basın özgürlüğü kullanılamaz duruma gelsin ne de kişilik

³⁴ Ahmet ÇİFTÇİ: **a.g.m.**, s.908.

³⁵ Stephen HOLMES: “*Liberal Constraints on Private Power: Reflections on the Origins and Rationale and access Refulation on the Origins and Rationale and access Regulation*” **Democracy and the Mass Media**, Edited by Judith Linchtemberg, (USA: Cambridge University Press, 1990), s.36’tan nakleden Sacide VURAL: **Kitle İletişiminde Denetim Stratejileri**, (Ankara: Özışık Matbaacılık, 1994), s.24.

hakkı gereksiz yere ihlâl edilsin. Yani, hem kişilik haklarını hem de basın-medya özgürlüğünü koruyacak, denge sağlayıcı mekanizmaların varlığı zorunlu hale gelmektedir.

Medya yoluyla kişilik hakları ihlâl edilen kimse, bu yayına cevap verme ve yanlış beyanları düzeltme hakkına sahiptir. Yayını yapan kitle iletişim aracı da usulüne uygun olarak verilen cevap ve düzeltmeyi yayınlamak zorundadır. Kişilik hakkına zarar veren ve hukuka aykırı nitelik taşıyan yayın eylemine karşı, yayından zarar görenin aynı araç ve olanaklardan yararlanarak cevap verebilmesi de, basın özgürlüğünün bir gereği olarak kabul edilmelidir.³⁶

Yine, gerek formal denetimde gerekse yargı denetiminde karşılaşılan, yayıncıların zaman zaman yapabildikleri “*düzeltilme hataları*”ndan dolayı, kişiler haksız yere tecavüze hedef olabilmekte ya da zarar görebilmektedir. Kuşkusuz böyle bir durumun ortaya çıkması halinde tecavüze uğrayan ya da zarar gören tarafa cevap hakkı verilebilmelidir. Aksi takdirde hatalı bir kaynağı kullanmaya kalkışan herhangi bir araştırmacının aynı hatayı tekrarlama ve sonuçta hata üstüne hata işleme riski söz konusu olacaktır.³⁷

Zarar gören ilgililerin adlî yollardan haklarını aramaları çoğunlukla uzun zaman alabilmektedir. Bu noktada, cevap ve düzeltme, kısa sürede etki gösterip, tamir imkânı vermesi dolayısıyla, basın-yayın özgürlüğünün kötüye kullanılmasından zarar gören kişiler bakımından yararlıdır. Yine, basın-yayın özgürlüğünü kötüye kullanarak, suç işleyen ve kişilere zarar veren basın-yayın mensupları için öngörülen cezaî ve hukukî müeyyideler, mağdur yönünden doyurucu olamayabilmekte; bu noktada devreye giren cevap ve düzeltme hakkı da, ek bir telafi ve söz konusu yayın dolayısıyla kişilik değerlerindeki kaybın

³⁶ Sahir ERMAN, Çetin ÖZEK: **İzahlı Basın Kanunu**, (İstanbul: Üçüncü Basım, 1994), s.169.

³⁷ Sacide VURAL: **a.g.e.**, 112-113, 165.

giderilmesi imkânını vermektedir.³⁸ Hakkın kullanımı, zarar gören kişi üzerinde teskin edici bir rol oynasa da, kişinin kişilik değerlerindeki eksilmenin hiçbir şekilde tam olarak eski haline getirilmesi, mağduriyetinin giderilmesi mümkün olamamakta; zira, basın-yayın yolu ile anonim nitelikte okuyucu, dinleyici ve izleyici kitlelerine ulaşılmaktadır.³⁹

Mağduriyet, toplumsal nitelik taşıdığından, ancak, mağdur edilenin masumiyeti üzerine tekrar tekrar aynı büyüklükte haber yapılması yoluyla giderilebilir. Güçlü medyanın, bu şekilde bir savunma hakkını mağdur ettiği insana cevap ve düzeltme yoluyla tanımaya yanaşmayacağı kuvvetle muhtemeldir; tanısı bile bu, yine medyanın gücünün artmasına (daha fazla izlenme oranı ve tiraj) yol açacak bir durumdur. Öte yandan, cevabın başka bir basın-yayın organında veya gecikmeli olarak yayımlanması halinde, bu haktan beklenen amacın tam olarak gerçekleşmesi de mümkün değildir.

Ahlâki sorumluluklarını ifa edemeyen ve bu sorumluluklarını ifa edememekten dolayı bir müeyyide ile karşılaşmayan basına karşı en etkili silah, olan cevap ve düzeltme hakkı, aynı zamanda silahlarda eşitliği sağlar. Güçlü medyaya karşı zayıf durumdaki kişilere verilmiş bir haktır. Basın yoluyla yapılan tecavüzlere karşı kişiyi koruyan cevap ve düzeltme hakkı müessesesi, medyanın giderek gelişen etkinliği karşısında kişiye verilen bir tür savunma aracı, bu özelliği ile de bir denge ögesi olmaktadır.⁴⁰ Basının kendi sınırını aşması, özgürlüğünü kötüye kullanması durumunda, bu aşırılığı önleyici bir fren işlevini görerek, kişi özgürlüğünü korur.⁴¹

³⁸ Ahmet ÇİFTÇİ: **a.g.m.**, s.897.

³⁹ Ahmet ÇİFTÇİ: **a.g.m.**, s.894.

⁴⁰ Sulhi DÖNMEZER: **Basın ve Hukuku**, (İstanbul: İÜHF, Dördüncü Basım, 1976), s.318; Kayıhan İÇEL, Yener ÜNVER: **a.g.e.**, s. 193.

⁴¹ Tayyip KARAKAYA: *"Kitle İletişim Hukukunda Cevap ve Düzeltme Hakkı"*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, (İstanbul: 1999), s.37.

Cevap ve düzeltme hakkı, bünyesinde, “*Cevap Hakkı, Düzeltme Hakkı ve Cevap ve Düzeltme Hakkı*” olmak üzere aslında üç hakkı (düzeltme; cevap; düzeltme ve cevap) barındırmaktadır:

Cevap hakkı, bireylerin kendileri ile ilgili iddia ve ithamlara karşı yaklaşımını ve tek taraflı bilgilenilmesinin önlenmesini ifade ederken; düzeltme hakkı da hakkında yalan veya yanlış bilgiler, haberler verilen insanların buna mukabil doğruları anlatabilmesi hakkını kapsar.⁴² Bir başka görüşe göre cevap, kişinin hakkındaki yayına karşılık vermesidir. Düzeltme ise, kişinin kendisi hakkında gerçeğe aykırı, yalan açıklamaların doğrusunu yayınlama hakkıdır. Kelime olarak Arapça “*kizb*”den türetilmiş olan ve cevap ve düzeltme hakkının yerine de sıklıkla kullanılan⁴³ tekzip ise yalanlama, yalan olduğunu söyleme anlamına gelmektedir.

Türk hukukunda cevap ve düzeltme hakkı, bunlardan sadece birini, ihtiva edebileceği gibi, ikisini veya üçünü de kapsayabilir.⁴⁴ Söz konusu hakkın “*cevap ve düzeltme hakkı*” olarak mı, yoksa “*düzeltme ve cevap hakkı*” olarak mı adlandırılacağı noktasında ise fikir ayrılıkları mevcuttur. Kanaatimizce, Anayasasının 32. maddesinde yer alan “*düzeltme ve cevap hakkı*” başlığı ve mülga 5680 sayılı Basın Kanununda “*cevap ve düzeltme hakkı*” şeklinde yer alan, ancak 5187 sayılı Basın Kanunu ile “*düzeltme ve cevap hakkı*” olarak değiştirilen madde başlığı, hakkın nasıl kullanılması gerektiğine de işaret ederek, bu husustaki tartışmalara bir nokta koymaktadır. Farklı ülkelerde farklı şekillerde isimlendirilen cevap ve düzeltme hakkını ifade etmek üzere “*geri alma (retraction)*”, “*savunma (defend)*”, “*açıklama (explain)*”, “*açıklık getirme (clarify)*” gibi kavramlar da kullanılabilmektedir.

⁴² B. Zakir AVŞAR, Vedat DEMİR: **a.g.e.**, s.60; Cihaneri ERCİYES: **a.g.m.**, s.55.

⁴³ “*Tekzip*” örnekleri Tez’in ekler kısmında sunulmuştur.

⁴⁴ Ahmet ÇİFTÇİ: “3445 Sayılı Kanunla Değiştirilen Basın Kanunun 19. Maddesine Göre Yazılı Basında Cevap ve Düzeltme Hakkı”, **AÜHF Dergisi**, (Ankara: Cilt:42, Sayı:1-4, 1991–1992), s.53-54. Örnek metinler, Tez’in ekler kısmında sunulmuştur.

Cevap ve düzeltme hakkının önemi, 20-21 Şubat 2004 tarihlerinde Kayseri’de gerçekleştirilen 10. Yerel Medya Eğitim Semineri’nde, 59. Hükümet Devlet Bakanı Prof. Dr. Beşir Atalay’ın yaptığı açılış konuşmasında da şu şekilde ifade edilmiştir: *“Cevap ve düzeltme hakkını şartlara uygun yerine getirmeyen; punto olarak, yer olarak, büyüklük olarak, zaman olarak yerine getirmeyenler için de cezayı çok yüksek tutuyoruz. Bütün basın meslek kuruluşlarımız ve basın dünyası da buna katılıyor. Buna hiçbir itirazı olan da yok, yani, bireyin ve toplumun korunması için bu konudaki müeyyideyi de gerçekten çok yüksek tutuyoruz. Onun dışındaki bütün cezaları düşürmeye çalışıyoruz.”*

Cevap ve düzeltme hakkının tanınmasının karşısında olan görüşler de mevcuttur.⁴⁵ Buna göre, *“Cevap hakkı, bir misilleme hakkıdır ve üçüncü kişilere başkasının (yayıncının) mülkiyetine müdahale için hak vermektedir.”*; *“Gazeteciyi iradesine aykırı olarak, yayında bulunmaya zorlamakla ve böylece gazetecinin kendi alanında egemen olması prensibi ile çelişme haline düşmektedir.”*; *“Yine mülkiyete karşı saygı esası, başkasının mülkiyetini bizzat mülkiyet sahibine karşı saldırabilmek üzere kullanmaya hak verdiremez.”*⁴⁶

Bunların yanısıra, cevap ve düzeltme hakkının kullanılması suretiyle, dönemsel yayınların polemik yazılarla doldurulacağı; kitle iletişimine (mass communication) engel olunacağı; eleştirme özgürlüğünün sınırlanacağı; başta gazeteler olmak üzere, diğer kitle iletişim araçlarının başkalarının ifade aracı haline getirileceği; hem mülkiyet hakkının hem de basın özgürlüğünün zedeleneceği, aleyhteki görüşler arasında sayılabilir.

Öte yandan ifade özgürlüğü, düşünce ve kanaatleri açıklama ve yayma özgürlüğü, basın-yayın özgürlüğü ve nihayet geniş anlamda ele alındığında *“kitle iletişim özgürlüğü var ve bunu kullanıyoruz”* gerekçesi ile basın-yayın

⁴⁵ Görüşler için bkz.: Sulhi DÖNMEZER: **a.g.e.**, s.317-318.

⁴⁶ Ahmet ÇİFTÇİ: **a.g.m.**, s.896.

mensupları (gazeteci, köşe yazarı, programcı, vb.) bu özgürlüklerin kullanımını suiistimal etmemeli, haber verme ve eleştiri haklarının sınırları içinde hareket etmelidirler.

Basının sahip olduğu gücün kötüye kullanılması durumunda, son derece tehlikeli sonuçların ortaya çıkabileceği de bir gerçektir. Özellikle basının haber verme işlevini yerine getirirken bazı kişi ve kuruluşlarla çelişkiye düşmesi halinde; bu durumun, basınla çelişkiye düşen ilgili açısından yıkıcı sonuçlar yaratabilmesi çok güçlü bir olasılıktır. İşte, bu olumsuz sonuçların doğması ancak ilgiliye, hakkındaki haberi yayınlayan basın organında, haber yayınlanır yayınlanmaz, aleni bir cevap ve düzeltme hakkının tanınması ile önlenabilir.⁴⁷ Gazeteci, herkesin bir haysiyet ve şerefine (onur hakkı) olduğunu, bunun hukuken korunduğunu, uluorta ihlâl edilemeyeceğini, haber verme ve eleştiri hakkının da sınırlarının olduğunu ve ölçülülük içerisinde⁴⁸ kullanılması gerektiğinin bilincinde olmalıdır.

Ayrıca, gazeteci ya da programcı bir haber ya da program yaparken, bunlara konu olan olayın gerçek olup olmadığı konusunda, ortalama bir gazeteciden beklenen azami gayreti sarf etmeli ve ulaşabileceği bütün kaynaklara ulaştıktan sonra bunun doğru olduğuna kanaat getirirse ancak o zaman söz konusu haber ya da programı yapmalıdır. Buna “*olayın veriliş anındaki doğruluğu*” denilmektedir. Olayın daha sonra doğru olmadığı ortaya çıksa bile, gazeteci ya da programcı olayın doğru olduğu yolunda bütün kaynaklara ulaştıktan sonra bunu ispatlarsa, sorumluluktan kurtulabilir. Böyle bir durumda, cevap ve düzeltme hakkı doğmayacağı gibi, cezaî sorumluluk ve

⁴⁷ Hasan SINAR: **İnternet ve Ceza Hukuku**, (İstanbul: 2001), s.146.

⁴⁸ “*Temel Hak ve Hürriyetlerin Sınırlanması*” başlıklı, Anayasa “Madde.13-(Değişik 3.10.2001 – 4709/2) Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve laik cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.”

hukukî sorumluluk (maddi, manevi tazminat) da ortadan kalkar. Bu duruma, Türk Ceza Kanunu m.127’de de yer verilerek, kanuni bir nitelik kazandırılmıştır.⁴⁹

Şunu da belirtmek gerekir ki, gerçeğe uygunluk, olay hakkında tam bir sonuca varıcı hüküm vermek anlamına da gelmemektedir. Örneğin, bir kişi diğer bir kişiyi öldürdüğü iddiası ile yakalandığında, cinayet faili gerçekte o kişi olmasa dahi olayın haber biçiminde yayınlanması halinde, haber gerçeğe uygundur. Gazeteci haberi inceleyip maddi gerçeği bulmakla ne yükümlüdür ne de görevlidir; olayın inanılır kaynakların açıklanmasına göre verilmesi, gerçeğe uygun haber vermek demektir.⁵⁰

Yine yayıncı kuruluşlar arasındaki kıyasıya rekabet ortamında, haberi ilk veren olma kaygısı ve haber yapmadaki “*çabukluk ilkesi*” de cevap ve düzeltme hakkı doğurucu nitelikteki yayınların artmasına sebep olmaktadır. Yayıncı kuruluşların daha çok ve izleyici çekebilme arzu ve gayreti, radyo ve TV yayıncılığındaki reyting kaygısı, yazılı basında tiraj yükseltme gayreti gibi nedenlerin gazeteciyi ve programcayı, kısacası yayıncıyı günümüzde geçerli olan yayıncının toplumsal sorumluluğu ilkesinden uzaklaştırmaktadır. Oysa yayıncı toplumsal sorumluluk kuramına ne kadar sadık kalırsa, cevap ve düzeltme hakkını doğuran yayınların sayısı da o derece azalır.

Değişik bir görüş, cevap ve düzeltme hakkının, özel olarak düzenlenmiş bir durdurma davası niteliğinde olduğunu kabul etmektedir. Bu görüşe göre, cevap ve düzeltme hakkı için, kusurlu ve hukuka aykırı hareket ve kişilik hakkına

⁴⁹ “Madde 127- (1) Isnat edilen ve suç oluşturan fiilin ispat edilmiş olması halinde kişiye ceza verilmez. Bu suç nedeniyle hakaret edilen hakkında kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı verilmesi halinde, isnat ispatlanmış sayılır. Bunun dışındaki hallerde isnadın ispat isteminin kabulü, ancak isnat olunan fiilin doğru olup olmadığının anlaşılmasında kamu yararı bulunmasına veya şikâyetçinin ispata razı olmasına bağlıdır.

(2) İspat edilmiş fiilinden söz edilerek kişiye hakaret edilmesi halinde, cezaya hükmedilir.”

⁵⁰ Çetin ÖZEK: a.g.e., s.103-104.

saldırı şart olmayıp, yayının o kişiyle ilgili olması yeterlidir.⁵¹ Cevap ve düzeltme hakkı, hem kişilik hakkını koruyan hem de kamuoyunun oluşmasına katılma anlamına gelen ve böylece kamusal değer taşıyan bir kavramdır.⁵²

Bu hak yoluyla, habere konu olan kişinin düşüncesinin kamuoyuna duyurulmasının sağlanması ile toplumun doğru haber alma hakkının gerçekleşmesine katkıda bulunmaktadır.⁵³ Kanaatimizce, cevap ve düzeltme hakkı, hem Anayasalarda yerini alan temel bir hak, hem de kanaatimizce basın-yayın özgürlüğünün bir ölçüde de olsa sınırlanması anlamına gelen bir haktır. Ancak diğer özgürlükler gibi, basın özgürlüğü de sınırsız bir özelliğe sahip olmamalı; toplumsal düzenin bozulmaması için basın özgürlüğüne sınırlayıcı düzenlemeler yapılma mecburiyeti bulunmalıdır.⁵⁴

Cevap ve düzeltme hakkı, basın mesleğinde çalışan insanlara bir anlamda ahlâklı davranılması gerekliliğini hatırlatmaktadır. Böylece, meslek onurunu zedeleyici⁵⁵ bir biçimde gerçeğe aykırı yayın yapan ve kamuoyunu yanlış oluşturan basın, bu hakla hem cezalandırılacak hem de meslekî onurun korunmasına yardımcı olunacaktır.

⁵¹ Bilge ÖZTAN: **Kişiler Hukuku, Gerçek Kişiler**, (Ankara:1994), s.157'den nakleden, İlkur SERDAR: **Radyo ve Televizyon Yoluyla Kişilik Hakkının İhlali ve Kişiliğin Korunması**, (Ankara: Seçkin Yayınevi, 1999), s.333.

⁵² Kayıhan İÇEL, Yener ÜNVER: **a.g.e.**, s.193.

⁵³ İzzet ÖZGENÇ, Adem SÖZÜER: "*Basının Hürriyeti Kavramı, Basın Yoluyla İşlenen Suçlarda Sorumluluk Rejimi ile Cevap ve Düzeltme Hakkı Üzerine Düşünceler*", **Yeni Türkiye**. (Cilt:1, Sayı:11, Eylül-Ekim 1996), s.278.

⁵⁴ Özgürlüğü sınırlamanın çözümünün çok zor bir problem olduğu söylenmelidir. Nitekim sınırsız özgürlük ile özgürlüğü sınırlamanın çok önemli bir problem olduğunu Samuel Johnson şu sözleriyle ifade etmektedir. "*Sınırsız bir hürriyetin ve hürriyeti sınırlamanın tehlikesi, siyaset biliminde, insan zekâ ve yeteneklerinin bugüne kadar çözümleyemediği bir problemi ortaya çıkartmıştır. Sadece devlet otoritesinin önceden onayacağı şeylerin yayınlanabilmesi halinde, kuvvet gerçeğin standardı olur; eğer her yenilikçi hayalperest, planlarının propagandasını yapabilse idi, sükûn ve istikrar hiçbir zaman kurulamaz; idareden her şikâyet sebebi ile memnuniyetsizlik yayılmaya çalışılırsa, hiçbir zaman barış kurulamaz.*" Daha geniş bilgi için bkz.: Sulhi DÖNMEZER: **a.g.e.**, s.97.

⁵⁵ Günümüz Türkiye'sinde basın-yayın mensubu olmanın itibar kaybına uğradığı, birçok kişi ve kesim tarafından dile getirilmektedir. Sektör içinde bulunanlar tarafından da bu hususta özeleştirililmektedir. Daha geniş bilgi için bkz.: **Basın Kendi Kendini Sorguluyor**, (Ankara: Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, 1996), s.48.

Yukarıda da ifade edildiği gibi, basının meslek ahlâkına uygun olarak hareket etmesini sağlamak için, uygulanacak böyle bir müeyyide ile gerçeğe aykırı veya haysiyet ve şerefe dokunan yayınlara karşı cevap ve düzeltme metninin o yayın organında yer alması, basının daha sorumlu ve meslek esaslarına daha uygun hareket etmesi sağlanacaktır ki bundan fayda görecektir. ⁵⁶

1.4. Cevap ve Düzeltme Hakkının Tarafları

Cevap ve düzeltme hakkı, hak sahibi karşısında yükümlü olan bir kişiyi de gerektirir. Zira, her hukukî ilişkide olduğu gibi cevap hakkında da taraflar (aktif sujeler-hak sahipleri ve pasif sujeler-hakkın kullanılacağı merciiler) bulunmaktadır.

1.4.1. Aktif Sujeler

Cevap ve düzeltme hakkını kullanacak ilgili kavramını açıklayan doktrin/öğretide iki sistem bulunmaktadır. Birinci sisteme göre, cevap ve düzeltme hakkı, yayında ismi açıkça belirtilen veya ima edilen gerçek ve tüzel kişiler ile Devlet daire ve kuruluşlarının, bu yayınlara karşı, aynı kitle iletişim aracını kullanarak cevap verebilme ve yayınlanan yanlış bilgileri düzeltebilme yetkisidir. Bu sisteme göre, cevap ve düzeltme hakkı bakımından ilgili kişi, çok geniş kapsamlı ele alındığı için, genel ve mutlak bir nitelik taşır.

İkinci sisteme göre ise, cevap ve düzeltme hakkı, gerçeğe aykırı veya saldırı niteliğinde olan bir yayını, aynı kitle iletişim aracını kullanarak, ismi açıkça belirtilen veya ima edilen ilgilinin ret veya düzeltme yetkisini ifade eder. Bu sistemin esası, söz konusu hakkın, genel olmakla birlikte, mutlak olmamasıdır.

⁵⁶ Sulhi DÖNMEZER: a.g.e., 11.

Sisteme göre, cevap ve düzeltme hakkı genel, yani tüm kişiler için kabul edilmiş gözükse de, bu haktan sadece yayınla ilgili olanlar yararlanabilmektedir. Ayrıca bu sistem gereğince, ilgili kişinin ilgisi, “*genel bir ilgi*” değil, “*bireysel bir ilgi*” olmalıdır.⁵⁷

Belirtmek gerekir ki; kişilere yönelik gerçek dışı, söz, düşünce ve hareket yüklemeleri, haysiyet ve şerefe dokunan deyişler üstü kapalı bir biçimde yapılsa dahi, cevap ve düzeltme hakkı doğmaktadır. Aynı şekilde, yayında sözü edilen kişi yahut kişiler açıkça belirtilmemekle beraber, kimlikleri kuşkuyla yer bırakmayacak biçimde anlaşılıyorsa, bu kişiler de cevap ve düzeltme hakkını kullanabilmelidirler.

Yazılı basına bakıldığında, cevap ve düzeltme hakkı, mülga 5680 sayılı Basın Kanunu ile “*Devlet daireleri ve kamu müesseselerine*” tanınırken (m.19/f.7); buna karşılık 5187 sayılı Basın Kanununda Devlet dairelerinden ve kamu kuruluşlarından söz edilmemiştir. Ancak, kanunda yer alan “*kişi*” kavramı ile (m.14/f.1) gerçek ve tüzel kişilerin söz konusu hakka haiz olduklarının anlaşılması gerekmektedir.

Cevap ve düzeltme hakkını kullanacak olan ilgili kavramı, tüm kişileri yani hem gerçek kişileri hem de tüzel kişileri kapsar. İlgililer, 2954 sayılı Kanunun 27. maddesinde “*kişiler*”, 3984 sayılı Kanunun 28. maddesinde ise, “*gerçek ve tüzel kişiler*” olarak belirtilmiştir. 2954 sayılı TRT Kanununda ise, 27. maddede yer alan “*kişi*” kavramının, tıpkı yazılı basında olduğu gibi gerçek veya tüzel kişi olarak algılanması gerekir. Tüzel kişinin de kamu hukuku tüzel kişisi (örneğin; Radyo ve Televizyon Üst Kurulu-RTÜK, Üniversiteler, Sermaye Piyasası Kurulu-SPK, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu-BDDK, vb.) olması mümkündür. Nitekim, TRT Kanununun 27. maddesinde “*özel hukuk tüzel kişilerince (...) uygulanır*” hükmü de yer almaktadır (f.2). Yine, 3984 sayılı Kanun

⁵⁷ Ahmet ÇİFTÇİ: **a.g.m.**, s.903; İlknur SERDAR: **a.g.e.**, s.345-346.

m.28’de de, cevap ve düzeltme hakkının gerçek ve tüzel kişilerin kullanabileceği açıkça öngörülmüştür (f.1).

Cevap ve düzeltme hakkı, yayına hedef olan kişi tarafından şahsen kullanılabilir, kişiye sıkı biçimde bağlı temel bir haktır. Hakkın doğrudan ilgili tarafından kullanılması gerekir. “*Temsilcinin*”, ilgiliye yönelik yayına, ilgilinin yerine geçerek cevap vermesi, “*hak*”kın devri anlamına gelebileceği gibi, üçüncü kişinin ilgiliye ilişkin değerlendirme yapabilmesi de zordur. Kaldı ki, temsilcinin, ilgilinin haberi ve istemi dışında, cevap ve düzeltme göndermesi olanağı da söz konusudur ve bu gibi durumlarda ilgilinin çıkarlarına zarar verici sonuçlar da doğabilir.⁵⁸

Küçükler ve ehil olmayanlar ise bu hakkı, velayet hakkıyla bizzat kullanabilirler. Bu kişilerin kanuni temsilcilerinin de cevap hakları bulunurken; vekâlette özel hüküm olmak kaydıyla vekil de cevap hakkını kullanabilmektedir. Ana babanın akıl hastası olması durumunda ise, söz konusu hak, mahkemenin tayin edeceği vasi tarafından kullanılır.

Cevap ve düzeltme hakkı sahibinin, bu hakkı kullanmadan önce vefat etmesi ve hakkı kullanma süresinin de geçmemesi durumunda, söz konusu hakkın mirasçılara geçip geçmeyeceği konusunda ise, yazılı basın ve radyo-TV yayınlarında farklı düzenlemeler yapılmıştır. 5187 sayılı Basın Kanununda yer alan “*Düzeltilme ve cevap hakkına sahip olan kişinin ölmesi halinde bu hak, mirasçılardan biri tarafından kullanılabilir*” (m.14/f.7) hükmüyle, Kanun, bu hakkı varislerin topluca kullanması imkânını vermemiştir. 2954 sayılı TRT Kanunu, Basın Kanunundan farklı olarak, cevap hakkının bütün mirasçılar tarafından birlikte kullanılması olanağını vererek, TRT Kanununa “*düzeltilme ve cevap hakkını kullanmadan ölen kimsenin bu hakkını mirasçıları birlikte veya bunlardan*

⁵⁸ Sahir ERMAN, Çetin ÖZEK: **Açıklamalı Basın Kanunu ve İlgili Mevzuat**, (İstanbul: Alfa Yayınları, 4. Baskı, 2000), s.190.

yalnız ilk başvuranı kullanabilir.” hükmünü getirmiştir (m.27/f.1). Özel radyo ve televizyon yayınlarına karşı ise, cevap ve düzeltme hakkının mirasçılara geçip geçmeyeceğini dair herhangi bir düzenlemeye gidilmemiştir. Kanımızca, 5187 sayılı Basın Kanununda (m.14), 2954 sayılı TRT kanununda (m.27) yer alan hükümlere aykırılık oluşturmayacak şekilde, 3984 sayılı Kanun m.28’de değişikliğe gidilerek, cevap ve düzeltme hakkının özel radyo-TV yayınlarına karşı da mirasçılar tarafından kullanılabilceği öngörülmelidir.

Cevap ve düzeltme hakkına ilişkin vatandaşlık koşuluna bakıldığında ise, Türk hukukunda ne Anayasada ne de 5187 sayılı Basın Kanunu, 2954 sayılı TRT Kanunu, 3984 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanunda bu durumun bir hükme bağlanmamış olduğu görülse de kanaatimizce, yabancıların da cevap ve düzeltme hakları bulunmaktadır. Bu konuda, yabancıların temel hak ve özgürlüklerden faydalanmalarının mümkün olduğunu ileri süren 1982 Anayasanın 16. maddesinin⁵⁹ işletilmesi ve referans alınması mümkündür.

Cevap ve düzeltme metninin tüzel kişiliği olmayan topluluklara yahut meslek gruplarına yönelik yayınlara karşı gönderilebilmesi, topluluğun veya meslek grubunun üyeleri belirlenebilecek oranda, sınırlılığına bağlıdır. Geniş topluluklar söz konusu olduğunda, yayının hedeflediği kişinin belirlenebilme olanağı bulunmazken; yayın konusu kişi/kişilerin belirlenememesi durumunda ise, kişinin haysiyet ve şerefe dokunan, hakkında gerçek dışı söz, düşünce, hareket izafesinden söz edilememektedir. Örneğin; doktorlar, eczacılar, avukatlar, vb. hakkındaki yayınlar nedeniyle cevap ve düzeltme hakkı kullanılamamakta; buna karşın, bir kuruluşun yönetim kuruluna, bir siyasî partinin yolculuğa çıkan delege grubuna veya bir kulüp takımına yöneltilen

⁵⁹ Anayasa Madde16: “*Temel hak ve hürriyetler, yabancılar için, milletlerarası Kanuna uygun olarak kanunla sınırlanabilir.*”

yayınlarla yönelik, yayının yöneldiği kişiler belirlenebileceği için, cevap ve düzeltme hakkının kullanılabilmesi mümkündür.⁶⁰

Cevap ve düzeltme hakkının aktif sujesi bakımından ortaya çıkan bir başka sorun da, tüzel kişiliği olmayan örneğin, bir gezi topluluğu hakkında gerçeğe aykırı bir yayın yapılması yahut yayın yoluyla geziye katılanların haysiyet ve şereflerinin ihlâl edilmesi durumunda cevap ve düzeltme hakkının kim tarafından, “*ne şekilde kullanılacağı*”dır. Kanımızca söz konusu hak, toplulukta bulunanların tamamı tarafından kullanıldığı takdirde, basın özgürlüğü kısıtlanacağından hakkın kötüye kullanımı söz konusu olacaktır. O nedenle zarara uğrayanların mağduriyetleri tam manasıyla giderilemeyecek olsa dahi, içlerinden herhangi birisinin cevap hakkını kullanması yeterlidir. Makul çözüm, çok kişi başvurmuş olsa dahi, diğerlerine bu hakkın kullandırılmamasıdır.

1.4.1. Pasif Sujeler

Genellikle cevap ve düzeltme hakkı sahipleri (aktif sujeler), gerekli şartlar oluşmuş olsa dahi, bu haklarını önemsememekte ve böylece haklarını kullanamamaktadırlar. Veyahut da hakkın nasıl kullanılacağını bilmemektedirler. Bu bakımdan mutlak surette kişilerin cevap ve düzeltme hakkını doğuran şartlar, kullanım usulleri ve başvuruda bulunacakları merciiler (pasif sujeler) konusunda hak sahiplerinin bilgilendirilmeleri gerekmektedir.

Cevap ve düzeltme hakkının kullanılmasını sağlayacak şartlar doğduğu halde cevap ve düzeltme metninin süreli yayınlarda sorumlu müdür, TRT Kurumu yayınlarına karşı Genel Müdürlük ve 3984 sayılı Kanuna göre ise, yargı kararına rağmen söz konusu özel radyo-TV kuruluşunun o programdan

⁶⁰ Sahir ERMAN, Çetin ÖZEK: **a.g.e.**, s.190-191.

sorumlusu-yöneticisi tarafından yayınlanmaması halinde “*basın-yayın düzenine karşı işlenen suç*” (basın-yayın zabıtası suçu) oluşur.⁶¹

Yazılı basında 5187 sayılı Basın Kanunu, cevap ve düzeltme başvurusunun yapıldığı merciinin, yani sorumlu müdürün cevap ve düzeltme hakkına ilişkin yükümlülüklerini ayrıntılı olarak düzenlemiştir. Örneğin; sorumlu müdür, 5187 sayılı Basın Kanunun 14. maddesinin ilk fıkrasına göre, gönderilen düzeltme ve cevap yazısını “*hiçbir düzeltme ve ekleme yapmaksızın, aynı puntolarla ve aynı şekilde yayımlamak zorundadır.*”

Radyo ve TV yayınlarında cevap ve düzeltme hakkının pasif sujesi ya da cevap ve düzeltme hakkının yükümlüsü ise, TRT Kurumu Genel Müdürlüğüdür. TRT Kanunu böyle bir görevi belli bir kişiye değil de idarî bir birim olan TRT Kurumu Genel Müdürlüğü’ne vermiştir. Özel radyo ve TV’ler bakımından da, hakkın yükümlüsünün kim olacağı konusunda, 3984 sayılı Kanun m.28’de herhangi bir hüküm bulunmamaktadır; ancak, herhâlde bu tür yayınlarda hakkın yükümlüsü, ilgili yayın kuruluşu ve dolayısıyla programlardan sorumlu müdürdür.

Cevap hakkının kullanımında pasif sujeler, yani süreli yayınlarda sorumlu müdür, TRT yayınlarında TRT Kurumu Genel Müdürlüğü ve özel radyo-TV yayınlarında programdan sorumlu müdürler iyi niyetli davranmalı, hakkın kullanımına işlerlik kazandırmalıdır. Cevap ve düzeltme hakkının taraflarından biri olan pasif sujelerin söz konusu hakkın kullanımı esnasındaki görevleri, Tez’in üçüncü bölümünde ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır.

Sinema filmleri ve internet yayınlarına ilişkin ise, henüz herhangi bir düzenleme bulunmadığından, cevap ve düzeltme hakkını kullanacak kişiler ve başvuru mercileri noktasında çalışma kapsamında yapılacak öneriler ve yorumlar, yazılı basın, görsel-işitsel basın, sinema ve internette cevap ve

⁶¹ Kayıhan İÇEL, Yener ÜNVER: **a.g.e.**, s.258; Çetin ÖZEK: **a.g.e.**, s.527.

düzeltilme hakkının işlendiği ilerleyen bölümlerde konunun çerçevesinin daha da genişletilmesi suretiyle ayrıntılı bir şekilde ele alınmaya çalışılacaktır.

Olumlu yayınlarının yanısıra kitle iletişim araçları, kişiler hakkında gerçeğe aykırı veya haysiyet ve şereflerini zedeleyici yayınlar (köşe yazısı, makale; radyo ve TV programı, haberi; sinema filmi; internet haberi, vb.) da yapabilmektedirler. Bu tür yayınlar, ilgili kişiler hakkında toplumda yanlış kanaatlerin oluşmasına, kişilik değerlerinde objektif bir azalmaya neden olurlar. Kendilerine göre oldukça güçlü olan basın-yayın karşısında kişilerin hukukî bakımdan daha çok korunmaları gerektiği açıktır.⁶² Bu noktada kişi; hakkını, ceza davası, hukuk davası açarak arayabileceği gibi, üçüncü bir yol olarak da cevap ve düzeltme hakkını kullanabilir. Ancak hemen belirtmek gerekir ki, ceza davasının açılması, hukuk davasının (tazminat davasının) açılması, ilgili yayın organına karşı cevap ve düzeltme hakkının kullanılmasına engel değildir. Aşağıdaki bölümlerde bu hakkın, hangi durumlarda ortaya çıktığı, her bir kitle iletişim aracında nasıl kullanıldığı ve dayandığı hukukî mevzuat, AB'ye uyum sürecinde gerçekleştirilen değişiklikler, Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi ve Sınırsız Televizyon Direktifi bağlamında detaylı olarak incelenecektir.

⁶² Ahmet ÇİFTÇİ: “Radyo ve Televizyonda Cevap ve Düzeltme Hakkı”, **Ankara Barosu Dergisi**, (Ankara: Yıl:1991, Sayı:6), s.893.

İKİNCİ BÖLÜM

ULUSLARARASI BELGELERDE CEVAP VE DÜZELTME HAKKI

Cevap ve düzeltme hakkının sadece maddi olaylara karşı mı kullanılabileceği, yoksa değer yargılarına karşı da kullanılıp kullanılamayacağı önem arz etmektedir. Uluslararası metinlere geçmeden evvel, çalışma konumuza ilişkin karşılaştırmalı hukuk saptaması yapıldığında, günümüzde cevap ve düzeltme hakkı bakımından “*Alman ve Fransız Sistemi*” olmak üzere iki sistem olduğu görülmektedir. Alman Sistemi olarak adlandırılan ve Almanya ile Orta ve Kuzey Avrupa ülkelerinde uygulanan sistemde cevap hakkı, maddi olay açıklamaları (örneğin; haberler) şeklindeki yayınlarla sınırlıdır.⁶³ Yani bu sistemde bir maddi olaya karşı yine bir maddi olayla cevap verme olanağı vardır; buna karşın yayınlanan fikir ve yorumlara karşı cevap hakkı tanınmamaktadır. Fransa ile birlikte Belçika, İtalya, Lüksemburg ve Güney Amerika Devletlerinde uygulanan Fransız Sistemi’nde ise, cevap ve düzeltme hakkı maddi olaylarla sınırlı olmayıp, fikir, eleştiri ve yorum gibi değer yargısı açıklaması şeklindeki yayınlara karşı da bu hak kullanabilmektedir.⁶⁴ Türk hukuku açısından da, Fransız sistemi kabul edilmiş olup, cevap ve düzeltme hakkının kullanılması hususunda, yayın türlerine ilişkin olarak bir sınırlamaya gidilmemiştir. Buna göre, hem değer yargısı açıklamaları şeklindeki yayınlara, hem de maddi olaylara karşı, cevap ve düzeltme hakkının kullanılabildiği görülmektedir.

⁶³ İsviçre’de de 1.7.1985 tarihinde, bu sistem benimsenmiştir. (Nur CENTEL: “*Dürüst Yargılama ve Medya Bakımından Demokrasi Kültürü*”, **AÜSBF Dergisi**, (Ankara: Cilt:49,No:3-4, Haziran-Aralık 1994), s.529.

⁶⁴ Hasan BIYIKLI: **a.g.e.**: s.84-85; Özkan TIKVEŞ: **a.g.e.**, s.70; İlknur SERDAR: **a.g.e.**, s.338-339; Ahmet ÇİFTÇİ: **a.g.m.**, s.902.

Cevap ve düzeltme hakkı, bazı ülkelerde özel yasal düzenlemelere konu olurken, bazı ülkelerde, “*kişilik hakkının*” korunmasına ilişkin genel kurallara dayanılarak, kişiye hakkındaki açıklamalara cevap verebilmesi olanağı sağlanmaktadır. Örneğin, İtalyan, İspanyol ve Fransız hukuklarında, cevap ve düzeltme hakkı, özel yasal düzenlemelere konu olmuştur. İsviçre hukukunda ise, cevap ve düzeltme hakkı, 1.7.1988 tarihli Kanunla değişik Medenî Kanun m.28 kapsamında görülmekte ve kişilik haklarına saldırganlığı saptanan yayın eylemine bir yaptırım olarak cevap ve düzeltme gönderilmesi karara bağlanmaktadır.⁶⁵ İsviçre Devletler Özel Hukuku Kanununun kişilik hakkı ihlalleriyle ilgili getirdiği özel düzenlemede ise (m.139/2), cevap ve düzeltme hakkına ilişkin olarak, “*Dönemsel olarak yayım yapan medyaya karşı cevap ve düzeltme hakkı münhasıran yazılı materyalin basıldığı veya programın yayınlandığı ülke hukukuna tabidir.*” hükmü yer almaktadır.⁶⁶

Bazı ülkelerde ise cevap ve düzeltme hakkı düzenlenmemiştir. Örneğin; ABD’de Nevada (1911 Kanunu) dışında yayınlara karşı cevap hakkı kabul edilmiş değildir. İsviçre’de de sadece Waadt Kantonunda (14.2.1947 tarihli Kanun) bu hak düzenlenmişken, 1.7.1985 tarihli Kanunla federal hukuka girmiştir. Yine İngiltere’de cevap hakkı genel bir kural olarak hükme bağlanmamıştır. Bu nedenle İngiliz Basın Konseyi 1962 yılında yayınladığı bir bildirmede, basının eleştirdiği kişilere cevap haklarını kullanmaları olanağını vermesini dilemiştir.⁶⁷

⁶⁵ Manfred REHBINDER: “*Cevap Hakkına İlişkin İsviçre’deki Yeni Düzenleme*”, Çeviren: Tankut CENTEL, (İstanbul: İÜHF Yayınları, Cilt:LI, Sayı:1-4), s.529’dan nakleden Sahir ERMAN, Çetin ÖZEK: **a.g.e.**, s.183.

⁶⁶ Sibel ÖZEL: **Uluslararası Alanda Medya ve İnternette Kişilik Hakkının Korunması**, (Ankara: Seçkin Yayıncılık, İkinci Baskı, 2004), s.106-107.

⁶⁷ Kayıhan İÇEL, Yener ÜNVER: **a.g.e.**, s.194; Özkan TİKVEŞ: **a.g.m.**, s.70.

Cevap ve düzeltme hakkı konusunda uluslararası alanda yapılan çalışmalar ise, “*Birleşmiş Milletler’in Yaptığı Çalışmalar, Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi, Sınırsız Televizyon Direktifi ve Etik İlkeler*” başlıkları altında ele alınacaktır.

2.1. Birleşmiş Milletler Bünyesinde Yapılan Çalışmalar

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nun kararı çerçevesinde, Ekonomik ve Toplumsal Konsey tarafından 1948 yılında Cenevre’de “*Bilgi Özgürlüğü Birleşmiş Milletler Konferansı*” toplanmış ve bu konferansta, diğer çalışmaların yanı sıra, üç sözleşme taslağı benimsenmiştir. Bu taslaklardan biri de, “*bilgi özgürlüğü ve uluslararası düzeltme hakkı*”na ilişkindir. Taslağın, BM Genel Kurulu tarafından 16.12.1952 tarihli ve 630 sayılı kararla benimsenmesi suretiyle de cevap ve düzeltme hakkının tarihçesinin ele alındığı bölümde değinilen “*Uluslararası Düzeltme Hakkı Sözleşmesi*” oluşturulmuştur.⁶⁸

Sözleşme, ülkelerin ulusal yasalarında yer alan “*cevap ve düzeltme hakkı*”nı uluslararası düzeyde işletme amacına yöneliktir. Sözleşme, bir yayında anılan kimsenin okurlara görüşünü aktarma hakkını uluslararası düzeyde uygulanmasını sağlayıcı düzenlemeler getirmiştir.⁶⁹ Ancak, Tez’in birinci bölümünde de belirtildiği üzere, Sözleşme, Amerika Birleşik Devletleri ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği’nin itirazı üzerine, yürürlüğe girememiştir.

⁶⁸ Sahir ERMAN, Çetin ÖZEK: **a.g.e.**, s.182-183. Sözleşmenin Türkçeye çevrilmiş tam metni Ek’te sunulmuştur.

⁶⁹ Sahir ERMAN, Çetin ÖZEK: **a.g.e.**, s.183; A. Rıdvan BÜLBÜL: **İletişim ve Etik**, (Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, Genişletilmiş İkinci Baskı, 2001), s.225.

2.2. Avrupa Kıtasında Yapılan Çalışmalar

Avrupa’da yaklaşık bir milyon kişinin istihdam edildiği görsel-işitsel sektörde günümüzde, iletişim ve bilgi edinme süreçlerinin temel kaynağının TV olması ve AB’de (European Union) neredeyse tüm evlerde TV’nin bulunması ve bir AB vatandaşının günde 3 saatini TV izlemekle geçirdiği göz önünde tutulduğunda, görsel-işitsel politikanın sosyal ve kültürel alandaki önemi açık bir biçimde ortaya çıkmaktadır.

Cevap hakkı ayrıca, Hukuk Yoluyla Demokrasi İçin Avrupa Komisyonunun, 5.7.2002 tarihli Venedik Komisyonunun 51. Genel Oturumunda onaylanan “*Medyada Düşünceyi Açıklama Özgürlüğüne Dair Lüksemburg Taslak Metni*” konusundaki görüşünün, sekizinci bölümünde ele alınmıştır (m.38,44,46).⁷⁰

Avrupa kıtasında yapılan çalışmaların yazılı basından ziyade görsel-işitsel politikalara yönelik olması nedeniyle, bu bölümde Avrupa Konseyi tarafından kabul edilen “*Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi*” ile AB tarafından kabul edilen “*Sınırsız Televizyon Direktifi*”nin cevap hakkına ilişkin hükümleri üzerinde durulmaya çalışılacak; çalışmanın son bölümünde ise, Sözleşme ve Direktifte öngörülen hükümler, Türk Basın-Yayın Mevzuatıyla mukayese edilerek değerlendirilecektir.

⁷⁰ İlgili maddelerde özetle, sınırsız bir cevap ve düzeltme hakkının, ifade özgürlüğünü çok geniş, sansür oluşturmayacak ve gerçek olaylar karşısında editörün bilgilendirme hakkına istenmeyen sınırlamalar getirecek kadar engellemeler doğurup doğurmayacağı işlenmekte; bu noktada yapılan gerçeğe aykırı yayının, yayına konu olan kişiye maddi ya da manevi zararlar verip vermeyeceğinin önemli olduğu ve araştırılması gerektiği vurgulanmaktadır. ([http://www.venice.Coe.int/docs/2002/CDL-AD\(2002\)018-e.asp](http://www.venice.Coe.int/docs/2002/CDL-AD(2002)018-e.asp), Son Erişim Tarihi: 10.9.2005).

2.2.1. Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi'nde Cevap ve Düzeltme Hakkı

Radyo ve TV yayınlarının iletişim teknolojisindeki gelişmeler doğrultusunda giderek ülke sınırlarını aşan (transfortier), uluslararası nitelikte yayınlara dönüşmeleri neticesinde, birçok Devlet ve uluslararası kuruluş tarafından, bu alanda konferanslar düzenlenmeye ve sözleşmeler imzalanmaya başlanmıştır.

Türkiye'de radyo ve TV rejiminin hukukî statüsü bakımından üzerinde durulması gereken konulardan bir diğeri de Avrupa Konseyi (Council of Europe) tarafından hazırlanıp, Avrupa Konseyi'ne üye Devletler ve Avrupa Kültür Sözleşmesi'ne Taraf olan diğer Devletlerce 5.5.1989 tarihinde imzaya açılan ve 1.5.1993'te yürürlüğe giren “*Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi*”dir (ASTS).⁷¹ Sözleşme, Türkiye tarafından “*Milletlerarası Antlaşmaları Uygun Bulma*” başlıklı Anayasa m.90'da öngörülen prosedür çerçevesinde 7.9.1992 tarihinde imzalanmış ve 4.11.1993 tarih ve 3915 sayılı Kanunla onaylanmıştır.

Sözleşme, Türkiye'de Kanun gücündedir; ancak, Anayasaya aykırılığı iddiasıyla Anayasa Mahkemesinde iptal davası açılması söz konusu değildir.⁷²

Türkiye'nin de tam üyesi olduğu Avrupa Konseyi tarafından oluşturulmuş Sözleşmenin amacı, genel olarak TV yayınlarının Sözleşmede belirlenen ortak kurallar çerçevesinde yapılması suretiyle, TV program hizmetlerinin sınırötesi yayını ve tekrar yayını kolaylaştırmaktır. Sınırötesi TV yayınlarının Sözleşmeye uyumunu sağlamak, yayının kaynaklandığı ülkenin sorumluluğunda

⁷¹ Daha geniş bilgi için bkz.: “3915 sayılı Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun”, **RG: 7 Kasım 1993, No.: 21751**.

⁷² Ahmet ÇİFTÇİ: Uluslararası Hukuk Açısından Radyo ve Televizyon Hukuku, (Ankara: 1999), s.47-51.

yer alırken; her Taraf Devlet, Sözleşme kurallarını uygulamak için gerekli yasal düzenlemelerini yapmak ve uygulamakla yükümlüdür.

Bu Sözleşmenin Başlangıç Bölümünde (paragraf 4), AİHS Madde 10'a⁷³ gönderme yapılarak, ifade ve haberleşme özgürlüğünün demokratik toplumun temel ilkelerinden birisi ve toplumun ve bireyin gelişebilmesini temel koşulu olduğu belirtilmiştir. Yine Başlangıç Bölümünde (paragraf 6), *“Tüm demokratik gruplar ve siyasal partiler arasında çoğulculuğu ve eşitliği güvence altına alan koşullarla, kültürün gelişmesi ve görüşlerin özgür biçimde oluşturulması için yayıncılığın önemi”* vurgulanarak, (paragraf 7) *“bilgi ve iletişim teknolojisindeki sürekli gelişimin, ülke sınırları dikkate alınmaksızın, ifade özgürlüğünün ve kaynağı ne olursa olsun bilgi ve düşünceleri ifade etmek, aramak, almak ve yaymak hakkının yetkinleştirilmesine hizmet emesi gerektiği”* hususunun altı çizilmiştir.

Sözleşmenin 4. maddesi ise, Taraf Devletlere açık bir yükümlülük getirmektedir. *“Taraflar, AİHS Madde 10'a uygun olarak ifade ve haber alma özgürlüğünü sağlayacak ve yayın izleme özgürlüğünü güvence altına alacak ve bu sözleşme hükümlerine uygun bulunan program hizmetlerinin kendi toprakları üzerinde yeniden iletimini kısıtlamayacaktır.”*

ASTS'nin *“Programlama Konuları”* başlıklı ikinci bölümünün, 8. maddesinde ise *“cevap hakkı”* düzenlenmiştir:

⁷³ **AİHS m.10:**“Herkes görüşlerini açıklama ve anlatım özgürlüğüne sahiptir. Bu hak, kanaat özgürlüğü ile kamu otoritelerinin müdahalesi ve ülke sınırları söz konusu olmaksızın haber veya fikir almak ve vermek özgürlüğünü de içerir. Bu madde, devletlerin radyo, televizyon ve sinema işletmelerini bir izin rejimine bağlı tutmalarına engel değildir. (...)”

“BÖLÜM II Programlama Konuları

Madde 8-Cevap Hakkı

1. Her ileten Taraf, 3. madde anlatımı içinde, kendi yetki alanlarındaki kuruluşlar ve teknik vasıtalarla iletilen veya yeniden iletilen programlarla ilgili olarak, milliyetine ve ikamet yerine bakılmaksızın, her gerçek ve tüzel kişinin cevap hakkını veya benzer yasal idarî yolları arama hakkını kullanma imkânını düzenler. İleten Taraf, özellikle cevap hakkı kullanımının zamanlama ve diğer düzenlemelerinin ve bu hakkın veya benzer yasal veya idarî yolların zamanlama ve usuller bakımından etkili biçimde uygulanmasını sağlar. 2. Bu amaçla, program hizmetinden sorumlu yayıncının ismi, yapılan yayınlarda düzenli aralıklarla ve uygun bir şekilde belirlenecektir.”⁷⁴

Söz konusu hak, Strazbourg’da 11.9.1998 tarihinde yapılan toplantıda değiştirilmiş ve aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir:

“Madde 8: Cevap Hakkı

1. Her bir ileten Taraf, milliyet veya ikametgâhtan bağımsız olarak her gerçek veya tüzel kişinin Madde 5 kapsamında kendi kaza dairesi dâhilindeki bir yayıncı tarafından iletilen programlarla ilgili olarak bir cevap hakkını kullanma veya diğer benzeri yasal veya idarî yollara başvurma fırsatına sahip olmasını temin edecektir. Özellikle, cevap hakkının kullanımının zamanlamasının ve diğer düzenlemelerinin bu hakkı etkin şekilde kullanılabilecek şekilde olmasını temin edecektir. Bu hakkın veya diğer benzeri yasal veya idarî yolların etkili kullanımı hem zamanlama hem de usul açısından temin edilecektir.

2. Bu amaçla, program hizmetinin veya bu program hizmetinden sorumlu olan yayıncının adı program hizmetinin içinde uygun yolla düzenli aralıklarla belirtilecektir.”

⁷⁴ Daha geniş bilgi için bkz.: **Avrupa Sınırötesi Yayıncılık Sözleşmesi**, (Ankara: TRT Basın ve Yayın Müdürlüğü, Yayın No:276, 1993), s.205.

Sözleşmenin cevap hakkını düzenleyen 8. maddesi, bu hakkın Avrupa kıtasında, Avrupa Konseyi'ne dâhil ülkeler çapında uluslararası planda da tanındığını göstermektedir.⁷⁵

ASTS, Avrupa kıtası çapında milletlerarası bir Sözleşme olduğu için uygulanması da Sözleşmede belirlenen kurallar çerçevesinde gerçekleştirilir. Sözleşmenin metni incelendiğinde; getirilen müeyyidelerin iç hukukta olduğu gibi zorlayıcı olmadığı anlaşılmaktadır. Öte yandan, Türkiye için bağlayıcı olan bu Sözleşmeye Kanunla gönderme yapılmakla birlikte, Sözleşme ile Kanun arasında açık tutarsızlıkların varlığı dikkat çekmekte; Sözleşme hükümlerinin tam anlamıyla 3984 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanuna yansımadağı görülmektedir. Bu noksanlıklar, Tez'in son bölümünde ele alınmıştır.

2.2.2. Sınırsız Televizyon Direktifi'nde Cevap ve Düzeltme Hakkı

AB'nin görsel-işitsel alandaki varlığını güçlendirmek için 1980'lerin başında hızlandırdığı çalışmalar neticesinde 1989 yılında, 89/522/EEC sayılı kararla kabul edilen "*Sınırsız Televizyon Direktifi*" hazırlanmıştır.

Direktif, Avrupa'da görsel-işitsel hizmetlerin uyumlaştırılmasına dair bir girişim olması ve ülkelere Avrupa'dan alınacak yayınları sınırlamamasını şart koşarak, yani programların serbestçe dolaşımını öngörmesi bakımından oldukça önemlidir. 1997 yılında değişikliğe uğrayan Direktif, televizyon programlarının üretim ve dağıtımı, televizyon reklâmları, program destekleme ve tele-alışveriş,

⁷⁵ Zira, Sırbistan Karadağ, Avrupa Kıtasında bulunmasına rağmen, Tez'in hazırlandığı tarih itibarıyla Avrupa Konseyi'ne üye olmadığı için, Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi hükümlerine tabi değildir.

küçüklerin ve kamu düzeninin korunması ve cevap hakkının korunması gibi konularda çeşitli maddeler getirmiştir.⁷⁶

Avrupa Parlamentosunun isteği üzerine Avrupa Komisyonu tarafından, düzeltilmiş teklif şartlarında, herhangi bir üye Devlet vatandaşının, yasal haklarıyla ilgili yayınların yanlış yorumlanmasından doğan zararın karşılanması amacıyla, Direktifin 23. maddesinde de “cevap hakkı” düzenlenmiştir.⁷⁷

“BÖLÜM VI Cevap Hakkı

Madde 23

1.Medenî, idarî veya ceza hukuku çerçevesinde Üye Devletlerce kabul edilen diğer hükümlere karşı önyargısız olarak, bir televizyon programındaki yanlış iddialar nedeniyle yasal çıkarları zarar gören özellikle ünlü gerçek veya tüzel kişiler, milliyetine bakılmaksızın, cevap hakkına veya benzeri bir hakka sahip olmalıdırlar. Üye Devletler, cevap hakkı veya benzeri bir hakkın, makul olmayan şartlar ileri sürülerek engellenmemesini temin etmelidirler. Cevap hakkı tanınması için yapılan müracaatı izleyen makul bir süre içinde, ilgili programa uygun bir tarzda ve zamanda cevap hakkı yayınlanmalıdır.

2.Bir cevap hakkı veya benzeri telafiler bir Üye Devletin yargı yetkisi alanındaki tüm yayıncılar için geçerli olacaktır.

3.Üye Devletler, cevap hakkının veya benzeri telafinin oluşturulabilmesi için gerekli yasal önlemleri alırlar ve bu hakkın uygulanması için takip edilecek prosedürü belirlerler. Özellikle yeterli bir zaman dilimine izin verilmesini ve prosedürün, cevap hakkı veya benzeri tekliflerin diğer Üye Devletlerde yerleşik veya orada kurulan gerçek veya tüzel kişiler tarafından tam olarak uygulanabilmesini sağlamalıdırlar.

⁷⁶ M. Gencel BEK: “Avrupa Birliği’nde İletişim Alanının Düzenlenmesi”, **Avrupa Birliği ve Türkiye’de İletişim Politikaları**, Derleyen: M. Gencel BEK, (Ankara: Ümit Yayıncılık, 2003), s.28.

⁷⁷ **The Audio-Visual Media In The Single European Market**, (Lüksembourg: Office for Official Publications of the Communities, June 1988), p.40.

4.Cevap hakkı veya benzeri telafilerden yararlanmak için yapılan bir başvuru, eğer böyle bir cevap paragraf 1’de geçen koşullara uygun değilse, ceza gerektiren bir eylem içeriyorsa, yayıncıyı özel hukuk kurallarına göre sorumlu hale getiriyorsa veya kamu ahlâkı standartlarını aşıyorsa reddedilebilir.

5.Cevap hakkı veya benzeri telafilerin kullanılmasıyla ilgili anlaşmazlıklar yasal incelemeye tabi olduğunda uygulanacak işlemler için hükümler düzenlenmelidir.”

Avrupa Komisyonu, sektörün düzenlenmesi konusunda, içerik ile ilgili olan öneri çerçevesinde Direktifi, 30.6.1997 tarihinde 97/36/EC sayılı Direktifle değiştirmiştir. Direktifin amacı, TV yayınlarının Topluluk içerisinde serbest dolaşımını sağlamak ve görsel-işitsel içerik konusunu düzenlemektir.⁷⁸

Daha sonra, gelişen koşullar göz önünde bulundurularak, bu alanda yeni çalışmalar yapılması gündeme gelmiş ve hazırlıklar neticesinde “*Sayısal Çağda Topluluk Görsel-İşitsel Politikası İçin Kurallar ve Rehber İlkeler Konulu Bildirge*” yayımlanmıştır. 14.12.1999 tarihinde yayımlanan bu bildirgede, dijital teknolojiye yaşanan gelişmelerin görsel-işitsel alanı da etkileyeceği belirtilmiş ve yeni bir düzenleyici çerçevenin oluşturulması gereği üzerinde durulmuştur.⁷⁹

Avrupa Komisyonu tarafından 28.7.2004 tarihinde yapılan değerlendirmede, Direktifin 4 ve 5. maddelerinin (Televizyon Programlarının Üretim ve Dağıtımının Geliştirilmesi – Bağımsız Eserler – Avrupa Eserleri) 2001-2002 yıllarındaki uygulanmasına ilişkin Bildirge’nin kabul edildiği belirtilmiştir.⁸⁰

AB Görsel-işitsel politikası, aynı zamanda Avrupa Topluluğu Kurucu Anlaşması’nda kültür konusu ile bütünleşmiş bir biçimde yer almakta ve 151. madde ile düzenlenmektedir.

⁷⁸ H. Turgay TURSUN: **Avrupa Birliği’nin Kültür ve Görsel-İşitsel Politikası ve Türkiye’nin Uyum**, (İstanbul: İktisadi Kalkınma Vakfı Yayınları, 2004), s.22.

⁷⁹ H.Turgay TURSUN: **a.g.e.**, s.21.

⁸⁰ H.Turgay TURSUN: **a.g.e.**, s.27-28.

2.3. Cevap ve Düzeltme Hakkına İlişkin Uluslararası Etik İlkeler

Basın-yayın etkinliğinin büyük bir ivme kazandığı, medyanın çok önemli bir güç konumuna geldiği günümüzde, etik (ahlâki) değerlerin korunması da “*vazgeçilemez bir ilke*” konumuna gelmiştir. Doğruluk, dürüstlük, kişi haklarına ve evrensel değerlere saygı, basın ve etik değerlerin “*olmazsa olmaz*” kurallarıdır.⁸¹ Etik, görece özgür biçimde çalışan gazetecilerin artan çeşitli baskılara karşı kendilerini ve mesleklerini korumak, okurun güvenini kazanmak amacıyla uymaya söz verdiği kurallar olarak ortaya çıkmıştır. Diğer bir deyişle, kitle iletişimi alanındaki etik anlayışı, basın özgürlüğünü geleneksel olarak sınırlama çabası içinde olan devlete karşı mücadeleden değil, sermayenin artan egemenliğinin yarattığı sorunlara karşı gazetecilik mesleğinin korunması çabalarından doğmuştur.⁸²

Mesleki saygınlığı ve bilginin kalitesini korumak, pozitif hukukun yetersizliğini gidermek ve enformasyon kuruluşlarının tutarlılığını sağlamak için gerekli olan etiğin; aynı zamanda habercilerin, haber kaynaklarının ve haber konusu insanların korunması ile toplumsal gelişmenin ve demokrasinin sağlıklı işleyebilmesi için benimsenmesi kaçınılmazdır.

Kitle iletişim araçlarının ahlâki sorumluluklarını yerine getirememesi halinde, özellikle kişilere ne denli zarar verdiği herkesçe bilinmektedir. Bu doğrultuda, birçok ülkede cevap ve düzeltme hakkı, kanunla düzenlenmiş olmasına rağmen, bu konu, meslek örgütleri tarafından, meslekî ahlâkın temel ilkelerinden biri olarak kabul edilmektedir.

⁸¹ Ekrem KARAİSMAİLOĞLU: “*Basın ve Etik*”, **Yeni Türkiye**, (Cilt:1, Sayı:11, Eylül-Ekim 1996), s.131.

⁸² Korkmaz ALEMDAR: “*Medya ve Etik*”, **Medya Gücü ve Demokratik Kurumlar**, Derleyen: Korkmaz ALEMDAR, (İstanbul: AFA Yayıncılık ve Türkiye Sosyal, Ekonomik, Siyasal Araştırmalar Vakfı, 1999) s.253.

Benzerlerine oranla en kapsamlı ahlâk yasası olarak kabul edilen Belçika Ahlâk Yasası'nda, cevap ve düzeltme hakkı, *“Yanlış olduğunu bildiği şeyi yazan ya da yanlış olduğunu fark ettikten sonra, en kısa sürede yanlışını düzeltmeyi reddeden gazeteci, tamamen haysiyetsiz bir insandır.”*⁸³ şeklinde ele alınmıştır.

24-25 Kasım 1971 tarihlerinde Münih'te bir araya gelen AB Gazeteciler Federasyonu ve diğer uluslararası gazetecilik kuruluşları tarafından *“Gazetecilerin Görev ve Hakları Bildirisi”* yürürlüğe konulmuş ve bildiride cevap ve düzeltme hakkının kullanımına ilişkin ayrı bir maddeye de yer verilerek, düzeltme hakkına riayet edilmesi, gazetecilerin görevleri arasında sayılmıştır. Bu hükme göre, *“Olayları araştıran, yazan ve yorumlayan gazetecinin temel görevlerinden biri de yayınlanmış doğru olmayan haberleri düzeltmektir.”*⁸⁴

1973 yılında ise, Fransa'da Uluslararası Gazeteciler Sendikası, Gazeteciler Sendikası ve Fransız Gazeteciler Birliği Federasyonu bir araya gelerek, *“aydınlanma hakkına ilişkin ilkeler”* konusunda temel bazı prensipler benimseyerek, öneriler üretmişlerdir. Çeşitli gazeteci örgütlerince kabul edilen bu prensiplerin nihai amacı, kitle iletişim araçlarında tekelleşmeyi önleyecek, ticari zihniyeti asgariye indirecek, hükümetin kontrolünü bertaraf edecek, rahat dağıtımın gerçekleştiği bir basın yayın ortamının sağlanmasıdır. Bu amaçla belirlenen ilkelerden biri de *“Değişik görüşlerin temsilcisi örgütlerin kitle iletişim araçlarından yararlanması, cevap hakkının genişletilmesi”*dir.⁸⁵

⁸³ Arsev BEKTAŞ: **Kamuoyu, İletişim ve Demokrasi**, (İstanbul: Bağlam Yayıncılık, 1996), s.118.

⁸⁴ Güleda YÜCEDOĞAN: **Türkiye ve Fransa'da Gazeteci Kimliği Sorunu**, (İstanbul: İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayını, 1998), s.57-58; Cevat ÖZEL: **a.g.e.**, s.22.

⁸⁵ Neşe E. KIZIL: **İletişim Özgürlüğü ve Medyada Oto-Kontrol**, (İstanbul: Beta Basım Yayım, Birinci Basım, 1998), s.113.

İngiltere’de 27.10.1993’te kabul edilen ve “*Code of Practice*”⁸⁶ adı verilen ilkelerin “*Doğruluk*” başlıklı 1. maddesinde de, “*Yayında belirgin bir gerçeğe aykırılık, yanıltıcı bir nitelik ya da çarpıtılmış bilginin söz konusu olduğu durumlarda, yayın, en kısa sürede ve gereken özen gösterilerek düzeltilmelidir*” denilirken; “*Tekzip ya da yanıt verme olanağı*” başlıklı 2. maddede ise, “*Doğru aktarılmayan bilgiler karşısında özel ve tüzel kişilere yanıt verme ya da yalanlama olanağı tanınmalıdır*” şeklinde cevap ve düzeltme hakkının önemi üzerinde durulmuştur.

Yine Federal Almanya Ahlâk Yasası’nda, söz konusu hakkın önemine dikkat çekilerek, “*Yayımlanmış bulunan ya da sonradan yanlış ya da kusurlu olduğu ortaya çıkan haberler ya da ifadeler, gazetenin kendi inisiyatifiyle derhal ve doğru bir biçimde düzeltilmelidir*” denilmekte; Venezüella Ahlâk Yasası’nda ise, “*Gazeteci, hatanın hemen doğrulanmasından sonra, her türlü haber yanlışını düzeltmeyi görev bilir ve hataya karışan gerçek ya da tüzel kişiyle ilgili gerçeği ortaya çıkarmak ya da cevap hakkı için gerekli olanakları sağlamak zorundadır*” görüşüne yer verilmiştir.⁸⁷

1926 yılında uyarlanan, 1973, 1984 ve 1987 yıllarında gözden geçirilen ABD Profesyonel Gazeteciler Birliği (Professional Journalists Society) “*Sigma Delta Chi*” Haber Ahlâk Yasasında da cevap hakkının önemine dikkat çekilmiştir. “*Adil Oyun*” başlıklı bölümde, “*Haber medyası, suçlanana bir cevap hakkı vermeksizin, itibarını ya da ahlâki karakterini etkileyecek gayri resmî suçlamaları iletmeyecektir.*” denilirken; “*Taahhüt*” başlıklı maddede de kurallara bağlılığın amacının, Amerikan gazetecileriyle Amerikan halkı arasında karşılıklı güven ve saygıya dayalı bağları korumak ve güçlendirmek olduğu belirtilmiştir.⁸⁸

⁸⁶ **Basın Konseyi Faaliyet Raporu 1994:** s.105-108’den nakleden Neşe E. KIZIL: **a.g.e.**, s.105-110.

⁸⁷ Atilla GİRGİN: **Yazılı Basında Haber ve Habercilik “Etik”i**, (İstanbul: Genişletilmiş ve Güncelleştirilmiş İkinci Baskı, 2003, İnkılâp Kitabevi), s.176-177.

⁸⁸ Atilla GİRGİN: **a.g.e.**, s.371-373.

UNESCO bünyesinde de çeşitli çalışmalar yapılmıştır. “*Karşılıklı İlişkilerin Düzenlenmesi*” başlıklı bir projede, “*Okurun, dinleyenlerin ve televizyon seyredenlerin kasıtlı haberler ya da hatalar için cevap verme ve düzeltme hakkına sahip olması, yorumlarda ise fikir ayrılıkları bulunması durumunda bunların tartışılabilceği oturumlara fırsat verilmesi*” gerektiği ifade edilmiştir. “*Olayların Açıklıkla Belirtilmesi*” başlıklı bir başka projede ise, “*Kişinin suçsuzluğu kanıtlanana kadar suçsuz olduğu varsayımından hareket edilmesi, kişilerin özel hayatlarına saygı gösterilmesi, hatalı olarak aktarılan olayların doğru şekli meydana çıktığı zaman anında düzeltilmesi ve cevap hakkının tanınması, tartışmalı konularda karşı tarafın düşüncesine yer verilmesi*” hususları yer almaktadır.⁸⁹

Uluslararası Gazeteciler Federasyonu Bildirgesi’nin 5. maddesinde “*Gazeteci, yanlışlığı kesinlikle kanıtlanan basılı bir bilgiyi düzeltmek için, elinden gelen tüm çabayı gösterir.*” ifadesine yer verilmiş; Gazetecilikte Meslek Ahlâkının Uluslararası İlkeleri’nin “*Toplumsal Erişim ve Katılım*” başlıklı beşinci ilkesinde ise, “*Mesleğin niteliği nedeniyle, gazeteci, toplumun enformasyona erişmesine ve medyalara, düzeltme ve cevap hakkı dâhil, çeşitli yollarla katılımında bulunmasına destek olur.*” denilmektedir.⁹⁰

Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisince belirlenen, profesyonel gazetecilerin Avrupa çapında uygulamaları gereken meslek ahlâk kurallarının 26. maddesinde, medyanın, hatalı ya da yanlış haber, başlık ve yorumla ilgili kişilerin endişelerine ve istemlerine saygılı olarak, bunları ya hızla doğrulaması ya da düzeltmesi istenmekte; bu konuda da Devletlerin, yasal müeyyideleri mutlak surette sağlaması gerektiğine dikkat çekilmektedir. 27. maddede ise, “*Bu hakkın uygulanması için, Avrupa Konseyi’ne üye ülkeler arasında, 2.7.1974 tarihinde karara bağlanan 26 no’lu “cevap verme hakkı-basına karşı kişilerin*

⁸⁹ Cevat ÖZEL: **a.g.e.**, s.21.

⁹⁰ Atilla GİRGİN: **a.g.e.**, s.373-374.

durumu” konulu çözüm önerisinin hayata geçirilmesi gerekir.” ifadesi yer almıştır.⁹¹

Yukarıda değinilen deontolojik düzenlemelerin tamamı, cevap ve düzeltme hakkının önemini, kişilere tanınan temel (klâsik) bir hak olduğunu göstermektedir. Bunların yanısıra, cevap ve düzeltme hakkının -hukukî niteliği hasebiyle- her bir kitle iletişim aracında, pozitif hukuk kuralları bağlamında ayrı ayrı ele alınmasında, Tez’in sağlam bir zemine oturtulabilmesi noktasında yarar vardır.

⁹¹ Atilla GİRGİN: **a.g.e.**, s.380.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK POZİTİF HUKUKUNDA CEVAP VE DÜZELTME HAKKI

Cevap ve düzeltme hakkının hangi hallerde, kimler tarafından, hangi usulle kullanıldığıının ve buna uyulmamasının müeyyidelerinin kanunlar tarafından detaylı olarak tayin edilmesi gerekir. Bütün bu aşamalar, Türkiye’de varolan mevcut hukukî durum (Türk Pozitif Hukuku) çerçevesinde, 5187 sayılı Basın Kanunu, 3984 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun ve 2954 sayılı TRT Kanununun “*cevap ve düzeltme hakkı*”na ilişkin hükümleri ile sinema ve internetteki düzenlemeler ışığında değerlendirilerek, ele alınacaktır.

3.1. Yazılı Basında Cevap ve Düzeltme Hakkı

Bir toplumun gelişme düzeyini belirleyen en önemli niteliklerden biri de basın alanındaki gelişimidir. Günümüzde basın, varolan teknolojik yenilikler sayesinde geniş kitlelere sesini duyurabilmekte; hatta, çoğu zaman kamuoyunu, olayların gidişini değiştirebilecek biçimde etkileyebilmektedir. Etkisini ve gücünü giderek arttıran basının, insanların siyasal tercihlerini, hükümet kararlarını ve icraatlarını yönlendirmeye, Devlet mekanizmasını daha yoğun bir biçimde denetleyerek toplumları, hatta dünyayı sarsabilen skandalları ortaya çıkarmaya, toplumlarda idoller ve starlar yaratmaya başladığını, zaman zaman da “*karalama edebiyatı*”⁹² yapmak suretiyle suçlamanın marifet sayıldığını, suçlanana ise söz hakkı verilmediğini düşünürsek, böylesine etkili bir kitle iletişim sürecine karşı

⁹² Nezh DEMİRKENT: **Medya Medya**, (İstanbul: Dünya Yayınları, 2. Baskı, 2000), s.83.

yayın yoluyla zarara uğrayanlara, mutlak surette cevap ve düzeltme hakkının tanınması gerekmektedir.⁹³

Yazılı basında sadece süreli yayınlarda kullanılabilen, kişilerin haysiyet ve şerefine korunması ve toplumun doğru bilgilendirilmesinin sağlanması yönünden çok büyük önem taşıyan düzeltme ve cevap hakkına işlerlik ve etkinlik kazandırılması amacıyla, söz konusu hak, 9.6.2004 tarihli ve 5187 sayılı Basın Kanununun 14 ve 18. maddelerinde yeniden düzenlenmiştir.

“Madde 14-Süreli yayınlarda kişilerin şeref ve haysiyetini ihlâl edici veya kişilerle ilgili gerçeğe aykırı yayım yapılması halinde, bundan zarar gören kişinin yayım tarihinden itibaren iki ay içinde göndereceği suç unsuru içermeyen, üçüncü kişilerin hukuken korunan menfaatlerine aykırı olmayan düzeltme ve cevap yazısını; sorumlu müdür hiçbir düzeltme ve ekleme yapmaksızın, günlük süreli yayınlarda yazıyı aldığı tarihten itibaren en geç üç gün içinde, diğer süreli yayınlarda yazıyı aldığı tarihten itibaren üç günden sonraki ilk nüshada, ilgili yayının yer aldığı sayfa ve sütunlarda, aynı puntolarla ve aynı şekilde yayımlamak zorundadır.

Düzeltilme ve cevapta, buna neden olan eser belirtilir. Düzeltme ve cevap, ilgili yazıdan uzun olamaz. Düzeltme ve cevaba neden olan eserin yirmi satırdan az yazı veya resim veya karikatür olması hallerinde düzeltme ve cevap otuz satırı geçemez.

Süreli yayının birden fazla yerde basılması halinde düzeltme ve cevap yazısı, düzeltme ve cevap hakkının kullanılmasına sebebiyet veren eserin yayımlandığı bütün baskılarda yayımlanır.

Düzeltilme ve cevabın birinci fıkrada belirlenen süreler içinde yayımlanmaması halinde yayım için tanınan sürenin bitiminden itibaren, birinci fıkra hükümlerine aykırı şekilde yayımlanması halinde ise yayım tarihinden itibaren onbeş gün içinde cevap ve düzeltme talep eden kişi, bulunduğu yer sulh

⁹³ Güleda YÜCEDOĞAN: a.g.e., s.7.

ceza hâkiminden yayımın yapılmasına veya bu Kanun hükümlerine uygun olarak yapılmasına karar verilmesini isteyebilir. Sulh ceza hâkimi bu istemi üç gün içerisinde, duruşma yapmaksızın, karara bağlar.

Sulh ceza hâkiminin kararına karşı acele itiraz yoluna gidilebilir. Yetkili makam üç gün içinde itirazı inceleyerek karar verir. Yetkili makamın kararı kesindir.

Düzeltilme ve cevabın yayımlanmasına hâkim tarafından karar verilmesi halinde, birinci fıkradaki süreler, sulh ceza hâkiminin kararına itiraz edilmemişse kararın kesinleştiği tarihten, itiraz edilmişse yetkili makamın kararının tebliği tarihinden itibaren başlar.

Düzeltilme ve cevap hakkına sahip olan kişinin ölmesi halinde bu hak, mirasçılardan biri tarafından kullanılabilir. Bu durumda, birinci fıkradaki iki aylık düzeltme ve cevap hakkı süresine bir ay ilave edilir.”

Basın-yayın kuruluşlarınca, tekzip hakkına yıllarca gereği gibi saygı gösterilmemesi nedeniyle, 14. maddede cevap ve düzeltme hakkına ilişkin düzenlemenin ihlâl edilmesi halinde, uygulanacak ağır yaptırımlar, Kanunun 18. maddesinde öngörülmüştür.

“Madde 18-Düzeltilme ve cevabın yayımlanmasına ilişkin kesinleşmiş hâkim kararlarına uymayan sorumlu müdür ve sorumlu müdürün bağlı olduğu yetkili, onmilyar liradan yüzellimilyar liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılır. Ağır para cezası, bölgesel süreli yayınlarda yirmimilyar liradan, yaygın süreli yayınlarda ellimilyar liradan az olamaz.

Sorumlu müdür ve sorumlu müdürün bağlı olduğu yetkili hakkında verilen ağır para cezasının ödenmesinden yayın sahibi, sorumlu müdür ve sorumlu müdürün bağlı olduğu yetkili ile birlikte müteselsilen sorumludur.

Düzeltilme ve cevap yazısının yayımlanmaması veya 14’üncü maddenin birinci fıkrasında belirtilen şartlara uyulmaksızın yayımlanması hallerinde hâkim ayrıca, masraflar yayın sahibi tarafından karşılanmak üzere, bu yazının tirajı

yüzbinin üzerinde olan iki gazetede ilân şeklinde yayımlanmasına da karar verir.”

Yazılı basında cevap ve düzeltme hakkını düzenleyen her iki madde de, “*cevap ve düzeltme hakkının doğması için gerekli koşullar, hakkın tarafları ve hakkın kullanılması usulü*” bakımlarından ele alınacak, son olarak da yazılı basında faaliyet gösteren çeşitli dernek ve yayın kuruluşlarının belirlemiş olduğu etik ilkeler ortaya konmaya çalışılacaktır.

3.1.1. Cevap ve Düzeltme Hakkının Doğması İçin Gereken Koşullar

Yazılı basında cevap ve düzeltme hakkının doğması için Anayasa m.32’de de hükme bağlanan iki temel şartın ya da herhangi birinin mevcudiyeti gerekmektedir. Bunlar, “*kişilerin haysiyet ve şerefine yayın yoluyla ihlâl*” ve “*kişiler hakkında gerçeğe aykırı yayın yapılması*”dır. 5187 sayılı Basın Kanununda da süreli yayınlarda, “*kişilerin haysiyet ve şerefine ihlâl edici veya kişilerle ilgili gerçeğe aykırı yayın yapılması halinde*” bundan zarar göre kişinin, düzeltme ve cevap hakkı doğduğu kabul edilmektedir (m.14/f.1).

3.1.1.1. Kişilerin Haysiyet ve Şerefine Yayın Yoluyla İhlâl

Cevap ve düzeltme hakkının doğması için aranan ilk şart, yayına konu ola kişilerin haysiyet ve şerefine ihlâlî halidir. Haysiyet ve şeref (saygınlık ve onur) kişilik haklarından olup, bir kimseye içinde yaşadığı toplum tarafından verilen manevi değerler bütünüdür.⁹⁴ Yani insana insan olması nedeniyle tanınan ve herkese karşı korunması gereken değerlerdir.⁹⁵ Haysiyet ve şeref ihlâlî söz, yazı veya resimlerle meydana gelebileceği gibi, burada asıl önemli olan, kullanılan

⁹⁴ Ahmet ÇİFTÇİ: **a.g.m.**, s.57.

⁹⁵ Gürsel ÖNGÖREN: **Televizyon ve Radyoda Kişilik Haklarına Saldırlara Karşı Hukukî Başvuru Yolları**, (İstanbul: Der Yayınları, 1996), s.66.

kelimelerin içerdği anlamın iyi saptanmasıdır. Bu saptama yapılırken ortalama zekâ düzeyine sahip, makul bir insanın, özel bir bilgi gerekmeksizin, kelimelere vereceği anlam esas alınır. Toplum içinde kişiyi küçük düşüren, hor gören, kin ve düşmanlık duyguları uyandıran, saygınlığını zedeleyen veya üçüncü kişilerin onunla temas etmesine engel olan her türlü davranış biçimi haysiyet ve şerefi ihlâl edici niteliktedir.⁹⁶ Bu ihlâl, bir anlamda kişilerin toplum içindeki saygınlığının bir göstergesidir.⁹⁷ Yine, yayının bilimsel, bedîî, edebî veya aktüel nitelikte olması da, cevap hakkının kullanılmasına engel değildir.⁹⁸

Haysiyet ve şeref, herkese karşı korunması gereken değerlerdir. Haysiyet ve şeref ihlâli, kişilerin manevi ve sosyal hayatında sıkıntılar meydana getirebilmektedir. Dolayısıyla bu değerlerin korunmaları, hem ahlâki bir görev hem de hukukî bir zorunluluktur.

Haysiyet ve şerefe dokunan her yayın hakaret suçunu oluşturmayabilecek iken,⁹⁹ hakaret suçu oluşturan her türlü yayına karşı cevap ve düzeltme hakkı kullanılabilir.¹⁰⁰ Haysiyet ve şerefe dokunan bir yayının gerçeğe uygun olup olmaması; yine yayının objektif haber verme niteliğine sahip olması veya başka bir kaynaktan alıntı yapılması da hakkın doğması bakımından önemsizdir.

Doktrinde haysiyet ve şerefin ihlâlî halinde, gerçeğe uygunluğun göz önünde bulundurulmamasının bazı sakıncalar doğurabileceği ileri sürülmüştür. Özellikle “*basın özgürlüğünden doğan bir hak*”¹⁰¹ olan eleştiri hakkının önemli derecede sınırlandırılması belirtilmiştir. Sanatçılar, politikacılar gibi meslekleri

⁹⁶ Sibel ÖZEL: **a.g.e.**, s.36.

⁹⁷ Haysiyet ve şeref için, iç ve dış olmak üzere ikili bir ayırım da yapılmaktadır. İç haysiyet ve şeref, subjektif telakkilerle belirlenir ve kişinin bizzat kendisine olan saygısını ifade eder. Dış haysiyet ve şeref, bir kimseye içinde bulunduğu toplum tarafından verilen değerler bütünüdür (Ahmet ÇİFTÇİ: **a.g.m.**, s.57-58.).

⁹⁸ Ahmet ÇİFTÇİ: **a.g.m.**, s.64.

⁹⁹ Hakaret suçları, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunun 125-131. maddeleri arasında düzenlenmiştir.

¹⁰⁰ Sulhi DÖNMEZER: **a.g.e.**, s.280; Sahir ERMAN, Çetin ÖZEK: **a.g.e.**, s.173; Kayıhan İÇEL, Yener ÜNVER: **a.g.e.**, s.196-197; Hasan BIYIKLI: **a.g.e.**, s.171-172.

¹⁰¹ Kayıhan İÇEL, Yener ÜNVER: **a.g.e.**, s.192.

gereği kendilerini toplumun eleştirisine sunmuş kişilerin özel hayat alanları, diğer kişilerin hayatlarına nazaran daha dardır. Bu kişiler, yayın yolu ile normal vatandaşlara göre daha ağır eleştirilere peşinen rıza göstermiş sayılırlar. Bu nedenle, bu kişiler açısından, haber ve eleştiri hakkı kullanılırken, hakkın sınırları (gerçeklik, kamu yararı, aktüellik) içinde kalınması, basın özgürlüğünün sınırlandırılması sonucunu doğurabilir. Ancak basın mensuplarının da basın özgürlüğü zırhına bürünerek, kişilik hakkını oluşturan değerlerin özüne dokunmamaları gerekmektedir. Eleştiri dozunun katlanılamaz dereceye çıkması, cevap ve düzeltme hakkının doğması için yeterli görülmektedir.¹⁰²

Yayının, gerçek olması halinde de cevap ve düzeltme hakkının kullanılması engellenmemelidir. Hakaret ve sövme suçlarında, isnatların doğru olması halinde dahi, suçun oluşması önlenememekte; zira gerçek bile olsa, hiç kimsenin başkasının haysiyet ve şerefini, herhangi bir nedenle rencide etme hakkı bulunmamaktadır. Aksi takdirde toplumsal düzen, ciddi biçimde sarsılacaktır. Kişilerin haysiyet ve şerefine ihlâli, hakaret veya sövme derecesine ulaştığı takdirde, haberden dolayı zarar gören kişi, bu suçlardan ötürü Cumhuriyet Savcılığına şikâyet dilekçesi vererek, kamu davası açabileceği gibi, ilgili hukuk mahkemesinde maddi ya da manevi tazminat davası açma hakkına da sahiptir.

3.1.1.2. Kişilerin Kendileriyle İlgili Gerçeğe Aykırı Yayın Yapılması

Cevap ve düzeltme hakkının kullanılabilmesi için aranan şartlardan bir diğeri, yayının kişilerle ilgili gerçeğe aykırı olmasıdır. Burada cevap ve düzeltme hakkına konu olan yayının mutlak surette kişinin “*kendisiyle ilgili*” olması gerekmekte; yayının gerçeğe aykırı olması, cevap ve düzeltme hakkının

¹⁰² Ahmet ÇİFTÇİ: **a.g.e.**, s.59.

doğması için yeterli bulunmamaktadır. Kanun koyucunun bu sınırlamayı yapmamış olduğu düşünülecek olursa, kanaatimizce, gerçeğe aykırı tüm yayınlara karşı, söz konusu süreli yayının okuyucu kitlesinin tamamı bu hakkı kullanabileceğinden iş, içinden çıkılmaz bir hal alacaktır.

Bu konuda Kanunun “*bireysel ilg*”yi aradığı kabul edilmelidir. Genel ilginin yeterli sayılması halinde, herkesin her türlü siyasî, ekonomik, kültürel, dini inanç ve felsefi görüşlerine ters düşen, gerçeğe aykırı yayına karşı, cevap hakkına sahip olacağı sonucuna varılacaktır. Böyle bir sonuç, hakkın amaçları ile bağdaşmayacağı gibi, aynı zamanda basın özgürlüğünün de önemli ölçüde sınırlandırılmasına neden olacaktır.¹⁰³

Gerçeğe aykırılığın objektif kıstaslara göre mi, yoksa subjektif kıstaslara göre mi belirleneceği de yine doktrinde tartışılmaktadır. Gerçeğe aykırılığın objektif ölçüye göre tayin edilmesi görüşünde olanlara göre; cevap ve düzeltme hakkı, haber verme sınırının aşılması yani fiilin hukuka aykırılığı durumunda, söz konusu olduğuna göre, haberin gerçeğe aykırılığının da objektif olarak saptanması gerekmektedir. Her şeyden önce, kişinin kendine karşı yapılan yayını gerçeğe aykırı sayma eğilimine sahip bulunması psikolojik bir durumdur. Kişinin bu fikri ve kendini koruma içgüdüğü ile doğru bir haberi saptırması, hatta onu yalanlaması mümkündür. Zira, basının kişilere, doğru bir haberin yalanlanabilmesi olanağı tanınması, aynı zamanda basının görevini kavrayamamış olduğu ve basın özgürlüğünün sınırlandırılması anlamını taşımaktadır.¹⁰⁴ Dolayısıyla bu görüşe göre, kişinin kendi inancına göre cevap hakkını kullanmasına imkân verilmemelidir.

¹⁰³ Kayıhan İÇEL, Yener ÜNVER: **a.g.e.**, s.196-197.

¹⁰⁴ Çetin ÖZEK: **a.g.e.**, s.102.

Diğer görüş ise, haberin gerçekliğinin, fiili zorluklar nedeniyle subjektif açıdan tespit edilmesi gerektiğini savunmaktadır.¹⁰⁵ Sözü edilen fiili zorluklar da gerçeğin araştırılması için hâkime tanınan sürede görülmektedir.

Bu görüşü savunanlar, hâkimin bu kısa zaman zarfında haberin doğruluğunu araştıramayacağı ve ilgilinin hakkındaki yayını gerçeğe aykırı görmesinin yeterli olacağı görüşünden hareketle, gerçeğin araştırılmasında subjektif kıstasın kullanılmasına taraftardır.¹⁰⁶

Belirtmek gerekir ki, haberin gerçeğe uygunluğu, ileride belirli bir zaman sonra belirlenebilecek olan maddi gerçeğe uygunluk olarak anlaşılmamalıdır. Burada önemli olan, yazıda yer alan haberin, kamuoyuna ilk aksettiriliş anında mevcut olan duruma ve iddialara uygun olmasıdır. Cevap ve düzeltme hakkının önemi ele alınırken de belirtildiği gibi, gazetecinin, olayın “*veriliş anındaki doğruluğu*”nu temel alması ve olayın oluş anında temin edebileceği inandırıcı kaynakların açıklamalarına göre haberi vermesi yeterlidir. Ne gazetecinin, ne de cevap ve düzeltme hakkı talebi ile konu kendisine intikal ettirilen hâkimin maddi gerçeği bütün yönleriyle araştırıp bulma yetkisi ve yükümlülüğü vardır, esasen zaman darlığı sebebi ile maddi gerçeği hemen araştırıp bulma imkânından mahrumdurlar.

Gazeteci, meslektaşlarını geride bırakma düşüncesi ile bir haberle ilgili olarak elde ettiği bulguları bir an evvel yayınlamak istese dahi, mutlak surette, haberin gerçek olup olmadığı konusunda azami gayreti göstermek zorundadır. Basının gerçeğe uygun olarak haber vermesinin önemi ve bunun gerekleri,

¹⁰⁵ Hasan BIYIKLI: **a.g.e.**, s.83; Sahir ERMAN, Çetin ÖZEK: **a.g.e.**, s.91; Feyyaz GÖLCÜKLÜ: **a.g.e.**, s.140; Kayıhan İÇEL, Yener ÜNVER: **a.g.e.**, s.196; Ahmet ÇİFTÇİ: **a.g.m.**, s.60.

¹⁰⁶ Sahir ERMAN, Çetin ÖZEK: **a.g.e.**, s.175-176; Ahmet ÇİFTÇİ: **a.g.m.**, s.60; İtalyan Basın Kanununda da herhangi bir objektif şart aranmaksızın, kişinin, yayını gerçeğe aykırı görmesi, cevap hakkının kullanımı için yeterli görülmüştür (Feyyaz GÖLCÜKLÜ: **a.g.e.**, s.140.).

Yargıtay Dördüncü Hukuk Dairesinin 19.2.1971 tarih, 10412 E. 1515 K. Sayılı kararında şöyle belirtilmiştir:

“Basın özgürlüğünün amacı, kamuyu ilgilendiren işlerde gerçeğe uygun olarak haber vermeyi sağlamaktır. Basın yolu ile bir kimseye karşı ithamlar ileri sürülürken dayandıkları olayların doğru olması gerekir. Öyle ki, gazetecinin yayınladığı olayların doğruluğunu araştırma ödevi vardır. Basının (ve diğer kitle iletişim araçlarının) sosyal önemi ve haberlerin kamuoyunda yaratacağı özel ölçüde derin tepkiler göz önünde bulundurulmalıdır. Şeref ve onur gibi değerlere ilişkin, toplumda gülünç duruma düşüren, hakkında nefret ya da hor görme duygularının beslenmesine ve bu yolda dürüst yurttaşlar gözünde küçülmesine yol açacak nitelikte haberlerin, ciddilik ve iyi inançla incelenip soruşturulmadan ve gerçeğe ne derecede uygun olduğu üzerinde durulmadan kamuoyuna sunulması hukuka aykırıdır. Yayınlanacak haberle üçüncü kişilere özel olarak ağır bir zarar verilecekse doğruluğun denetleme görevi daha sert ölçülere bağlanmıştır.”¹⁰⁷

Mülga 5680 sayılı Basın Kanununda cevap ve düzeltme hakkının “bir kişinin şeref ve haysiyetinin rencide edilmesi veya kendisiyle ilgili yalan haber verilmesi veya kendine hakaret edilmesi veya sövülmesi ya da gerçeğe aykırı hareket, düşünce ve söz izafesi suretiyle” doğabileceği ifade edilmişken; 5187 sayılı Basın Kanunun 14. maddesinin birinci fıkrasında “yalan haber” ibaresine yer verilmemiş ve cevap ve düzeltme hakkının kullanılması için, “yayınlarda kişilerin şeref ve haysiyetini ihlâl edici veya kişilerle ilgili gerçeğe aykırı yayın yapılması hal” yeterli görülmüştür. Anayasa m.32’de yer alan iki halin, Basın Kanunun ilgili maddesine yerleştirilmesi suretiyle, temel bir hak olan cevap ve düzeltme hakkının çerçevesi daha net ifadelerle çizilmiş ve Anayasaya aykırılık ortadan kaldırılmıştır. Kanaatimizce de Anayasada belirtilmeyen yeni nedenler yaratılmamalı; aksi takdirde, basın özgürlüğünün kısıtlanması gibi bir sonuçla karşı karşıya kalınabilir.

¹⁰⁷ Gürsel ÖNGÖREN: **Medya ile Mücadele Rehberi**, (İstanbul: Çınar Yayınları, Birinci Basım, 1998), s.75.

Mülga 5680 sayılı Basın Kanununda öne sürülmüş olan “*kişinin kendisiyle ilgili yalan haber verilmesi*” şartının, uygulamada basının haber verme fonksiyonunu önemli derecede aksatabileceğini öne süren İçel, 1988 yılında kendisine konuyla ilgili düşüncelerini soran Devlet Bakanlığına “*Avrupa Topluluğu ülkeleri de dâhil olmak üzere birçok Batılı ülkede hakaret veya başka suçları sonuçlamayan yalan haberler cezalandırılmamaktadır. Sözgelimi, İngiltere, Federal Almanya, Belçika, Danimarka ve Birleşik Amerika’da yalan veya tahrif edilmiş haberlerin yayınlanması suç sayılmamaktadır. Fransa ve İsveç gibi bazı ülkelerde ise kamu sükûnunu, düzenini bozan veya bozabilecek nitelikte olan yalan, tahrif edilmiş haberlerin cezalandırılması ile yetinilmektedir (...). Kaldı ki, günümüzün kitle haberleşmesindeki hız karşısında yalan haberler en kıza bir zamanda diğer haberleşme araçları tarafından yalanlanmakta ve gerçek ortaya çıkmaktadır (...)*” şeklinde görüş bildirmiştir.¹⁰⁸

Haberin cevap veren lehine olması, onu yüceltmesi de gerçeğe aykırı olması koşuluyla, cevap ve düzeltme hakkının kullanılmasına engel sayılmaz. Örneğin; “*X hoca çok parlak bir derece ile profesör oldu*” gibi bir haber yayınına karşı X, “*profesörlüğe değil doçentliğe yükseldiği veya bu akademik yükselmelerde derecelemenin söz konusu olmadığı*” biçiminde bir cevap verme hakkına sahiptir.¹⁰⁹

3.1.2. Cevap ve Düzeltme Hakkının Tarafları

Mülga 5680 sayılı Basın Kanunu m.19, gerçek ve tüzel kişilerle, Devlet dairelerinin ve kamu kuruluşlarının cevap ve düzeltme hakkını kullanabileceklerini öngörmüşken, 5187 sayılı Yeni Basın Kanununda bu ifade ya unutulmuş ya da kanun koyucu, cevap ve düzeltme hakkını kimlerin

¹⁰⁸ Kayıhan İÇEL, Yener ÜNVER: **a.g.e.**, s.192-193, dipnot 77.

¹⁰⁹ Hasan BIYIKLI: **a.g.e.**, s.84.

kullanılabileceğine dair bir hükme özellikle yer vermemiştir. Ancak, 5187 sayılı Basın Kanununda (m.14) süreli yayınlarda cevap ve düzeltme hakkının, kişilerin haysiyet ve şerefine ihlâli veya kişilerle ilgili gerçeğe aykırı yayın yapılması halinde kullanılabileceğinin öngörülmesinden hareket edilerek, buradaki “*kişi*” kavramının gerçek ve tüzel kişi olarak anlaşılması gerekir.

Kanaatimizce, Kanun, cevap ve düzeltme hakkının kapsamını daha da genişletmek istemiş ve yayınlara ilgili herkese bu hakkı tanımıştır. Mülga 5680 sayılı Basın Kanunu m.19’da “*tüzel kişiler*”den söz edildiği için, bu nitelikte olmayan grupların cevap hakkı yokken, Yeni Basın Kanununda bu sınırlama da ortadan kaldırılmıştır.

Cevap ve düzeltme hakkı, esas itibarıyla yayına hedef olan kişi tarafından şahsen kullanılabilecek bir hak olmakla beraber, vekâletnamede bu konuda kendisine özel yetki verilen vekilin de müvekkili adına cevap verebilmesi gerekir. Keza küçükler ve kısıtlılar da bu hakkı bizzat kullanabilecekleri gibi, kanuni temsilcileri ile birlikte de kullanabilirler. Hâlbuki, Cumhurbaşkanı tarafından bir kez daha görüşülmek üzere Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne (TBMM) gönderilen 4676 sayılı Kanun m.21’de değiştirilmesi öngörülen mülga 5680 sayılı Basın Kanunun 19. maddesinin birinci fıkrası, cevap ve düzeltme yazısını ilgilinin kendisi veya temsilcisi imzası ile sorumlu müdüre gönderme imkânını tanımış olmasına rağmen, 5187 sayılı Basın Kanununda bu hükme yer verilmemiş; yalnızca zarar gören kişinin göndereceği cevap ve düzeltme yazısı ifadesi yer almıştır (m.14/f.1).

Yine 5187 sayılı Basın Kanununun 14. maddesinin 7. fıkrasında “*Düzeltilme ve cevap hakkına sahip olan kişinin ölmesi halinde bu hak, mirasçılardan biri tarafından kullanılabilir*” denmiş (m.14/f.7) ve böylece, kanun, bu hakkı varislerin topluca kullanması imkânını vermemiştir. Ölen kişinin sağ olması halinde aranacak şartların tamamı, mirasçısı bakımından da geçerlidir.

Varisin mirası reddetmesi durumunda ise, cevap ve düzeltme hakkı da ortadan kalkmaktadır.¹¹⁰

5187 sayılı Basın Kanununun, cevap ve düzeltme hakkına ilişkin vatandaşlık koşulunu hükme bağlamaması nedeniyle de kanaatimizce yabancıların da gerekli şartların oluşması halinde cevap ve düzeltme hakları bulunmaktadır. Kanımızca bu konuda Tez'in birinci bölümünde de belirtilen Anayasa m. 16 hükmünün işletilmesi mümkündür.

Resmî muhtevalı süreli yayınlara karşı cevap hakkının tanınmasının, hakkın amacı ve niteliği ile bağdaşmadığını belirten İçel ve Çiftci, *“örneğin; Yargıtay Kararları Dergisi, TBMM Tutanak Dergisi ve Resmî Gazete gibi resmî nitelikteki süreli yayınlara karşı cevap ve düzeltme hakkı tanındığı takdirde, bu yayınlarda ismi geçen herkesin haktan yararlanmaya kalkışması gibi tuhaf bir uygulama doğabilir”*¹¹¹ şeklinde bir görüşe sahiplerdir. Kanımızca, bu konudaki Kanun boşluğu doldurulmalıdır. Zira, resmi gazete mündericatine karşı da gerekli şartlar oluştuğu takdirde cevap ve düzeltme hakkı kullanılmalıdır. Bu nedenle, İçel ve Çiftci'nin bu görüşüne katılamıyoruz.

5187 sayılı Basın Kanunu cevap ve düzeltme metninin yayınlanmasını sağlama yükümlülüğünü ise süreli yayın sorumlu müdürüne yüklemiştir. Süreli yayının sorumlu müdürünün birden fazla olması durumunda ise, bu yükümlülük, cevaba konu olan yazı veya resmin yayınlandığı kısmın sorumlu müdürüne aittir. Keza, doktrinde, cevap veya düzeltmeyi gerektiren yazı veya resmin çıktığı nüshanın sorumlu müdürünün sonradan değişmesi halinde, cevabın yayınlanacağı sıradaki sorumlu müdürün bu konuda yükümlü olması gerektiği düşünülmektedir.¹¹² Sorumlu müdür, 14. maddede gösterilen usul ve şartlara

¹¹⁰ Ahmet ÇİFTÇİ: **a.g.m.**, s.69.

¹¹¹ Kayıhan İçel, Yener ÜNVER: **a.g.e.**, s.202; Ahmet ÇİFTÇİ: **a.g.m.**, s.63-64.

¹¹² Kayıhan İçel, Yener ÜNVER: **a.g.e.**, s.202-203.

uygun olarak gönderilen cevap ve düzeltme metnini yayımlamakla yükümlüdür. Sorumlu müdürün bu yükümlülüğünü nasıl ve hangi şartlarda yerine getirmesi gerektiği ve bu yükümlülükler uyulmaması halinde uygulanacak yaptırımlar üzerinde aşağıda durulmuştur.

3.1.3. Cevap ve Düzeltme Hakkının Kullanılması Usulü

14. maddenin birinci fıkrasında belirtilen iki halin ortaya çıkmasıyla birlikte, düzeltme ve cevap hakkı doğan kişinin, yayım tarihinden itibaren iki ay içinde, suç unsuru içermeyecek ve üçüncü kişilerin hukuken korunan menfaatlerine aykırı olmayacak biçimde hazırlayacağı düzeltme ve cevap yazısını süreli yayın sorumlu müdürüne göndereceği hükme bağlanmıştır.

İki aylık sürenin başlaması bakımından süreli yayının üzerinde yazılı olan tarih önemli değildir. Bu tarih ile yayım tarihi her zaman aynı olamayabilmekte; günlük süreli yayınlarda bu tarihler genellikle aynı olmasına rağmen, diğer süreli yayınlarda tarihlerin farklı olması her zaman ihtimal dâhilindedir. İki aylık süre Kanun gereği yayım tarihinden itibaren başladığından, habere konu olan ve bu nedenle cevap ve düzeltme hakkını kullanmak isteyen kişi, haberi, yayının gerçekleşmesinden iki aydan fazla bir zaman geçtikten sonra öğrenmesi halinde ve daha önce haberdar olmadığından bahisle başvuruda bulunamamaktadır.¹¹³

14. maddenin birinci fıkrasında ayrıca, yazıyı alan sorumlu müdürün metne hiçbir düzeltme ve ekleme yapmaksızın, *“günlük süreli yayınlarda yazıyı aldığı tarihten itibaren üç gün içinde, diğer süreli yayınlarda yazıyı aldığı tarihten itibaren üç günden sonraki ilk nüshada”*, ilgili yayının yer aldığı sayfa sütunlarda, aynı puntolarla aynı şekilde yayımlamak zorunda olduğu belirtilmiştir.

¹¹³ Cevat ÖZEL: a.g.e., s.37.

Mülga 5680 sayılı Basın Kanununda sorumlu müdürün cevap ve düzeltme metnini “(...)hiçbir mülahaza ve işaret katmaksızın ve bu cevap veya düzeltme dolayısıyla herhangi bir mütalâa beyan etmeksizin (...)” yayınlama zorunluluğu öngörülürken (m.19/f.2); 5187 sayılı Basın Kanununda “herhangi bir mütalâa beyan etmeksizin” ifadesine yer verilmeyerek, sorumlu müdürün yalnızca “...hiçbir düzeltme ve ekleme yapmaksızın...” söz konusu metni yayımlamak zorunda olduğu belirtilmektedir (m.14/f.1). Kanaatimizce, bu düzenleme ifade özgürlüğünün sınırlandırılmaması adına yapılmıştır.

Cevap ve düzeltmenin içeriğinde, yeni bir cevap ve düzeltme hakkına neden olacak, haysiyet ve şerefe dokunan veya gerçeğe aykırı bir nitelik taşıyan ifadeler bulunmamalıdır. Aksi takdirde cevap hakkı, “cevaba cevap, cevaba cevaba cevap, vs.” şeklinde zincirleme bir hal alacak ve dolayısıyla radyo-TV kuruluşunun program akışının, cevap ve düzeltme hakkının kabul ediliş amacına ve niteliğine uygun olmayan, bunu aşan şekilde ihlâl edilmesi ve iletişim özgürlüğünün, gereksiz yere kısıtlanması söz konusu olacaktır.¹¹⁴ Zira, cevap ve düzeltme metni yayınlandığında veya yayınlandıktan sonra, süreli yayın kuruluşlarında sorumlu müdürün yanısıra, haberi yapan gazeteci, süreli yayının okur temsilcisi ya da yayın kuruluşlarının avukatlarınca yapılan açıklamalara yer verilmesi suretiyle, “tekzibi tekzip; tekzibe itiraz”¹¹⁵ gibi doktrinde yeni kavramların kullanımına da işlerlik kazandırılmaktadır.

Cevap ve düzeltme hakkının kullanılması yönünden ilk bakılması gereken yer, süreli yayının künyesidir. Künyenin dikkatle incelenerek, süreli yayının idare yeri adresi ve sorumlu müdürün ad ve soyadı tespit edildikten sonra diğer işlemlerin başlatılması gerekmektedir. İdare yeri adresi doğru bir şekilde tespit edilmeden tebligat çıkartılması durumunda, Kanunda öngörülen

¹¹⁴ Sevil AYDIN: **Radyo ve Televizyon Yoluyla Kişilik Haklarının İhlali ve Hukuksal Korunma**, (Ankara: 1997), s.351.

¹¹⁵ Yazılı Basından “Cevap ve Düzeltme Metni” örnekleri, Tez’in ekler kısmında sunulmuştur.

süreler geçirilebileceğinden cevap ve düzeltme hakkının kaybı gibi arzu edilmeyen sonuçlarla karşılaşılabilir. Keza, sorumlu müdürün isminin doğru bir şekilde belirlenmesi de çok önemlidir. Aksi halde farklı sıfatta bir kişiye tebligat yapılması durumunda da cevap ve düzeltme hakkının kullanılamaması gibi bir sonuca maruz kalınabilir.¹¹⁶

Ayrıca, gönderilen tekzip metninin mutlak surette sorumlu yazı işleri müdürüne tebliğ edilmiş olması gerekir. Bu, kesin bir kuraldır ve tekzip, yetkili kişiye tebliğ edilmeyerek, örneğin haberi yapan şahsa tebliğ edildiği takdirde usulsüzdür ve daha sonra sulh ceza mahkemesi kararıyla gönderilecek tekzibe itiraz makamı olarak, asliye ceza mahkemesinde usulî itiraz olarak bu durumun belirtilmesi durumunda, davanın esasına inilmeden usulen tekzibin yayınlanmamasına karar verilecektir.

Mülga 5680 sayılı Basın Kanununda, cevap ve düzeltme metninin, *“ilişkin olduğu yazının cevap verenle ilgili miktarının iki katından uzun olmayacağı ve yirmi satırdan az olması durumunda cevabının otuz satır olabileceği”* belirtilirken (m.19/f.3); 5187 sayılı Basın Kanununda düzeltme ve cevap yazısında, *“buna neden olan eserin belirtilmesi, bu yazının ilgili yazıdan uzun olmaması”* gerektiği vurgulanarak, *“düzeltme ve cevaba neden olan eserin yirmi satırdan az yazı veya resim ya da karikatür olması hallerinde de düzeltme ve cevap yazısının otuz satırı geçemeyeceği”* hükme bağlanmıştır (m.14/f.2). Burada, düzeltme ve cevaba konu olan haberle, düzeltme ve cevap metni arasında içeriğin yanısıra uzunluk bakımından da tam bir uygunluğu oluşturmak amaçlanmaktadır.

Ancak kanımızca, düzeltme ve cevap hakkını kullanmak isteyen, haberle ilgili olmayan beyanlarda bulunmasını, haberdeki olayı tamamlayıcı ek bilgiler vermesini yahut olayla ilgili savunmaya girişmesini önlemek, kısacası hakkı suiistimal etmesini engellemek amacıyla; hesaplama, cevap ve düzeltme

¹¹⁶ Cevat ÖZEL: a.g.e., s.33.

metninin doğmasına sebebiyet veren yazının, hakkı talep edenle ilgili bölümü dikkate alınarak yapılmalıdır. Bu doğrultuda, 5187 sayılı Basın Kanununun 14. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “*Düzeltilme ve cevap, ilgili yazıdan uzun olamaz*” şeklindeki hükmün, “*Düzeltilme ve cevap, ilgili yazının cevap verenle ilgili miktarından uzun olamaz*” şeklinde değiştirilmesi yerinde bir düzenleme olacaktır.

14. maddenin üçüncü fıkrası uyarınca, süreli yayının birden fazla yerde basılması halinde, düzeltme ve cevap yazısının, düzeltme ve cevap hakkının kullanılmasına sebebiyet veren eserin yayımlandığı bütün baskılarda yayımlanacağı ifade edilmiştir.

Bu hüküm, düzeltme ve cevap hakkının gerektiği gibi kullanılmasına olanak sağlamış ve haberden etkilenen ilgililerin menfaatlerini koruma gayesi gütmüştür. Bu zorunluluğa uyulmaması halinde de 18. maddedeki “*belirtilen şartlara uyulmaksızın yayımlanması*” ile alakalı müeyyidenin uygulanması gerekmektedir. Cevap ve düzeltmeye neden olan yayın, süreli yayının herhangi bir “*özel bölüm*”ünde yahut “*bir kez verilen ek*”inde yapıldığı takdirde, cevap ve düzeltme metninin eş değerde başka sayfa veya bölümde yayınlanması gerekir. Yine, düzeltme ve cevap hakkının kullanılmasına sebebiyet veren yazının süreli yayının birden fazla sayfasında yayınlanması durumunda da, –ki bu, genelde süreli yayının ilk sayfasında haberin başlığının verilip, okuyucuların iç sayfaya yönlendirilmesi suretiyle gerçekleşmektedir- düzeltme ve cevap metninin bu sayfaların tamamında yayınlanması gerekmektedir.¹¹⁷

Maddenin dördüncü fıkrasında, yayından zarar gören kişinin iki durumda sulh ceza yargıcına başvurabileceği kabul edilmektedir. Bunlardan birincisi, düzeltme ve cevap yazısının birinci fıkrada belirlenen süreler içinde yayınlanmaması; ikincisi de birinci fıkra hükümlerine aykırı şekilde

¹¹⁷ Örnek metinler, Tez’in ekler kısmında sunulmuştur.

yayımlanmasıdır. Yayından zarar gören kişinin gönderdiği metin üzerinde düzeltme ve ekleme yapılması, metnin ilgili yayının yer aldığı sayfa ve sütunlarda ve aynı puntolarla yayımlanmaması, yayının birinci fıkra hükümlerine aykırı sayılması için yeterlidir. Düzeltme ve cevap yazısının birinci fıkra da belirlenen süreler içinde yayımlanmaması halinde, yayım için tanınan sürenin bitiminden itibaren, birinci fıkra hükümlerine aykırı şekilde yayımlanması halinde ise, yayım tarihinden itibaren onbeş gün içinde, düzeltme ve cevap talep eden kişinin, bulunduğu yer sulh ceza hâkimine başvurabileceği ve hâkimden yayımın yapılmasına ya da bu yasa hükümlerine uygun olarak yapılmasına karar verilmesini isteyebileceği belirtilmiştir. Sulh ceza hâkimi ise, bu istemi üç gün içerisinde, evrak üzerinde yapacağı inceleme sonunda (duruşma yapmaksızın) karara bağlamak zorundadır.

Kanaatimizce dosya üzerinden, taraflar dinlenilmeksizin karar verilmesi, hakkın tam olarak yerine gelmesini engelleyecektir. Ancak, burada kanun koyucu, temel bir hak olan cevap ve düzeltme hakkına işlerlik kazandırmayı düşünmüş olabilir. Zira sulh ceza hâkimliğinin duruşma yapması, hatta ardından temyiz yolunun açılması halinde, sürecin uzun süreceği gerçeği karşısında, cevap ve düzeltme hakkı kullanılmasındaki amaçlar bertaraf edilmiş olacaktır. İletişim özgürlüğü ve kişi haklarıyla ilgili önemli bir alanda alınan cevap ve düzeltme hakkına ilişkin kararların Yargıtay denetiminden geçmesi halinde, olası hatalar da ortadan kaldırılmış olacaktır.

5187 sayılı Basın Kanununda hâkimin cevap ve düzeltme metnine müdahale edip edemeyeceği konusunda ise açık bir hüküm yoktur. Hâlbuki mülga 5680 sayılı Basın Kanununda konunun yargıya aksetmesi halinde hâkimin tekzip metnine suç mahiyetinde olup olmadığı, yayın ile ilgisi bulunup bulunmadığı, Kanunda yazılı şartları taşıyıp taşımadığı gibi hususlar açısından müdahale edebileceği açıkça öngörülmüştür (m.19/f.5). Kanaatimizce, *“Kanunları sözüyle ve özüyle yorumlayacağı kuralı”* (Medenî Kanun m.1)

gereğince, hâkim, cevap ve düzeltme metnine müdahale edebilmelidir. Anılan hükmün yorumundan bu sonuca ulaşılması söz konusudur. Zira, cevap ve düzeltme hakkının doğup doğmadığına karar verecek olan Mahkeme, cevap ve düzeltme metnine de müdâhil olabilmelidir.

Beşinci fıkra hükmüne göre ise, sulh ceza hâkiminin kararına karşı acele itiraz yoluna gidilebileceği, yetkili makamın da itirazı üç gün içinde kesin olarak karara bağlayacağı ifade edilmiştir. Sulh ceza hâkiminin kararına süresinde itiraz edilmemesi ya da yapılan itirazın asliye ceza mahkemesince reddedilmesi durumunda ise, bu karar kesinleşecektir.

Düzeltilme ve cevabın yayınlanmasına ilişkin kesinleşmiş hâkim kararına uymayan sorumlu müdür ve sorumlu müdürün bağlı olduğu yetkilinin¹¹⁸ cezalandırılacağı hükmü ise, 5187 sayılı Basın Kanunu m.18’de belirtilmiştir. Bu suçun oluşabilmesi için düzeltme ve cevabın yayınlanmasına hâkim karar vermiş ve bu karar kesinleşmiş olmalıdır. Bu, kesinleşmiş hâkim kararına uymama, yayımlanmasına karar verilen cevap ve düzeltme yazısını hiç yayımlamama şeklinde olabileceği gibi, 14. maddede belirtilen süreler geçtikten sonra veya aynı maddenin birinci fıkrası hükmüne aykırı olarak yayımlama şeklinde de olabilmektedir.

18. maddenin ikinci fıkrası uyarınca, sorumlu müdür ve sorumlu müdürün bağlı olduğu yetkiliye verilen ağır para cezasının ödenmesinden yayın sahibi de müteselsilen sorumlu tutulmuştur. Düzeltme ve cevap yazısının yayımlanmaması durumunda, sorumlu müdür ve sorumlu müdürün bağlı olduğu

¹¹⁸ Burada sorumlu müdürün bağlı olduğu yetkilinin kim olduğu açıkça belirtilmediğinden, muğlak bir ifade bulursa da, bu ifade ile Kanunun 11. maddesine göndermede bulunulduğunu Çetin, şu sözleriyle ifade etmektedir: “18. maddedeki “sorumlu müdürün bağlı olduğu yetkili” sözleri, Adalet Komisyonu’ndan gelen metinde yoktu; bu sözler, Meclis Genel Kurulu’nda yapılan görüşme sırasında verilen bir önergeyle eklenmiştir. Burada kimlerin amaçlandığı, Yasanın 11. maddesinin 3. fıkrasındaki “(...) yayın yönetmeni, genel yayın yönetmeni, editör, basın danışmanı gibi sorumlu müdürün bağlı olduğu yetkili” sözleriyle açıklanmaya çalışılmaktadır. (Erol ÇETİN: **Her Yönüyle Basın Hukuku**, (Ankara: Seçkin Yayıncılık, İkinci Baskı, 2004), s.70.)

yetkilinin cezaî sorumluluğu kabul edilerek haklarında ağır para cezası öngörölmüştür. Yayın sahibinin sorumluluğu ise, cezaî bir sorumluluk olmayıp hukukî nitelik taşımaktadır.

18. maddenin üçüncü fıkrasında ise, düzeltme ve cevap yazısının hiç yayımlanmaması veya 14. maddenin birinci fıkrasında belirtilen şartlara uygun şekilde yayımlanmamasının, özellikle kişi hakları yönünden taşıdığı önem göz önünde bulundurularak, bu gibi durumlarda mahkemenin ayrıca, tüm giderleri yayın sahibi tarafından karşılanmak üzere, bu yazının en yüksek tirajlı iki gazetede, ilân şeklinde yayımlamasına karar vereceği de hükme bağlanmıştır.

Cevap ve düzeltme metninin 14 ve 18. maddelerde yer alan hükümler göz önünde bulundurularak yayımlanmasının ardından, metne ilişkin haberin doğruluğunun daha sonra ortaya çıkması durumunda ne yapılacağı konusunda ise herhangi bir yasal düzenleme bulunmamaktadır. Muhabir, yazar, gazete sahibi ya da sorumlu yazı işleri müdürünün tekzibi gönderen kişi hakkında tazminat davası açma hakkı olsa da burada yasal bir boşluğun olduğu aşikârdır.

Yazılı basında sadece süreli yayınlarda kullanılabilen cevap ve düzeltme hakkının, devamlılığı bulunmayan, diğer basılmış eserler açısından kullanılması söz konusu değildir. Bunun nedeni, bir yandan süreli yayınların süreli olmayan yayınlara nazaran daha büyük kitlelere seslenebilmeleri ve dolayısıyla etkinliklerinin daha çok olması, diğer yandan cevabın en kısa zamanda yayımlanmasına daha elverişli nitelikte bulunmalarıdır. Örneğin; bir romanda bir kişinin haysiyet ve şerefının ihlâl edilmesi veya kişilerle ilgili gerçeğe aykırı yayım yapılması halinde, kişi, ilgili yargı organından cevap ve düzeltme metninin yayımlanması noktasında bir karar elde etse dahi, romanın devamı olmadığından bu kararın yerine getirilebilmesi maddi olarak imkânsızdır. Söz konusu romanın okuyucular tarafından ilgi görmesi sebebi ile birden fazla

baskısının yapılması farklı bir olay olup, belli zaman aralıkları ile yayımlanma hadisesi ile karıştırılmamalıdır.

Mülga 5680 sayılı Basın Kanunu ek m.6 uyarınca, Devlet daire ve müesseseleri tarafından yayımlanan süreli yayınlar, bu Kanunun basın yoluyla işlenen suçlar ve cevap ve düzeltme hakkına ilişkin hükümleri dışında kalan sorumluluk ve şartlara tabi değildir. 5187 sayılı Basın Kanununda ise, süreli yayın yayınlama yönünden kamu kurum ve kuruluşlarına cevap ve düzeltme hakkının uygulanabilmesi konusunda bir ayrıcalık tanınmamıştır. Yine mülga 5680 sayılı Kanuna, 15.5.2002 tarihli ve 4756 sayılı Kanunun 26. maddesiyle eklenen “*ek madde 9*”da “*Bu kanunun yalan haber, hakaret ve benzeri fiillerden doğacak maddi ve manevi zararlarla ilgili hükümleri, bilişim teknolojileri ve internet ortamında sayfa açılması veya elektronik gazete, elektronik bülten, vb. suretiyle yayınlanan her türlü yazı, resim, işaret, sesli ve sessiz görüntü ve benzerleri hakkında da uygulanır*” hükmü bulunurken; 5187 sayılı Basın Kanununda bu yönde bir hüküm yoktur. Bu nedenle 5187 sayılı Basın Kanununun cevap ve düzeltme hakkına ilişkin hükümleri, sadece basılmış eserlerle işlenen eylemlere uygulanabilmektedir. Bu konu, “*internette cevap ve düzeltme hakkı*”nın işleneceği, ilerleyen bölümlerde daha ayrıntılı incelenecektir.

Medyanın, yıllarca cevap ve düzeltme hakkına gereği gibi saygı gösterememesi ve söz konusu hakkın varlığını koruyamaması nedeniyle, kanun koyucu tarafından 5187 sayılı Kanunda öngörülen ağır yaptırımlar kabul edilmiştir. Müeyyidelerdeki ceza arttırımının yanısıra yukarıda belirtilen, 5187 sayılı Basın Kanununun, mülga 5680 sayılı Basın Kanunu ile kıyaslanarak anlatılan, cevap ve düzeltme hakkına ilişkin hükümleri ile Basın Kanununa getirilen diğer yeniliklerin, düzeltme ve cevap hakkına işlerlik kazandırma amacı güden hükümler oldukları görülmektedir.

3.1.4. Cevap ve Düzeltme Hakkına İlişkin Yazılı Basına Özgü Etik İlkeler

Yazılı basında cevap ve düzeltme hakkı kullanılırken, basın-yayın kuruluşlarının özdenetim mekanizmalarına işlerlik kazandırma amacı güden, etik ilkeler de söz konusudur.

Kuruluşların kendi kendini denetlemesi veya benzer kuruluşların bir çatı altında toplanmalarından doğan örgütlenmelerinin gerçekleştirdiği denetim olarak nitelendirilen “*özdenetim mekanizması*”, bütün dünyada yoğunluklu olarak medya kuruluşlarında bir uygulama alanına sahip olmaktadır.¹¹⁹

Türkiye’de iletişim alanına ilişkin etik anlayışın gelişimi henüz çok yeni bir olgudur. Basının kendi iç denetimi ile ilgili ilk adımlar, 1938 yılında çıkartılan Basın Birliği Yasası ile atılmıştır. Bu yasa ile “*Meslek Haysiyet Divanları*” kurulmuş; hukuk ve tıp alanında kurulan meslek odalarına benzer bir örgütlenme, basın dünyasına getirilmeye çalışılmıştır. Ancak öngörülen yapı, uzun ömürlü olamayarak, 1945 yılında ortadan kaldırılmıştır.¹²⁰

Daha sonraki çalışma ise, Milletlerarası Basın Enstitüsünün İsveçli Başkanı Allan Hemelius’un tavsiyesi üzerine İsveç Basın Konseyi’nin örnek alınması ile başlamıştır. İstanbul Gazeteciler Cemiyeti ile İstanbul Gazeteciler Sendikasının kurduğu komisyon tarafından, 24.7.1960 tarihinden itibaren uygulanmaya başlanan Basın Ahlâk Yasası hazırlanmış ve yasayı yürütmekle görevli olarak da Basın Şeref Divanı kurulmuştur. Ancak yasaya uyulma taahhüdünde bulunulmasına rağmen, gazete ve gazetecilerle ilgili alınan eleştirici kararlara karşı bir rahatsızlık oluşması sonucu, Türk basınının kendi

¹¹⁹ B. Zakir AVŞAR, Vedat DEMİR: **a.g.e.**, s.32.

¹²⁰ Korkmaz ALEMDAR: **a.g.m.**, s.254.

kendini denetleme sisteminin bu denemesi de başarısızlık ile sonuçlanmıştır.¹²¹ Bu arada Basın Ahlâk Yasasının hukukî anlamda bir yasa olmadığı belirtilmelidir; yani yetkili organ tarafından, usulüne uygun olarak yapılan ve uyma mecburiyeti bulunan bir hukukî işlemin mevcudiyeti söz konusu değildir.

Basının kendi kendini denetleyebilmesi, önemli bir yöntem olmakla birlikte, bu amaçla kurulan müesseselerin caydırıcı müeyyidelerinin bulunmaması da sözü edilen kurumların etkinliğini azaltmıştır. Ahlâki değerlerin muhafazası noktasında aynı hatanın tekrarlanmaması için, en etkili yöntem ise cevap ve düzeltme hakkıdır.

Bu hakkın kullanımına ilişkin, Türkiye’de de medyaya, özellikle yazılı basına ilişkin ortaya konan ahlâki ilkelerin yer aldığı metinlerde, basın kuruluşlarının topluma yön verdiklerinin bilinci içinde, kişilik haklarına saygılı, hakkaniyet ve adalet ilkelerini gözetten yayınlar yapmaları; meslek etiğini hiçe sayan, hiçbir somut veriye dayanmayan, gerçekleri ters yüz eden, yersiz, mesnetsiz ve uydurma ifadelerden, hakaret içeren keyfi ve kasti karalamalardan kaçınmaları gerektiği belirtilmiştir.

Sürelî yayın sahiplerinin ve gazetecilerin söz konusu hakka saygı duymaları ve hakkın kullanımına işlerlik kazandırmaları amacıyla örneğin; Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesi’nde, “*Gazetecilerin Temel Görev ve İlkeleri*” başlıklı bölümün 8. maddesinde: “*Gazeteci, yayınlanmış her yanlış en kısa sürede düzeltmekle*

¹²¹ Bu başarısızlığın nedeni, özellikle, yasaya uymayan gazetelerin ilanlarının kesilmesinin öngörülmüş olmasıdır. En önemli gelir kaynaklarına yapılan bu müdahaleden hoşlanmayan gazetelerin Danıştay’da açtıkları davayı kazanmaları ve verdikleri taahhüdü geri çekmeleri sonucu bu yaptırımdan vazgeçilmiştir. Karara aykırı durumlarda Basın Şeref Divanının bilirkişi olarak seçilmesi yolunun tutulmasına rağmen, bu yol da Basın Şeref Divanının etkisiz ve fonksiyonsuz bir duruma getirilmesi sonucunu doğurmuştur. (Kayıhan İÇEL, Yener ÜNVER: **a.g.e.**, s.242-243; Korkmaz ALEMDAR: **a.g.m.**, s.255; Sulhi DÖNMEZER: “*Basında Oto-Kontrol*”, **İÜHF Mecmuası**, (İstanbul: Cilt:XXXIV, Sayı:1-4, 1969), s.12-13’ten nakleden Tayyip KARAKAYA: **a.g.t.**, s.39.)

yükümlüdür. Gazeteci, istismar edilmemesi, kötüye kullanılmaması ve kabul edilebilir boyutlar ile biçimde yapılması kaydıyla, cevap hakkına saygılı olmalıdır.” denilirken; yine bildirgenin “*Gazetecinin Doğru Davranış Kuralları*” başlıklı ekinde, şu ifade yer almaktadır: “*Özeleştiri: Gazeteci ile basın-yayın organları, tekzip ve cevap hakkı gibi zorunlulukların dışında da, yanlışları düzeltmeli ve özeleştiri yapmalıdır.*”¹²²

Çağdaş Gazeteciler Derneği Üyelik İlkeleri’nin beşinci maddesinde de “*Gazetecilikte, kanıtsız iddia ve suçlamaya, iftiraya, yalana, manipülasyona yer yoktur; delil ve belgeler tahrif edilemez; doğruluğu kesinleşmeyen haber, doğruymuş gibi sunularak okuyucu, izleyici yanıltılamaz. Her şeye karşın yanlışlığı ortaya çıkan haber ve yorum düzeltilir, yanıt ve düzeltme hakkı kullandırılır.*” denilmektedir.

Basın İlân Kurumu Genel Kurulu’nun, 20 Mayıs 1964 tarihinde aldığı 25 no’lu kararla belirlenen Basın Ahlâk Esasları’nın 10. maddesinde “*Mevkutelerin verdikleri yanlış bilgilerden dolayı yollanacak haklı cevap ya da tekzipler, cevap ya da tekzibe neden olan yazının tesirini tamamıyla giderecek şekilde, en kısa bir zamanda yayınlanır.*” hükmüne yer verilmiştir.¹²³

İstanbul Gazeteciler Cemiyeti, 14.2.1972 tarihli Genel Kurul toplantısında, Uluslararası Basın Enstitüsü tarafından hazırlanan, 9 maddelik “*Gazetecilerin Basın Ahlâk Kuralları*”nı kabul etmiştir. Kabul edilen basın ahlâk kuralları arasında cevap ve düzeltme hakkının doğması için Anayasada da öngörülen iki temel şarta da dikkat çekilmiş; 4. maddede “*Halk lehine iyi niyet taşımak ve göstermek, meslekî vazifelerin temelini teşkil eder. Neşri sırasında doğru olmadığı açık surette görülen yanlış haberlerin, onu neşredenler tarafından derhal hakikatin yayınlanması suretiyle tashihi mecburidir. Doğruluğu teyit*

¹²² Atilla GİRĞİN: **a.g.e.**, s.235.

¹²³ Arsev BEKTAŞ: **a.g.e.**, s.118’den nakleden Atilla GİRĞİN: **a.g.e.**, s.203-204.

edilmemiş bütün rivayet ve haberler bu kayıtla neşredilmemelidir” denilirken; 7. maddede ise “Herkesin namus ve itibarına hürmet etmek icap eder. Bir kimsenin şeref ve şöhretini zedeleyecek şekilde hususi hayatıyla ilgili haberler ve yorumlar yapmak yasaktır. Yalnız memleket ve amme menfaatine yapılan bu çeşit neşriyat, bu yasağın dışındadır. Bir kimsenin itibarını zedeleyecek böyle bir haber yayımlandığı takdirde, bu neşriyatta bahis konusu olan kimsenin, yapılan neşriyata cevap vermesine müsaade edilmelidir.” ibaresine yer verilmiştir.¹²⁴

Basın özgürlüğünün sağlanması konusunda etkinliklerde bulunan bir grup gazeteci tarafından 1987 yılında, gazetecilerin meslekî sorumlulukları ve çalışma yöntemleri ile ilgili belirlenen, aynı zamanda gazetecilerin iletişim özgürlüğünü korumaya ve halkın gerçekleri öğrenme hakkını da saklayacaklarına söz verdikleri 16 maddeli Basın Meslek İlkeleri’nde de “*Basın organları, yanlış yayınlardan kaynaklanan cevap ve tekzip hakkına saygı duyarlar.*” ifadesine yer verilmiştir.¹²⁵

Basın Konseyi, daha saygın bir basına kavuşmak isteyen gazetecilerin kendi özgür iradeleriyle bir araya gelmelerini sağlayan ortak bir zemindir. Basın organları, gazeteler ve gazeteciler hakkındaki şikâyetler, Basın Konseyi Yüksek Kurulunda incelenmektedir. Aleyhine yayın yapıldığı kanaatine varan kişinin, Yüksek Kurula yazılı başvuruda bulunması şarttır.¹²⁶ Yüksek Kurul, kural olarak gizli yaptığı görüşme ve oylamalar sırasında tarafları ve gerek görürse tanıkları dinler, en geç iki ay içinde “*şikâyeti yersiz bulma*”, “*uyarma*” veya “*kınama*” kararından birini verir. Tarafların uzlaştırılması suretiyle başvurunun sonuçlandırılması da mümkündür.

¹²⁴ Arsev BEKTAŞ: **a.g.e.**, s.118’den nakleden Atilla GİRGİN: **a.g.e.**, s.210; Güleda YÜCEDOĞAN: **a.g.e.**, s.64.

¹²⁵ Güleda YÜCEDOĞAN: **a.g.e.**, s.65; Cevat ÖZEL: **a.g.e.**, s.22-23.

¹²⁶ Aleyhine yayın yapıldığı kanaatine varan kişinin, şikâyet ettiği konuyla ilgili olarak cevap ve dava haklarını kullanmayacağını bildiren vaat mektubunu imzalaması da daha önceden şart iken, bu hüküm, kişinin hak arama hürriyetine aykırı olduğu için kaldırılmıştır.

1994 yılına gelindiğinde ise Basın Konseyi, Türk basınının içinde bulunduğu sorunları çözmek için gazetecilerin bir araya gelerek bir toplantı yapmalarına ve kendi aralarında bir uzlaşmaya varmalarına öncülük etmeye karar vermiştir. Basın Konseyi bünyesinde, 31.1.1994'te imzalanan “*Basında Uzlaşma Deklarasyonu*”nun 8. maddesinde, cevap ve düzeltme hakkına değinilerek, “*Yanlış yayınlardan kaynaklanan cevap ve düzeltme haklarının en hızlı ve en etkili bir biçimde kullanılmasına daha çok özen göstereceğimiz; herkes tarafından bilinmelidir*” denilmiştir. Uzlaşma metnini farklı kılan özellik ise, metni kaleme alanın bir gazeteci (Sabah Gazetesi yazarı Zafer Mutlu) olmasıdır.¹²⁷

Yayıncı kuruluşların oto-kontrol mekanizmalarını işletmelerine yönelik, belirledikleri birtakım ilkeler de bulunmaktadır. Örnek vermek gerekirse; Doğan Medya Grubu’na dâhil yazılı, sözlü ve görüntülü basın organlarında çalışan her ilgilinin ve bu gruba ait her basın organının uyması gereken kurallar bütünü, 1999 yılının Aralık ayında, “*Doğan Medya Grubu Meslek İlkeleri*”, başlığı altında düzenlenmiş; cevap ve düzeltme hakkına da son ilke olan yirminci ilkede, “*Yanlış yayınlardan kaynaklanan cevap ve tekzip hakkına saygı gösterilir, gereği yapılır*” şeklinde yer verilmiştir.¹²⁸ Yaklaşık üç yıl sonra, 25.8.2002 tarihinde Doğan Medya Grubu, “*Yayın ve Yayımlarda İlkelerimiz*” adı altında, kamuoyuna ve kurum çalışanlarına, faaliyetlerini birtakım kurallara bağlı kalarak sürdürececeklerini ilân etmiştir. Bu ilkelerden sonuncusu ise cevap ve düzeltme hakkıyla ilgilidir ve ilkede “*Yanlış yayınlardan kaynaklanan cevap ve tekzip hakkına saygı gösterilir, gereği yapılır. Doğan Medya Grubu basın organları, hatalarını düzeltme amacına yönelik, düzenli olarak devreye giren mekanizmalar oluştururlar*” denilmektedir.¹²⁹

¹²⁷ Neşe E. KIZIL: **a.g.e.**, s.175-176; Güleda YÜCEDOĞAN: **a.g.e.**, s.66.

¹²⁸ **Posta Gazetesi**, 1.12.1999.

¹²⁹ **Hürriyet Gazetesi**, 25.8.2002.

Yazılı basına ilişkin pek çok etik ilke var gibi gözükse de aslında, düşünce ve ifade özgürlüğü ile beraber basın özgürlüğünün tam gelişmediği, meslek örgütlerinin yeterince güçlenmediği, medya ile siyaset dünyasının karşılıklı çıkar ilişkisinden tam manasıyla uzaklaşmadığı toplumlarda, yerleşmiş, benimsenmiş, uygulama alanı bulmuş bir etik anlayışından söz etmek mümkün değildir.

3.2. Görsel – İşitsel Basında Cevap ve Düzeltme Hakkı

Görsel-işitsel basın temel alındığında, cevap ve düzeltme hakkı, dayanağını Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi m.8 ve Anayasa m.32'den alan ve basın özgürlüğünün kötüye kullanılmasını engellemeye yönelik yollardan birisidir.

Hukukumuzda düzeltme ve cevap hakkının Anayasal bir ilke haline getirilmiş bulunmasını, 2954 sayılı TRT Kanunu ile 3984 sayılı Kanunda daha geniş şekilde düzenlenişini iyi değerlendirmek ve bu suretle olumlu bir sonuca varmak gerekir. Diğer bir deyişle, cevap ve düzeltme hakkı, TRT Kurumu yayınları ve özel radyo ve TV yayınları bakımından her birinin özelliklerine göre ayrı ayrı düzenlenmiştir.

Cevap ve düzeltme hakkı, bir yetki ve bir yükümü kapsamaktadır. Herkes, kendi ve temsilcisi oldukları hakkında yayına cevap vermek veya yanlış düzeltmek yetkisine sahiptir; yayında bulunan organ ise verilen cevabı yahut yapılan düzeltmeyi şartları mevcutsa yayınlamakla yükümlüdür. Bu yolla düzeltme ve cevap hakkı, haber ya da eleştiri ile haksız suçlamalara uğramış yahut kendisi hakkında yanlış bilgi verilmiş kişiye kendini, aynı yolla savunma imkânını vermektedir. Cevap hakkı ile kamunun doğru haber alması sağlanmakta; kısaca kötü niyetle olmasa bile yayından doğan zararlı sonuçların, gerek kişi gerekse kamu yararına ortadan kaldırılması, tamir edilmesi amacı

güdülmektedir.¹³⁰ Ancak kanaatimizce, radyo ve TV yayınlarında mağduriyetin tam manada telafisi mümkün olamamakta; hatanın tekrarlanmasını önlemek üzere bir caydırma ya da yıldırımdan öteye gidememektedir. Bunun sebebi de radyo ve TV yayınlarının günlük, geçici nitelikte yayınlar olması ve yayınlandıkları anda amacına ulaşan özellikleridir ki; yargı süreci işletilse dahi iş işten geçebilmektedir.

Radyo ve TV yayınlarıyla da kişilerin haysiyet ve şeref gibi kişilik değerlerinin ihlâl edilebileceği veya ilgili hakkındaki yayınların, gerçekleri yansıtamayabileceği düşünülecek olursa, basında olduğu gibi bu tür yayınlara karşı da cevap ve düzeltme hakkının kullanılabileceği sonucuna ulaşılabilir.¹³¹ Bununla birlikte, doktrinde, radyo ve TV yayınlarının taşıdıkları özelliklerin, çeşitli nedenlere dayanılarak, düzeltme ve cevap hakkını gerekli kılacak bir önem arzetmediği de ileri sürülmektedir.

Şöyle ki; çoğu ülkede radyo ve TV işletmeciliği, Devlet tekelinde bir kamu işletmeciliği şeklinde örgütlenmekte; yayınlar basından çok daha ciddi bir düzenlemeye ve idarî kontrole tabi tutularak yapılmaktadır.¹³² Kamusal yayıncılığı benimseyen bu yayınlarda, yayıncı kuruluşların isteyerek veya bilerek, kişilerin haysiyet ve şereflerine saldırı niteliğinde ve onlar hakkında gerçeğe aykırı açıklamalar yapması ihtimal dâhilinde değildir. Ayrıca, radyo ve TV yayınlarının tekrar dinlenilmesi veya görülmesi (kayda alma dışında) mümkün olmadığından, yayınların kalıcı bir belge niteliği taşımaması nedeniyle, asıl yayını unutmuş, hatta hiç dinlememiş kişilerin dikkat ve ilgisini eski bir olay

¹³⁰ Feyyaz GÖLCÜKLÜ: **a.g.e.**, s.131-132.

¹³¹ Buna karşın, Hollanda, Belçika, İsrail ve Avusturya gibi ülkelerde radyo ve televizyon yayınlarına karşı cevap ve düzeltme hakkı tanınmamıştır. Söz konusu hakkı kabul etmeyen ülkeler, ceza kanunlarındaki müeyyideleri (hakaret ve sövme suçları), üçüncü kişilerin haklarının korunması için yeterli görmektedirler. Radyo ve TV kuruluşlarının, haklı görülen hallerde, gerekli düzeltme veya cevabı programları içinde kendiliklerinden yer verebilecekleri savunulmaktadır. (Feyyaz GÖLCÜKLÜ: **a.g.e.**, s.135-136.)

¹³² Daha geniş bilgi için bkz.: 2954 Sayılı TRT Kanunu m.1 ve 31.

üzerine çekmek, karşılıklı cevap ve düzeltmelere yol açarak, yayınların aksamasına da neden olabilir.¹³³ Yine, radyo ve televizyonda cevap ve düzeltme hakkının kullanılması ile lüzumsuz yere, yayının bütünlüğünün bozulması ve yayını kesintisiz takip etmek isteyen izleyicilerin rahatsız olması söz konusudur. Hâlbuki gazete okuru, yayınlanan bir cevap ve düzeltme metnini, eğer ilgisini çekmiyorsa, okumadan geçme imkânına sahiptir. Bir başka görüş ise, cevap ve düzeltme hakkının çoğu kez, sadece “*haber bültenleri ile güncel olaylara ilişkin sözlü yayınlar*” nedeniyle ileri sürüldüğü radyo ve TV’lerde, bu tür yayınların hem az yer işgal etmesi, hem de haberlerin ve ele alınan olayların yorumsuz ve subjektif değerlendirmelerden uzak, ayrıntısına inilmeden izleyicilere sunulması sebebiyle, gereksiz olduğudur.¹³⁴ Sayılan nedenlerden yola çıkan, Fransa, Belçika, Danimarka, Avusturya, Finlandiya, Norveç, İsveç ve Hollanda’da radyo ve TV’de cevap hakkı kabul edilmemiştir.¹³⁵

Netice olarak, sayılan farklar nedeniyle, cevap ve düzeltme hakkının radyo ve TV’de, yazılı basındakine benzer şekilde düzenlenmesinin ilk planda uygun olamayacağı düşünülse de; bu görüşler, radyo-TV yayınları ile kişilerin haysiyet ve şerefının ihlâl edilebilmesi veya kişilerle ilgili gerçeğe aykırı yayınların yapılabilmesi gerçeğini ortadan kaldıracak güçte görünmemektedirler.

Günümüzde, radyo ve TV kuruluşları, artık sadece Devlet tekeline olan kuruluşlar olmamakla birlikte, özel radyo ve TV kuruluşlarının yayın hayatına girmesiyle, birbirleriyle kıyasıya rekabet ederek, en çok izlenme oranını elde

¹³³ Yayınların aksaması hususu, özellikle, 1961 Anayasasının 27. maddesinin Meclisteki müzakeresi sırasında gündeme getirilmiş; söz konusu hakkın basında suiistimal edildiği, bunun da gazeteleri zor duruma soktuğu, geçmişten örneklerle ortaya konulmuştur. Sonuç olarak da maddenin ilk şeklindeki ibare çok geniş bulunarak, madde bugünkü şekline sokulmuştur. (**Temsilciler Meclisi Tutanak Dergisi**, Cilt:3, s.207-209’dan nakleden Gürsel ÖNGÖREN: **a.g.e.**, s.121-122.)

¹³⁴ Hasan BIYIKLI: **a.g.e.**, s.171-172; Gürsel ÖNGÖREN: **a.g.e.**, s.375-376; Zakir AVŞAR, Gürsel ÖNGÖREN: **Radyo ve Televizyon Hukuku**, (Ankara: Piramit Yayıncılık, İkinci Baskı, 2003), s.139-140; Ahmet ÇİFTÇİ: **a.g.m.**, s.900-901; İlknur SERDAR: **a.g.e.**, s.328-329; Sevil AYDIN: **a.g.e.**, s.170.

¹³⁵ Hasan BIYIKLI: **a.g.e.**, s.172.

etmek için, toplumun dikkatini çeken, sansasyonel yayınlara ağırlık vermektedirler. Zamana karşı yarışılan bu süreçte, kasten olmasa da kişilerin haysiyet ve şereflerine saldırı niteliğinde ve onlar hakkında gerçeğe aykırı açıklamalar yapılabilmektedir. İlgili kişilerin bu tür yayınlara karşı korunması ve kendilerine cevap hakkının tanınması gereği bir zaruret halini almaktadır. Bu nedenle İspanya, Portekiz, İngiltere, varlığını sürdürdüğü dönemde Yugoslavya ve Japonya gibi ülkelerde, radyo-TV yayınlarına karşı cevap ve düzeltme hakkı kabul edilmiştir. Bu ülkelerden Yugoslavya, İspanya ve Portekiz’de cevap ve düzeltme hakkının, sadece yayının “*hakaret ve sövme suçu oluşturması*” halinde doğacağı kabul edilmiştir.¹³⁶

İspat konusuna ilişkin ise, 2954 sayılı Kanunun 29. maddesinin birinci fıkrasında ve 3984 sayılı Kanunun 28. maddesinin ikinci fıkrasında yapılan düzenlemelerle¹³⁷, radyo ve TV kuruluşlarına, programların belli süre saklanması yükümlülüğü getirildiğinden, yazılı basında olduğu gibi burada da ispat, tanıklık müessesine bırakılmış bulunmamaktadır.

Ayrıca, günümüzde radyo ve TV haberciliğinde habere konu olan olay, yalnızca sözlü olarak aktarılmamakta, görüntüler ve yorumlar eşliğinde, ayrıntılarına inilmesi suretiyle izleyenlere sunulmaktadır. Yine, yazılı basında okuyucuların cevap ve düzeltme hakkı metinlerini okumama inisiyatiflerini kullanmaları gibi, radyo ve TV izleyicilerinin de kanal değiştirme imkânı vardır. Bunun yanı sıra, cevap ve düzeltme hakkının kullanılmasıyla, bu hakka konu olan olayın hatırlatılması ve daha önce bundan haberdar olmayan kitlenin de

¹³⁶ Hasan BİYİKLİ: **a.g.e.**, s.172.

¹³⁷ 2954 sayılı Kanun/m.29/f.1: “*Türkiye Radyo-Televizyon Kurumunun yayınlarında kullanılan yazılı metinler ve metni bulunmayan radyo ve televizyon yayınlarına ait tespitler yayın tarihinden başlayarak yetmiş beş gün süre ile saklanır.*”; 3984 sayılı Kanun/m.28/f.2: “*Yayın kuruluşları yaptıkları her yayının bandını bir yıl muhafazaya mecburdur.*”

haberdar olması halinin, yazılı basında da söz konusu olduğu unutulmamalıdır.¹³⁸

Kanaatimizce, bu şartlar altında yapılması gereken, aynı konuyu düzenleyen üç ayrı kanun (5187 sayılı Basın Kanunu, 3984 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun, 2954 sayılı TRT Kanunu) yerine, tümünün tek bir Kanun içerisinde yer alması; detay sayılabilecek hususların farklı bölümlerde ifade edilmesi; genel prensiplerin ise, yazılı basın, Devlete ait radyo ve TV'ler ile özel radyo ve TV'ler için aynı olmasıdır. Ancak, çalışmanın yapıldığı tarih sebebiyle, Türk Pozitif Hukuku açısından radyo ve TV'lerde cevap ve düzeltme hakkının özel ve kamu radyo TV yayıncılığı için ayrı ayrı ele alınması gerekmektedir.

Aşağıda TRT ve özel radyo ve TV yayınlarına karşı cevap ve düzeltme hakkının esaslarının, *“cevap ve düzeltme hakkının doğması için gereken koşullar, hakkın tarafları ve kullanılma usullerine”* göre incelenmesi suretiyle, Türk pozitif hukuku normları temel alınarak sinema ve internette cevap ve düzeltme hakkının son durumu ve yapılması gerekenler ortaya konmaya çalışılacak ve bu hususta çözüm önerileri üretilecektir.

Bu bölümde konu; özel radyo TV'ler, TRT, sinema ve internet alt başlıkları altında incelenecek olup, cevap ve düzeltme hakkının farklı kitle iletişim araçlarında ne şekilde kullanıldığı ortaya konmaya çalışılacaktır.

¹³⁸ Aynı görüş için bkz.: İlknur SERDAR: **a.g.e.**, s.330-331.

3.2.1. Türkiye Radyo – Televizyon Kurumunda Cevap ve Düzeltme Hakkı

TRT yayınlarına karşı cevap ve düzeltme hakkı, TRT Kanununun TRT'ye özgü olması nedeniyle, özel bir düzenlemeye gidilerek, 2954 sayılı TRT Kanununun 27. maddesinde, şu şekilde düzenlenmiştir:

“Madde 27-Yayınlarda bir kişinin haysiyet ve şerefine dokunulması veya kendisi ile ilgili olarak gerçeğe aykırı hususlar bulunması halinde;

a) Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu, o kişinin yayın tarihinden başlayarak yedi gün içinde göndereceği cevap ve düzeltme metnini, Genel Müdürlükçe alınmasından başlayarak üç gün içinde yayınlamakla yükümlüdür.

b) Bu düzeltme ve cevap metninde, yayının niteliğinin yukarıdaki fıkra kapsamına girdiği, yayında kendisine gerçeğe aykırı olarak bir husus atfedildiği veyahut şeref ve haysiyetine dokunulduğu veya gerçeğin ne olduğu kısaca açıklanır. Cevap ve düzeltme metni, cevap ve düzeltmeye esas olan yayın süresinin ilgili bölümünün süresini aşamaz.

c) Düzeltme ve cevap metninin bu Kanun hükümlerine uygun olmaması veya suç niteliğindeki ifadeler taşıması veyahut yeni bir düzeltme ve cevap hakkı doğurur nitelikte olması halinde, Genel Müdürlük bu talebi reddettiğini, yayınlamakla yükümlü olduğu üç günlük sürenin bitiminden itibaren iki gün içinde ilgilisine bildirir.

d) İlgili, bu ret kararına karşı, iki gün içinde Ankara Sulh Ceza Hâkimliği nezdinde itiraz edebilir. Hak sahibi, itirazını, Ankara Sulh Ceza Hâkimliğine gönderilmek üzere bulunduğu yer mahkemesine de verebilir.

e) Ankara Sulh Ceza Hâkimi, en geç iki gün içinde düzeltme ve cevap metnini; suç niteliği olup olmadığı, yayın ile ilgisi bulunup bulunmadığı, bu maddede yazılı şartlara uygun olup olmadığı, yeni bir düzeltme ve cevap hakkı doğurur nitelikte olup olmadığı ve süresi içinde Türkiye Radyo-Televizyon Kurumuna gönderilip gönderilmediği yönlerinden inceleyerek

karar verir. Hâkim cevap veya düzeltme metninin aynen yayınlanmasına karar verebileceği gibi uygun göreceği değişiklikleri bizzat yaptıktan sonra yayınlanmasına da karar verebilir. Bu kararın birer örneği taraflara gönderilir.

f) Taraflar, bu karara, kendilerine tebliğinden başlayarak iki gün içinde Ankara Asliye Ceza Hâkimliği nezdinde itiraz edebilirler. Bu itiraz ve karar hususlarında yukarıdaki (d) ve (e) bentleri hükümleri aynen uygulanır.

g) Asliye Ceza Hâkiminin verdiği karar kesindir. Bu kararın Genel Müdürlüğe tebliğinden itibaren en geç iki gün içinde cevap ve düzeltmenin yayınlanması zorunludur.

h) Düzeltme ve cevap hakkını kullanmadan ölen kimsenin bu hakkını mirasçıları birlikte veya bunlardan yalnız ilk başvuranı kullanabilir.

i) Bu madde uyarınca ilgililere yapılacak tebligatlarda 7201 sayılı Tebligat Kanunu hükümleri uygulanır.

Özel hukuk tüzelkişilerince gönderilecek düzeltme ve cevap metinleri hakkında da bu madde hükümleri uygulanır.

Bu Kanunun 19'uncu maddesi uyarınca yapılan yayınlar nedeniyle Türkiye Büyük Millet Meclisinde grubu bulunan fakat Hükümete dâhil olmayan siyasî partiler, düzeltme ve cevap hakkı taleplerini yayın tarihinden başlayarak üç gün içinde Ankara Sulh Ceza Hâkimliği nezdinde yaparlar. Bu talepler hakkında bu maddenin (d), (e) ve (f) bentleri hükümleri uygulanır.

Siyasî partilerin radyo ve televizyondan özel kanunları uyarınca yapacakları seçim propaganda konuşmaları ile bu Kanunun 18'inci maddesi uyarınca yayınlanan Hükümet bildirisi veya konuşmaları hakkında bu madde hükümleri uygulanmaz."

Aşağıda ayrıntılı olarak irdelenecek olan 27. madde hükmünün yanısıra TRT Kanununun "Yayın Esasları" başlıklı 5. maddesinde yer alan (j), (k) ve (m) bentlerinde de cevap ve düzeltme hakkına ilişkin hükümler yer almaktadır:

“j) Kişilerin özel hayatlarına, şeref ve haysiyetlerine saygılı olmak ve dürüstlük anlayışına bağlı kalmak,

k) Haberlerin toplanması, seçilmesi ve yayınlanmasında tarafsızlık, doğruluk ve çabukluk ilkeleri ile çağdaş habercilik teknik ve metotlarına bağlı olmak,

m) Kamuoyunun sağlıklı ve serbestçe oluşabilmesi için, kamuoyunu ilgilendirecek konularda yeterli yayın yapmak, tek yönlü, taraf tutan yayın yapmamak ve bir siyasî partinin, grubun, çıkar çevresinin, inanç ve düşüncenin menfaatlerine alet olmamak.”

Bu yayın esaslarında da vurgulandığı gibi, TRT Kurumu, yayınlarında kişilerin özel hayatlarına, haysiyet ve şereflerine saygılı olmak, dürüst, tarafsız ve doğru yayın yapmak, herhangi bir kişi veya grubun menfaatlerine, dolayısıyla başkalarının rahatsızlığına yol açacak yayın yapmamak durumundadırlar.

3.2.1.1. Cevap ve Düzeltme Hakkının Doğması İçin Gereken Koşullar

2954 sayılı Kanun m.27, cevap ve düzeltme hakkının doğması için gerekli koşulları Anayasanın 32. maddesine uygun biçimde belirtmiştir. Yani, TRT yayınlarına karşı cevap ve düzeltme hakkı, ancak bir kişinin “*haysiyet ve şerefine dokunulması*” veya kendisi ile ilgili olarak “*gerçeğe aykırı hususlar bulunması*” durumlarında tanınabilir.¹³⁹ Bu özellikleri göstermeyen bir TRT yayınına karşı cevap ve düzeltme hakkından söz edilemez.¹⁴⁰ “*Haysiyet ve şerefe dokunacak*” ve “*gerçeğe aykırı*” nitelikte bulunma koşulları, kanunun

¹³⁹ TRT Kanunun 27. maddesinin gerekçesi şöyledir: “*Bir taraftan hakikate aykırı yayın yüzünden itibar ve haysiyeti zedelenen şahıslara bu hakkı tanımak, diğer taraftan da bu hakkın düzenlenmesini mutlak olarak kanuna bırakmak neticesinde, mesela savcıların cevap hakkı hususunda son sözü söylemesi gibi pek yanlış bir hükmün hortlamasına mani olma gayesi ile 27. maddedeki hükme Anayasamızda yer verilmiştir.*”

¹⁴⁰ Kayıhan İÇEL, Yener ÜNVER: **a.g.e.**, s.382.

ifadesine göre, düzeltme ve cevap hakkının doğması bakımından ayrı ayrı kabul edilmiş iki sebeptir.

3.2.1.1.1. Kişilerin Haysiyet ve Şerefine Yayın Yoluyla İhlâli

TRT yayınlarına karşı düzeltme ve cevap hakkının doğumu için gerekli nedenlerden biri, yayının, yayına konu olan kişinin haysiyet ve şerefine dokunması halidir. Düzeltme ve cevap hakkının doğması için kişinin haysiyet ve şerefine dokunan yayının 5237 sayılı Türk Ceza Kanunun (TCK) 125. maddesinde yazılı hakaret ya da sövme suçlarını oluşturması gerekmez. Bu suçları oluşturmaları bile, kişinin haysiyet ve şerefine dokunan her yayın için düzeltme ve cevap hakkı kullanılabilir.

Basında cevap ve düzeltme hakkını incelerken belirttiğimiz üzere, 2950 sayılı Kanunla yapılan değişiklikten önce Basın Kanunu “*menfaati bozan*” yayınlara karşı da cevap ve düzeltme hakkını tanıyarak Anayasadaki koşullardan farklı bir durum yaratmıştı. 2950 sayılı Kanun, Anayasada bulunmayan bu koşulu madde metninden çıkararak iki Kanun arasındaki bu anlamsız farklılığa son vermiştir.¹⁴¹

3.2.1.1.2. Kişilerin Kendileriyle İlgili Gerçeğe Aykırı Yayın Yapılması

TRT yayınlarının kişinin kendisiyle ilgili olarak gerçeğe aykırı hususlar içermesi de düzeltme ve cevap hakkının kullanılmasına yol açan bir durum olarak kabul edilmiştir. Bu hüküm karşısında, yayının hem “*kişinin kendisiyle ilgili olması*” hem de “*gerçeğe aykırı olması*” gerekmektedir. Ancak, kişinin düzeltme

¹⁴¹ Kayıhan İÇEL, Yener ÜNVER: **a.g.e.**, s.382.

ve cevap hakkının doğması için gerçeğe aykırı yayının haysiyet ve şerefine dokunması şart değildir.

Tıpkı yazılı basında olduğu gibi radyo ve TV’de de cevap ve düzeltme hakkının doğması için yayının, hakkı kullanacak kişi veya kuruluşla “*ilgili*” olması gerekmektedir. Bu sınırlama, gerçeğe aykırı bütün yayınlara karşı okuyucu veya dinleyici veyahut seyirci kitlesinin tamamının cevap verebilmesi gibi bir durumun ortaya çıkmasını önlemek için getirilmiştir. Söz konusu bireysel ilginin “*doğrudan doğruya ilgi*” olması şart olmayıp, yayınlara ilgili kişi veya kuruluşun ilgi alanına değinmesi de yeterlidir.

TRT’nin belirlemiş olduğu kurumsal değer ve standartlar arasında doğruluğu sağlamada yapımcıya düşen iki görevden söz edilmektedir: “*Doğruyu iletme ve yanlış düzeltme*”. Yapılan bir yanlışın en kısa zamanda düzeltilmesi, tıpkı doğru yayında olduğu gibi yapımcı açısından saygınlık konusudur. Aynı zamanda yayından zarar görenler, yanlış düzeltildiği andan itibaren yapımcının iyi niyetiyle ilgili olarak fikir sahibi olabileceklerdir. TRT’de çalışan tüm program yapımcılarının izleyicileri doğru bilgilendirmek adına, yanlış ifadelerle yer verilen TRT yayınlarında olduğu gibi, taraflı yayınlarda da bir düzeltme zorunluluğu söz konusudur. Kurum bünyesinde belirlenen ilkeler çerçevesinde yapılacak düzeltmelerin, dönüşümlü yayınlanan dizi yapımlarda bölümlerden birinde, tek yapım halinde yayına girecek yapımlarda da yeni bir yapım hazırlanarak gerçekleştirilmesi öngörülmüştür.¹⁴²

Kanaatimizce, 2954 sayılı Kanunun yayın esaslarını düzenleyen 5. maddesindeki esasların tamamına ve özellikle de (k) bendinde yer alan “*Haberlerin toplanması, seçilmesi ve yayınlanmasında tarafsızlık, doğruluk ve çabukluk ilkeleri ile çağdaş habercilik teknik ve metotlarına bağlı olmak*”

¹⁴² Ender ATEŞMAN: **Yapımcının El Kitabı, TRT’nin Değerleri ve Standartları**, (Ankara: TRT Kurumu Yayınları, Birinci Baskı, 2002), s. 12-16.

esasının, yani ilkesinin bütün unsurlarına uyulması halinde, TRT yayınlarında cevap ve düzeltme hakkını doğuracak unsurlar azalacaktır.

3.2.1.2. Cevap ve Düzeltme Hakkının Tarafları

TRT yayınlarına karşı cevap ve düzeltme hakkını kullanacak olan, kendisine karşı haysiyet ve şeref kırıcı ya da gerçeğe aykırı yayın yapılan gerçek veya özel ya da kamu tüzel kişilerdir. Örneğin, Basın Konseyi gönüllü bir kuruluş olduğu için, bu haktan yararlanamaz. Kanunun 27. maddesinin 2. fıkrası, özel hukuk tüzel kişilerinin de cevap ve düzeltme hakkına sahip olduklarını belirtmiştir.

Kanımızca siyasal partilerin de 27. maddeden yararlanarak cevap ve düzeltme hakkını kullanabilecekleri kabul edilmelidir. Hatta bu hak, yalnızca TBMM’de grubu bulunan siyasî partilere özgü bir hak olarak nitelendirilemez. Zira, kanun sözü geçen sınırlamayı sadece 19. madde uyarınca yapılan yayınlara karşı öngörölmüştür. Bir de, radyo ve TV’den yapılan seçim propaganda konuşmaları ile 18. madde uyarınca yayınlanan hükümet bildirisi veya konuşmaları hakkında herkes gibi siyasal partilerin de cevap ve düzeltme hakları yoktur. Buna karşılık, diğer tüm yayınlara karşı TBMM’de grubu olsun veya olmasın siyasal partilere de cevap hakkının tanınması, bu hakkın hukukî bir sonucudur.¹⁴³ Bununla birlikte, TRT’de hükümet ve siyasî parti açıklamalarının ve faaliyetlerinin yayınlanmasının sınırları, Kanunun 20. maddesinin birinci fıkrasına göre belirlenmiş olup; *“Bu Kanunda belirtilen yayın esaslarına uymak ve diğer siyasî partilere cevap hakkı doğuracak bir unsur taşımamak kaydıyla; (....) şartına bağlıdır.”* denilmiştir.

¹⁴³ Kayıhan İÇEL, Yener ÜNVER: **a.g.e.**, s.383; Ahmet ÇİFTÇİ: **a.g.m.**, s.905.

TRT yayınlarının şekli, cevap ve düzeltme hakkının doğması bakımından önemli değildir. Kanun herhangi bir ayırım yapmadığına göre, bir serbesti söz konusudur ve ön hazırlıktan geçtikten sonra yapılan yayınlar kadar, ön hazırlık olmadan yapılan canlı yayınlar da cevap ve düzeltme hakkını doğurabilmektedir. Keza, yayının haber veya yorum türünde olması da sonucu etkilemez. Hatta doktrinde, TRT tarafından yayınlanmamaları zorunlu bulunan yayınlara karşı da cevap ve düzeltme hakkının kullanılabilceği ve bu yayınlardan TRT personelinin sorumlu tutulamamasının¹⁴⁴, kişilerin cevap hakkını ortadan kaldırmaması gerektiği belirtilmiştir. Zira, cevap ve düzeltme hakkı, bir tür savunma hakkı olduğuna göre, yayını yapanın sorumluluğu ya da sorumsuzluğu ile ilgili değildir.¹⁴⁵

Esasen Kanunun “*Hükümet Uygulamalarının Tanıtılması*” başlıklı 19. maddesi uyarınca yapılacak yayınların¹⁴⁶, cevap hakkı doğuracak nitelikte olmaması kaydıyla yapılabileceği öne sürülmüştür. Buna karşılık, seçim propaganda konuşmaları ile Hükümet bildirisi veya konuşmalarına dair bu hakkın kullanılmasını 27. maddenin son fıkrası, “*Siyasî partilerin radyo ve televizyondan özel kanunları uyarınca yapacakları seçim propaganda konuşmaları ile bu Kanunun 18’inci maddesi uyarınca yayınlanan Hükümet bildirisi veya konuşmaları hakkında bu madde hükümleri uygulanmaz*” hükmü ile yasaklamıştır. Bu durum da göstermektedir ki, yayınlanması zorunlu diğer programlara yönelik de gerekli koşullar olduğu takdirde cevap ve düzeltme hakkı kullanılabilir.

¹⁴⁴ 2954 sayılı TRT Kanununun 28. maddesinin 3. fıkrası hükmüne göre, “*Bu Kanunun 18, 22, 27’inci maddeleri uyarınca yapılan ve bu özelliği anonsla belirtilen yayınlar ile tespitlerden faydalanmaksızın Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu istasyonları dışındaki bir radyo ve televizyon kuruluşundan naklen yapılan yayınlardan, Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu personeli sorumlu değildir.*”

¹⁴⁵ Kayıhan İÇEL, Yener ÜNVER: **a.g.e.**, s.382; Gürsel ÖNGÖREN: **a.g.e.**, s.126.

¹⁴⁶ Örneğin; Turgut Özal’ın Başbakanlığı döneminde yayınlanan “*İcraatın İçinden*” ile hâlihazırda “*Ulusa Sesleniş*” adıyla yayınlanan programlar bu kategoriye girmektedir.

Ayrıca 3984 sayılı Kanunun 36. maddesinde varolan “(...)Görevi sona eren Yüksek Kurulun Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu Genel Müdürü ve Yönetim Kurulu üyelerinin atanmasına ilişkin yetkileri üst kurula ve işbu Kanun gereğince Üst Kurula geçenler dışındaki diğer yetkileri Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu Yönetim Kuruluna devredilebilir.” hükmü ile eski TRT Yüksek Kurulunun görevleri, TRT Yönetim Kuruluna devredildiğinden, TRT Yönetim Kurulunun da cevap ve düzeltme başvurularını inceleyebilmesi söz konusudur.

Cevap ve düzeltme hakkı, daha önce de belirtildiği üzere, yayına hedef olan kişi tarafından şahsen kullanılabilecek bir haktır. Bu nedenle, yukarıda da belirtildiği gibi, küçükler ve ehil olmayanlar da bu hakkı bizzat kullanabilirler. Bunların kanuni temsilcilerinin de cevap hakları vardır. İradi temsil konusunda ise, yazılı basında yer alan cevap hakkına ilişkin esaslar geçerlidir. TRT Kanununun 27. maddesinin 1. fıkrasının (h) bendine göre “*düzeltilme ve cevap hakkını kullanmadan ölen kimsenin bu hakkını mirasçıları birlikte veya bunlardan yalnız ilk başvuranı kullanabilir.*” Böylece, TRT Kanunu, Basın Kanunundan farklı olarak, cevap hakkının bütün mirasçılar tarafından birlikte kullanılması olanağını vermiştir. Basın Kanunu ise, mirasçılardan yalnız birinin, ölenin yerine cevap hakkını kullanabileceğini belirtmiştir. Oysa, aşağıda da açıklanacağı üzere, özel radyo ve TV yayınlarını düzenleyen 3984 sayılı Kanunda bu hakkın mirasçılar tarafından kullanılabileceğine dair bir hüküm bulunmamaktadır. Kanımızca, 3984 sayılı Kanun m.28’de yapılacak değişiklikle cevap ve düzeltme hakkının mirasçılar tarafından da kullanılabileceği öngörülmelidir.

Tüzel kişiliğe sahip bulunmayan kuruluşlar yönünden ise, haysiyet veya şeref kırıcı ya da gerçeğe aykırı bir yayın söz konusu olduğu takdirde, bu kuruluşlardaki gerçek kişilerden yayına dolaylı biçimde hedef olanlar cevap ve düzeltme hakkını kendileri için kullanabilirler.¹⁴⁷

Yine, cevap ve düzeltme hakkı bakımından Kanun vatandaşlık şartı aramadığından, yabancılar da bu hakkı kullanabilirler.¹⁴⁸ Daha önce de belirtildiği üzere, yabancıların durumunu ele alan Anayasanın m.16'da öngörüldüğü şekilde, cevap ve düzeltme hakkının da bir temel hak olmasından hareketle, yabancıların da ülke vatandaşları gibi bu haktan yararlanabilmesi gerekir.

3.2.1.3. Cevap ve Düzeltme Hakkının Kullanılma Usulü

2954 sayılı TRT Kanununun, TRT yayınlarına karşı cevap hakkının kullanılmasını, 5187 sayılı Basın Kanunu ile kıyaslandığında bazı yönlerden farklı yorumladığı görülmektedir. Örneğin; cevap ve düzeltme hakkını kullanmak isteyen kişinin TRT Genel Müdürlüğü'ne yapması gereken başvuru, 5187 sayılı Basın Kanuna nazaran çok kısa bir süreye bağlamıştır. 27. maddenin 1. fıkrasının (a) bendine göre, cevap ve düzeltme hakkı doğan kişi, yayın tarihinden başlayarak yedi gün içinde cevap ve düzeltme metnini TRT Genel Müdürlüğüne göndermek zorundadır. Bu süre geçtikten sonra cevap ve düzeltme hakkı kullanılamamaktadır.

Yine, ileride de belirtileceği üzere, cevap ve düzeltme hakkının kullanılması esnasında özel radyo ve televizyon yayınlarına karşı doğrudan yargıya başvurulabilirken, TRT yayınları için böyle bir imkân yoktur. Bu

¹⁴⁷ Kayıhan İÇEL, Yener ÜNVER: **a.g.e.**, s.383.

¹⁴⁸ Ahmet ÇİFTÇİ: **a.g.m.**, 905.

düzenleme eksikliği, aynı zamanda Anayasa m.125’de de ifade edilen “*İdarenin her türlü eylem ve işlemine karşı yargı yolunun açık olması ilkesine*” aykırıdır.¹⁴⁹ Zira, kanımızca, tarafsızlığı ve özerkliği çoğu zaman tartışılan bir kurum olan TRT, herhangi bir yayınında yanlı bir tutum sergilemiş dahi olsa, mağduru, reddedilebileceğini bile bile ret kararı için öncelikle Kuruma göndererek vakit kaybettirmek, adalet duygusunun tatminini engelleyecektir.

Düzeltilme ve cevap metninde, “*yayının niteliğinin 27. maddenin 1. fıkrasının kapsamına girdiği, yayında ilgiliye gerçeğe aykırı olarak bir husus atfedildiği veya şeref ve haysiyetine dokunulduğu ve gerçeğin ne olduğu kısaca*” açıklanır. Kanaatimizce burada yer alan “*kısaca*” sözcüğü, zaman sınırlılığı yönünden muğlâk bir ifade oluşturmakta ve hakkın kötüye kullanılmasına yol açabileceğinden sakınca yaratmaktadır; ancak kanun koyucu tarafından bu sakıncalı durum dikkate alınarak, aynı bentte cevap ve düzeltme metninin, cevap ve düzeltmeye esas olan yayın süresinin ilgili bölümünün süresini aşamayacağı öngörülmüştür.¹⁵⁰ Radyo ve TV’de cevap süresinin, yazılı basına kıyasen, dakika hesabıyla sınırlanabileceği de alternatif bir fikir olarak ileri sürülmektedir.¹⁵¹

TRT Genel Müdürlüğü, Kanuna uygun biçimde gönderilen cevap ve düzeltme metnini, alınmasından itibaren üç gün içinde yayınlamakla yükümlüdür. Metnin Kanuna uygun olmaması veya suç niteliğindeki ifadeler taşıması ya da yeni bir düzeltme ve cevap hakkı doğurur nitelikte olması halinde, Genel Müdürlük bu talebi reddettiğini, yayınlamakla yükümlü olduğu üç günlük sürenin bitiminden itibaren iki gün içinde ilgiliye bildirir. İlgili, bu ret

¹⁴⁹ Gürsel ÖNGÖREN: **a.g.e.**, s.135; Zakir AVŞAR, Gürsel ÖNGÖREN: **a.g.e.**, s.147; Sevil AYDIN: **a.g.e.**, s.195-196.

¹⁵⁰ Federal Almanya’da da aynı sınırlama genellikle kabul edilmektedir. M. LÖFFLER: **Presserecht, Band 1-2, Auflage**, (München: 1969), s.257’den nakleden Kayıhan İÇEL, Yener ÜNVER: **a.g.e.**, s.384, dipnot 32; Hasan BIYIKLI: **a.g.e.**, s.175; Zakir AVŞAR, Gürsel ÖNGÖREN: **a.g.e.**, s.141.

¹⁵¹ Gürsel ÖNGÖREN: **a.g.e.**, s.124.

kararına karşı itirazını, iki gün içinde Ankara Sulh Ceza Hâkimliğine veya bu hâkimliğe gönderilmek üzere bulunduğu yer mahkemesine verebilir. Bunun üzerine, Ankara Sulh Ceza Hâkimi, düzeltme ve cevap metnini, en geç iki gün içinde “a) suç niteliğinde olup olmadığı; b) yayın ile ilgisi bulunup bulunmadığı; c) Kanundaki koşullara uygun olup olmadığı; d) yeni bir düzeltme ve cevap hakkı doğurur nitelik taşıyıp taşımadığı; e) süresi içinde TRT’ye gönderilip gönderilmediği” yönlerinden inceleyerek bir karar verir.¹⁵² Kanımızca, radyo-TV kuruluşunun cevap ve düzeltme hakkını yayınlamama gerekçesini, ilgiliye bildirmesi ve ilgili kişinin, metni buna göre düzeltip, yeniden vermesi halinde yayınlanması ve başvuru süresine ilişkin şart bakımından da, ilgili kişinin ilk başvuru süresinin göz önünde tutulması, amaca daha uygundur.

Ankara Sulh Ceza Hâkimi, gerekli incelemeleri yapmak suretiyle, düzeltme ve cevap metninin aynen yayınlanmasına karar verebileceği gibi uygun göreceği değişiklikleri bizzat yaptıktan sonra yayınlanmasına da karar verebilir.¹⁵³ Bu kararın birer örneği taraflara gönderilir. Taraflar, bu karara, kendilerine tebliğinden başlayarak iki gün¹⁵⁴ içinde Ankara Asliye Ceza Hâkimliği nezdinde itiraz edebilir. Asliye Ceza Hâkiminin verdiği karar kesin olup, Genel

¹⁵² Mülga 359 sayılı Kanun cevap ve düzeltme hakkının kullanılması usulü yönünden 2954 sayılı Kanundan bazı noktalarda farklı idi. Şöyle ki, mülga 359 sayılı Kanuna göre, cevap ve düzeltme metninin Kanuna uygun olmaması veya suç niteliğinde bulunması halinde bu metni Ankara Sulh Ceza Hâkimliğine gönderecek olan Genel Müdürlüktü. Bundan başka, Sulh Ceza Hâkimine karar vermek için tanınan süre sadece yirmidört saat idi. 2954 sayılı Kanun, mahkeme başvurma yükümlülüğünü ilgiliye yükleyerek ve hâkimin karar verme süresini bir gün uzatarak cevap hakkının kullanılmasını zorlaştırmıştır. (Kayıhan İÇEL, Yener ÜNVER: **a.g.e.**, s.385, dipnot 33)

¹⁵³ Konuyla ilgili Ankara Sulh Ceza Mahkemesi’nin 21.3.1994 tarih ve 1994/2 sayılı kararı örnek gösterilebilir: “Tekzibe konu yayında Refah Partisi Genel Başkanı Necmettin Erbakan’ın 12 Eylül 1980’den sonraki dönemde yargılanarak delil yetersizliğinden beraat ettiğinin açıklanması ile yetinilmeyip, dava konusu olayla ilgili olarak program sunucularının normal haber sınırlarını aşarak birtakım özel yorumlar getirdiklerini, yapılan bu yorum ve değerlendirmelerin, muhatabı tahkir ve tezyif amacına yönelik bulunduğu, kişilik haklarına saldırı niteliğinde olduğu, bu tür yayınla, 2954 sayılı TRT Kanununun yayın esaslarını içeren 5. maddesinin (j) ve (m) bentlerine aykırı hareket edildiği, böylece aynı Kanunun 27. maddesindeki düzeltme ve cevap hakkını doğurduğu inancına varılmış olmakla tekzip talebinin kabulüne, düzeltme ve cevap metninin aynı programda ve aynı saatte, aynen ve tamamen yeniden yayınlanmasına karar verildi.” (Zakir AVŞAR, Gürsel ÖNGÖREN: **a.g.e.**, s.147-148).

¹⁵⁴ Mülga 359 sayılı Kanunda bu süre de 24 saattir.

Müdürlüğe tebliğinden itibaren en geç iki gün¹⁵⁵ içinde cevap ve düzeltmenin yayınlanması zorunludur.

Cevap veya düzeltme yazısı her ne kadar aynen yayınlanacak ise de, asıl yayının yapıldığı saatte yahut program içinde yayınlanması şart değildir. TRT, cevabın yayın saatini istediği gibi tespit edebilme serbestisine sahiptir. Bu durum çoğu zaman, cevap metninin ölü bir saatte yayınlanarak etkisiz bırakılmasına neden olacaktır.¹⁵⁶ Kanunda belirtilmemiş olmakla birlikte, kanaatimizce cevabın aynı yayın saatinde yayınlanması gerekir ve böylece, hakkın kullanılmasından beklenen yararın gereği ve hakkın kullanımına neden olan yayının, izleyicilerine ulaşabilme olasılığı arttırılmış olacaktır.

Cevap ve düzeltme hakkına konu olan yayının bir seri programda yayınlanması halinde, cevap ve düzeltme hakkı, bu seri programın gelecek yayınında, eğer program sona ermişse de, programın yayında erişebildiği izleyiciye erişmenin mümkün olacağı bir zamanda yayınlanır. Cevap ve düzeltme hakkına konu olan yayın tek defalık bir program ise, en kısa zamanda ve önceki programın yayın zamanında yayınlamalıdır. Bunlar, 3984 sayılı Kanun bakımından da geçerli olmalıdır. Bu hususun en kısa sürede yasal bir düzenlemeye kavuşturulması yerinde olacaktır.

Ayrıca Anayasanın “*Temel Hak ve Hürriyetlerin Korunması*” başlıklı 40. maddesi uyarınca, Anayasa ile tanınmış bir hak olan cevap ve düzeltme hakkı ihlâl edilen kişi, yetkili makamlara başvurarak TRT Kurumuna karşı da ceza ve tazminat davası açma hakkına sahiptir. İlgililere yapılacak tebligatların tamamında da TRT Kanunun 27. maddesi uyarınca, 7201 sayılı Tebligat Kanunu hükümlerinin uygulanması şart koşulmuştur.

¹⁵⁵ Mülga 359 sayılı Kanunda bu süre üç tam gündür.

¹⁵⁶ Feyyaz GÖLCÜKLÜ: **a.g.e.**, s.139.

Sorumluluk açısından ise, Kanunda bir düzenleme bulunmamakta,; yani cevap ve düzeltme hakkının hâkim kararına rağmen, Kanuna aykırı olarak yayınlanması veya hiç yayınlanmaması durumunda TRT Kurumu Genel Müdürlüğüne uygulanacak herhangi bir müeyyide öngörülmemektedir. Böylece Basın Kanunundan farklı olarak, sorumluları cevap ve düzeltme metnini yayınlamaya zorlayacak bir yaptırımın kabul edilmemiş olması, hakkın kullanımını zorlaştıracak niteliktedir.

Ancak kanımızca, TRT'nin Devlet eliyle kurulan, kamu tüzel kişiliğine sahip ve kamu hizmeti gören bir kurum olması ve bu kamu hizmetini yerine getiren TRT personelinin de Devlet memuru statüsünde olmasından hareket edilmeli; zira bu durum, TRT personelinin de kamu iktisadi kuruluşlarının (örneğin; Türkiye Kömür İşletmeleri Anonim Şirketi, Türkiye Elektrik Kurumu, vb.) personelinin rejimine tabi olacağını belirten TRT Kanununda kanun koyucu tarafından açıklığa kavuşturulmuştur (m.50)¹⁵⁷.

Dolayısıyla 26.9.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun “Görevi Kötüye Kullanma” başlıklı 257. maddesinde belirtilen müeyyideler¹⁵⁸, diğer kamu iktisadi kuruluşları personelleri gibi TRT Kurumu personeli için de geçerlidir. Cevap ve düzeltme metninin hâkim kararına rağmen, yayınlanmaması veya kanuna aykırı yayınlanması (örneğin; aynı programda yayınlanması,

¹⁵⁷ “**Madde 50-** Türkiye Radyo Televizyon Kurumu personeli aşağıda düzenlenen hükümler dışında kamu iktisadi kuruluşlarının personel rejimine tabidir (...).“

¹⁵⁸ “**Madde 257. -** (1) Kanunda ayrıca suç olarak tanımlanan haller dışında, görevinin gereklerine aykırı hareket etmek suretiyle, kişilerin mağduriyetine veya kamunun zararına neden olan ya da kişilere haksız bir kazanç sağlayan kamu görevlisi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Kanunda ayrıca suç olarak tanımlanan haller dışında, görevinin gereklerini yapmakta ihmal veya gecikme göstererek, kişilerin mağduriyetine veya kamunun zararına neden olan ya da kişilere haksız bir kazanç sağlayan kamu görevlisi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(3) İrtikâp suçunu oluşturmadığı takdirde, görevinin gereklerine uygun davranması için veya bu nedenle kişilerden kendisine veya bir başkasına çıkar sağlayan kamu görevlisi, birinci fıkra hükmüne göre cezalandırılır.” (Benzer müeyyideler yürürlükten kaldırılan 765 sayılı eski TCK'nın da 230. maddesinde öngörülmekteydi).

değiştirilerek yayınlanması, vb. durumlarda), o konuda görevli memurun görevini ihmal etmesi anlamını taşıyacaktır ve TCK m.257’de düzenlenen görevi kötüye kullanma suçu kapsamına girecektir.

Sorumlunun kim olduğu noktasında da 2954 sayılı Kanunda açık bir düzenleme bulunmamakta; ancak doktrinde Kanunun “*Genel Müdürlük*” ifadesi karşısında, sadece Genel Müdürün sorumlu tutulmamasının daha yerinde olacağı savunulmaktadır.¹⁵⁹ Çünkü, Genel Müdürlük sadece genel müdürü değil, teşkilatın tamamını kapsayacak bir yapılanmayı ifade etmektedir. Dolayısıyla sorumlu kişi, Ceza Kanunun genel ilkelerine göre tespit edilecektir.

Ayrıca belirtmek gerekir ki, 2954 sayılı Kanunun 28/3 maddesi hükmüne göre, 2954 sayılı Kanunun “*Hükümet bildiri ve konuşmaları*” başlıklı 18, “*Seçimlerde siyasî partilerin yayınları*” başlıklı 22 ve “*cevap ve düzeltme hakkı*” başlıklı 27’inci maddeleri uyarınca yapılan ve bu özelliği anonsla belirtilen yayınlar ile tespitlerden faydalanmaksızın TRT Kurumu istasyonları dışındaki bir radyo ve televizyon kuruluşundan naklen yapılan yayınlardan da TRT Kurumu personeli sorumlu değildir.

3.2.2. Özel Radyo ve Televizyonlarda Cevap ve Düzeltme Hakkı

Türkiye’de özel radyo ve televizyonlar; yasal alt yapıya sahip olmadan, bir süre fiili durumu sürdürerek, yayın yapmışlardır. 1982 Anayasasının 133. maddesinde yapılan değişiklikten sonra, 3984 sayılı “*Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun*” kabul edilmiştir. Kanun, bir yandan Anayasal esasları; diğer yandan 3915 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi’nde ifadesini bulan

¹⁵⁹ Feyyaz GÖLCÜKLÜ: a.g.e., s.140-141.

uluslararası yayıncılık normlarını, görsel-işitsel yayıncılığın hukukî kaynağı kabul etmektedir.

Özel¹⁶⁰ radyo ve televizyonlarına karşı cevap ve düzeltme hakkı, hakkın doğması için gereken şartlar, hakkı kullanacak kişiler ve hakkın kullanılması usulü de, 3984 sayılı Kanun m.28’de düzenlenmiştir. 3984 sayılı Kanunun 28. maddesinin üç fıkrasında yasal değişiklik ve bir fıkrasının bir bölümünde ise Anayasa Mahkemesinin kararıyla değişiklik yapılmıştır. Maddenin şu andaki metni şöyledir:

“Madde 28-Gerçek ve tüzelkişilerin kişilik haklarına saldırı teşkil eden yayınlar ile gerçeğe aykırı olduğu iddia edilen yayınlara karşı cevap ve düzeltme hakkı tanınması için ilgililer yargı yoluna başvurabilirler.

Yayın kuruluşları yaptıkları her yayının bandını bir yıl muhafazaya mecburdur. İlgili dava açmaya esas olmak üzere, yazılı olarak Üst Kurula başvurarak yayın bandından ücretini ödeyerek bir kopya isteyebilir.

Yargıya yapılan başvuru üzerine yargı gerekli incelemeyi yapar. Başvuru yerinde görülürse düzeltme ve cevap, saldırı teşkil eden veya gerçeğe aykırı yayının yapıldığı aynı saatte, aynı program içinde yayımlanır. Yayın süresi ve şeklini halin icabına ve delillere göre hâkim takdir eder.

Kişilerin yargıya başvurmaları yayın tarihinden itibaren 10 gün içinde yapılır. Mahkeme 3 gün içinde karar verir. Verilen karara karşı tebliğden itibaren 3 gün içinde bir üst mahkemeye itiraz edilebilir. Üst mahkeme 3 gün içinde karar verir. Verilen karar kesindir.

Mahkeme kararı ilgili kuruluşa tebliğ edildiğinin ertesi günü yayın yapılır.

¹⁶⁰ Her ne kadar “Özel” kelimesi kullanılmış olsa da, Kanun, herhangi bir sınırlama yapmadığı içindir ki, hüküm TRT yayınlarını da kapsar niteliktedir. Bu nedenle kanaatimizce, 2954 sayılı TRT Kanunun 27. maddesi uygulanabilme kabiliyetini yitirmiştir. (Aynı görüş için bkz.: Kayıhan İÇEL, Yener ÜNVER: **a.g.e.**, s.412-413.)

(Değişik: 15.5.2002 - 4756/12 md.)Yayın yapmayan veya karara uygun şekilde yayın yapmayan veya geciktiren kuruluşun yayınlarından sorumlu en üst yöneticisi ile kuruluşun sahibi olan anonim şirketin yönetim kurulu başkanına otuz milyar liradan doksan milyar liraya kadar ağır para cezası verilir. Ayrıca, kuruluşa Üst Kurulca eylemin ağırlığına göre üç aya kadar gelir getirici yayın yapma yasağı verilebilir. İkinci kez tekrarı halinde yayın izni iptal edilir ve en yüksek para cezasına hükmolunur. Bu cezalar ertelenemez. Hangi yayınların gelir getirici yayınlar olduğu Üst Kurul tarafından belirlenir.

Yetkili ve görevli mahkeme ulusal yayın yapan kuruluşlar için Ankara Sulh Ceza Mahkemesi, bölgesel ve yerel yayın yapan kuruluşlar için başvuru sahibinin ikametgâhı sulh ceza mahkemesidir.

(Değişik: 15.5.2002 - 4756/12 md.) Gerçek ve tüzel kişilerin ayrıca genel hükümlere göre ilgili yayın kuruluşuna karşı tazminat davası açma hakkı saklıdır. Yayın kuruluşu ile birlikte şirketin yönetim kurulu başkanı da müştereken ve müteselsilen sorumludur. Zarar doğurucu fiilin işlenmesinden sonra yayın kuruluşunun devredilmesi, başka bir kuruluşla birleşmesi veya sahibi olan şirketin herhangi bir surette değişmesi halinde yayın kuruluşunu devralan, birleşen ve her ne suretle olursa olsun yayın kuruluşunun sahibi veya hissedarı olan şirket ve şirketin yönetim kurulu başkanı da bu fiil nedeniyle hükmedilen tazminattan yayın kuruluşu ile birlikte müştereken ve müteselsilen sorumludur. Tazminat talebinin haklı görülmesi halinde tazminat miktarı, on milyar liradan az olmamak üzere fiilin ağırlık derecesine göre belirlenir. On milyar liralık alt sınırı her yıl Maliye Bakanlığınca ilân edilen yeniden değerlendirme oranında arttırılır. Bu maddeye göre açılacak manevi tazminat davalarında hâkim tensip kararı ile birlikte bilirkişiye de tayin eder ve davayı en geç altı ay içinde karara bağlar.¹⁶¹

(Ek: 15.5.2002 - 4756/12 md.) Bu maddeye göre açılan davalarda tazminata hükmedilmesi halinde, bankalarca uygulanan en yüksek işletme kredisi faizi üzerinden temerrüt faizine de hükmedilir.”

¹⁶¹ Erol ÇETİN: a.g.e., s.141: Bu fıkrada yer alan “(...) tazminat miktarı, on milyar liradan az olmamak üzere (...)” ve “(...) tensip kararı ile birlikte bilirkişiyi de tayin eder ve (...)” ibarelerinin yürürlüğü Anayasa Mahkemesinin 12.6.2002 tarihli ve E.2002/97, K.2002/9 sayılı kararı ile durdurulmuştur.

3.2.2.1. Cevap ve Düzeltme Hakkının Doğması İçin Gereken Koşullar

Cevap ve düzeltme hakkının doğması bakımından, Tez'in yazılı basın ve TRT Kurumu yayınlarından bahsedilen önceki bölümlerinde yapılan "*kişilerin haysiyet ve şerefının yayın yoluyla ihlâli ve kişiler hakkında gerçeğe aykırı yayın yapılması*" ayrımı, özel radyo ve televizyon yayınlarında yapılmamıştır. Bunun nedeni, 3984 sayılı Kanunun 28. maddesinin birinci fıkrasında cevap ve düzeltme hakkına başvurabilmek için öne sürülen şartlardan biri olan "*gerçek veya tüzelkişilerin kişilik hakkına saldırı*" hükmünün, söz konusu hakkın yazılı basındaki hükümlerini düzenleyen 5187 sayılı Basın Kanunu ile TRT Kurumu yayınlarında ne şekilde kullanılacağını hükme bağlayan 2954 sayılı TRT Kanununun "*kişilerin haysiyet ve şerefının yayın yoluyla ihlâli*" hükümlerinden farklı oluşudur. Bu nedenle, özel radyo-TV yayınlarında cevap ve düzeltme hakkının doğmasını sağlayan koşullar, ikili bir ayrıma gidilmeksizin, "*Cevap ve Düzeltme Hakkının Doğması İçin Gereken Koşullar*" başlığı altında ele alınıp, yorumlanacaktır.

Özel radyo ve televizyonlarda cevap ve düzeltme hakkına başvurabilmek için 3984 sayılı Kanunda öne sürülen şartlardan biri olan "*gerçek veya tüzelkişilerin kişilik hakkına saldırı*" (m.28/f.1), Anayasa m.32 ile çelişki oluşturarak, çok geniş ele alınmıştır. Bariz bir biçimde Anayasaya aykırılık söz konusudur; çünkü, cevap ve düzeltme hakkı, Anayasa m.32'nin birinci fıkrasında "*kişilerin haysiyet ve şereflerine dokunulması (...)*" halinde tanınmıştır. Anayasa ile birlikte, 5187 sayılı Basın Kanununda hatta mülga 5680 sayılı Basın Kanunu m.19'da ve 2954 sayılı TRT Kanununda da hakkın kullanılmasına dair şartlardan biri olarak "*yayın yoluyla haysiyet ve şerefe dokunulması*" şartı getirilmiştir.

Zira, Anayasada yer alan “*haysiyet ve şeref*” terimi ile “*kişilik hakkı*” terimi eş anlamda değildir. Kişilik hakkı, çok geniş bir kavramdır ve bir bütündür; içerisinde de haysiyet ve şerefin yanısıra, çeşitli değerler bulunmaktadır. Kişilik hakkı; fiziki, maddi kişilik değerleri (yaşama hakkı, vücut bütünlüğü hakkı, sağlık hakkı, hareket hürriyeti) ile sosyal ve ekonomik kişilik değerleri (haysiyet ve şeref, isim ve resim üzerindeki hak, özel hayat hakkı) ve duygusal kişilik değerleri (kişinin toplumda birlikte yaşadığı yakınlarıyla kurmuş olduğu ilişkiye saygı duyulmasını isteme hakkı, evlilik ilişkisinin sayılması hakkı ve ailesini sevmeye hakkı) gibi kişisel varlıklar üzerindeki tüm hakları ifade eden bir kavramdır.

Bir tanım verilmesi gerekirse, “*kişinin toplum içindeki saygınlığını ve kişiliğini serbestçe geliştirmesini sağlayan değerlerin tümüne ilişkin bir hak*”, yahut “*bir şahsın kişi olma sıfatıyla sahip bulunduğu kişiliğine bağlı hakları*” olarak tanımlanabilir. Kişi kavramı, hem gerçek kişileri (insanları), hem de tüzel kişileri (şirket, dernek, vakıf, köy, belediye, vb.) içine alır.¹⁶² Olası bir kişilik haklarına saldırının, haysiyet ve şerefe saldırıyı da içermesi mümkünken, aynı zamanda ondan çok daha geniş boyuttadır. Kişilik hakkını oluşturan tüm değerlerin korunması suretiyle, hakkın çok geniş ele alınması, medya mensuplarının haber verme haklarını da o ölçüde sınırlandıracak, hatta sansüre bile yol açacaktır.

O halde sayılan değerlerin tamamına karşı cevap ve düzeltme hakkı kullanılabileceğinden, hakkın kapsamının oldukça genişlemesi ve içinden çıkılmaz bir hal alarak, basın-yayın özgürlüğünü sınırlandırabilmesi ve suiistimale yol açabilmesi söz konusudur. Kanımızca 3984 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanunun 28.maddesinde yer alan “*Gerçek ve*

¹⁶² Kayıhan İÇEL, Yener ÜNVER: **a.g.e.**, s.300-301, 413-414; Fikret EREN: “*Basında Hukukî Sorumluluk*”, **Türk Basının Sorunları Sempozyumu**, 26-27 Mayıs 1986, (Ankara: Ankara Üniversitesi BYYO Yayınları), s.38-39.

tüzelkişilerin kişilik haklarına saldırı teşkil eden yayınlar (...) ibaresini Anayasa m.32'deki temel düzenlemeye ve 2954 sayılı TRT Kanunu m.27 ile 5187 sayılı Basın Kanunu m.14'te yer alan “*Sürelî yayınlarda kişilerin haysiyet ve şerefini ihlâl edici (...)*” hale uygun şekilde anlamak gerekmektedir.

Bununla birlikte, Türkiye’de özel radyo ve TV yayınlarının başladığı 1989 yılından çoğulcu sisteme geçilen 1993 ve 1994 yıllarına kadar¹⁶³, özel radyo ve TV yayıncılığının fiilen uygulandığı dönemde (Devlet tekeline rağmen), özel radyo ve TV’lerde yayınlara konu olan kişilerin kişilik haklarına diğer bir deyişle, kişilik hakkını oluşturan değerlere oldukça sık saldırılar olmuştur. Kanımızca, kanun koyucunun cevap ve düzeltme hakkının kullanılması bakımından, Anayasa m.32’de öngörülen “(....) *kişilerin haysiyet ve şereflerine dokunulması (...)*” hükmüne aykırı olarak 3984 sayılı Kanunun 28. maddesinde “*Gerçek ve tüzel kişilerin kişilik haklarına saldırı (...)*” hükmünü getirmesi, yayına konu olan kişilerin kişilik haklarına yapılmış olan yoğun saldırılardan kaynaklanmış olabilir.

Yine, özel radyo ve televizyon yayınlarında 3984 sayılı Kanunda belirtildiği üzere (m.28, f.1), “(....) *gerçeğe aykırı olduğu iddia edilen yayınlara karşı cevap ve düzeltme hakkının tanınması (...)*” hükmü de Anayasa m.32 ile çelişmektedir. Anayasaya göre kişilerin sadece “*kendileriyle ilgili*” gerçeğe aykırı yayınlar yapılması hallerinde bu hakkı kullanabilecekleri öngörülürken; 3984 sayılı Kanun m. 28’de böyle bir sınırlamaya gidilmemiş, yayının gerçeğe aykırı olmasının iddia edilmesi yeterli görülmüştür. Bu durumun, hakkın kullanımında yaşanabilecek olası suiistimalleri de beraberinde getirebileceği göz ardı edilmiş; aynı zamanda hakkın, yerli yersiz kullanımına bir nevi zemin hazırlanmıştır. Yayının, cevap ve düzeltme hakkını kullanacak kişi lehinde

¹⁶³ 8.7.1993’te kabul edilen 3913 sayılı Kanun ile Anayasanın yayınlarda Devlet tekeli öngören 133. maddesi değiştirilerek, radyo ve televizyon üzerindeki devlet tekeli kaldırılmıştır. Yeni 133. maddenin öngördüğü Radyo ve Televizyon Kanunu ise, 13.4.1994 tarihli TBMM Genel Kurulu Kararı ile kabul edilen ve 20.4.1994 günü Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 3984 sayılı “*Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun*”dur.

olması, örneğin; onu övmesi, gerçeğe aykırı olması şartıyla, hakkın kullanımına engel sayılmamalıdır.

Anayasanın 32. maddesi gereğince, cevap ve düzeltme hakkının düzenlenmesi kanunlara bırakılmışsa da, bu düzenlemelerin Anayasanın 32. maddesi kapsamında olması ve bu maddede belirtilen koşulların göz önünde tutulması zorunludur. Keza, kanunlar, Anayasaya aykırı olamayacağı gibi, cevap ve düzeltme hakkının doğması için gerekli olan yukarıdaki koşullar, daha önce değinildiği üzere gerek Basın Kanunun 14. maddesinde, gerekse TRT Kanununun 27. maddesinde Anayasaya bağlı kalınarak, aynen belirtilmiştir.

Kanun, 2954 sayılı Kanunda olduğu gibi, yayınların türü ile ilgili herhangi bir koşul koymadığı içindir ki, ister haber ister yorum türünde olsun ya da ön hazırlıktan geçtikten sonra veya canlı olarak yayınlanan programlar olsun, koşulları varsa cevap ve düzeltme hakkı doğabilir. Daha önce TRT yayınlarına karşı cevap ve düzeltme hakkı işlenirken belirtildiği üzere, yayınlama zorunluluğu bulunan yayınlara karşı da cevap ve düzeltme hakkı kullanılabilmelidir. Radyo ve TV kuruluşlarındaki görevlilerin yayından sorumluluklarının olmaması da cevap ve düzeltme hakkının kullanılmasına engel değildir.¹⁶⁴

Ayrıca, cevap ve düzeltme hakkı, yalnızca radyo ve TV programlarında yapılan görüş açıklamaları ya da olay açıklamalarından dolayı değil, aynı zamanda programlara katılan izleyici ve dinleyicilerin görüş ve açıklamaları için de söz konusudur.

¹⁶⁴ Kayıhan İÇEL, Yener ÜNVER: **a.g.e.**, s.414.

3.2.2.2. Cevap ve Düzeltme Hakkının Tarafları

Radyo ve televizyon yayınlarına karşı cevap ve düzeltme hakkını kullanacak olanlar, 28. maddede belirtildiği üzere, gerçek ve tüzel kişilerdir. 3984 sayılı Kanunda da, tıpkı TRT Kanununda olduğu gibi, özel hukuk tüzel kişilerine de bu hak tanınmıştır. Ancak, maddede Devlet dairelerinden ve kamu kuruluşlarından söz edilmediği için, bu tür kuruluşların özel radyo-TV yayınlarına karşı cevap ve düzeltme hakları bulunmadığı anlaşılmaktadır.¹⁶⁵ Hâlbuki mülga 5680 sayılı Basın Kanunu m.19'da bu hakkın kullanımı, Devlet daireleri ve kamu müesseselerine de tanınmışken, 5187 sayılı Basın Kanunu m.14'te, söz konusu hak, yalnızca gerçek kişilere tanınmıştır. Kanun gereği tüzel kişiliği bulunmayan kuruluşlar, kuruluş olarak cevap ve düzeltme hakkına sahip olmazken, bu kuruluşları oluşturan gerçek kişilerin cevap hakkına sahip oldukları söylenebilir.

Siyasî partilerin radyo ve televizyon yayınlarına karşı cevap ve düzeltme hakkını kullanıp kullanmamaları hususunda doktrinde benimsenen temel görüş, 2954 sayılı Kanunda olduğu gibi, 3984 sayılı Kanun yönünden de siyasî partilerin cevap ve düzeltme hakkını kullanabilecekleridir. Ancak, 2954 sayılı Kanun, siyasî partilerin radyo ve televizyondan özel kanunları uyarınca yapacakları seçim propaganda konuşmaları ile hükümet bildiri veya konuşmalarına karşı cevap ve düzeltme hakkının kullanamayacağını öngörmüş iken, 3984 sayılı Kanunda böyle bir hüküm bulunmasa da, seçim propaganda konuşmalarının niteliği (cevapların yine propaganda konuşmalarında verilmesi gereği, seçim propaganda sürecinin bütünlüğü ve kesintisizliği) nedeniyle 2954 sayılı Kanunda yer alan hüküm ile aynı sonuca varılmalıdır.¹⁶⁶

¹⁶⁵ Buna karşılık, Yargıtay 3984 sayılı Kanun çerçevesinde GAP idaresine cevap ve düzeltme hakkını tanımıştır. (Bkz.: 7.CD. 7.6.1995, 1995/4522-5259; Yargıtay Kararları Dergisi, Eylül 1995'ten nakleden Kayıhan İÇEL, Yener ÜNVER: a.g.e., s.414, dipnot: 56.)

¹⁶⁶ Kayıhan İÇEL, Yener ÜNVER: a.g.e., s.415.

Cevap ve düzeltme hakkı yayına hedef olan kişinin şahsen kullanabileceği bir hak olduğundan, küçükler ve ehil olmayanlar da bu hakkı bizzat kullanabilirler. Bunların kanuni temsilcilerinin de cevap hakları bulunurken; vekâlette özel hüküm olmak kaydıyla vekil de cevap hakkını kullanabilmektedir.

3984 sayılı Kanun m.28’de, özel radyo ve televizyonlardaki yayınlara karşı cevap ve düzeltme hakkı sahibinin bu hakkı kullanmadan önce vefat etmesi ve hakkı kullanma süresinin de geçmemesi durumunda, bu hakkın mirasçılara geçip geçmeyeceği konusunda bir düzenleme getirilmemiştir. Bu durumda özel radyo ve televizyon yayınları yoluyla bir kimsenin kendisi hakkında gerçeğe aykırı yayın yapılması ya da kişilik hakkına dokunan (“*haysiyet ve şerefe dokunan*” olmalı) yayın yapılması durumunda, mirasçılarının bu hakkı kullanamayacakları sonucuna ulaşılır. Ancak, 5187 sayılı Basın Kanununda (m.14), 2954 sayılı TRT kanununda (m.27) yer alan bu hükmün 3984 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanunda yer almaması kabul edilemez.

Kanımızca, kanun koyucu tarafından 3984 sayılı Kanun çıkarılırken, özel radyo ve televizyonlarda “*cevap ve düzeltme hakkı sahibi öldüğü takdirde, bu iş bitsin*” şeklinde düşünülmüş olabilir; aksi takdirde bir çıkmaza girilebilir yahut kuvvetle muhtemel kanun koyucu, cevap ve düzeltme hakkının mirasçılara geçip geçmeyeceğini unutmuştur. Oysa yukarıda anlatıldığı üzere, TRT yayınları ve süreli yayınlar yoluyla “*kişinin, kendisiyle ilgili gerçeğe aykırı yayınlar yapılması*” ya da “*kişinin haysiyet ve şerefine dokunulması*” hallerinde cevap ve düzeltme hakkını kullanmak isteyen kişinin yani hak sahibinin hakkını kullanmadan önce ölmesi durumunda, mirasçılarının bu hakkı kullanabilecekleri öngörülmüştür.

Bu itibarla, 3984 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun m.28’de değişiklik yapılarak özel radyo ve televizyon yayınlarına karşı da hak sahibinin tekzip hakkını kullanmadan önce ölmesi

durumunda ve süresi de geçmemişse, bu hakkın kanuni mirasçılara geçebileceğine dair bir hüküm getirilmelidir. Özel radyo ve televizyon yayınlarında da ölenin mirasçılarında biri tarafından bu hak kullanılabileceği gibi bu kişi, ilk başvuran olmalıdır. Mirasçılarının toplu bir başvuru yapmaları halinde de cevap hakkını kullanabilmeleri gerekmektedir. Bu konuda kanımızca, TRT Kanunun 27. maddesinin birinci fıkrasının (h) bendi hükmünden yararlanılarak, benzer bir hükmün 3984 sayılı Kanunun 28. madde hükmüne son fıkra olarak eklenmesi yerinde olacaktır.

3.2.2.3. Cevap ve Düzeltme Hakkının Kullanılma Usulü

3984 sayılı Kanunda cevap ve düzeltme hakkı için başvuru yeri olarak yargı belirlenmiş; başvuru süresi ise, yayın tarihinden itibaren 10 günle sınırlandırılmıştır. Hâlbuki daha önce de değinildiği üzere, 2954 sayılı Kanunu m.27’de de ilk başvurunun yayıncı kuruluşa, yani TRT’ye yapılması öngörülmüş; başvurunun da yayın tarihinden başlayarak 7 gün içinde yapılması gerektiği hükme bağlanmıştır. Kanaatimizce, kanun koyucu tarafından, hak sahibinin doğrudan doğruya yayın kuruluşuna başvurusunun pratikte sürecin uzamasından başka bir işe yaramayacağı düşüncesi ile başvuru yeri yargı olarak belirlenmiştir. Belirtmek gerekir ki, cevap ve düzeltmenin yayınlanması için bu başvuru yollarının (yargıya veya yayıncı kuruluşa) yanında, yayıncı kuruluşa “*uyarı, para cezası, program durdurma*” gibi cezaların verilebilmesi için RTÜK’e başvuru yapılabilmesi de etkili bir yoldur.

Cevap ve düzeltme hakkının kullanılma usulünün aşamaları ise m.28’e göre şu şekilde belirlenmiştir:

İlgili, yayın tarihinden itibaren on gün içinde mahkemeye başvuracaktır. Yetkili mahkeme, 2954 sayılı TRT Kanununa göre yapılacak başvurularda Ankara mahkemeleri olmasına karşın, 3984 sayılı Kanuna göre yapılacak

başvurularda ulusal (yaygın) yayın yapan kuruluşlar için Ankara Sulh Ceza Mahkemesi¹⁶⁷, bölgesel ve yerel yayın yapan kuruluşlar için ise başvuru sahibinin ikametgâhı sulh ceza mahkemesidir.¹⁶⁸

İlgililer, Yargı'ya başvurmadan önce ücretini ödemek kaydıyla, Üst Kurul'dan yayın bandını isteyebilecekleri gibi, mahkemeye başvurduktan sonra da yayın bandından bir kopya isteyebilirler. 3984 sayılı Kanuna göre, yayın kuruluşları yaptıkları her yayının bandını bir yıl muhafazaya mecburdur (m.28/f.2). Yayın bantlarını bir yıl süre ile muhafaza etmeyen ve bu süre içerisinde Cumhuriyet Savcılığınca istenmesine rağmen sesli ve görüntülü olarak teslim etmeyen yayın kuruluşlarının sahip veya yöneticileri, bir yıldan beş yıla kadar ağır hapis ve yüzmilyon liradan birmilyar liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılırlar. Ayrıca bir aydan üç aya kadar yayınların durdurulmasına da karar verilir (m.34/f.2). Üst Kurul da, bu bandı ilgili yayın kuruluşundan talep edebilir. Üst Kurul tarafından kendisinden ses veya görüntü bandı istenen yayıncı, bunu en geç üç gün içinde Üst Kurul'a göndermek zorundadır.

¹⁶⁷ Ankara Sulh Ceza Mahkemesi 16.1.1993 tarih ve 1995/1 Tekzip sayılı kararında şöyle bir hükümde bulunmuştur: *"Tekzip isteyen Ankara Büyükşehir Belediyesi Başkanı Melih Gökçek vekili, Kanal D Televizyonunun ana haber bülteninde (...) seyyar milli piyango bileti satıcıları ile Ankara Büyükşehir Belediyesi zabıta görevlileri arasındaki tartışmalarla ilgili olarak, söz konusu televizyon muhabirinin hazırlayıp sunduğu haber programında, Belediye Başkanı M. Gökçek ile onun temsil ettiği Ankara Büyükşehir Belediyesine, yayın ilkelerine ters düşecek şekilde kişilik haklarına saldırının, asılsız ve haksız suçlamalarda bulunulduğunu ileri sürerek, "düzeltme ve cevap hakkı" verilmesini istemiştir. Söz konusu görüntülü ve sesli yayının normal habercilik, yayıncılık ve eleştiri sınırlarının ötesinde Melih Gökçek ile onun temsil ettiği Ankara Büyükşehir Belediyesini kamu önünde küçük düşürücü, aşağılayıcı ve kişilik haklarına saldırı niteliğinde görüldüğü, böylece ilgilinin cevap ve düzeltme hakkının doğduğu kanaatine varıldığından talebin kabulüyle, 3984 sayılı Kanunun 28/3, 4. ve 7. maddelerine göre istekçinin başvuru dilekçesine eklediği, "cevap ve düzeltme yazısının Kanal D Televizyonunu programında aynı saatte ve aynı süreyle, yayımlanmasına, karar verildi."* (Gürsel ÖNGÖREN: a.g.e., s.133.)

¹⁶⁸ Üst Kurul tarafından verilen uyarı ve yayın durdurma kararlarına karşı mahkemeler nezdinde bugüne kadar açılan davalar sonuçları istatistikî olarak değerlendirildiğinde; Yayın ihlalleriyle ilgili davaların (3984/m.4) %75'inin, düzeltme ve cevap haklarına ait davaların (3984/m.28) %100'ünün Üst Kurul lehine sonuçlandığı görülmektedir. (Daha geniş bilgi için bkz.: <http://www.rtuk.gov.tr/Mueyyide.htm>, Son Erişim Tarihi: 2.10.2005)

Başvuru üzerine mahkeme gerekli incelemeyi yaparak üç gün içinde kararını açıklar. Başvuru yerinde görüldüğü takdirde düzeltme ve cevap, saldırı teşkil eden veya gerçeğe aykırı yayının yapıldığı aynı saatte, aynı program içinde yayınlanır. Yayın süresi ve şeklini halin icabına ve delillere göre hâkim takdir eder.¹⁶⁹ Verilen karara karşı tebliğden itibaren üç gün¹⁷⁰ içinde bir üst mahkemeye, yani Asliye Ceza Mahkemesine itiraz edilebilir. Üst mahkemenin üç gün¹⁷¹ içinde vereceği karar kesindir.

Mahkeme kararı cevap veya düzeltmenin yayınlanması şeklinde ise, ilgili kuruluşa tebliğ edildiğinin ertesi günü yayının yapılması gerekir. Hâlbuki 2954 sayılı Kanun uyarınca asliye ceza hâkimi kararının Genel Müdürlüğe tebliğinden itibaren iki gün içinde cevap ve düzeltmenin yayınlanması gerekmektedir.

Yine 5187 sayılı Basın Kanununda tekzip görevini yerine getirmeyen sorumlular hakkında para cezası uygulanırken; 2954 sayılı Kanunda, düzeltme ve cevap metnini yayınlamama ya da karara aykırı biçimde yayınlamanın yaptırımı bulunmamasına karşın, 3984 sayılı Kanunda bu hususlar için adlî ve idarî yaptırımlar öngörülmüştür. 4756 sayılı Kanunun 12. maddesi ile değiştirilen 28. maddenin altıncı fıkrasınca, yayını yapmayan veya karara uygun şekilde yapmayan veya geciktiren kuruluşun yayınlarından sorumlu en üst yöneticisi ile kuruluşun sahibi olan anonim şirketin yönetim kurulu başkanına otuz milyar liradan doksan milyar liraya ¹⁷²kadar ağır (adlî) para cezası verilir. Ayrıca, kuruluşa Üst Kurulca eylemin ağırlığına göre üç aya kadar gelir getirici yayın yapma yasağı verilebilir. İkinci kez tekrarı halinde yayın izni iptal edilir ve en

¹⁶⁹ 2954 sayılı Kanunda düzeltme ve cevap metnini ilgili kişinin belirleyeceğinin bildirilmesine karşın, 3984 sayılı Kanunun üçüncü fıkrasında yayın süresi ve şeklini hâkimin takdir edeceği bildirilmektedir.

¹⁷⁰ 2954 sayılı Kanunda bu süre iki gündür.

¹⁷¹ 2954 sayılı Kanunda bu süre de iki gündür.

¹⁷² Türkiye Cumhuriyeti para biriminin değişmesi ile Kanunda öngörülen para cezalarının Yeni Türk Lirası'na (YTL) çevrilerek, "30.000.-YTL'den 90.000.-YTL'ye" şeklinde düzeltilerek, mevcut duruma uygun hale getirilmesi gerekmektedir.

yüksek para cezasına hükmolunur. Bu cezalar ertelenemez. Hangi yayınların gelir getirici yayınlar olduğu Üst Kurul tarafından belirlenir.¹⁷³

Ayrıca, 3984 sayılı Kanunun radyo, TV ve veri yayınlarında uyulması gereken yayın ilkelerini düzenleyen 4. maddesinin (ı) bendinde, cevap ve düzeltme hakkına şu şekilde değinilmektedir:

“ı) Kişilerin manevi şahsiyetlerine eleştiri sınırları ötesinde saldırıda bulunulmaması, cevap ve düzeltme haklarına saygılı olunması, soruşturulması basın meslek ilkeleri çerçevesinde mümkün olan haberlerin soruşturulmaksızın veya doğruluğuna emin olunmaksızın yayınlanmaması, saklı kalması kaydıyla verilen bilgilerin kamu yararı ciddi bir biçimde gerektirmedikçe yayınlanmaması.”

Burada ifade edilen hüküm çerçevesinde, özel radyo ve televizyon yayınlarında cevap ve düzeltme hakkı ile beraber kişilik haklarına saldırı durumunda, 3984 sayılı Kanunun 33. maddesinde öngörülen müeyyidelerin (uyarı, para cezası, program yayınını durdurma ve yayın lisans izninin iptali) uygulanabileceği sonucuna da varılabilir.¹⁷⁴ Kanımızca, 3984 sayılı Kanunun 4. maddesinin başta (I) bendinde yer alan *“Haberlerin yayınlanmasında tarafsızlık, gerçeklik ve doğruluk ilkelerine bağlı olunması; özgürce kanaat oluşumunun engellenmesi; haber kaynaklarının kamuoyunun yanıltılmasının amaçlandığı haller dışında gizliliğinin korunması”* ilkesine ve diğer ilkelerin tamamına bağlı kalındığında, cevap ve düzeltme hakkını doğurucu yayınların sayısı da o oranda azalacaktır.

¹⁷³ 28. maddenin bu fıkrasının değiştirilmeden önceki hali ise şöyledir: “Yayını yapmayan veya karara uygun şekilde yapmayan veya geciktiren kuruluşun yayını Üst Kurulca eylemin ağırlığına göre üç aya kadar durdurulur. İkinci kez tekrarı halinde yayın izni iptal edilir.”

¹⁷⁴ Aynı görüş için bkz.: B. Zakir AVŞAR, Vedat DEMİR: **a.g.e.**, s.116.

Aynı zamanda söz konusu hak, “Radyo ve Televizyon Yayınlarının Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmelik”in¹⁷⁵ “Yayın İlkeleri” başlıklı 5. maddesinin (ı) bendinde “(....) Cevap ve düzeltme haklarına riayet edilmelidir.” şeklinde düzenlenirken; aynı Yönetmeliğin “Düzeltilme ve Cevap Hakkı” başlıklı 38. maddesinde ise şöyle ifade edilmiştir:

“Gerçek ve tüzel kişilerin kişilik haklarına saldırı teşkil eden yayınlar ile gerçeğe aykırı olduğu iddia edilen yayınlara karşı cevap ve düzeltme hakkı tanınması için ilgililer yargı yoluna başvurabilirler.

İlgili, dava açmaya esas olmak üzere yazılı olarak Üst Kurula başvurur, ücretini ödeyerek yayın bandından bir kopya isteyebilir.

Kişilerin yargıya başvurmaları yayından itibaren on gün içinde yapılır. Mahkeme üç gün içinde karar verir. Verilen karara karşı tebliğden itibaren üç gün içinde bir üst mahkemeye itiraz edilebilir. Üst mahkeme üç gün içinde karar verir. Verilen karar kesindir.

Mahkeme kararı ilgili kuruluşa tebliğ edildiğinin ertesi günü cevap ve düzeltme metni yayınlanır. Ancak, cevap hakkı doğuran programın yayın gününün ve saatinin, tebligatı izleyen günde verilen yargı kararının uygulanmasını mümkün kılmadığı durumlarda, söz konusu programın tebliğden sonraki ilk yayınında cevap hakkı kullandırılır.

Cevap hakkı doğuran program yayından kaldırıldığı ya da yayınına ara verildiği durumlarda cevap hakkı, yargı kararının tebliğini izleyen günde ve programın yayın saatinde kullandırılır.

Mahkeme kararı kendisine tebliğ edilen yayıncı tekzip metninin yayınlandığı tarihten itibaren üç gün içinde Üst Kurula bu kararın bir örneğini de göndererek, düzeltme ve cevap hakkının kullanıldığı gün ve saati bildirir.

Gerçek ve tüzel kişilerin ayrıca genel hükümlere göre ilgili yayın kuruluşuna karşı tazminat davası açma hakkı saklıdır.

¹⁷⁵ RG: 17 Nisan 2003, No.: 25082.

Yetkili ve görevli mahkeme, ulusal yayın yapan kuruluşlar için Ankara Sulh Ceza Mahkemesi, bölgesel ve yerel yayın yapan kuruluşlar için başvuru sahibinin ikametgâhı sulh ceza mahkemesidir.

Mahkeme kararına rağmen düzeltme ve cevap metninin yayını yapmayan veya karara uygun şekilde yapmayan ya da geciktiren kuruluş hakkında ilgilinin müracaatı üzerine Üst Kurulca eylemin ağırlığına göre;

a) Yayının yapılmaması hallerinde yirmi günden az olmamak,

b) Yayının mahkeme kararına uygun yapılmaması hallerinde on günden az olmamak,

c) Yayının geciktirilmesi hallerinde yedi günden az olmamak,

üzere üç aya kadar gelir getirici yayın yapma yasağı uygulanabilir. Reklâmlar ve program desteği alan yayınlar gelir getirici yayınlardır.

Düzeltilme ve cevap hakkının kullandırılmaması nedeniyle Üst Kurula yapılacak başvurulara, kesinleşmiş ve yayın kuruluşuna tebliğ edildiğine dair şerh bulunan mahkeme kararı ile düzeltme ve cevap metninin mahkemece onaylanmış sureti eklenir.”

Yönetmeliğin yukarıda zikredilen 38. maddesinde, 3984 sayılı Kanunun 28. maddesindeki ana esaslar tekrar edilmekle birlikte uygulamayı göstermek bakımından, cevap ve düzeltme metninin yayınlanma usulleri gibi bazı hususlarda detaylara inildiği görülmektedir. Yönetmelikte ayrıca, mahkeme kararına rağmen cevap ve düzeltme metninin yayının yapılmaması veya karara uygun şekilde yapılmaması ya da yayının geciktirilmesi hallerinde yayıncı kuruluşlara “gelir getirici yayın yapma yasağı” uygulanacağı ifade edilmiştir. 3984 sayılı Kanunun 28. maddesinde ise Üst Kurul’ca uygulanabilecek olan üç aya kadar gelir getirici yayın yapmama yaptırımını dışında, yukarıda sayılan haller olduğu takdirde, yayıncı kuruluşun yayınlarından sorumlu en üst yöneticisi ile

kuruluşun sahibi olan anonim şirketin yönetim kurulu başkanına otuz milyar liradan doksan milyar liraya kadar ağır para cezası uygulanacağı da hükme bağlanmıştır.

Cevap ve düzeltme hakkının kullanılmış olması, maddi ve manevi tazminat davası açılmasına, ayrı ayrı müesseseler olmaları nedeniyle engel olmamalıdır. Keza, manevi tazminat davası, kişilik haklarındaki objektif ve subjektif azalmayı telafi etmeye yöneliktir. Nitekim yukarıda da belirtildiği üzere, 3984 sayılı Kanunun 28. maddesi 8. ve 9. fıkrasında 15.5.2002 tarihli ve 4756 sayılı Kanunun 12. maddesiyle yapılan değişiklik ile bu husus düzenlenmiştir.

Cevap ve düzeltme hakkının kullanımına işlerlik kazandırmak üzere, zaman zaman özel radyo-TV kuruluşlarınca da adımlar atılmış; 15.9.1997 tarihinde Kanal D ana haber bülteninde izleyicilere aktarılan ve tüm diğer televizyon kuruluşlarına gönderilen metin, o dönem *“İlkeli Habercilik Deklarasyonu”* olarak nitelendirilmiş ve yayıncı kuruluşlara bazı sorumluluklar yüklemiştir. Metinde; gündemi belirleyen, olayların algılanmasını biçimlendiren, gösterilecek tepkileri ve alınacak önlemleri yönlendiren televizyon haberlerinin önemine dikkat çekilerek, bazı meslek ilkeleri bir kez daha hatırlatılmıştır. Cevap ve düzeltme hakkı da *“Ekranda yaptığımız yanlışları mümkün olduğu kadar kısa süre içinde düzeltmekten ve özür dilemekten gocunmayacağız.”* şeklindeki ifadeyle ilkeler arasındaki yerini almıştır.

TRT Kurumu yayınları ile özel radyo ve televizyon yayınları açısından cevap ve düzeltme hakkının amacına daha çok ulaşabilmesi için kanımızca, radyo ve televizyonlarda anons ve duyurulara da yer verilebilir. Böylece, hem söz konusu hakkın etkin kullanımı sağlanmış olacak, hem de yayın yoluyla zarara uğrayan kişinin mağduriyetinin giderilmesine katkıda bulunulacaktır.

3.2.3. Sinemada Cevap ve Düzeltme Hakkının Kullanılıp Kullanılamayacağı

Sinema yalnız bir eğlence aracı değil, aynı zamanda bir eğitim, kültür ve kitle haberleşme aracıdır. Çağımızın en etkili kitle iletişim araçlarından biri olan sinema filmlerine karşı cevap ve düzeltme hakkının kullanılıp kullanılamayacağına ilişkin ise, Tez çalışmasının yapıldığı tarih itibarıyla Türk pozitif hukukunda henüz herhangi bir düzenleme yer almamaktadır.

Kanaatimizce, yazılı basında süreli yayınlara, radyo ve televizyon yayınlarına karşı kişilere, aynı silahla kendilerini savunma imkânı sağlayan söz konusu hak, sinema filmlerine karşı da tanınmalı; ancak şartları iyi belirlenmelidir.¹⁷⁶ Filmlerin vizyonda (gösterimde) kalma sürelerinin kısa olması göz önüne alınarak, yayın tarihinden itibaren belirlenen süreler içerisinde, süreli yayınlarda sorumlu müdüre, TRT yayınlarında TRT Kurumu Genel Müdürlüğüne, özel radyo ve TV yayınlarında ise yargıya yapılan başvurular, sinemada da filmin gösterime girdiği tarihten itibaren “*belirlenecek makul günlük süre içerisinde*” başvurulması suretiyle kullanılabilir. Başvurunun yapılacağı yer, filmin tüm haklarının elinde bulunduran dağıtımçı şirket olabileceği gibi, bununla birlikte, filmin yapımcısı, yönetmeni ve senaristi de müteselsilen (zincirleme olarak) sorumlu olmalıdır. Cevap ve düzeltme hakkının sinemada doğması açısından da, Anayasa m. 32’de öngörülen iki temel şarttan (kişilerin haysiyet ve şerefine ihlali ve kişiler hakkında gerçeğe aykırı yayın) en az birinin oluşup oluşmadığına da mutlak surette dikkat edilmelidir.

Hak sahibince hazırlanan ve suç unsuru içermemesine de özen gösterilmesi gereken cevap ve düzeltme metni, filmin cevap ve düzeltmeye esas olan bölümünün süresini aşmayacak uzunlukta olmalı; diğer kullanım usulleri de

¹⁷⁶ Aynı görüş için bkz.: Ahmet ÇİFTÇİ: **a.g.m.**, s.78.

2954 ve 3984 sayılı Kanunlarda yer alan ilkeler temel alınarak belirlenmelidir. Hakkın kullanımı kanımızca, TRT ve özel radyo-TV’lerde yayınlanan metinlere benzer bir metnin filmin başlangıcında perdeye yansıtılması suretiyle olabileceği gibi; zarar gören kişinin, haklı olduğunu ispatlayıcı tüm belgelerle Kültür ve Turizm Bakanlığı’na başvurması koşuluyla, filmin gösterimden kaldırılması da talep edilebilir.

Kültür Bakanlığı’nın konuyla ilgili bir araştırma yapması gerekeceğinden, filmin gösteriminin devam ettiği zaman zarfında, konunun çözümlenebilmesi pek mümkün gözükme de kanaatimizce bu noktada, 14.7.2004 tarihinde kabul edilen 5224 sayılı “Sinema Filmlerinin Değerlendirilmesi ve Sınıflandırılması ile Desteklenmesi Hakkındaki Kanun”la getirilen yeni denetleme sisteminin işleyişi takip edilebilir.

Sinema filmlerinin değerlendirilmesi ve sınıflandırılması, Bakanlık bünyesinde oluşturulan Değerlendirme ve Sınıflandırma Kurulu’nca yapılır. 5224 sayılı Kanunun 4. maddesinde yer alan hükme göre, Değerlendirme ve Sınıflandırma Kurulu’na sevk edilecek filmler arasında “(...) *Bakanlık, insan onurunun, kamu düzeninin, (...) korunması amacıyla; şiddet, pornografi ve insan onuruyla bağdaşmayan görüntü ve etkiler içeren filmler (...)*” yer almaktadır. Burada geçen özellikle “*insan onuru*” kavramı, cevap ve düzeltme hakkının doğumu bakımından Anayasada da yer alan iki temel şarttan biri olan “*yayın yoluyla kişilerin haysiyet ve şerefine ihlâl*” ile benzer niteliktedir. Gerekli şartlar oluştuğu takdirde, cevap ve düzeltme hakkı insan onuruna verilen önem çerçevesinde sinema filmlerine karşı da kullanılabilirdir. Söz konusu hakkın tarafları ve kullanım usulleri gibi nitelikleri de mutlak surette ilgili Kanunlarda düzenlenmelidir.

Karşılaştırmalı hukukta radyo ve televizyon yayınlarına karşı cevap ve düzeltme hakkı genellikle kabul edildiği halde, sinema filmlerine karşı cevap hakkını öngören çok az ülke vardır. Örneğin; Federal Almanya'da cevap hakkına ilişkin hükümlerin film yoluyla yayınlara da uygulanacağı kabul edilmektedir. Yugoslavya Devleti de varlığını sürdürdüğü dönemde, ülkesinin 9.11.1950 tarihli Kanunu, sinema filmlerini de cevap hakkının kapsamına sokmuştur.¹⁷⁷

3.2.4. İnternette Cevap ve Düzeltme Hakkının Kullanılıp Kullanılmayacağı

İnternet, iki veya daha çok sayıda bilgisayarın birbirleriyle bağlantısı anlamına gelen bilgisayar ağlarının aralarında tekrar bağlantı kurmalarıyla oluşan ve bu şekilde gittikçe büyüüp gelişen, dünya çapında yaygın bilgisayar ağlarına dayalı bir iletişim sistemidir.¹⁷⁸

Bilginin sunulmasında ve paylaşılmasında getirdiği kolaylıklar nedeniyle teknolojiyi taşıyan bir ortama dönüşen internet; ticaretten eğitime, sağlıktan hukuk sistemine kadar tüm alanlarda köklü değişikliklere yol açmaktadır.

İnternetin çok kısa bir zamanda olağanüstü gelişerek çok geniş bir kullanım alanına ulaşmasına karşın, etkin bir yönetim ve denetim mekanizmasına sahip olmaması, onun belirli bir ölçüde de olsa kontrol altına alınması yönünde fikirlerin doğmasına neden olmuştur. İnternetin önünün hukukla açılması gerekir.

İnternet aracılığıyla yapılan işlemlerde gerçekleşen, çoğu zaman hemen herkes tarafından anlaşılmakta ve uygulamaya geçirilmekte zorlanılan hızlı

¹⁷⁷ M. LÖFFLER: **a.g.e.**, s.253'den nakleden Kayıhan İÇEL, Yener ÜNVER: **a.g.e.**, s.195, dipnot 86; Özkan TİKVEŞ: **a.g.m.**, s.76, dipnot 43.

¹⁷⁸ Kayıhan İÇEL, Yener ÜNVER: **a.g.e.**, s.465.

gelişim, dünyadaki hiçbir hukuk sisteminde aynı hızda izlenememiş ve dolayısıyla yapılan işlemler nedeniyle ortaya çıkan sorunlar da giderek artmıştır. Dolayısıyla internet yayıncılığında suç oluşturan veya kamu düzenini ihlâl eden davranışların engellenmesini sağlayacak kaidelere biran evvel yer verilmelidir.

Türkiye’ye bakıldığında, internet ortamındaki yayın ve hizmetlerin, 4756 sayılı Kanunun 14/2 maddesi¹⁷⁹ ile Haberleşme Yüksek Kurulu’nun görev alanına ve RTÜK’ün denetimi altına sokulduğu görülmektedir. Kanunda ifade edilen “*her türlü teknoloji ve her tür iletişim ortamı*”, internet ortamını da içerecek şekilde anlaşılmakta ve internet yayınlarına ilişkin usul ve esasların Haberleşme Yüksek Kurulu’nun belirleyeceği strateji çerçevesinde RTÜK tarafından tespit edileceği ve haliyle Türkiye’deki internet yayıncılığının RTÜK tarafından kontrol edilmesi sonucu ortaya çıkmaktadır. Ayrıca internetteki yayın ve hizmetlerin mevzuata uygunluğu da RTÜK tarafından denetlenecektir.

RTÜK’ün internet yayınlarını denetleme görevini nasıl yerine getireceği ise tartışma konusudur. Bu konuda Ulaştırma Bakanlığı bünyesindeki “*İnternet Kurulu*” görevli kılınarak, gerekli yetkiyle donatılıp, bu alandaki ağırlığının güçlendirilebileceği belirtilirken; yine hükümetin, ülkedeki internet servis sağlayıcılarının ve İnternet Vakfı, Türkiye Bilişim Derneği, İnternet Servis Sağlayıcılar Derneği gibi ilgili sivil toplum kuruluşlarının temsilcilerinin yapacağı görüşmeler sonucunda yarı-kamusal bir örgütlenme niteliğinde yeni bir Kurul’un¹⁸⁰ oluşturulabileceği fikri ortaya atılmaktadır.¹⁸¹

¹⁷⁹ “*Her türlü teknoloji ile ve her tür iletişim ortamında yapılacak yayın ve hizmetlerin usul ve esasları, Haberleşme Yüksek Kurulunun belirleyeceği strateji çerçevesinde Üst Kurulca tespit edilip, Haberleşme Yüksek Kurulunun onayına sunulur. Bu yayın ve hizmetlerin mevzuata uygunluğu Üst Kurulca denetlenir.*”

¹⁸⁰ Benzer bir kurul, İngiltere’de 1996 yılının Aralık ayında aynı yöntemle “*İnternet İzleme Komitesi*” (Internet Watch Foundation-IWF) adı altında oluşturulmuştur. (Hasan SINAR: **a.g.e.**, s.117.)

¹⁸¹ Sait GÜRAN, Teoman AKÜNAL, Köksal BAYRAKTAR, Erdener YURTCAN, Abuzer KENDİGELEN, Önder BELLER, Bülent SEZER: “*İnternet ve Hukuk*”, **Superonline Workshop**

İnternet yayıncılığının düzenlenmesi konusunda farklı bir örgütlenmeye de, “*Türkiye İnternet Servis Sağlayıcılar Derneği*” (TİSSAD) çatısı altında gidilmiştir. TİSSAD Tüzüğü’nün 2. maddesinde zikredilen amaçların yanısıra, 2. maddenin 5. fıkrasında “*İnternet hizmetleri alanında ticari teamüllerin ve meslek ahlâkının oluşmasında yönlendirici rol oynamak*” hedefler arasına konulmuşsa da “*meslek ahlâkı*” kavramından neyin kastedildiği tam olarak anlaşılamamaktadır.¹⁸²

2002 yılında gerçekleştirilen son Bilişim Şurası’nda da hukukçularla beraber ilgili bakanlıkların, sivil toplum kuruluşları ve internet alanında uzmanların birlikte çalışması sonucu, “*İnternet Kanunu*” adı altında yeni bir kanunun hazırlanması gerektiği ilke olarak kararlaştırılmış ve bu, 4756 sayılı Yasanın TBMM Genel Kurulu’nda görüşülmesi sırasında milletvekillerince dile getirilmiştir.

Diğer kitle iletişim araçları ile yapılan yayınlara karşı kullanılabilen cevap ve düzeltme hakkının, internet yayınlarına karşı da kullanılıp kullanılamayacağı, çözülmesi gereken sorunlardan biri olarak belirmektedir.

Doktrinde, internet yayıncılığının kendine özgü (sui generis) bir karakteri olduğu ve bu nedenle, yazılı basına ilişkin ilke ve kuralları düzenleyen Basın Kanunu hükümlerinin, internet yayınları gibi apayrı özelliklere sahip olan bir alan üzerinde uygulanmasının olanaksız bulunduğu gerçeğini vurgulayan düşünceler bulunduğu gibi; internette yayınlanan dönemsel nitelikteki yayınlara karşı Basın Kanunu hükümleri temel alınarak, cevap ve düzeltme hakkının kullanılabileceğini savunan görüşler de bulunmaktadır.

Metni, (İstanbul: 2000), s.16’dan nakleden Volkan SIRABAŞI: **İnternet ve Radyo-Televizyon Aracılığıyla Kişilik Haklarına Tecavüz,** (Ankara: Adalet Yayınevi, 2003), s.152-153.

¹⁸² Cevat ÖZEL: **a.g.e.,** s.27-28.

Basın Kanunu hükümlerinin internet ortamındaki yayınlara kıyasen dahi uygulanma olasılığının bulunmadığını savunan görüşlere göre¹⁸³, “*internet gazetesini*”nin 5187 sayılı Basın Kanunun 2. maddesinin (a) bendinde¹⁸⁴ açıklanan basılmış eser tanımına girmediği ileri sürülmektedir. Bu fikri benimseyenlerin hareket ettikleri temel nokta ise, gazetelerde ve dergilerde “*nüsha*”nın esas olması, kalıcı ve değişmez niteliği olmaktadır. İnternet ortamında ise, bilgiler kısmen gerçek dünyadaki işlemlerden meydana gelse de basılmış yazı ve resimler bulunmadığı gibi, yalnızca bilgisayarla birbirine bağlanmış bir ortamda saf bilgi, veri yapımı şekiller, karakterler ve hareketler vardır. Bilgisayara bağlı bir yazıcı üzerinden çıkış alınmak suretiyle elde edilen bir web sayfası nüshasının/nüshalarının da “*her türlü basım araçları ile basılan veya diğer araçlarla çoğaltılan yazı, resim ve benzeri eserler ile haber ajansı yayınları*” içerisinde yer almadıkları ifade edilmektedir.

Bu görüşü savunanların dayandıkları bir başka husus ise, söz konusu hakkın kullanılma usulüne ilişkindir. Öne sürülen görüşe göre, yazılı basında yayının yapıldığı tarihten itibaren iki ay içinde, cevap ve düzeltme hakkını kullanacak olan kişi, sorumlu müdüre başvuru yapabilirken (m.14/f.1); internet ortamında “*yayının yapıldığı*” tarihin kanıtlanmasının zorluğuna dikkat çekilmektedir. Bu görüşü benimseyenlere göre, sayfada gösterilen tarihin esas alınmasının olanaklı olduğu ileri sürülse de, sonraki aşamalarda, cevap ve düzeltme metninin yayınlanmaması halinde, metnin yayınlanması gereken günde yayınlanmadığını kanıtlamak için, dakika dakika değişen binlerce web

¹⁸³ Fikret İLKİZ: “*İnternet Ortamında Yayınlar*”, **İnternet ve Hukuk**, Derleyen: Yeşim M. ATAMER, (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, Birinci Baskı, 2004), s.453; Sibel ÖZEL: a.g.e., s.169-170; Hasan SINAR: a.g.e., s.142.

¹⁸⁴ 5187 sayılı Kanun/m.2/(a) bendi: “*Basılmış eser: Yayınlanmak üzere her türlü basım araçları ile basılan veya diğer araçlarla çoğaltılan yazı, resim ve benzeri eserler ile haber ajansı yayınlarını (...) ifade eder.*”

sayfasının yazıcı çıkışlarını “*kanıt*” olarak dosyaya sunmanın imkânsız olduğu ve uygulanamaz hükümlerle yasa yapılamayacağı belirtilmektedir.¹⁸⁵

Basın Kanunu hükümlerinin, internette yayınlanan dönemsel nitelikteki yayınlara karşı cevap ve düzeltme hakkının kullanılabileceğini savunan ve internet üzerindeki dönemsel yayınlara ilişkin ikili bir ayrımı benimseyen diğer görüşe göre, gazete ve dergilerin web sayfaları şeklindeki dönemsel yayınlara karşı, 5187 sayılı Basın Kanunun 14. maddesinde öngörülen koşullar çerçevesinde, cevap ve düzeltme hakkı kullanılabilir. Buna karşılık, gazete ve dergilerin web sayfaları dışında kalan dönemsel yayınlara karşı ise, Basın Kanununa dayanılarak cevap ve düzeltme hakkının kullanılması olanaklı değildir ve bu konuda özgün bir düzenlemeye gereksinim bulunmaktadır.¹⁸⁶

Kanımızca internet yayıncılığında da cevap ve düzeltme hakkı olmalı ve uygulanmalı; hatta yürürlükten kaldırılan 5680 sayılı Basın Kanununa 15.5.2002 tarihli ve 4756 sayılı “*Radyo ve Televizyonların Yayınları Hakkında Kanun, Basın Kanunu, Gelir Vergisi Kanunu ile Kurumlar Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun*”la eklenen, ek madde 9’da da “*internet yayıncılığında sayfa açılması*” durumunda, cevap ve düzeltme hakkına ilişkin Basın Kanununda yer alan tüm hükümlerin, internet gazeteciliğinde de geçerli olacağı vurgulanmıştır.

“Ek Madde 9-(Mülga: 9.6.2004 - 5187/30 md) Bu Kanunun yalan haber, hakaret ve benzeri fiillerden doğacak maddi ve manevi zararlarla ilgili hükümleri, bilişim teknolojileri ve internet ortamında sayfa açılması veya elektronik gazete, elektronik bülten, vb. suretiyle yayınlanan her türlü yazı, resim, işaret, sesli veya sessiz görüntü ve benzerleri hakkında da uygulanır.”

¹⁸⁵ Fikret İLKİZ: **a.g.m.**, s.460.

¹⁸⁶ Kayıhan İÇEL, Yener ÜNVER: **a.g.e.**, s.482.

İnternet yayıncılığının hukukî bir rejim altına alınması konusunda yaşanan sorun, Basın Kanununda, kısmî ekleme ve değişiklikler yapılarak çözümlenemeyecek ölçüde karmaşıktır.¹⁸⁷ Kanaatimizce, maddede anılan ve henüz “yayıncı” olarak tanımlanan kişinin internetteki karşılığının kim olduğuna ilişkin ilgili bir tanım Kanunda bulunmazken; maddenin kapsamı “*yalan haber, hakaret ve benzeri fiillerle*”¹⁸⁸ sınırlandırılmış gözükse dahi, bunun uygulamada nasıl bir fark yaratacağı bilinmemektedir.

4756 sayılı Kanunun 26. maddesi ile mülga 5680 sayılı Basın Kanuna eklenen ek madde 9’un Basın Kanununun, internet ortamındaki yayınlara uygulanabilmesi konusundaki teknik olanaksızlığı dikkate almayan ve uygulanma kabiliyeti olmayan bir içeriğe sahip olması nedeniyle kaldırılmış olması, yerinde bir karardır.¹⁸⁹ Aynı konuda Avrupa Yayın Birliği’nin (EBU-European Broadcasting Union) 22.7.2003 tarihli “*Sözleşme Dışı Yükümlülöklere Uygulanabilir Hukuk Konusundaki Taslak Tüzöge İlişkin Raporu*”nda da yazılı

¹⁸⁷ Bursa 2. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından verilen bir kararda da aynı sonuca ulaşılmıştır: “(...) Yapılan incelemeden tekzip ve düzeltme hakkı tanınması istenen haberin Cumhuriyet Gazetesinde yayınlanan bir haber olmadığı, keza, 3984 sayılı kanunda tanımı yapılan radyo ve televizyon yayını dahi olmadığı açıkça anlaşılmıştır. İtiraz dilekçesinde de dile getirildiğı üzere internet yayıncılığı uluslararası bilgi ve haber akışını, iletişimi sağlamaya yönelik bilgisayar ağından oluşmakta ve dünyanın her tarafından üye olan her kişi ve kuruluş tarafından bu ağda mevcut her bilgi ve habere istenildiğı takdirde ulaşılabilir. Üye olmayan kimseler tarafından radyo ve televizyon yayınları suretiyle izlenmesi, ulaşılması olanak dışıdır. Bu nedenle yazılı basını kapsamına alan 5680 sayılı Basın Kanunu ile radyo ve televizyon yayıncılığını düzenleyen 3984 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun ile ilgili bir husus olmadığından internet yayınlarında bu kanunlara göre işlem yapılması olanaksızdır (...)” (Bursa 2. Asliye Ceza Mahkemesi, 22.7.1998, Sayı:1998/06-78’den nakleden Hasan SINAR: **a.g.e.**, s.145, dipnot:354; bu kararın tam metni için bkz.: Murat KIZILYAR: “*Kitle İletişim Özgürlüğü ve Medyada Cevap ve Düzeltme Hakkı*”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, (İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1999), s.45, dp.80).

¹⁸⁸ “*Hakaret suçu*”, yürürlükten kaldırılan 765 sayılı TCK’nın 480. maddesinde; “*sövme suçu*” ise 482. maddede düzenlenmişken, 5237 sayılı TCK 125. maddede “*hakaret ve sövme suçu*” şeklinde birleştirilerek düzenlenmiştir. 5187 sayılı Basın Kanununda ise yalan haber, hakaret ve benzeri fiillerden doğacak maddi ve manevi zararlarla ilgili hüküm bulunmamaktadır.

¹⁸⁹ Cevat ÖZEL: **a.g.e.**, s.92-93.

basına özgü koşulların farklı karaktere sahip elektronik medyaya uyarlanması mümkün olmadığı belirtilmektedir.¹⁹⁰

Ancak belirtmek gerekir ki, bugün için her ne kadar internet üzerinde birçok cevap ve düzeltme yazısı ile karşılaşabilmek olanaklı ise de; bu yazıların neredeyse tamamı sayfayı hazırlayanlar tarafından gönüllü olarak yayınlanmaktadır.¹⁹¹ Bu yazıların yayınlanmaması durumunda ise, yazıyı yayınlamayan ilgililer hakkında bir yaptırım uygulanabilmesi söz konusu değildir. O halde, bu yasal boşluğun yarattığı sakıncaların ortadan kaldırılabilmesi yönünden, internet yayınlarına karşı cevap ve düzeltme hakkının kullanılmasına ilişkin esasları belirleyen özgün bir düzenleme yapıncaya kadar, mülga 5680 sayılı Basın Kanunu ek madde 9'da varolan hükme, 5187 sayılı Basın Kanunda da yer verilerek, oluşan hukukî boşluk doldurulmalıdır.

Bazı web sitelerin ana sayfalarının altında, web sitesine ilişkin olarak “Hiçbir hakkı saklı değildir. Gizlilik | Tekzip” şeklinde ibareler yer alabilmektedir. Örnek vermek gerekirse, İstanbul Bağımsız Basın Merkezi'ne ait web sitesinin¹⁹² “tekzip” linkinde “Bu web sitesinde yayınlanan tüm içerik (metin, fotoğraf, ses kaydı veya video görüntüsü) haberi gönderen kişiye aittir (...) Bu sitenin tümüyle gönüllülük esasına dayanan bir organizasyon olması nedeniyle haberler bölümünün içeriği hakkında hiçbir teminat verilmemektedir. Tüm içeriğin yeniden kullanımı serbest olduğu halde kolektifin ve diğer katılımcıların yayınladığı içerik hakkında hiçbir teminat verilmemektedir (...)” şeklinde ifadelere yer verilebilmektedir. Böylece site sahipleri, cevap ve düzeltme hakkının

¹⁹⁰ Daha geniş bilgi için bkz.:

http://www.ebu.ch/CMSimages/en/leg_pp_rome2_230104_tcm6_8848.pdf, Son Erişim Tarihi: 10.9.2005.

¹⁹¹ İnternet yayıncılığından “cevap ve düzeltme metni” örnekleri, Tez'in ekler kısmında sunulmuştur.

¹⁹² <http://istanbul.indymedia.org/process/disclaimer.php>, Son Erişim Tarihi: 10.9.2005.

kullanılmasına işlerlik kazandırmış olmaktadır. Bu web sitesindeki yayınlara konu olan kişiler istedikleri takdirde bu hakkı kullanabilmektedirler.

İnternet ortamındaki sınırsız özgürlük nedeniyle, yayıncılıkta hukukun üstün kılınması, kişilik haklarının korunması ve bunun yanında da yayın yoluyla düşünce ve ifade özgürlüğü gibi hassas alanların dengelenmesi sorunu ortaya çıkmaktadır. Bu sorunlar ancak, ifade özgürlüğü esas alınarak ve yayınlar üzerindeki denetim yargıya bırakılarak sağlanabilir. Zira, internet yayıncılığı, altyapısı, tekniği, işleyiş biçimi, suç yeri ve zamanı, uluslararası niteliği, sorumlu olabilecek kişiler, vb. unsurlar yönünden yazılı basındaki yayıncılık ile bağdaşması mümkün olmayan, bağımsız, özgün bir yayıncılık türüdür. Bu noktada yapılması gereken, internet yayınlarına ilişkin hukukî çerçevenin, bu yayıncılık türünün özgün karakteri ile uyumlu, bağımsız bir yasa ile düzenlenmesidir. Esasen, bu yola gidilmeyerek, yayınların düzenlenmesinin tümüyle kamu otoritelerinin takdirine bırakılması ve salt yazılı basına ilişkin kuralları düzenleyen Basın Kanununda bazı değişiklik ve eklemeler yapılması suretiyle Basın Kanununa bağlı kalınması, internet yayıncılığının özelliği ile bağdaşmamaktadır.¹⁹³

Yukarıda da belirtildiği gibi Türk hukukunda internetle ilgili henüz özel bir düzenleme mevcut değildir. Ancak, internetle ilgili özel bir yasanın bulunmaması, bu alanda hiçbir hukukî müeyyidenin bulunmadığı ve bulunamayacağı anlamına gelmemektedir. Özgürlüğün, bir kuralsızlık ve sorumsuzluk anlamına gelmediği unutulmamalı ve bu doğrultuda internet medyası, “*başına buyruk, ne dersem o olur*” anlayışından uzak durarak ve mevcut medya etiğine riayet ederek, sorumlu yayıncılık anlayışıyla hareket etmelidir.

¹⁹³ Aynı görüş için bkz.: Hasan SINAR: **a.g.e.**, s.149-154; Hatice AKINCI, Emre ALIÇ, Cüneyd ER: “*Türk Ceza Kanunu ve Bilişim Suçları*”, **İnternet ve Hukuk**, Derleyen: Yeşim M. ATAMER, (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, Birinci Baskı, 2004), s.195.

İnternetteki bir yayın üzerinde kontrol imkânı bulunan ve yayını engelleyebilecek teknik imkâna sahip olan her kişi (içerik sağlayıcı, servis sağlayıcı¹⁹⁴) kişilik hakkına yönelik saldırılara da engel olmakla yükümlüdür. Bu itibarla, koşulları olduğu takdirde, mahkemeden saldırının durdurulması talep edilebilir ve mahkeme kararı herkes için bağlayıcıdır. Mahkeme kararına rağmen servis sağlayıcı, kendisine yapılan ihbarlara aldırış etmez veya durdurma davası sonucunda verilen mahkeme kararına riayet etmez ve açıklamanın internette yayımını sürdürürse, söz konusu haksız fiile kendisi de iştirak etmiş olur.¹⁹⁵

Diğer kitle iletişim araçlarında olduğu gibi internet yayıncılığında da kişilik hakkının korunması menfaati ile ifade özgürlüğü menfaati çatışma halindedir. Özellikle internetin özgür ve özgün ortamı ile daha da desteklenecek ifade özgürlüğü, kamusal ilginin olduğu durumlarda daha ağır basacaktır. Bu nedenle, internetle ilgili özel bir düzenlemenin yapılması ve bu iki menfaatin dengelenmesine özellikle dikkat edilmesi gerekmektedir.

3.3. Cevap ve Düzeltme Hakkının Kullanılmasında Alternatif Yollar (Eşdeğer Çözümler)

Hem süreli yayınlarda hem de radyo ve televizyonda 5187 sayılı Kanun m.14, 2954 sayılı Kanun m.27, 3984 sayılı Kanun m.28’de cevap ve düzeltme hakkının kullanılmasına ilişkin bütün şartlar doğmuş olmak kaydıyla, fakat söz konusu madde hükümleri hukuken işletilmeden de, cevap ve düzeltme hakkının aşağıdaki şekillerde, adeta sulh yoluyla ve “*yayıncının sorumluluğu*” ilkesi

¹⁹⁴ İçerik sağlayıcı (Access Provider), internet kullanıcıları tarafından erişilebilen herhangi bir internet yayınının içeriğini hazırlayan ya da diğer bir deyişle bilgiyi bizzat üreten internet sujesidir (Hasan SINAR: **a.g.e.**, s.41; Kayıhan İÇEL, Yener ÜNVER: **a.g.e.**, s.471). Servis sağlayıcı (Service Provider) ise, internet kullanıcılarının internete erişimini sağlayan ve/veya elektronik hizmetlerin, kullanıcıların kullanımına sunulmasına aracılık eden gerçek veya tüzel kişiler olarak nitelendirilebilir.

¹⁹⁵ Sibel ÖZEL: **a.g.e.**, s.168-169.

çerçevesinde kullanılması ve böylelikle meselenin çözülmesi mümkündür. Sıklıkla rastlanılan bu uygulamalardan bazıları, Tez'in ekler kısmında sunulmuştur.

Ayrıca Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi m.8'de yer alan “*Her bir ileten Taraf, (...) cevap hakkını kullanma veya diğer benzeri yasal ve idarî yollara başvurma fırsatına sahip olmasını temin edecektir (...).*” hükmü ile Sınırsız Televizyon Direktifi m.23'te “*(...) cevap hakkına veya benzeri bir hakka (...)*” ifadesine yer verilmiş olması, cevap ve düzeltme hakkının kullanımının sınırlarını genişletmekte ve hakkın kullanılmasına alternatif yollar geliştirilmesi için yol gösterici nitelik taşımaktadır. Bu bağlamda, cevap ve düzeltme hakkı, kullanılmasındaki hukukî süreç işletilmeden, kanımızca şu yollarla da kullanabilmektedir:

3.3.1. Anında Cevap Hakkının Kullanılması

Genellikle kamu ve özel radyo ve TV yayınlarında rastlanan “*anında cevap hakkı*”, yayın yoluyla zarara uğrayan kişi yahut kişilerin, bu durumdan haberdar olur olmaz, haklarında yapılan yayına cevap vermek istemeleri durumunu niteler. Canlı yayınlanmakta olan bir radyo veya TV programında bir tartışma söz konusu olduğunda ve bu tartışmanın taraflarından biri stüdyoda bulunmadığında, burada yayıncının sorumluluğu devreye girmektedir. Aynı zamanda özellikle sohbet ve tartışma programlarında, program konuklarının unvanlarına yahut kendileriyle ilgili kimi olaylara ilişkin yanlış söylemler, ilgili tarafça hata yapıldığı anda düzeltilebilmektedir. Örneğin; Ankara ilinde Büyükşehir Belediyesi tarafından son yıllarda yapılan çok sayıdaki üst geçit konusunda bir TV kanalında bir aşıkturum yapıldığı düşünülecek olursa ve bu oturuma ilgili tüm tarafların (Büyükşehir belediyesi yetkilileri, mimarlar odası, şehir ve bölge planlamacıları, vatandaş, vb.) çağrılması gerekirken, Ankara Büyükşehir Belediyesi ilgililerinin çağrılmaması durumunda, her hâlde

çağrılmayan tarafa söz hakkı yani telefon ya da e-mail gibi yollarla programa katılıp, cevap verme imkânı tanınmalıdır.

Ancak, canlı yayınlarda sürenin kısıtlılığı ve yayın akışında başka konuların bulunması gibi nedenlerle, kişilere, gereğince konuşma imkânı verilmemekte, çoğunlukla kişiler ifade etmek istediklerini, ifade edemedi sözleri kesilmekte veya başka müdahalelerle karşılaşmaktadırlar. Bu tür konuşmaların cevap ve düzeltme hakkının kullanılması olarak sayılabilmesi için, program içerisinde kendisine uygun zaman tanınan kişinin, ifade etmek istediklerini herhangi bir müdahale olmaksızın söylemiş olması gerekmektedir.¹⁹⁶

Canlı yayınlanan programlarda anlık gelişmelerden doğabilecek olası hataların da bu yolla düzeltilebilmesi mümkündür; örneğin, 6.9.2004 tarihinde Skytürk adlı TV kanalının 09.00 haberlerinde kendi haberini “*anında tekzip*” etmesi, bu duruma örnek olarak verilebilir. 09.00 haberlerinde, Rusya Devlet Başkanı Putin’in Türkiye ziyareti haberi verilir ve Kuzey Osetya’daki okul baskınının Putin’in ziyaretini değiştirmedeğini duyuran spikerin, Putin’in Türkiye’de yapacaklarını anlattığı sırada, Skytürk ekranında alt yazıda Putin’in Türkiye ziyaretini ertelediği yazmaktadır. Spikerin zamanında uyarılamamasından ötürü, yayıncı kuruluş canlı yayında kendi haberini tekzip etmek durumunda kalmıştır.¹⁹⁷

Özel radyo ve televizyon yayınlarında kişilerin yargı yoluna gitmeden, cevap ve düzeltme hakkı kullanımı olanağı, diğer bir ifadeyle “*anında cevap hakkı*”, “*Radyo ve Televizyon Yayınları Yayın Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmelik*”te¹⁹⁸ dolaylı olarak düzenlenmiştir. Yönetmelikte, “*Yayıncı, haber ya da programlarda cevap hakkı doğduğuna inandığı durumlarda hak sahibi*

¹⁹⁶ Sevil AYDIN: **a.g.e.**, s.361.

¹⁹⁷ Yazılı basından cevap ve düzeltme (tekzip) metni örnekleri, Tez’in ekler kısmında sunulmuştur; Cengiz SEMERCİOĞLU: “*Anında Tekzip*”, **Hürriyet Gazetesi**, 7.10.2004.

¹⁹⁸ **RG: 28 Mayıs 1995, No.: 22296.**

olanların yargı yoluna başvurmalarını beklemeden bu hakkı kullanmalarını sağlayabilir.” denilmektedir (m.23/f.3).

Ancak, 2003 senesinde yeniden düzenlenen “*Radio ve Televizyon Yayınlarının Esas ve Usulleri Hakkındaki Yönetmelik*”in¹⁹⁹ “*Cevap ve Düzeltme Hakkı*” başlıklı 38. maddesinde bu hükme yer verilmemiştir. 3984 sayılı Kanunun 28. maddesinde, cevap ve düzeltme hakkının, sadece yargı yoluyla kullanılması düzenlenmiş, kişilerin doğrudan doğruya radyo-TV kuruluşuna başvurma imkânından üstü kapalı da olsa, söz edilmemiştir. Bu nedenle, söz konusu hükme Yönetmeliğin son halinde yer verilmemiştir.²⁰⁰ Zira, Kanun hükümlerinin daha iyi anlaşılmasını sağlama ve onlara açıklık getirme işlevleri bulunan yönetmeliklerde, Kanunlara aykırı hükümlere yer verilemeyeceği gibi, kanunu aşan yönde düzenlemeler de yapılamaz.

Kanaatimizce, “*anında cevap hakkı*”na, cevap ve düzeltme hakkına eşdeğer bir çözüm yolu olarak, ilgili yönetmeliklerde ve Kanunlarda değişikliğe gidilmesi suretiyle, dolaylı da olsa yer verilmelidir. Bunun da ASTS ve STD’de öngörülen düzenlemelere uygun olacağı kanısındayız. Böylelikle yayın yoluyla cevap hakkı doğduğuna inanan kişi, yargı yoluna başvurmaksızın konuyla ilgili bir açıklama yapmak suretiyle, yayını izleyen hedef kitleye “*anında ve doğrudan*” ulaşabilme şansına sahip olacaktır.

Yine “*Hakkaniyet İlkesi*” (The Fairness Doctrine), yayıncının kamuyu ilgilendiren ihtilafli meseleleri yayınlamasını ve tüm tarafların onları tartışmalarına izin vermesini gerektirir. 1934 tarihli ABD Federal Haberleşme Kanununun 315. bölümünde düzenlenen “*Eşit Fırsat Kuralı*” (The Equal Opportunity Rule) gereğince de yayıncı, eşit imkân ve eşit zaman ayırma

¹⁹⁹ RG: 17 Nisan 2003, No.: 25082.

²⁰⁰ Sevil AYDIN: a.g.e., s.354.

kuralına göre programını yürütmelidir.²⁰¹ Bu doğrultuda, gerekirse ilgili kişi, anında cevap hakkını kullanabileceği gibi, bu, Skytürk örneğinde olduğu gibi, yayıncı kuruluş tarafından alt yazıyla da izleyicilere duyurulabilir.

3.3.2. Özür ve Düzeltme Hakkının Kullanılması

“Özür ve düzeltme” esas itibarıyla “cevap ve düzeltme” ile aynı amaca hizmet ediyorsa da, “özür” kelimesinin kullanılması, bilinçli bir tercihin ürünüdür. Tekzibe neden olan yayını yapan basın-yayın mensubunun ya da yayıncı kuruluşun, bu durumdan ne kadar müteessir olduğunu kendiliğinden belirtmesi bakımından önemlidir. Bu uygulama, ayrıca, yayın kuruluşunun kamuoyu nezdindeki saygınlığını artırır. Tez’in ekler kısmında da görüleceği üzere, “özür ve düzeltme/düzeltilme” başlıklı örnekler²⁰², hataların aslında teknik nedenlerden, yanlış bilgilendirme gibi sebeplerden ötürü yapıldığını göstermektedir.

Yine örnek metinlerin yayın tarihleri ile tekzip metinlerinin yayınına sebebiyet veren yazıların tarihleri mukayese edildiğinde, “özür ve düzeltme” metinlerinin, cevap ve düzeltme metinleri kadar uzun bir süreçte yayınlanmasının aksine, “1-2 günlük” süreler zarfında yayınlanabildikleri görülmektedir. Zira, bu durum, zarara uğrayan kişinin tamamen giderilmesi mümkün olmayan mağduriyetinin en azından bir an evvel giderilmesi bakımından yerindedir.

²⁰¹ Don R. Pember: **Mass Media Law**, (Iowa, Fourth Edition, 1987), s.544, 585’ten nakleden Ahmet ÇİFTÇİ: **a.g.e.**,s.47-51.

²⁰² Örnek metinler, Tez’in ekler kısmında sunulmuştur.

3.3.3. Sulh Yoluyla Cevap ve Düzeltme Hakkının Kullanılması

Tarafların aralarında herhangi bir şekilde iletişim kurmaları, anlaşmaları ve yapılan yanlışlığın ortaya konması suretiyle de cevap ve düzeltme hakkı kullanılabilir. Bu gibi durumlarda haysiyet ve şerefine dokunulan, hakkında gerçeğe aykırı haber yapılan kişiler, yasal yola başvurmadan evvel, söz konusu yayını gerçekleştiren kitle iletişim araçlarının sorumlularıyla yüz yüze görüşerek ya da onlara yazışma yoluyla (mektup, faks, e-mail, vb.) ulaşarak, düzeltme ve cevap haklarını kullanabilmektedirler. Yine, yayın organı sorumluları, olayı iletişim etiği çerçevesinde değerlendirerek yasal yola gerek kalmadan, başvuru sahibinin düzeltme ve cevap hakkını yerine getirebilir. Örneğin; 27.5.2005 tarihli Hürriyet Gazetesi'nde gazeteci Fatih Altaylı'nın köşesinde, buna benzer bir uygulamaya gidildiği görülmektedir. Yanlış bilgilendirilmesi nedeniyle, Başbakanın kızıyla alakalı gerçek dışı bir haber yaptığını belirten Altaylı, yaptığı bir yüzyüze görüşme esnasında da Başbakanın, hem hatasını düzelttiğini, hem de *"Keşke bir arayıp sorsaydın"* dediğini belirterek, duyduğu vicdanî rahatsızlığı ve kendine olan kızgınlığını, köşesinde ifade etmektedir.

Kanaatimizce, mağduriyet, eğer bir köşe yazısından yahut radyo-TV programından kaynaklanıyorsa, sorumlu müdüre ya da yayıncı kuruluşa başvurmadan önce telefon veya e-mail yoluyla, ilgili yazar yahut programcıyla görüşülmeli; yazısında/programında yer alan yanlış ifadeler yazara/programcıya iletilerek, bunları düzeltmesi istenmelidir. Her iki taraf açısından da avantajlar barındıran böyle bir durumda yazar/programcı, cevap ve düzeltme hakkı müessesesi yahut yargı süreci işletilmeksizin, bir sonraki yazısında/programında bu hatasını düzeltme fırsatına kavuşmuş olacak; yayın yoluyla zarara uğrayan kişi ise, mağduriyetinin kısa sürede giderilmesi imkânına sahip olmuş olacaktır. Bu görüşme telefon, e-mail yoluyla da olabilir. Görüşme gerçekleşemez ya da istenen sonuç alınamazsa, o takdirde sorumlu müdür ya da yayıncı kuruluşun

yetkili organları muhatap alınmalıdır. Ancak bu görüşmelerle vakit harcanırken, yasanın sürelerde koyduğu kısıtlamalara da dikkat edilmelidir.

3.3.4. Yayıncının Sorumluluğu İlkesinden Hareketle Cevap ve Düzeltme Hakkının Kullanılması

Bazı hallerde yayını yapan kişi yani gazeteci, köşe yazarı, programcı nadiren de sorumlu müdür veya editör, yayınlanan program ya da makale veya köşe yazısında cevap ve düzeltme doğduğunu fark etmesi üzerine kendiliğinden, sorumluluk duygusu içinde hareket ederek düzeltme yapabilir. Bu yöntem hem süreli yayınlarda hem internet yayıncılığında hem de özel ya da kamu radyo ve TV yayıncılığında söz konusudur.

İsviçre hukukunda okuyucu mektuplarına karşı da cevap hakkı kabul edilmektedir.²⁰³ Bu tarz uygulamalara ilişkin düzenlemelere Türk Basın Hukukunda da yer verilebilir. Okuyucu mektuplarının okur görüşlerinin yer aldığı ombudsmanlık müessesesinin işletildiği, neredeyse tüm süreli yayınlarda bir köşe mevcuttur. Gerek okurlar, gerekse okur temsilcisi tarafından o yayın organındaki haberler kapsamında oluşturulan cevap ve düzeltme metinleri de kullanımlarındaki artışla dikkat çekmektedir.²⁰⁴ Yayın organından bağımsız, farklı görüş ve fikirler için de cevap ve düzeltme hakkının kullanılıp kullanılamayacağı noktasında, kanımızca hakkın suiistimali bakımından bazı tereddütler olduğundan, bu tarz bir örneğe rastlamak mümkün değildir.

²⁰³ Manfred REHBINDER: “*Cevap Hakkına İlişkin İsviçre’deki Yeni Düzenleme*”, Çeviren: Tankut CENTEL, (İstanbul: İÜHF Yayınları, Cilt:LI, Sayı:1-4), s.532’den nakleden Sibel ÖZEL: **a.g.e.**, s.69.

²⁰⁴ Örnek metinler, Tez’in ekler kısmında sunulmuştur.

Medyada “çok seslilik”in sağlanabilmesi açısından, yapılan yayına karşı ilgili kişiye görüşlerini açıklama olanağının tanınması gerekli görülmektedir. Bu açıdan da, cevap ve düzeltme hakkı, kişilik haklarının korunması dışında, düşünce açıklamak hakkının da bir gereği olarak görülebilir. Düşünce açıklamak, haber vermek hakkı salt gazeteciye tanınmış bir hak olmadığına göre, basın dışından basın yoluyla düşünce açıklamak olanağı da tanımak, gazetenin açıklamalarına karşı görüş çeşitlemesini sağlayacak olanakları yaratmak gerekir.²⁰⁵

3.3.5. Kurum ve Kuruluşlarca Farklı Başlıklar Altında Cevap ve Düzeltme Hakkının Kullanılması

Bazı hallerde bir kamu ya da özel sektör kurum ya da kuruluşu hakkında kitle iletişim araçlarında kendileriyle ilgili gerçeğe aykırı yayınlar çıkması halinde²⁰⁶, bu kurum ve kuruluşlar “KAMUOYUNA DUYURU”, “SAYIN HALKIMIZIN DİKKATİNE” ya da “AÇIKLAMA” gibi başlıklar altında süreli yayınlarda, radyo ve TV’de, internette cevap ve düzeltme metni yayınlayabilirler. Bu durumda da 5187 sayılı Kanun m.14, 2954 sayılı Kanun m.27 ve 3984 sayılı Kanun m.28 hükümlerinden yararlanılmakla birlikte hukukî süreç işletilmeksizin, tek taraflı olarak “*düzeltilme metni*” yayınlanmaktadır.²⁰⁷

Ayrıca, bu tür yayınların mutlak surette aynı kitle iletişim aracında yayınlanma zorunluluğu bulunmadığı gibi, bu tür düzeltmelerin ücretli olacağı da aşîkârdır. Amaç, hakkında gerçeğe aykırı yayın yapılan kurum ve/veya kuruluşların, kamuoyuna kendilerini ifade edebilmeleridir. Ancak bu yöntemde

²⁰⁵ Sahir ERMAN, Çetin ÖZEK: **a.g.e.**, s.182. Örnek metinler, Tez’in ekler kısmında sunulmuştur.

²⁰⁶ Böyle bir yayın, bir başka kurum ve/veya kuruluş temsilcisi tarafından yapılabileceği gibi, basın-yayın kuruluşu tarafından direkt yapılıyor da olabilir.

²⁰⁷ 17.1.2005 ve 24.1.2005 tarihli Yeni Şafak, 8.2.2005 tarihli Milliyet, 28.5.2005 tarihli Cumhuriyet, 15.7.2005 ve 16.7.2005 tarihli Sabah gazetelerinde yayınlanan örnek metinler, Tez’in ekler kısmında sunulmuştur.

de, yapılan açıklama tek taraflı olduğundan ve herhangi bir süzgeçten geçmediğinden, subjektif bir nitelik arz etmektedir. Bu yolda yapılan açıklama, karşı tarafın tekrar cevap vermesi durumuna yol açabileceğinden karşılıklı sürtüşmelere gitme söz konusu olabilir.

3.3.6. Basın-Yayın Çalışanları Arasında Cevap ve Düzeltme Hakkının Kullanılması

Medyanın etkinliğini giderek arttırması, “*yasama, yürütme ve yargı*”nın ardından bir dördüncü erk konumuna erişmesi neticesinde, basın-yayın mensupları, süreli yayınlarda, radyo-TV’de ve internette bu güçlerini yerli yersiz kullanabilmektedirler. Programlarında ya da yazılarında zaman zaman asıl amaçlarından uzaklaşarak, birbirleri ile münakaşa edebilmekte; birbirleri hakkında gerçeğe aykırı yahut haysiyet ve şereflerini zedeleyici ifadelere yer verebilmektedirler.

Bu gibi durumlarda gazeteci veya yayıncının, bir başka yayıncı veya gazetecinin kendisiyle ilgili yayını, kendi programında ya da köşesinde, “...’a *Cevap Veriyorum*” veya “...’yı *Tekzip Ediyorum*” gibi başlıklarla karşılık vermek suretiyle, değişik yollara gittikleri görülmektedir. Örneğin; 3.11.2004 tarihli Vatan Gazetesi’nde Tuğçe Baran’ın köşesinde, “*Sn.Duman’ı Tekzip Ediyorum*” başlığını kullanarak, aynı süreli yayın organında çalışan Selahattin Duman’ın kendisi ile ilgili yazmış olduğu yazıya cevap verdiği görülmektedir. Yine, 13.10.2005 tarihli Hürriyet Gazetesi’nde Ahmet Hakan, aynı gazetenin bir gün evvelki nüshasının ekinde Cengiz Semercioğlu’nun kendisi ile ilgili yazmış olduklarına cevaben bir açıklamada bulunmuştur.²⁰⁸ Bu durum, ifade özgürlüğü kapsamında başvuru ve yayıncılar arasında kendiliğinden gerçekleşen

²⁰⁸ 3.11.2004 tarihli Vatan, 22.9.2005, 6.10.2005 ve 13.10.2005 tarihli Hürriyet gazetelerinde yayınlanan örnek metinler, Tez’in ekler kısmında sunulmuştur.

alternatif bir yol olmakla birlikte, kanımızca gerçek anlamda bir cevap ve düzeltme hakkı olarak değerlendirilmesi zordur. Ayrıca, bu yöntem ya da yol, karşılıklı sürtüşmelere yol açabileceği gibi, kişilerin basın-yayın özgürlüğünü giderek kişilerin kendi amaçları doğrultusunda ve kötüye kullanmaları sonucunu doğurabilir.

Cevap ve düzeltme hakkının kullanılmasında alternatif olacağını düşündüğümüz bu yollar, kanaatimizce konu hakkında kamuoyunun aydınlatılması ve meselenin barışçıl yollarla, yargı mercileri meşgul edilmeden çözülmesini öngördüğünden, her birine alternatif bir yol olarak başvurulabilir.

3.4. Cevap ve Düzeltme Hakkının Kullanılmasında Doğan Önemli Problemler

Cevap ve düzeltme hakkının kullanılmasından doğan problemlerin ele alınmaya çalışılacağı bu bölümde, “*cevap ve düzeltme hakkının ücretli olup olmayacağı, sulh ceza ve asliye ceza mahkemelerinin yargılamaları, öngörülen para cezaları meblağının caydırıcılığı, ilân ve reklâmlara karşı kullanılıp kullanılmayacağı*” gibi önemli problemlere değinilerek, çözüm önerileri getirilmeye çalışılacaktır.

3.4.1. Cevap ve Düzeltme Hakkının Ücretli Olup Olamayacağı

Cevap ve düzeltme hakkının ücretli olup olmayacağı konusunda mevzuatımızda bir hüküm bulunmamakla birlikte, cevap ve düzeltme hakkının temel (klâsik) bir hak olması, ücretsiz olacağı sonucunu doğurmaktadır. Kanımızca, ücretsiz olması da tabîdir. Ücretli olursa; bu, hakkın sınırlanması anlamına gelir. Nitekim Romanya’da Ulusal Görsel İşitsel Konsey’in (NAC-The

National Audio-Visual Council) 9.12.1993 tarihli kararında, cevap ve düzeltme hakkının ücretsiz (free of charge) kullanılacağı hükme bağlanmıştır.²⁰⁹ Yine Paraguay'da cevap ve düzeltme hakkını düzenleyen ve 16.10.1987'de yürürlüğe giren Kanunda da söz konusu metnin her halükârda ücretsiz yayınlanmak zorunda olduğu belirtilmiştir.²¹⁰

Söz konusu hakkın ücrete tabi olması, aynı zamanda hakkın getiriliş mantığıyla da bağdaşmaz; diğer bir deyişle, bu durum, hakkın kişilere tanınma mantığına aykırı olacaktır. Mağdur tarafa maddi bir külfet getirilmesi hukuk mantığı ile bağdaşmaz.

Çalışmanın üçüncü bölümünde de belirtildiği üzere, yazılı basında cevap ve düzeltme hakkı, yalnızca süreli yayınlarda kullanılabilmekte, süreli olmayan yayınlara karşı kullanılması hakkın amacıyla bağdaşmamaktadır. Ayrıca, cevap ve düzeltme hakkına sebep oluşturan yayının süreli olmayan yayınlarda yer aldığı düşünülecek olursa, süreli olmayan yayınlarda cevap ve düzeltme metni, aynı yayın organında yayınlanamayacağı için bir ücret problemi ortaya çıkacaktır. Kanaatimizce, süreli olmayan yayınlarda cevap ve düzeltme hakkını doğurucu bir hususun olması durumunda, hak sahibinin yargıya gitmesi ve yargının hakkın doğduğuna ilişkin karar vermesi halinde, metnin uygun yerel, bölgesel, yaygın (ulusal) süreli yayınlarda yayınlanmasına karar verilerek, aynı zamanda, dava masrafları gibi yayın masraflarının da davalıdan yani eser sahibi ya da yayıncıdan (yayınlatan) alınmasına karar verilmelidir. Kanımızca, bu yönde bir hukukî çözümlemenin bir an evvel yapılması gerekmektedir.

²⁰⁹ Daha geniş bilgi için bkz.: <http://www.cna.ro/english/decisions/1993/d17593.html>, Son Erişim Tarihi: 10.9.2005.

²¹⁰ Daha geniş bilgi için bkz.: <http://www.sipapa.org/projects/laws-par10.cfm>, Son Erişim Tarihi: 10.9.2005.

3.4.2. Sulh Ceza ve Asliye Ceza Mahkemelerinin Yargılamaları

Sulh ceza ve asliye ceza mahkemelerinde cevap ve düzeltme hakkının doğup doğmadığının duruşma yapılarak mı yoksa dosya üzerinden mi belirleneceği de tartışmalıdır.

Yürürlükteki mevzuata göre, sulh ceza ve asliye ceza mahkemeleri dosya üzerinde (duruşma yapılmaksızın, tarafları çağırmadan), yazılı yargılama yapmaktadırlar. Bu düzenleme, konunun daha kısa ve seri çözümlenmesine yöneliktir. Hukuk terminolojisinde buna “*yazılı yargılama yöntemi*” ve “*seri muhakeme yöntemi*” denilmektedir. Sulh ceza hâkiminin kararlarına karşı, asliye ceza mahkemesine itiraz edilebilmektedir. Böylelikle işin yargıya aksetmesi durumunda konu, gereğinde iki ayrı mahkeme hâkiminin süzgecinden geçirilmesi suretiyle, karara bağlanmaktadır. Sulh ceza hâkimi, başvuruyu duruşma yapılmaksızın, evrak üzerinde sonuca bağlayacağından, yargıya başvurulması halinde, itiraz edilen tüm hususların bilgi ve belgelerinin başvuru dilekçesiyle birlikte mahkemeye ibrazı uygun olur. Yetkili mahkemeden çıkacak karar kesindir; kısacası, Yargıtay yolu kapalıdır.

Cevap ve düzeltme hakkının kullanılmasında konunun yargıya aksetmesi halinde, mahkemenin tarafları çağırıp, duruşma yapıp, karar vermesi yolu getirildiği takdirde, cevap ve düzeltme hakkının kullanılması süreci uzayacağı gibi, şayet hakkın ortaya çıkışı (doğumu) bakımından gerekli iki şarttan en az birinin mevcut olması ve duruşmalı yargılama yapılması veyahut da temyiz yolunun açık olması durumunda, aradan yıllar geçtikten sonra cevap ve düzeltme hakkının gerçek anlamda kullanılmış olmasının, hakkın amacıyla bağdaşmayacağı açıktır. Zira, konu, unutulmuş ve gündemden düşmüş olacaktır. Kısacası, adalet geç tecelli etmiş olur ki bu da söz konusu hakkın mahiyet ve özelliği ile bağdaşmaz.

Kanaatimizce, konunun yargıya aksetmesi durumunda bağımsız mahkemelere (Anayasa m.9 ve m.138²¹¹) güvenilmesi gerekeceğinden ve tarafların istemesi halinde konu sırasıyla sulh ceza mahkemesi ve asliye ceza mahkemesince (asliye ceza mahkemesinin kararı kesindir) ele alınacağından, adı geçen mahkemelerin kararlarına güvenilmesi gerekir.

Cevap ve düzeltmede bir ceza söz konusu olmadığı gibi, kişilik hakkına saldırının da bir suç teşkil etmemesi gerekmektedir. Buna rağmen, kanun koyucunun görevli mahkeme olarak ceza mahkemesini belirlemesinin nedeni anlaşılamamaktadır. Kişilik hakkına saldırı durumunda, bu hususta yetkili ve teknik açıdan tecrübeli olan ceza mahkemeleri değil, bilakis hukuk mahkemeleri olduğundan, kanımızca, cevap ve düzeltme hakkında görevli mahkemenin de, hukuk mahkemeleri olması gerekmektedir.

3.4.3. Öngörülen Para Cezaları Meblağının Caydırıcılığı

Cevap ve düzeltme hakkının yayınlanmaması veya usulüne göre yayınlanmaması halinde öngörülen para cezalarının (5187 sayılı Kanun m.18, 3984 sayılı Kanun m.28) caydırıcı olup olmadığı da incelenmeye değerdir. Cevap ve düzeltme hakkı, temel bir hak olduğuna göre ve bu hakkın pasif sujesi (özel radyo ve TV’lerde de programlardan sorumlu müdürü, süreli yayında sorumlu müdür, TRT yayınlarında Genel Müdürlük), bu hakkın doğup doğmadığına karar verme bakımından ilk aşamada (özel radyo-TV’ler hariç, zira bunlarda hak sahibi doğrudan yargıya başvurmaktadır) yetkili ve sorumlu olduğuna göre, mağdur durumdaki cevap ve düzeltme hakkı sahibinin bir ölçüde, manevi tatmin sağlaması bakımından öngörülen ve Hazine’ye aktarılacak para cezalarının caydırıcı olması gerekmektedir.

²¹¹ “**MADDE 9.** – Yargı yetkisi, Türk Milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanılır.”; “**MADDE 138.** – Hâkimler, görevlerinde bağımsızdırlar. Anayasa’ya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdanî kanaatlerine göre hüküm verirler (...).”

Kanun koyucu tarafından da bu durum dikkate alınarak; 5187 sayılı Basın Kanununda, basının kendi içinde oto kontrolü sağlamasına yönelik, basın ahlak yasalarındaki meslek ilkelerinin en başında gelen cevap ve düzeltme hakkına gereken saygının gösterilmemesi ve bu konudaki yakınmaların giderek yoğunlaşması nedeniyle, para cezaları fevkalade arttırılmış; ayrıca, masrafları yayın sahibi tarafından karşılanmak üzere, cevap ve düzeltme yazısının tirajı yüzbinin üzerinde olan iki gazetede ilân şeklinde yayımlanması öngörülmektedir (m.18).

Buna göre cezalar; 5187 sayılı Basın Kanunu m.18’de *“düzeltme ve cevabın yayımlanmasına ilişkin kesinleşmiş hâkim kararlarına uymayan sorumlu müdür ve sorumlu müdürün bağlı olduğu yetkili onmilyar liradan yüzellimilyar liraya kadar ağır para cezası”* şeklinde düzenlenirken; ağır para cezasının, bölgesel süreli yayınlarda yirmimilyar liradan, yaygın (ulusal) süreli yayınlarda ise ellimilyar liradan az olamayacağı ifade edilmektedir.

3984 sayılı Kanun m.28’de ise, “yayını yapmayan veya karara uygun şekilde yapmayan veya geciktiren kuruluşun yayınlarından sorumlu en üst yöneticisi ile kuruluşun sahibi olan anonim şirketin yönetim kurulu başkanına otuz milyar liradan doksan milyar liraya kadar ağır para cezası verilir (...)” hükmü yer alırken, ihlâlin ikinci kez tekrarı halinde ise, kuruluşun yayın izni iptal edileceği gibi aynı zamanda en yüksek para cezasına hükmolunur ve bu cezalar ertelenemez.

Kanımızca 5187 sayılı Basın Kanunu ile 3984 sayılı Kanundaki düzenlemelere paralel olarak TRT Genel Müdürlüğü’ne de para cezası verilebilmesinin yolu açılmalıdır. Kamusal yayıncılık anlayışıyla yayın yapan TRT Kurumuna karşı da cevap ve düzeltme hakkı kullanılırken, buna da işlerlik sağlanması gerekmektedir.

Basın-yayın kuruluşları, yukarıda belirtilen meblağların çok yüksek olmasından şikâyet ederken, yayın yoluyla zarara uğrayanlar ise, zararlarının giderilmesi noktasında zaten tam manada bir telafi elde edemediklerinden hareketle, cevap ve düzeltme hakkına işlerlik kazandırılması bakımından para cezalarındaki artışı yerinde bulmaktadırlar.

3.4.4. Cevap ve Düzeltme Hakkının İlân ve Reklâmlara Karşı Kullanılıp Kullanılamayacağı

Cevap ve düzeltme hakkının ilân ve reklâmlara karşı kullanılıp kullanılamayacağı da önemli olup, doktrinde tartışmalıdır. Bir görüşe göre, cevap ve düzeltme hakkının doğması halinde, ilân ve reklâmlar arasında ayırım yapılması suretiyle, ticari nitelikteki ilân ve reklâmlara karşı, cevap ve düzeltme hakkının kullanılamayacağı; ancak, bunun dışında kalan ilân ve reklâmlara karşı söz konusu hakkın kullanılabileceği öne sürülmektedir. İkinci bir görüş olarak, hakkın varlık sebebinin ilân ve reklâm şeklindeki yayınlarda bulunmadığı ileri sürülürken; son bir görüş olarak da itiraz edilen olayların yayının, kitle iletişim aracına ait olması gerekmediği için, bu hakkın ilân ve reklâmlar karşısında da kullanılabileceği belirtilmektedir.²¹²

Türkiye’de reklâm ve ilânlara karşı cevap ve düzeltme hakkının kullanılmasıyla alakalı tek bir belgeye ulaşılabilmektedir. Bu, İstanbul Ticaret Odası arşivlerinde bulunan “*Dürüst Reklâmcılık Konusunda Riayeti Mecburi Karar*” başlıklı belgedir. Belgenin 38. maddesinde ise, tekzibe değinilmekte; bununla da yetinilmeyerek, reklâmcılıkta dürüst olmayanın kamuya duyurulacağı belirtilmektedir.²¹³

²¹² Kayıhan İÇEL, Yener ÜNVER: **a.g.e.**, s.201; Ahmet ÇİFTÇİ: **a.g.m.**, s.82; İlnur SERDAR: **a.g.e.**, s.339-340; Zakir AVŞAR, Gürsel ÖNGÖREN: **a.g.e.**, s.140; Sevil AYDIN: **a.g.e.**, s.170.

²¹³ Nezih DEMİRKENT: **a.g.e.**, s.172-174.

Türk Pozitif Hukuku açısından gerek Anayasada, gerekse ilgili Kanun ve yönetmeliklerde dolaylı da olsa cevap ve düzeltme hakkının ilân ve reklâmlara karşı kullanılıp kullanılamayacağına ilişkin ise, tek bir hüküm yer almaktadır. “*Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu Reklâm Yönetmeliği*”nin²¹⁴ “*Yayın İlkeleri*” başlıklı 5. maddesinin (d) bendinde yer alan hükümde, “*Reklâmlar, haksız rekabete yer verici, diğer ürün ve hizmetleri doğrudan doğruya kötüleyici, alçaltıcı ve alay konusu edici veya karşılıklı cevap ve iddialara yol açıcı nitelikte olamaz*” denilmektedir.

Kanımızca, reklâm ve ilânlara karşı, ticari-ticari olmayan ayrımı yapılmaksızın, Anayasanın 32. maddesinde öngörülen şartların gerçekleşmesi halinde, cevap ve düzeltme hakkının kullanılması, hakkın niteliği ve amaçlarıyla bağdaşır. Zira bu çözüm tarzı, hem iletişim özgürlüğünün kötüye kullanılmaması hem de haysiyet ve şerefi saldırıya uğramış veya kendisi hakkında gerçeğe aykırı bilgi verilmiş kişinin kendini savunabilmesi noktasında, cevap ve düzeltme hakkının var oluş amacına da uygun düşer.

Bu hakkın ne şekilde kullanılabileceğine ilişkin olarak da; kanaatimizce, cevap ve düzeltme hakkı doğuracak şartlara haiz ilân veya reklâmın herhangi bir kitle iletişim aracında yayınlanması halinde -ilgili Kanunlarda öngörülen hükümlerin geçerli olması kaydıyla-, yayıncı kuruluş (gazete, dergi, radyo, TV, web sitesi, vs.) tarafından, bu durumun ilân yahut reklâm veren şirket, vb. kuruluşların hatasından kaynaklandığı belirtilerek; sorumluluğun sadece düzeltme metnini yayınlamak ve o andan itibaren söz konusu ilân veya reklâmın yayınına son vermekle sınırlı olduğu ayrıca belirtilmelidir. Burada yaşanabilecek olası sorun ise, ilân veya reklâmı gören okur, izleyici veya dinleyicilerinin gözünde ilân veya reklâm veren kadar yayıncı kuruluşun da bir itibar kaybına uğrayabileceği endişesidir.

²¹⁴ RG: 17 Nisan 1993, No.: 21555.

Ayrıca belirtmek gerekir ki; tüketicilerin bilgi eksikliği istismar edilerek, ürünün sahip olmadığı bir özelliğin reklâm veya ilânlarda var gibi gösterilmesi, reklâm yayınlarının tüketiciler aleyhine olması, haksız ve aldatıcı özellikler taşıması halinde ise, ilgili kişiler “*Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Reklâm Kurulu*”na başvurabilecekleri gibi, Kurul kendiliğinden de harekete geçebilmektedir. Reklâmın durdurulması ve düzeltilmesi kararına yayıncının veya reklâm firmalarının ya da ürün sahibinin uymaması durumunda, Bakanlık, Tüketici Mahkemesi’ne gidebilir.

Aldatıcı ve haksız reklâmlara karşı bir başka denetim kuruluşu ise, “*Reklâm Özdenetim Kurulu*”dur. Kurul, şikâyeti inceledikten sonra aşağıdaki kararlardan bir ya da bir kaçını alabilir:²¹⁵

- Kamuoyuna açıklama,
- Reklâmın düzeltilmesi,
- Ürün etiketinin ya da ambalajının düzeltilmesi,
- Reklâm verenden hatalı reklâmın düzeltildiğinin duyurulması.

Bu düzenlemenin ayrıntıları ise, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı’nın çıkardığı “*Ticari Reklâm ve İlânlara İlişkin İlkeler ve Uygulama Esaslarına Dair Yönetmelik*”le düzenlenmiştir.²¹⁶ Yönetmeliğin 5. maddesinin (f) ve (g) bentlerinde reklâmın insan onurunu ve kişilik haklarını zedeleyici biçimde yapılamayacağı hükme bağlanırken; 7. maddede de reklâmın dürüstlük ve doğruluk ilkelerine bağlı kalarak hazırlanması ve tüketiciyi yanıltmaması gerektiği ifade edilmektedir.

²¹⁵ Zakir AVŞAR, Gürsel ÖNGÖREN: *a.g.e.*, s.158-159.

²¹⁶ **RG: 14 Haziran 2003, No.: 25318.**

Özetle, yukarıda değinilen “cevap ve düzeltme hakkının ücretli olup olamayacağı, sulh ceza ve asliye ceza mahkemelerinin yargılamaları, öngörülen para cezaları meblağının caydırıcılığı, cevap ve düzeltme hakkının İlân ve reklâmlara karşı kullanılıp kullanılamayacağı” gibi birtakım problemlerin çözümüne yönelik gerekli düzenlemelerin bir an evvel yapılması ve böylelikle, hem hakkın kullanımına işlerlik kazandırılması hem de hakkın suiistimalinin önlenmesi sağlanmış olacaktır.

Ayrıca, bahsedilen problemlerin yanısıra çalışmanın hazırlandığı tarih itibarıyla Türkiye, AB ile üyelik müzakerelerini sürdürmektedir. Bu doğrultuda medya mevzuatı bakımından da bazı düzenlemeler (5187 sayılı Basın Kanunu, farklı dil ve lehçelerde yayın) yapılmışsa da, bunlar yeterli değildir. Cevap ve düzeltme hakkının içeren AB Medya Mevzuatı hükümleri ile Türk Medya Mevzuatı hükümleri mukayese edildiğinde bazı noktalarda sorunların devam ettiği görülmektedir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ MEDYA MEVZUATI'NA UYUM BAKIMINDAN CEVAP VE DÜZELTME HAKKI VE DOĞAN SORUNLAR

AB müktesebatı, “*AB hukuku*” olarak adlandırılan ve üye Devletler ile üye Devletlerdeki gerçek ve tüzel kişiler açısından doğrudan uygulanabilir ve bağlayıcı nitelikte olan kurucu antlaşmalarla, AB’nin taraf olduğu milletlerarası antlaşmalardan oluşan, kural ve uygulamalar bütünüdür. AB hukukunun bağlayıcı niteliği, Konsey’de kararın aleyhinde oy veren ülkeler için de geçerlidir. Üye ülkelerin bağımsızlıklarını, milli çıkarlarını veya herhangi bir başka konuyu öne sürerek çekince koyma, ortak kuralları tanımama hakları yoktur. AB düzeyinde bir hukukî işlem bir kez kabul edildikten sonra bunun üye ülkelerin hukuk sistemine aktarımı, yorumlanması ve uygulanması, kararları yüksek mahkeme kararları gibi tüm AB’de doğrudan etki yaratan ve üye ülkelerde Anayasa Mahkemeleri dâhil hiçbir mahkeme tarafından sorgulanamayan Avrupa Toplulukları Adalet Divanı’nın yargı yetkisindedir. Uzmanlar bu oluşumu supranasyonel (uluslarüstü) hukuk olarak adlandırmaktadırlar.²¹⁷

Sonuç olarak bu durum, mevzuat uyumlaştırılması sürecinin, AB’ye katılmak isteyen her ülkenin, siyasî, iktisadi ve sosyal sisteminin tüm aşamalarını derinden ve temelden etkileyeceğini ve uzun süreceğini işaret etmektedir. AB’nin ve buna bağlı olarak da “*mevzuatının*” sürekli olarak geliştiği ve değiştiği göz önüne alınırsa, “*mevzuat uyumunun*” üye olduktan sonra dahi hiç bitmeyecek bir süreç olduğu söylenebilir.²¹⁸

²¹⁷ H.Turgay TURSUN: a.g.e., s.4-5.

²¹⁸ H.Turgay TURSUN: a.g.e., s.5.

Dolayısıyla AB'ye tam üye olmak isteyen Türkiye, bu gelişmelere paralel düzenlemeler yapmak zorundadır.²¹⁹ Türkiye'nin AB müktesebatına uyum göstermesine yönelik çabalar, esasen Ankara Anlaşması'nın 1963 yılında imzalanmasından ve yürürlüğe girmesinden itibaren devam eden bir süreci kapsamaktadır. Türkiye ile AB arasındaki ilişkiler, başlangıçtan itibaren birçok sorunla karşılaşmış ve dalgalı bir seyir izlemiştir; ancak yakın bir işbirliğinin uzun vadeli yararları her aşamada tereddütlerin üzerine çıkmıştır.²²⁰

Mevzuat uyumunun, “*uyulması gereken yükümlülükler*” bağlamında, AB'nin bir dayatması olarak değil, yapılması gereken işleri hızlandıracak ve takvime bağlayacak bir konu ve özellikle de Türkiye'nin daha demokratik bir yapıya kavuşturulması için atılmış adımlar olarak algılanması gerekmektedir.

Mevzuat uyumunda göz önüne alınacak ölçüt ise mevcut düzenlemelerin AB'deki düzenlemelerle “*acquis communautaire*” uyumlaştırılması sürecidir. Uyumlaştırma; AB'de uygulanmakta olan mevzuata, aday ülkenin mevcut düzenlemelerinin yakınlaştırılması (*approximation*) ya da herhangi bir düzenleme olmadığı takdirde Müktesebata uygun düzenlemelerin yapılması şeklinde olmaktadır.²²¹

Kitle iletişim araçları ile yapılan yayınlar, sınırları aşan bir boyut kazanarak, sınırötesi bir hal aldığından, Türkiye de gerek yazılı basında, gerekse görsel-işitsel basında mevzuatına, cevap ve düzeltme hakkının etkin bir şekilde kullanımını sağlayacak hükümleri koymak durumundadır.

²¹⁹ Halen 25 üye devleti olan Avrupa Birliği'ne 2007 yılında Romanya ve Bulgaristan'ın tam üye olması plânlanmaktadır. Ayrıca, Türkiye ve Hırvatistan ile tam üyelik müzakereleri devam etmektedir.

²²⁰ Eunike PROKAP: **Avrupa Birliği'nin Telekomünikasyon ve Bilişim Teknolojileri Politikası ve Türkiye'nin Uyumunu**, (İstanbul: İktisadi Kalkınma Vakfı Yayınları, 2002), s.7.

²²¹ Şükrü M. ERDEM: **Avrupa Birliği ve Türkiye**, (Antalya: Akdeniz Üniversitesi Akdeniz Ülkeleri Ekonomik Araştırmalar Merkezi, Ezgi Yayınları, 2003), s.450.

4.1. Yazılı Basında Cevap ve Düzeltme Hakkı

Cevap ve düzeltme hakkının doğumu esas itibarıyla süreli yayınlara karşı olmuştur. 1789 Fransız İhtilalinin getirdiği düşünce ve kanaatleri açıklama özgürlüğü (ifade özgürlüğü) aynı zamanda cevap ve düzeltme hakkının doğumuna yol açmış ve bu hak, giderek Avrupa Devletlerinin Anayasalarına ve Basın Kanunlarına bir temel hak olarak girmiştir.

Tez'in birinci bölümünde de belirtildiği üzere, İhtilali izleyen yıllarda siyasî anlamda fikir mücadeleleri başlamış ve zaman zaman da basın özgürlüğü kötüye kullanılmıştır.²²² Fransız İhtilalinin getirdiği serbest fikir ortamı dolayısıyla basında iftira niteliğinde suçlamalar görülmüştür. Bu suçlamalara cevap verilebilmesini sağlamak amacıyla milletvekili Duluare, 1789 yılında Meclise “*düzeltilme hakkı*”nın yasal yollardan kişilere tanınması için kanun teklifinde bulunmuştur. Böylece, Fransız Meclisi tarafından çıkarılan 1822 Fransız Basın Kanununda cevap ve düzeltme hakkı yer almıştır. Bu düzenleme, cevap ve düzeltme hakkının ilk yasal kaynağını oluşturmuştur.

Cevap ve düzeltme hakkının yazılı basında kullanımının kapsamlı biçimde ele alındığı 29.7.1881 tarihli Fransız Basın Kanununun 12. maddesinde ise; “*Her kişi kendisi ile ilgili bir yayın yapıldığında yanlış bir bilgi aktarımı söz konusu ise, bir sonraki sayıda düzeltme hakkını ücretsiz olarak kullanabilir denmektedir. Bu düzeltme, ilgili metnin uzunluğunun iki katından fazla uzunlukta olamaz. Bir memura görevi ile ilgili bir iftirada bulunulduğunda cevap hakkı ve düzeltme hakkı kendiliğinden doğmaktadır. Ayrıca her kişi, kendisi hakkında çıkan bir yazı ile ilgili, kötü içerikli olmasa dahi cevap hakkı isteyebilir. Cevap hakkı, kişiyle ilgili yazının çıktığı aynı yerde, aynı biçimde, aynı boyutlardan 50 satır az ya da 100 satır fazla olabilir. Yayın müdürü, cevap eline geçtikten 3 gün*

²²² Kayıhan İÇEL, Yener ÜNVER: a.g.e., s.193.

sonra cevabı yayınlamalıdır. Seçim dönemlerinde ise bu süre, 24 saat olarak belirlenmiştir. Cevap hakkından kuruluşlar, topluluklar, ortaklıklar, şirketler gibi tüzel kişiler de yararlanabilmektedirler. Bunun için, patronların adı açıkça belirtilmemiş de olsa, şirketin adının verilmiş olması yeterlidir. Kişinin cevap hakkını kullanmak için bir yıl süresi vardır. İstek doğrudan yayın müdürüne bildirilmelidir. Cevap hakkını yazan kişi, bu metnin içeriğinden ve biçiminden kendisi sorumludur. Ancak yasaya aykırı, ahlâka aykırı, gazetecinin onurunu kırıcı sözler bu metinde yer almamalıdır. Böyle bir durum söz konusu olduğunda gazete, cevap hakkını yayınlamayı reddedebilir. Biçimsel olarak uygun bir metin, gazete tarafından yayınlanmazsa, yasanın 13. maddesinde 2500–5000 Fransız Frangı arasında bir para cezası öngörülmektedir. Kamusal ya da özel kişi ve kuruluşlar kendilerine zarar verebilecek ve cevap hakkı doğurabilecek haber ve yorumlara karşı yasayla korunmuşlardır. Bu saldırılar küfür, iftira ve şantaj biçiminde olabilmektedir.”²²³

Fransız Basın Kanunun getirdiği benzer bir düzenlemeye 1831 Baden Basın Kanununda yer verilmiştir. Daha sonraki yıllarda ise cevap ve düzeltme hakkı, diğer Alman Federe Devletleri Basın Kanunlarında da yer almıştır. Belçika, İsveç, Lüksemburg, Avusturya, İspanya, Portekiz, Romanya, Yunanistan gibi hemen hemen tüm Avrupa Devletleri Basın Kanunlarında yer alan cevap ve düzeltme hakkı; 1947 tarihli İsviçre Waadt Kantonu Basın Kanununda da ilk defa yer almış ve daha sonra bu hak, 1.7.1985 tarihli Kanunla İsviçre Federal Hukukuna girmiştir.

1948 tarihli İtalyan Basın Yasasında da, gazetecilik mesleği ile ilgili normlar belirtilmiş; cevap verme, iftira ve onur kırıcı yayın hakkı ile editörlerin cezaî sorumluluğu düzenlenmiştir. İtalyan yayıncılık sektörü, 1975'te çıkarılan 103 sayılı ve 1990'da çıkarılan 223 sayılı yayıncılık yasaları ile birtakım tedbirler

²²³ Güleda YÜCEDOĞAN: **a.g.e.**, s.36-37.

almıştır. Bu tedbirlerden biri ise, cevap hakkını da düzenleyen 1948 Basın Yasası normlarının görsel-işitsel yayıncılıkta da uygulanacağı şeklindedir.²²⁴ 1986 yılına dayanan Macaristan Basın Yasasında ise gazetecilerin haklarından çok, sorumlulukları vurgulanmıştır. Halen yürürlükteki yasada iftiranın, değişik bir yöntemle cezalandırılıyor olması dikkat çekicidir. İftirayı atanlar suçlu bulunduğu takdirde etkilenen kişiye değil, doğrudan doğruya Devlete küçük miktarda belirli bir ceza ödenmesi öngörülmektedir.²²⁵

Cevap ve düzeltme hakkı, bir temel hak olarak Anayasalarda da yer almıştır. 2.4.1976 tarihli Portekiz Anayasasının temel hak ve ödevler başlığı altında yer alan 37. maddesinin 4. fıkrasında cevap ve düzeltme hakkının (The Right of Reply and Rectification), gerçek ve tüzel kişiler tarafından kullanılabileceği öngörülmüştür.²²⁶ Yine 1990 tarihli Hırvatistan Anayasasının 38. maddesinde, 14.3.2002 tarihli Sırbistan-Karadağ Anayasasının 30. maddesinde ve Slovenya Anayasasının da “*The Right to Correction and of Reply*” başlıklı 40. maddesinde cevap ve düzeltme hakkı bir temel hak olarak düzenlenmiştir.²²⁷

Neticede, Avrupa yazılı basınında Avrupa Sınırötesi TV Sözleşmesi ile Sınırsız TV Direktifi’ne benzer herhangi bir ortak politika bulunmazken; tüm düzenlemeler, Kopenhag Kriterleri²²⁸ içerisinde önemli bir yere sahip olan

²²⁴ Yasemin G. İNCEOĞLU: **Uluslararası Medya “Medya Eleştirileri”**, (İstanbul: Der Yayınları, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş Yeni Basım, 2004), s.243, 246.

²²⁵ Yasemin G. İNCEOĞLU: **a.g.e.**, s.184.

²²⁶ **Constitution of the Portuguese Republic**, (Directorate-General Diffusion, First Revision, 1982), pp.35-36.

²²⁷ Daha geniş bilgi için bkz.:

<http://codices.coe.int/NXT/gateway.dll?f=templates&fn=default.htm>, Son Erişim Tarihi: 10.9.2005.

²²⁸ Kopenhag zirvesinde tanımlanan kriterler, 1.5.1999 tarihli Amsterdam Antlaşması’yla birlikte Avrupa Birliği Antlaşması’nın temel ilkeleri haline gelmiştir. Bu ilkeler ayrıca, Aralık 2000’de Nice’de yapılan zirvede de vurgulanarak, Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı kapsamına alınmıştır. Bu doğrultuda, “*Birlik, hürriyet, demokrasi, insan haklarına ve temel hürriyetlere saygı ve hukukun üstünlüğü ilkeleri üstüne kurulmuş*” (AB Antlaşması m.6) olup, ancak bu ilkelere saygılı ülkeler üyelik için başvurabileceklerdir (AB Antlaşması m.49).

“*düşünce ve ifade özgürlüğü*” kapsamında yapılmıştır.²²⁹ 19.11.1999’da İstanbul’da imzalanan “*Avrupa Güvenlik Şartı-İnsani Boyut-26*”da da, kamunun bilgiye erişiminin, serbest bilgi akışının ve özgür basının önemi ifade edilmiş; demokratik, serbest ve açık toplumların ayrılmaz bir parçası olarak görülen özgür ve bağımsız basını geliştirecek, ülke içi ve sınır ötesi bilgi akışını engelsizce gerçekleştirecek temel şartların sağlanması için gerekli önlemlerin alınacağı taahhüt edilmiştir.

AB’ye uyum sürecinin bu doğrultuda daha etkin bir şekilde sürdürülebilmesi noktasında, değişim ve gelişim sürecinin toplumun her kademesi tarafından benimsenerek uygulanabilmesi, bunun için de her şeyden önce uyum sürecinin çeşitli aktörleri arasında daha geniş kapsamlı ve daha sıkı bir iletişim sağlanması ve ilgili tarafların bu süreçte “*katılımcı*” olarak yer alabilmesi sağlanmalıdır. Zira, özünde AB, bir toplumsal değişim ve gelişim sürecidir. Bu doğrultuda yapılan çalışmalardan bir başkası ise, Avrupa Birliği Genel Sekreterliği tarafından geliştirilen, Türk toplumunun kamu kurum ve kuruluşları, özel sektör, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları, basın ve medya kuruluşları ve konuyla ilgili tüm bireylerin hem kendi aralarında hem de AB kurumları ile iletişimini sürdürülebilmelerini amaçlayan bir proje olan “*euturkey*” iletişim platformudur.

Yayıncılık sektörünün gittikçe artan bir biçimde sınırötesi bir nitelik kazanması ile görsel-işitsel politikanın da uluslararası ilişkilerde sahip olduğu önem açısından tekrar değerlendirilmesi gerekmektedir. TV ve radyonun

²²⁹ 1991 yılında ortak bir Avrupa anlayışının ana çerçevesini çizen Maastricht Antlaşması’ndan sonra, 1993’te Kopenhag Zirvesi’nde tanımlanan siyasî kriterler, Avrupa Birliği ülkeleri ile aday olacak ülkelerin “*demokrasiyi, hukukun üstünlüğünü, insan haklarını, (...)*” sağlamalarını şart koşarken, bunu izleyen 1999 senesinde imzalanan Amsterdam Antlaşması, “*(....) cinsiyet, ırk veya etnik köken, din veya inanç, özer, yaş veya cinsel tercih temeline dayanan ayrımcılıkla mücadele*” ilişkin düzenlemeler getirmektedir. Her üç belge de Avrupa Birliği için hukukî bir çerçeve oluşturmaktadır. (Nilüfer TİMİSİ: “*Anadilde Yayın: Avrupa Birliği ve Türkiye*”, **Avrupa Birliği ve Türkiye’de İletişim Politikaları**, Derleyen: Mine G. BEK, (Ankara: Ümit Yayıncılık, 2003), s.99-100.

günümüzde en fazla kullanılan iletişim araçları olması ve hemen hemen tüm insanlığa hitap edecek bir kapasiteye ulaşmış olması da bu politika alanının önemini arttırmakta ve ön plana çıkarmaktadır.²³⁰

4.2. Görsel-İşitsel yayınlarda Cevap ve Düzeltme Hakkı

2003 yılında kabul edilerek yürürlüğe giren “*Gözden Geçirilmiş Türkiye Ulusal Programı*”nda görsel işitsel politika alanında detaylı değerlendirmeler yer almıştır. Programda, 3984 sayılı Kanun üzerinde yapılan değişiklik ve “*Radyo ve Televizyon Yayınlarının Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmelik*” ile ilgili kısa bilgi verilmiş ve Yönetmelik, bazı alanlarda ilerleme sağlamış olsa da, Mevzuat uyumunun kanun niteliğinde bir düzenleme ile tamamlanması gerektiği vurgulanmıştır. Ulusal Program’da ayrıca “*Sınırsız Televizyon Direktifi*”ne uyumun 2004 yılında sağlanacağı öngörülmüş; ancak, bu konuda gecikme yaşanmıştır. 2000/821/EC sayılı Konsey kararıyla oluşturulan “*Media Plus*” ve 2001/163/EC sayılı Konsey Kararıyla oluşturulan “*Media Training*” Programlarına katılım hususuna da Ulusal Program’da yer verilmiştir. Bu programlara katılabilmek için ön koşul, görsel-işitsel alanda geçerli mevzuata ve özellikle STD’ye uyum sağlanmasıdır. Bu alandaki mevzuat uyum çalışması henüz tamamlanmadığı için bu programlara Türkiye’nin katılımı mümkün olamamaktadır. Ulusal Program’da ayrıca ASTS’nin 93/5038 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile 1993 yılında onaylanarak yürürlüğe girdiği ve bu Sözleşmeye değişiklik getirerek protokolün onay sürecinin devam ettiği belirtilmiştir. Ek protokolün onaylanmasına ilişkin 2003/6166 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı da 16.10.2003 tarihli Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.²³¹

²³⁰ H.Turgay TURSUN: a.g.e., s.6.

²³¹ H.Turgay TURSUN: a.g.e., s.60-61.

22.11.1999 tarihli ve 1999/784/EC sayılı Konsey Kararı ile Topluluk, Avrupa Görsel-İşitsel Gözlemevi'ne Taraf olmuştur. 1992 yılının Aralık ayında Avrupa Konseyi bünyesinde oluşturulan Avrupa Görsel-İşitsel Gözlemevi, görsel-işitsel sektör ile ilgili olarak bilgi oluşumu ve dağıtımı alanında temel bir sorumluluk üstlenmiştir. AB ile birlikte 35 Devletin üye olduğu Gözlemevinde, Avrupa Birliği, Avrupa Komisyonu tarafından (Eğitim ve Kültür Müdürlüğü) temsil edilmektedir. Avrupa Görsel-İşitsel Gözlemevi, genel olarak TV, film, CD/VCD/DVD, yeni medya alanlarında; piyasa yapıları/istatistik; hukukî düzenlemeler ile üretim ve finans alanlarında bilgi birikimi ve paylaşımını sağlamakta; elde ettiği/derlediği bilgileri basılı eserler, veri tabanları ve konferanslar yoluyla paylaşmaktadır.²³² Zira, AB medya politikaları da esas itibarıyla televizyon yayınları üzerine bina edilmiştir.

4.2.1. Televizyonlarda Cevap ve Düzeltme Hakkı

Uluslararası belgelerde cevap ve düzeltme hakkının işlendiği Tez'in ikinci bölümünde de belirtildiği üzere televizyon yayınlarında cevap ve düzeltme hakkı, Avrupa kıtası çapında, iki adet uluslararası belgede (Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi ve Sınırsız Televizyon Direktifi) bir temel hak olarak düzenlenmiştir.

4.2.1.1. Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi Bakımından Cevap ve Düzeltme Hakkı

Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi'nin cevap ve düzeltme hakkına ilişkin hükümlerine geçmeden evvel kanımızca, Sözleşmeyi çıkaran Avrupa Konseyi hakkında bir ön bilgi verilmesinde yarar vardır. 1949 yılında Fransa, Birleşik Krallık ve Benelüks ülkelerinin (Belçika, Hollanda ve Lüksemburg), bir

²³² H.Turgay TURSUN: a.g.e., s.36-37.

Avrupa Konseyi kurulması konusunda karara varmalarının ardından, Danimarka, İrlanda, İtalya, Norveç ve İsveç'ten, Konseyin statüsünün hazırlanmasına katkıda bulunmaları talep edildi. 5 Mayıs 1949 tarihinde 10 Avrupa ülkesi (Belçika, Birleşik Krallık, Danimarka, Fransa, Hollanda, İrlanda, İtalya, İsveç, Lüksemburg ve Norveç) arasında imzalanan Londra Antlaşması ile, BM'nin amaç ve ilkelerinin bölgesel düzeyde daha geniş çaplı uygulanmasına yönelik Avrupa Konseyi kurulmuş oldu.

Konsey, Avrupa Parlamenter demokrasileri arasında daha yakın bir birlik oluşturmak üzere, insan haklarını, çoğulcu demokrasiyi ve hukukun üstünlüğünü korumak, Avrupa'nın kültürel kimliğine ve kültürel çeşitliliğine ilişkin bilinç oluşturmak ve bunların geliştirilmesini teşvik etmek, siyasî ve hukukî reformları destekleyerek Avrupa'da demokratik istikrarın güçlendirilmesine yardımcı olmak gibi amaçlarla kurulmuş siyasî bir kuruluştur. Konseyin hâlihazırda, Türkiye'nin de aralarında bulunduğu 45 üyesi bulunurken, hukukun üstünlüğü ilkesini benimseyen ve insan haklarına ve temel özgürlüklere saygı gösteren her Avrupa ülkesi de, Avrupa Konseyine üye olabilmektedir. AB'nin diğer kurumları ile karıştırılmaması gereken Konsey, kuruluş yasasından aldığı yetkilerle üye ülkelerin hükümetlerine belli bir ortak eylem çizgisi izleme yolunda önerilerde bulunmakta ve üye ülkeleri bağlayıcı nitelikte sözleşmeler imzalamaktadır.

Bu sözleşmelerden biri de, Avrupa Konseyi tarafından TV yayınlarına ilişkin olarak 1989'da çıkarılan ASTS'dir. Önsözünde belirtildiği üzere; Sözleşme; TV reklâmları, haberleşme alanında kadın-erkek eşitliği, radyo ve TV alanında uydu kapasitesinin kullanımı ve Avrupa'da görsel-işitsel eserlerin gelişimi hususlarında Avrupa Konseyi'nin yürürlükteki tavsiyelerinde yer alan ilkelerin geliştirilmesi arzusu ile mutabık kalınmış uluslararası bir Sözleşmedir.

36 maddelik Sözleşmenin 8. maddesinde ise, cevap ve düzeltme hakkı, Tez'in ikinci bölümünde de değinildiği üzere, detaylı olarak düzenlenmiştir. Cevap ve düzeltme hakkı bakımından m.8'de öngörülen önemli hususlar aşağıdaki şekilde sıralanabilir:

- Cevap ve düzeltme hakkı, sahibinin milliyet ve ikametgâhına bakılmaksızın tanınır. Bu husus önemlidir. Daha önceden de belirtildiği üzere, Türk hukukunda ne Anayasada ne de 5187 sayılı Basın Kanunu, 2954 sayılı TRT Kanunu, 3984 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanunda cevap ve düzeltme hakkının kişinin milliyet ve ikametgâhına bakılmaksızın düzenleneceği öngörülmemiştir. Yapılacak uyum çalışmasıyla (örneğin 8. uyum paketi ile) Anayasaya ve söz konusu Kanunlara bu hakkın kişinin milliyet ve ikametgâhına bakılmasızın tanınacağı şeklinde bir hüküm getirilmelidir. Bununla birlikte, 1982 Anayasasının 16. maddesinde yabancıların temel hak ve özgürlüklerden faydalanmalarının mümkün olduğu öngörülmüştür. Ayrıca, klâsik anlamda temel hak ve özgürlükler (1982 Anayasası m.17–40) nitelik olarak, “*vatandaş*”, “*yabancı*” ve hatta “*vatansız (haymatlos)*” ayrımı yapılmaksızın herkese tanınır. Bu itibarla dolaylı da olsa cevap ve düzeltme hakkının yabancılar tarafından da kullanılabileceği sonucuna varılmaktadır. Yine de AB'ye uyum bakımından, Kanun değişikliği gerekmektedir.

- Söz konusu 8. maddede cevap ve düzeltme hakkı, gerçek ve tüzel kişilere tanınmıştır. 2954 sayılı TRT Kanununun 27. maddesinde yer alan “*kişi*” kavramının da gerçek veya tüzel kişi olarak algılanması gerekir. Tüzel kişinin de kamu hukuku tüzel kişisi olması mümkündür. Nitekim, TRT Kanununun 27. maddesinde “*özel hukuk tüzel kişilerince (...) uygulanır*” hükmü yer almaktadır (f.2). 3984 sayılı Kanunun 28. maddesinde de, cevap ve düzeltme hakkının gerçek ve tüzel kişilerin kullanabileceği açıkça öngörülmüştür (f.1). Sonuç olarak cevap ve düzeltme hakkının sahibi, yani aktif sujesi bakımından AB'ye uyum dolayısıyla yapılacak bir düzenlemeye ihtiyaç yoktur.

- ASTS'nin 8. maddesinde cevap ve düzeltme hakkının kullanılması bakımından Sözleşmeye Taraf her ileten ülkenin, hak sahibine cevap hakkını kullanma veya diğer benzeri yasal veya idarî yollara başvurma fırsatına sahip olmasını temin edeceği öngörülmüştür. 5187 sayılı Basın Kanunu, 2954 sayılı TRT Kanunu, 3984 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanunda cevap ve düzeltme hakkı sahibinin başvuracağı yollar (adli veya idarî) açıkça belirtilmiştir. Bununla birlikte söz konusu hakkın niteliği ve ayrıca kişinin şeref ve haysiyetinin korunması ve gerçeğe aykırı isnatlardan korunması bakımından Tez'in üçüncü bölümünde öngörülen alternatif yolların kullanılması mümkündür.

- ASTS m.8'de cevap ve düzeltme hakkının kullanılmasına ilişkin olarak, süre ve diğer şartların bu hakkın etkin kullanılmasını sağlayacak biçimde olması öngörülmüştür. Anayasa m.32'de cevap ve düzeltme hakkı yayınlanmazsa, yayınlanmasının gerekip gerekmediğine hâkim tarafından ilgilinin müracaat tarihinden itibaren *"en geç 7 gün içinde"* karar verileceği öngörülmüştür. Oysa, 5187 sayılı Basın Kanunu, 2954 sayılı TRT Kanunu, 3984 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanunlarda böyle bir süre bulunmadığı gibi, daha kısa süreler öngörülmektedir. Dolayısıyla, yapılacak Anayasa değişikliğiyle bu hüküm çıkarılmalıdır. Cevap ve düzeltme hakkının, yayın tarihinden itibaren 5187 sayılı Basın Kanununda *"2 ay"*, 2954 sayılı Kanunda *"7 gün"*, 3984 sayılı Kanunda ise, *"10 gün"* içerisinde, kullanılması öngörülmüştür. Bu düzenlemeler makul olmakla birlikte, kanımızca kamusal ve özel radyo-TV yayınlarında yeknesaklığı sağlamak bakımından 7 günlük sürenin 10 güne çıkartılmasında fayda vardır; böylece hak sahibi de korunmuş olacaktır.

- Sözleşmede öngörülen *"Bu amaçla, program hizmetinin veya bu program hizmetinden sorumlu olan yayıncının adı program hizmetinin içinde uygun yolla düzenli aralıklarla belirtilecektir."* hükmünün (m.8/f.2), Türk televizyonlarında uygulanmasında problem yaşanmaktadır. Bu konuda ne 2954

sayılı TRT Kanunu, ne de 3984 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun ve ilgili yönetmeliklerde bir hüküm bulunmamaktadır. Dolayısıyla Türk Televizyon Mevzuatına bu düzenleme getirilmeli ve her halükârda bu hükmün uygulanmasına özen gösterilmesi gerekmektedir.

4.2.1.2. Sınırsız Televizyon Direktifi Bakımından Cevap ve Düzeltme Hakkı

AB'nin görsel-işitsel politikası temel olarak, yapılan bir değişiklik sonrasında pekiştirilmiş hale gelen tek bir mevzuata, "*Sınırsız Televizyon Direktifi*"ne dayanmaktadır. Direktifte; başta cevap hakkı (m.23) olmak üzere, yargı yetkisi, iletim, yeniden iletim, kamunun önemli olaylara erişimi, reklâm-tele alışveriş, sponsorluk, küçüklerin korunması gibi teknik konular detaylı biçimde ele alınmaktadır. Direktifte yer verilen konuların bir bölümü Türk Mevzuatında da ele alınmıştır. Ancak, Direktife tam uyum henüz sağlanamamıştır.

1989 yılında Direktifin hazırlandığı süreçte, çok ayrıntılı bir yasal düzenleme yoluyla yayıncılığın tüm alanının uyumlaştırılması amaçlanıyor olsaydı, AB ülkelerinin Kanunları bir diğerinden farklı olmayacaktı ve çeşitli problemler için kapsamlı çözüm önerilerinin sunulacağı çok ayrıntılı bir çalışma gerekecekti. Ancak, AB ülkelerinin temel kuralların ele alındığı bir çerçeve sunulması konusunda hemfikir olmasıyla, düzenlemelerin uyumlaştırılmasında aşamalı bir geçiş için de ilk adım atılmış oldu.²³³

Direktifte cevap ve düzeltme hakkının düzenlendiği m.23'te yer alan önemli hususlar ve uyum bakımından yapılması gereken değişiklikler aşağıdaki şekilde açıklanabilir:

²³³ Stylianos Papathanassopoulos: "*Broadcasting and the European Community: The Commission's Audiovisual Policy*", **The Political Economy of Communications, International and European Dimension**, (London: Routledge, 1990), s.107-124'ten nakleden M. Gencel BEK: a.g.m., s.28.

- Direktifte cevap ve düzeltme hakkının medenî hukuk, idare ve ceza hukukuyla ilişkili olduğu öngörülmüştür. Cevap hakkının; hak sahibi bakımından medenî hukukla, hakkın kamu radyo-TV kuruluşlarına kullanılması bakımından idare hukukuyla ve cevap ve düzeltme metninin yayınlanmaması veya usulüne göre yayınlanmaması bakımından ceza hukukuyla ilişkisi vardır. 2954 sayılı TRT Kanunu ile 3984 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanunlarda, bu hükme ilişkin bir problem yoktur.

- Söz konusu 23. maddede cevap ve düzeltme hakkının, bir TV programındaki yanlış iddialar nedeniyle, yasal çıkarları zarar gören özellikle ünlü gerçek veya tüzel kişiler tarafından kullanılabileceği öngörülmüştür. Öncelikle belirtmek gerekir ki, hükümde “(...) *özellikle ünlü gerçek veya tüzel kişiler (...)*” denilmiş olması, kanımızca uygun bir düzenleme değildir. Zira, her gerçek kişi insan olması hasebiyle ve ayrıca, tüzel kişiler kendileriyle ilgili yanlış iddialar dolayısıyla cevap hakkını kullanabilmelidirler. Burada yer alan “*özellikle ünlü*” ibaresi, haksız yere bir ayırım yarattığından, kanımızca yerinde değildir.

- Direktifin 23. maddesinde kişilerin milliyetine bakılmaksızın, cevap ve düzeltme hakkına sahip oldukları öngörülmüştür. ASTS’de “(...) *milliyet ve ikametgâhlarına bakılmaksızın (...)*” şeklinde öngörülen düzenleme, Direktifte sadece “*milliyetine bakılmaksızın*” şeklinde yer almıştır. Her ne şekilde olursa olsun ASTS ve Direktifteki bu düzenlemeler cevap ve düzeltme hakkının bir temel hak olduğunu ve herkese tanındığını göstermektedir. Bu itibarla ASTS’de uyum bakımından yukarıda yapılan açıklamalar Direktife uyum bakımından da ayrıca geçerlidir.

- Direktifte cevap ve düzeltme hakkının “*makul*” bir sürede yayınlanması öngörülmüştür (f.1). 2954 sayılı TRT Kanunu ile 3984 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanunlarda cevap ve düzeltme hakkının yayınlanması bakımından öngörülen “*3 gün*” ve “*2 gün*” şeklindeki

inceleme süreleri kanımızca makuldür. Zira, TRT yayınlarında TRT Kurumu Genel Müdürlüğü'ne ve programdan sorumlu müdüre, özel radyo-TV yayınları bakımından mahkemelere ve ayrıca TRT yayınlarına karşı cevap ve düzeltme hakkının kullanılmasında, işin yargıya aksetmesi durumunda, mahkemelere inceleme süresi tanınmış olması uygundur.

Nihayet belirtmek gerekir ki, cevap ve düzeltme hakkının doğumu bakımından Türk hukukundaki düzenlemeler Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi ve Sınırsız Televizyon Direktifi'ndeki şartlar bakımından daha ileridir. Çünkü, Anayasamızda, 5187 sayılı Basın Kanununda, 2954 sayılı TRT Kanununda cevap ve düzeltme hakkının doğumu bakımından iki temel şart (kişilerin şeref ve haysiyetlerine saldırılması veya kişilerin kendileri ile ilgili gerçeğe aykırı yayınlar yapılması) öngörülmüştür. 3984 sayılı Kanunda ise “*kişilerin şeref ve haysiyeti*” kavramı yerine “*kişilik hakkının ihlâli*” kullanılarak, hakkın kapsamı daha da genişletilmiştir. Oysa ASTS'de cevap ve düzeltme hakkının doğumu bakımından bu iki şart açıkça öngörülmediği gibi, Direktifte cevap ve düzeltme hakkının doğumuna ilişkin sadece “*yanlış iddialar nedeniyle*” ibaresi yer almaktadır. ASTS ve STD, sırf televizyon yayınlarına ilişkin olsalar da, radyo yayınlarına karşı da cevap ve düzeltme hakkı kullanılabileceğinden, söz konusu düzenlemeleri radyo yayınlarına teşmil etmek mümkündür.

Avrupa kıtasında iletişimle ilgili temel metinler olan ve yukarıda değinilen Sözleşme ile Direktifin yanısıra, diğer Avrupa Birliği araçlarının bulunduğu da unutulmamalıdır. Zira, AB'ye uyum süreci, sadece medya ile ve bu konudaki metinlerle sınırlı olmayan, daha genel bir düzlemde Türkiye'de siyasî hayata etkileri olan bir süreçtir. Bu araçlardan bazıları Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, AB Temel Haklar Şartı, AB Kopenhag Zirvesi Kriterleri ve Amsterdam Antlaşması şeklinde sıralanabilir.

4.2.2. İnternette Cevap ve Düzeltme Hakkı

Görsel-işitsel yayınlar içerisinde televizyon yayıncılığının yanısıra gelişen teknoloji ile birlikte ortaya çıkan, sunduğu enformasyonlarla hem göze, hem kulağa hitap eden internet yayıncılığına ilişkin de AB bünyesinde çalışmalar yürütülmekte, yapılan düzenlemeler doğrudan yahut dolaylı olarak Türkiye'ye de yansımaktadır.

İnternete ilişkin yapılacak ulusal düzenlemelerin internetin global yapısı dikkate alınarak, uluslararası hukuk alanında doğabilecek sorunların gözetilmeleri suretiyle hazırlanmaları zorunludur. Gelişen iletişim teknolojisi ile birlikte kitle iletişim araçları arasında önemli bir konuma yükselen internetin yarattığı hukukî sorunlara evrensel boyutta çözümler getirilmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda yapılacak olan hukukî düzenlemelerde uluslararası ve uluslararası hukuk kurallarının dikkate alınması açısından AB, BM, OECD (Organization for Economic Cooperation and Development – Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı), WTO (World Trade Organization – Dünya Ticaret Örgütü) bünyesindeki gelişmelerin çok yakından izlenmesi zorunluluğu doğmaktadır.

İnternet ve bilgi-işlem teknolojilerinde yaşanan bu ani büyüme ve hızlı gelişim, 90'lı yıllarla birlikte Avrupalıları kaygılandırarak, politika oluşturma süreçlerini hızlandırmalarına yol açmıştır. Avrupa Konseyi'nin 1994 yılında hazırlatmış olduğu "*Bangemann Raporu*"²³⁴, bu doğrultuda yapılan çalışmalardan birini teşkil etmekte ve Avrupa telekomünikasyon politikasına, diğer politika geliştirme süreçleri içinde yeni bir rol yüklemektedir. Rapor, AB'nin

²³⁴ Rapor, 1993 Aralık ayında Brüksel toplantısında alınan bir karar gereği, 24-25 Haziran 1994'te gerçekleştirilen Corfu toplantısında sunulmak üzere hazırlanmıştır. Bir grup uzman tarafından hazırlanan rapor, "Avrupa ve Küresel Enformasyon Toplumu; Avrupa Konseyine Öneriler" başlığını taşımaktadır. (Funda BAŞARAN: "*Telekomünikasyon Politikaları: Avrupa Birliği ve Türkiye*", **Avrupa Birliği ve Türkiye'de İletişim Politikaları**, Derleyen: M. Gencel BEK, (Ankara: Ümit Yayıncılık, 2003), s.200).

ekonomik geleceğini “*enformasyon toplumu*” politikaları ile bütünleştirerek, işbirliklerini ve pazarın serbestleştirilmesini “*enformasyon toplumu*”na geçişin temel şartları olarak ortaya koymaktadır.²³⁵

AB için hazırlanan Bangemann Raporu’nda bu konuda şunlara değinilmektedir: “(....) *İnternet öylesine büyüktür ve öylesine hızlı büyümektedir ki, göz ardı edilemez. Bununla birlikte, ciddi güvenlik sorunları başta olmak üzere eksiklikleri vardır. Sadece müşteri olarak kalmaktansa, biz, Avrupa, internetin evrimini yakından izlemeli ve bağlantıların gelişmesinde daha aktif bir rol oynamalıyız.*”²³⁶ Raporda, “*enformasyon toplumu*”nun AB’nin amaçlarına ulaşması için iyi bir araç olduğuna dikkat çekilerek, Avrupa’nın yeni teknolojilere ve onların yaratacağı olanaklara katılması, uyum sağlaması ve onları kullanabilmesi için kişi, kurum ve kuruluşlar ile sivil toplum örgütleri ve hükümetlerin işbirliği yapması gerektiği vurgulamaktadır.²³⁷

8.2.1996 tarihinde yürürlüğe giren “*İletişim Ahlâkı Yasası*” (Communications Decency Act-CDA), dünya üzerinde internetin ortaya çıkardığı sorunların çözümüne yönelik ilk hukukî düzenlemelerden birisidir.²³⁸

Yine ABD’de 1996 senesinde yürürlüğe giren “*Telecommunication Act of 1996*”, bilgisayar çağının getirdiği yeniliklere ayak uyduran düzenlemeler yaparak, gerek bilgisayar ağı ile gerekse elektromanyetik dalgalarla yapılan yayınlar aracılığıyla aktarılan haber ve görüntülerde müstehcenlik ve şiddeti yasaklamıştır. Öngörülen cezalar 10.000 Dolara kadar para cezası ve hapis cezası olup, küçüklere yönelik eylemlerde ceza, 10 sene hapis cezasına kadar

²³⁵ Funda BAŞARAN: **a.g.m.**, s.176.

²³⁶ Haluk GERAY: **İletişim ve Teknoloji**, (Ankara: Ütopya Yayınları, Birinci Basım, 2003), s.127.

²³⁷ Funda BAŞARAN: **a.g.m.**, s.176; Haluk GERAY: **a.g.e.**, s.82-83.

²³⁸ H.Turgay TURSUN: **a.g.e.**, s.92.

yükselmektedir.²³⁹ Kanunlarda yapılacak düzenlemelerde de mutlak surette kitle iletişiminde bilgisayar çağının yaşandığı gerçeği, göz önünde tutulmalıdır.

İnternette işlenen suçlarla etkin bir biçimde mücadele edilmesi ve bu suçlara karşı uluslararası düzlemde ortak işbirliğine gidilmesi amacıyla, çağımızın en ileri düzeydeki uluslararası entegrasyonunu oluşturan AB bünyesinde de çeşitli çalışmalar yapılmaktadır.

Bilgi toplumuna dönüşüm sürecinde, AB e-Avrupa inisiyatifi, AB Devletlerine daha yüksek standartlarda ve daha yaygın internet hizmeti sunmayı amaçlayan bir ortak politika olarak ortaya çıkmıştır. Türkiye için internet ve internet yayıncılığı ile ilgili yapılması gereken düzenlemeler, 35 ana başlıkta düzenlenen Birlik Müktesebatının “*Telekomünikasyon ve Bilişim Teknolojileri Politikası*” (Telecommunication and Information Technologies Policy) adlı 10. Başlığında öngörülmüştür.

İnternet yayıncılığını da içeren Avrupa Birliği Bilişim Politikası’nın temellerini oluşturan başlıca belgeler: “*Telekomünikasyon ve bilişim hizmetleri ve araçları için ortak bir iç pazar oluşturulmasını öngören 1987 tarihli Yeşil Kitap; sektörün eşitlikçi bir şekilde düzenlenmesini ve liberalleşmesini öngören 1998 AB Düzenleyici Çerçevesi; 13.12.1999 tarihli Elektronik İmza için Topluluk çerçevesini oluşturan Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi; 23-24 Mart 2000 Lizbon Zirvesi ile başlatılan “e-Avrupa Hareketi”; 15-16 Haziran 2001 Göteborg Zirvesi’nde kabul edilen “e-Avrupa+ Hareket Planı” ve 29.6.2001 tarihinde Strasbourg’ta kabul edilen “Avrupa Siber Suçlar Konvansiyonu”*dur.

²³⁹ Feridun YENİSEY, Cevat ÖZEL: **İçtihatlı Basın Mevzuatı**. (İstanbul: Beta Basım Yayın, 1996), s.IV-V.

Servis sağlayıcılara ilişkin olarak da Avrupa Birliği bünyesinde çeşitli düzenlemeler yapılmış; AB iç piyasasında, özellikle de elektronik ticarete, bilgi toplumu servislerinin belirli hukukî durumları hakkında 8.6.2000 tarihli ve 2000/31/EC sayılı “*Avrupa Parlamentosu ve Konseyi Yönergesi*” (Elektronik Ticaret Hakkında Yönerge)²⁴⁰ 4. bölümde aracılık eden servis sağlayıcıların sorumluluğu düzenlenmiştir (m.12–15). Yönergenin 12. maddesinde, internet servis sağlayıcıların, eğer iletişim internet servis sağlayıcının kendisi tarafından başlatılmamışsa, iletişimde yer alan karşı tarafı seçme yetkisi bulunmuyorsa, iletişime konu olan bilgiyi seçmiyor ve onu değiştirmiyorsa, iletilen bilginin içeriğinden sorumlu tutulamayacağı düzenlenmiştir. Bilgi iletisinde sadece aracılık eden, iletiyi seçme ve denetleme olanağı bulunmayan internet servis sağlayıcıların sorumluluğunun bulunmadığı kabul edilmiştir.²⁴¹

Dolayısıyla internet servis sağlayıcıların, kanun dışı herhangi bir faaliyetin farkına varır varmaz, bu kanun dışı içeriği ivedilikle kaldırmaları gerekmektedir; aksi halde, sorumlu tutulmaları söz konusudur. Kanımızca böyle bir uygulamanın, internet yayıncılığına ilişkin hazırlanacak hukukî mevzuatta da yapılması isabetli olacaktır.

Yine, İtalyan Posta ve Telekomünikasyon Bakanlığı tarafından 22.5.1997 tarihinde yayınlanan ve “*İnternet Servislerinin Özdenetim Yasası*” başlığını taşıyan yasa taslağının hazırlanmasındaki amacın; sorumluluk kültürünü internet ağındaki bütün sujelere yayarak, internet ağının, hukuka aykırı veya zararlı bir şekilde kullanılmasını önlemek olduğu belirtilmiştir.²⁴²

²⁴⁰ Directive 2000/31/EC of the European Parliament and the Council of June 2000 on certain legal aspects of information Society services, in particular electronic commerce, in the internal Market (Directive on Electronic Commerce). OJ. 17.7.2000, L. 178.

²⁴¹ Daha geniş bilgi için bkz.: Sibel Özel: **a.g.e.**, s.165-168.

²⁴² Hasan Sınar: **a.g.e.**, s.100 (Bu taslak için bkz. “*Codice di autoregolamentazione per pervizi internet*”, <http://www.interlex.com/testi/cod65bis.htm>, Son Erişim Tarihi: 2.10.2005).

İnternet servis sağlayıcılarının sorumluluğu noktasında ise, gerek ABD’de gerekse İngiltere’de dava tehdidi ile karşılaşan servis sağlayıcılar, hukuken sorumluluktan muaf tutulmaları gerektiğini, zira kendilerinin bir yayıncı değil, sadece masum bir dağıtıcı olduklarını, dağıtımını yaptıkları materyal üzerinde bir kontrol imkânları olmadığını iddia etmektedirler.²⁴³

İtalya’da bu konuya ilişkin ortaya çıkan bir yargı kararı olarak, Roma Asliye Hukuk Mahkemesi’nin 4.7.1998 tarihli kararı örnek gösterilebilir. Kararda, davaya konu olan olay, Mailgate isimli bir haber grubunda katılımcılardan birinin, bir banka aleyhindeki hakaret içeren mesajları, haber grubuna göndermesi şeklinde ortaya çıkmış; bu durumu öğrenen ilgili banka, yargıya başvurarak düzeltme ve tazminat isteminde bulunmuştur. Roma Asliye Hukuk Mahkemesi ise vermiş olduğu kararda, somut olayda haber-sunucu (news-server) işlevi gören internet servis sağlayıcının, kullanıcılara sadece bir tartışma alanı sunduğu ve buraya gelen mesajları denetleme olanağı bulunmadığı şeklinde bir sonuca ulaşmıştır.²⁴⁴

İngiltere’de ise, Defamation Act’ 1996’ya göre servis sağlayıcılar, “*şeref ve haysiyeti ihlâl edici nitelikteki açıklamanın yazarı, editörü ya da yayıncısı değilse; yayımla ilgili olarak makul dikkat göstermişse ve açıklamanın yayımına katkıda bulunduğunu veya sebep olduğunu bilmiyorsa ve bilmesi içinde bir neden bulunmuyorsa*” yayımla ilgili sorumlu tutulamamaktadır.²⁴⁵

Ayrıca, Defamation Act’ın 2. maddesinde kişilik hakkı ihlâllerinde, kişilik hakkını ihlâl edici nitelikteki açıklamayı yayımlayan kişinin, düzeltme yapmayı teklif edebileceği ve teklifin, açıklamayı düzeltici ve etkili bir özür niteliğinde olması gerektiği belirtilmekte; düzeltmenin, web sitesindeki forumda

²⁴³ Sibel ÖZEL: **a.g.e.**, s.162.

²⁴⁴ Hasan SINAR, **a.g.e.**, s.101.

²⁴⁵ Sibel ÖZEL: **a.g.e.**, s.163-164.

yayınlanabileceği gibi, özrün de doğrudan e-posta yoluyla gönderilebileceği ifade edilmektedir. Bunun yanısıra aynı maddede, mağdurun zarara maruz kalması durumunda, tazminat ve masrafları da failin ödeyeceği hükme bağlanırken; kişilik hakkını ihlâl edici nitelikte açıklamayı yayımlayan kişinin düzeltme yapma teklifi kabul edildiği takdirde ise şikâyetin dava edilmeyeceği belirtilmektedir.²⁴⁶

Türkiye'nin bilgi ve iletişim teknolojilerinde AB ile uyum durumu, 2003 yılından itibaren AB tarafından İlerleme Raporları ile takip edilmektedir. Uyum çalışmaları kapsamında; 2003 yılı içerisinde bilgi toplumuna geçiş çalışmalarının hızlandırılması amacıyla “*e-Dönüşüm Türkiye*” projesi başlatılmıştır. Proje kapsamında yürütülecek politikalar ve bu politikaları üstlenecek kurumlar “*E-Dönüşüm Eylem Plânı*” ile belirlenmiştir.²⁴⁷

İnternet ve bilişim teknolojileri alanında halen devam eden çalışmalar, Ulaştırma Bakanlığı, Telekomünikasyon Kurumu ve RTÜK tarafından ortaklaşa yürütülmektedir. Küresel pazardan pay alabilmek ve gelişen teknolojilerin sunduğu fırsatlardan en üst seviyede yararlanabilmek için bu alanda yapılması gereken düzenlemeler, tüm ülkeler için aynı olmakla beraber; gerekli düzenlemeleri bir an önce gerçekleştiren, bilişim teknolojileri pazarını liberalleştirerek rekabete açan ülkeler bir adım önde olacaklardır.²⁴⁸

Genel olarak bakıldığında, Türkiye'nin özellikle son üç senedir AB standartlarına uyum konusunda ilerleme gösterdiği gözlenmekte; güvenli internet kullanımı için Avrupa Komisyonunu tarafından hazırlanan direktiflerle, ilgili Kanunların ivedilikle uyumlaştırılması, bu doğrultuda çıkarılan Kanunların uygulamaya yönelik yönetmeliklerinde varolan eksikliklerin giderilmesi

²⁴⁶ Sibel ÖZEL: **a.g.e.**, s.165.

²⁴⁷ Nesteren KESEN: **Türk Bilişim Sektörü Avrupa Birliği Standartlar Ne Ölçüde Uyuyor?**, (İzmir: İzmir Ticaret Odası Yayınları, 2005), s.5.

²⁴⁸ Eunike PROKAP: **a.g.e.**, s.51.

gerekmektedir. Sektör ile ilgili gelişmelere önem verilerek, AB'deki gelişmelerin yakından takip edilmesi ve internet yayıncılığı bağlamında hem AB hem de Avrupa Konseyi'nin düzenlemeleri örnek alınmalıdır.

Vurgulanması gereken bir diğer nokta, internete ilişkin öngörülebilecek ulusal ve uluslararası hukukî düzenlemelerin tamamının, internet üzerindeki “*iletişim ve ifade özgürlüğü*” ile “*ölçülülük sınırı*”nı aşar derecede, kısıtlayıcı olmamaları zorunluluğudur. Zira internet ortamı, doğası gereği, iletişim ve ifade özgürlüğünün en geniş kapsamlı olarak ele alındığı bir “*özgürlük ortamı*”nı ifade eder ve hukukî düzenlemelere duyulan gereksinim hiçbir şekilde, bu özgürlük ortamının zarara uğratılmasının gerekçesi olamaz.

Neticede kanaatimizce, bilişim ve iletişim teknolojilerinin “*uluslararası-supranasyonal*” nitelikte olması nedeniyle, cevap ve düzeltme hakkına ilişkin bilişim ve iletişim teknolojileriyle ilgili olarak yapılacak her türlü hukuksal düzenlemede, diğer ülkelerdeki uygulamalar ile Avrupa Birliği başta olmak üzere çeşitli uluslararası platformlarda geliştirilen ve bu alanda geniş çaplı bir uzlaşma oluşturan uluslararası düzenlemeler ve sözleşmeler dikkate alınmalıdır. Keza, internet ortamında yapılan yayınlar yoluyla işlenen suçlar için, ülkeler arasında işbirliği yapılması ve uluslararası yayın esas ve usullerinin belirlenmesi de önemlidir. Ancak bu yapılırken, ülke çıkarlarının göz ardı edilmemesine ayrı bir dikkat ve özen gösterilmelidir. Bilişim ve iletişim teknolojileri alanında yaşanan sorunlara yönelik olarak, ihtiyaca cevap verecek yasal düzenlemelerin bir an evvel yapılmasında fayda bulunmaktadır.

SONUÇ

Kitle iletişim araçlarının en önemli görevlerinden biri, doğru haber vererek kamuoyunu oluşturmaktır. Basın-yayın özgürlüğü gereğince kitle iletişim araçları, bu görevlerini yerine getirirken sınırlandırılmamalıdır. Ancak, basın-yayın organlarının, zaman zaman kişiler hakkında gerçeğe aykırı yahut kişilerin haysiyet ve şerefine dokunan yayınlar yapmaları suretiyle, onlara zarar verdikleri görülmektedir. Bu noktada, basının doğru haber verme görevini yani kamunun doğru haber alma hakkını sınırlamamak şartı ile kişilik haklarının da korunması gerekmektedir. Bu da, basın özgürlüğü ile kişilik hakları arasında bir denge sağlanması ile mümkündür. Hem Anayasalarda yerini alan temel (klâsik) bir hak olan, hem de basın-yayın özgürlüğünün bir ölçüde de olsa sınırlandırılması anlamına gelen cevap ve düzeltme hakkı da bu dengeyi sağlayacak en uygun müesseselerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Basın özgürlüğü, her şeyden önce devlet ile basın arasındaki ilişkileri düzenlerken, cevap ve düzeltme hakkı kavramı, basın ile okuyucu kitlesi arasındaki ilişkilere ilişkindir. Gerçekten, özgür basın, haber verme fonksiyonunu yürütürken zaman zaman kişi ve kuruluşlarla çelişme içine düşer. Basının sahip bulunduğu gücün ve prestijinin etkisiyle, bu çelişmeler ilgililer için önemli tehlikeler doğurabilmektedir. Kitle iletişim araçlarıyla yayılan yanlış bilgiler ve yapılan olumsuz yayınlar bir anda çok sayıda kişiye ulaşabilmekte ve toplum yaşamını, bu bağlamda toplumsal gelişmenin niteliğini ve hatta demokrasinin işleyişini dahi çeşitli biçimlerde etkilemektedir. Bu tür yayınlar, doğal olarak, insanın özel yaşamı, kişiliği ve duygusal dünyası üzerinde de derin izler bırakabilmektedir. İşte bu tehlikeler, ancak, ilgiliye, hakkındaki haber yayınlanır yayınlanmaz, aynı basın organında, aleni forum biçiminde “*cevap ve düzeltme hakkı*” tanınması ile önlenabilmektedir.

Türk pozitif hukukuna bakıldığında, radyo ve televizyonda cevap ve düzeltme hakkı, hakkın varlık sebebi ve içeriği, radyo ve televizyonun fonksiyonel özelliklerinin değişik olması vb. nedenlerden ötürü, yazılı basınla farklı olarak düzenlenmiştir. Bununla beraber yazılı basın ile radyo ve televizyonun, gerek hakkın doğması için gerekli olan şartlar ve gerekse geçirdikleri tarihi süreç bakımından, aralarında benzerlikleri de bulunmaktadır. Zira, “*tekzip hakkı*” olarak da nitelendirilebilecek olan ve kişilik haklarının korunması yönünden önemli bir hukuki müessese olan “*cevap ve düzeltme*” yaptırımının farklı kanunlarda farklı şekillerde düzenlenmesi, birtakım sorunları da beraberinde getirmektedir. Kanımızca, yazılı medya olarak adlandırılan basında, işitsel medya diyebileceğimiz radyoda, görsel–işitsel işlevi olan televizyonda, sanal ya da dijital medya olarak vasıflandırabileceğimiz internet medyasında tekzip müessesesinin süre, şekil, başvurulacak merciler, sorumlu olacak kişiler ve yaptırımlar hususlarında aynı düzenlemelere tabi olması gerekir. Bu yayınların birbirlerinden farklı bazı teknik özellikleri sebebiyle düzenlemelerde küçük çapta değişiklikler yapılabilecekse de esas itibarıyla, yukarıda sunulan noktalarda farklı kanunlarda farklı düzenlemelere gidilmesinin mantıklı bir açıklaması bulunmamaktadır.

Kanımızca, bu şartlar altında yapılması gereken, aynı konuyu düzenleyen üç ayrı kanun (5187 sayılı Basın Kanunu, 3984 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun, 2954 sayılı TRT Kanunu) yerine, “*Medya*” olarak adlandırılan kitle iletişim araçlarının tümü için söz konusu olan ortak noktaların, farklı kanunlarla düzenlenmesinin getirdiği çarpıklıkları önlemek üzere, internet de dâhil olmak üzere tümünün, tek bir Kanun içerisinde yer alması; detay sayılabilecek hususların farklı bölümlerde ifade edilmesi; genel prensiplerin ise, yazılı basın, Devlete ait radyo ve TV’ler ile özel radyo ve TV’ler için aynı olmasıdır.

Yazılı basında süreli yayınlara ve radyo ve televizyon yayınlarına karşı kişilere, “*aynı silah*”la kendilerini savunma imkânı sağlayan söz konusu hakkın, sinema filmlerine karşı da tanınması; ancak şartlarının iyi belirlenmesi gerekmektedir. Süreli yayınlarda sorumlu müdüre, TRT yayınlarında TRT Kurumu Genel Müdürlüğüne, özel radyo ve TV yayınlarında ise yargıya yapılan başvurular, sinemada da filmin gösterime girdiği tarihten itibaren “*belirlenecek mâkul günlük süre içerisinde*” başvurulması suretiyle kullanılabilir.

İnternet yayıncılığında ise, cevap ve düzeltme hakkının kullanılması ile alakalı henüz herhangi bir düzenleme bulunmadığı için bu tür talepler mahkemelerce reddedilmekte, bu durum ise, internet gazeteciliği denilen yeni yayın türü dolayısıyla rahatsızlık duyan, tekzip müessesesini işletmek isteyen insanların mağduriyetine neden olmaktadır. Kanaatimizce internet yayıncılığında da cevap ve düzeltme hakkı olmalı ve uygulanmalıdır. Bilişim ve iletişim teknolojilerinin “*uluslarüstü-supranasyone*” nitelikte olması nedeniyle, cevap ve düzeltme hakkına ilişkin yapılacak her türlü hukuksal düzenlemede, diğer ülkelerdeki uygulamalar ile Avrupa Birliği başta olmak üzere çeşitli uluslarüstü platformlarda geliştirilen ve bu alanda geniş çaplı bir uzlaşma oluşturan uluslararası düzenlemeler ve sözleşmeler dikkate alınmalıdır.

Ayrıca reklâm ve ilânlara karşı da, ticari-ticari olmayan ayrımı yapılmaksızın, Anayasanın 32. maddesinde öngörülen şartların (*kişilerin haysiyet ve şeref*inin yayın yoluyla ihlâli ve *kişilerin kendileriyle ilgili gerçeğe aykırı yayın yapılması*) gerçekleşmesi halinde, cevap ve düzeltme hakkının kullanılması, hakkın niteliği ve amaçlarıyla bağdaşmaktadır.

Cevap ve düzeltme hakkının düzenlenişinde ve kullanılmasında yaşanan sorunlara da çalışmada değinilmesi suretiyle çözüm önerileri getirilmeye çalışılmıştır. Ancak, asıl problem, hem hak sahiplerinden (aktif sujelerden) hem de hakkın kullanılacağı mercilerden (pasif sujelerden) kaynaklanmaktadır.

Genellikle cevap ve düzeltme hakkı sahipleri, bu hakkı önemsememekte ve böylece haklarını kullanamamaktadırlar. Veyahut da hakkın nasıl kullanılacağını bilmemektedirler. Bu bakımdan kişilerin cevap ve düzeltme hakkı konusunda mutlak surette bilgilendirilmeleri gerekmektedir. Böyle bir görev, TRT Kurumuna, RTÜK’e, ilân ve reklâmlara karşı da tüketici derneklerine düşmektedir.

Cevap ve düzeltme hakkına konu olan yayının mutlak surette kişinin “*kendisiyle ilgili*” olması gerekmekte; yayının gerçeğe aykırı olması, cevap ve düzeltme hakkının doğması için yeterli bulunmamaktadır. Kanun koyucunun bu sınırlamayı yapmamış olduğu düşünülecek olursa, kanımızca gerçeğe aykırı tüm yayınlara karşı söz konusu süreli yayının okuyucu kitlesinin tamamı bu hakkı kullanabileceğinden iş, içinden çıkılmaz bir hal alacaktır. Bununla birlikte, Anayasa m.32’de cevap ve düzeltme hakkı yayınlanmazsa, yayınlanmasının gerekip gerekmediğine hâkim tarafından ilgilinin müracaat tarihinden itibaren “*en geç 7 gün içinde*” karar verileceği öngörülmüştür. Oysa, 5187 sayılı Basın Kanunu, 2954 sayılı TRT Kanunu, 3984 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanunlarda böyle bir süre bulunmadığı gibi, daha kısa süreler öngörülmektedir. Dolayısıyla, yapılacak Anayasa değişikliğiyle bu hüküm çıkarılmalıdır.

Yine, farklı kitle iletişim araçlarında hakkın kullanım sürelerine ilişkin olarak, cevap ve düzeltme hakkının, yayın tarihinden itibaren 5187 sayılı Basın Kanununda “2 ay”, 2954 sayılı Kanunda “7 gün”, 3984 sayılı Kanunda ise, “10 gün” içerisinde, kullanılması öngörülmüştür. Bu düzenlemeler makul olmakla birlikte, kanımızca, kamusal ve özel radyo-TV yayınlarında yeknesaklığı sağlamak bakımından 7 günlük sürenin 10 güne çıkartılmasında fayda vardır; böylece hak sahibi de korunmuş olacaktır. 2954 sayılı TRT Kanunu ile 3984 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanunlarda cevap ve düzeltme hakkının yayınlanması bakımından öngörülen inceleme süreleri (3 gün ve 2 gün şeklindeki) de kanımızca makuldür. Cevap ve düzeltme

hakkının “*makul*” bir sürede yayınlanmasına ilişkin önemli bir düzenleme de Sınırsız Televizyon Direktifi’nde öngörülmüştür (f.1).

Cevap ve düzeltme hakkını doğuran ve Anayasa m.32’de de öngörülen iki temel şarttan biri olan “*kişilerin haysiyet ve şerefine yayın yoluyla ihlâl*” halinde, cevap ve düzeltme hakkının kullanılması gerekirken, 3984 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanunun 28.maddesinde yer alan “*Gerçek ve tüzelkişilerin kişilik haklarına saldırı teşkil eden yayınlar (...)*” hükmü ile Anayasa m.32’deki temel düzenlemeye aykırılık söz konusudur ve dolayısıyla, bu hükmü 2954 sayılı TRT Kanunu m.27 ile 5187 sayılı Basın Kanunu m.14’te yer alan “*Sürelî yayınlarda kişilerin haysiyet ve şerefine ihlâl edici (...)*” şeklinde anlamak gerekmektedir.

Söz konusu hakkı mirasçılarının kullanımı bakımından da farklı Kanunlarda farklı düzenlemelere gidilmiş; 3984 sayılı Kanunda ise herhangi bir düzenleme yapılmamıştır. Kanımızca, 5187 sayılı Basın Kanununda (m.14), 2954 sayılı TRT Kanununda (m.27) yer alan hükümlere aykırılık oluşturmayacak şekilde, 3984 sayılı Kanun m.28’de değişikliğe gidilerek, cevap ve düzeltme hakkının özel radyo-TV yayınlarına karşı da mirasçılar tarafından kullanılabileceği öngörülmelidir. Kanun koyucu tarafından 3984 sayılı Kanun çıkarılırken, özel radyo ve televizyonlarda bir çıkmaza girilebilir düşüncesiyle “*cevap ve düzeltme hakkı sahibi öldüğü takdirde, bu iş bitsin*” şeklinde düşünülmüş olabilir; yahut kuvvetle muhtemel kanun koyucu, cevap ve düzeltme hakkının mirasçılara geçip geçmeyeceğini unutmuştur.

Cevap ve düzeltme hakkına ilişkin “*vatandaşlık*” koşuluna bakıldığında ise, Türk hukukunda ne Anayasada ne de 5187 sayılı Basın Kanunu, 2954 sayılı TRT Kanunu, 3984 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanunda bu durumun bir hükme bağlanmamış olduğu görülse de, kanaatimizce, yabancıların da gerekli şartların oluşması halinde cevap ve

düzeltilme hakları bulunmaktadır. Bu konuda, yabancıların temel hak ve özgürlüklerden faydalanmalarının mümkün olduğunu ileri süren 1982 Anayasanın 16. maddesinin işletilmesi ve referans alınması da mümkündür.

Tez’de ayrıca, Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi m.8’de yer alan *“Her bir ileten Taraf, (...) cevap hakkını kullanma veya diğer benzeri yasal ve idarî yollara başvurma fırsatına sahip olmasını temin edecektir (...)”* hüküm ile Sınırsız Televizyon Direktifi m.23’te yer alan *“(....) cevap hakkına veya benzeri bir hakka (...)”* ifadelerinde de öngörüldüğü üzere, hakkın sınırları genişletilerek, cevap ve düzeltme hakkına eşdeğer çözümler getirilebileceği ifade edilmiştir. Bu bağlamda, cevap ve düzeltme hakkına, kullanılmasındaki hukukî süreç işletilmeksizin, alternatif oluşturacak *“anında cevap hakkının kullanılması, özür ve düzeltme hakkının kullanılması veya sulh yoluyla veyahut da yayıncının sorumluluğu ilkesinden hareketle cevap ve düzeltme hakkının kullanılması ile kurum ve kuruluşlarca farklı başlıkların benimsenebilmesi ve basın-yayın çalışanları arasında da söz konusu hakkın kullanılması”* gibi çeşitli yollar belirlenmiştir.

Pasif sujeler yani süreli yayınlarda sorumlu müdür, TRT yayınlarında TRT Kurumu Genel Müdürlüğü ve özel radyo-TV yayınlarında programdan sorumlu müdürler ise, hakkın kullanılmasına işlerlik kazandırmak üzere, iyi niyetli davranmalıdırlar. Bu, bir dürüstlük meselesidir. Hatta cevap ve düzeltme hakkının kullanılması bakımından pasif sujeler, Tez’in üçüncü bölümünde de belirtilen alternatif yolların (örneğin; anında cevap hakkı tanımak, özür dilemek gibi) kullanılmasını sağlamalıdırlar. Bir diğer taraftan da cevap ve düzeltme hakkının kötüye kullanımını önleyecek tedbirlerin alınması şarttır. Bu nedenle, yapılacak düzenlemeler ile düzeltme ve cevap hakkını kullanmak isteyen, haberle ilgili olmayan beyanlarda bulunması, haberdeki olayı tamamlayıcı ek bilgiler vermesi yahut olayla ilgili savunmaya girişmesi önlenmelidir. Kısacası, hakkı suiistimal etmesi engellenmelidir.

“Haberlerin yayınlanmasında tarafsızlık, gerçeklik ve doğruluk ilkelerine bağlı olunması; özgürce kanaat oluşumunun engellenmesi; haber kaynaklarının kamuoyunun yanıtılmasının amaçlandığı haller dışında gizliliğinin korunması” ilkesine ve diğer ilkelerin tamamına bağlı kalındığında, cevap ve düzeltme hakkını doğurucu yayınların sayısı da o oranda azalacaktır. Bu bağlamda yapılması gerekenler ise, şöyle sıralanabilir: Haberler, gerçekleri yansıtmaktan uzak olmamalı, bireylerin kişiliğini olumsuz yönde etkilememeli; haberlerde yorum yapılırken, yeterli araştırma yapılmaksızın, tarafların görüşlerine başvurulmadan, peşin hükümlü ve de maddi bir gerçeğe dayanmayan içerikler ile asılsız iddia ve vakalara yer verilmesi suretiyle, okuyucularda yanlış intiba bırakılmamalıdır. Keza, laubali ve mütekebbir (kibirli) bir üsluptan kaçınılmalı ve halkın haber alma hakkına saygı gösterilmelidir; medyada yaşanan çekişme ve gündem yaratma gayreti yüzünden kamuoyu hakaret, nefret ve husumete maruz bırakılmamalıdır.

Özetle, bu Tez çalışmasında cevap ve düzeltme hakkının hukukî mahiyeti, AB mevzuatındaki (acquis communautaire) ve Türk pozitif hukukundaki düzenlemeler ve AB’ye uyum bakımından ortaya çıkan sorunlar ortaya konulmuş ve çözüm önerileri getirilmeye çalışılmıştır.

Genel olarak bakıldığında, Türkiye ile Avrupa ülkeleri arasında görülen farklılıkların nedenleri, geniş bir biçimde hem siyasî kültür, hem de ekonomi-politik yapının belirleyiciliği ile açıklanmaktadır. Uluslarüstü düzenlemelere uymayan kurallar ve uygulamaların, yeni yasaların ve yayınların *“Avrupa standartlarına uyumlaştırılması”*nın, Avrupa’da yaşanan ticarileşmenin iletişim özgürlüğünden ağır basması nedeniyle, çok da anlamlı olmadığı öne sürülmektedir. AB bir ideal olarak ele alınmamaktaysa da, AB’nin Türkiye’nin iletişim politikalarına etkilerinin olumlu olacağına da inanılmaktadır.

KAYNAKÇA

ADIGÜZEL, Yusuf. **Kitle Toplumunun Açmazları Kültür Endüstrisi**, İstanbul: Şehir Yayınları, 2001.

AKINCI, Hatice, E. ALIÇ, Cüneyd ER. “*Türk Ceza Kanunu ve Bilişim Suçları*”, **İnternet ve Hukuk**. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, Birinci Baskı, 2004.

ALEMDAR, Korkmaz: “*Medya ve Etik*”, **Medya Gücü ve Demokratik Kurumlar**, Derleyen: Korkmaz ALEMDAR, İstanbul: AFA Yayıncılık ve Türkiye Sosyal, Ekonomik, Siyasal Araştırmalar Vakfı, 1999.

ATEŞMAN, Ender. **Yapımcının El Kitabı, TRT’nin Değerleri ve Standartları**, Ankara: TRT Kurumu Yayınları, Birinci Baskı, 2002.

Avrupa Sınırötesi Yayıncılık Sözleşmesi, Ankara: TRT Basın ve Yayın Müdürlüğü, Yayın No:276, 1993.

AVŞAR, B. Zakir; G. ÖNGÖREN. **Radyo ve Televizyon Hukuku**, Ankara: Piramit Yayıncılık, İkinci Baskı, 2003.

AVŞAR, B. Zakir; V. DEMİR. **Düzenleme ve Uygulamalarla Medyada Denetim**, Ankara: Piramit Yayıncılık, Birinci Baskı, 2005.

AYDIN, Sevil. **Radyo ve Televizyon Yoluyla Kişilik Haklarının İhlali ve Hukuksal Korunma**, Ankara: 1997.

Basın Kendi Kendini Sorguluyor, Ankara: Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, 1996.

Basın Konseyi Faaliyet Raporu, 1994.

BAŞARAN, Funda. “*Telekomünikasyon Politikaları: Avrupa Birliği ve Türkiye*”, **Avrupa Birliği ve Türkiye’de İletişim Politikaları**, Derleyen: M. Gencel BEK, Ankara: Ümit Yayıncılık, 2003.

BEK, M. Gencel. “*Avrupa Birliği’nde İletişim Alanının Düzenlenmesi*”, **Avrupa Birliği ve Türkiye’de İletişim Politikaları**, Derleyen: M. Gencel BEK, Ankara: Ümit Yayıncılık, 2003.

BEKTAŞ, Arsev. **Kamuoyu, İletişim ve Demokrasi**, İstanbul: Bağlam Yayıncılık, 1996.

BIYIKLI, Hasan. **Kitle Haberleşme Hukuku Ders Notları**, Ankara: İTİA Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Yüksekokulu, 1981.

BÜLBÜL, A. Rıdvan. **İletişim ve Etik**, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, Genişletilmiş İkinci Baskı, 2001.

CENTEL, Nur. “*Dürüst Yargılama ve Medya Bakımından Demokrasi Kültürü*”, **AÜSBF Dergisi**, Ankara: Cilt:49, No:3-4, Haziran-Aralık 1994.

Constitution of the Portuguese Republic, Directorate-General Diffusion, First Revision, 1982.

COŞKUN, Atilla. **Gazete, Radyo ve Televizyon Yayınlarında Cevap Hakkı**, İstanbul: Legal Yayıncılık, Birinci Baskı, 2002.

ÇETİN, Erol. **Açıklamalı-İçtihatlı Basın Yasası ve İlgili Mevzuat**, Ankara: Adil Yayınevi, Birinci Basım, 1996.

ÇETİN, Erol. **Her Yönüyle Basın Hukuku**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, İkinci Baskı, 2004.

ÇİFTÇİ, Ahmet. **Uluslararası Hukuk Açısından Radyo ve Televizyon Hukuku**, Ankara: 1999.

ÇİFTÇİ, Ahmet. **Türk Eğitim Hukuku**, Ankara: Gözden Geçirilmiş İkinci Baskı, 1995.

ÇİFTÇİ, Ahmet. “3445 Sayılı Kanunla Değiştirilen Basın Kanununun 19. Maddesine Göre Yazılı Basında Cevap ve Düzeltme Hakkı”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Ankara: AÜHF Yayını, Cilt:42, Sayı:1-4, 1991-1992.

ÇİFTÇİ, Ahmet. “Radyo ve Televizyonda Cevap ve Düzeltme Hakkı”, **Ankara Barosu Dergisi**, Ankara: Yıl:1991, Sayı:6.

DEMİRKENT, Nezih. **Medya Medya**. İstanbul: Dünya Yayınları, İkinci Baskı, 2000.

DÖNMEZER, Sulhi. **Basın ve Hukuku**, İstanbul: İÜHF, 4. Basım, 1976.

ERCİYES, Cihaneri. “*Medya Etiği ve Klâsik Etik Kodları*”, **Türkiye ve Siyaset**, (Mayıs/Haziran 2001), s.55.

ERDEM, Şükrü M. **Avrupa Birliği ve Türkiye**, Akdeniz Üniversitesi Akdeniz Ülkeleri Ekonomik Araştırmalar Merkezi, Antalya: Ezgi Yayınları, 2003.

ERDOĞAN, İrfan; K. ALEMDAR. **Öteki Kuram**, Ankara: Erk Yayınları, 2002.

EREN, Fikret. “*Basında Hukukî Sorumluluk*”, **Türk Basının Sorunları Sempozyumu**, 26-27 Mayıs 1986, Ankara: Ankara Üniversitesi BYYO Yayınları.

ERMAN, Sahir; Ç. ÖZEK. **İzahlı Basın Kanunu**, İstanbul: Üçüncü Basım, 1994.

ERMAN, Sahir; Ç. ÖZEK. **Açıklamalı Basın Kanunu ve İlgili Mevzuat**, İstanbul: Alfa Yayınları, Dördüncü Baskı, 2000.

GERAY, Haluk. **İletişim ve Teknoloji**, Ankara: Ütopya Yayınları, Birinci Basım, 2003.

GİRGİN, Atilla. **Yazılı Basında Haber ve Habercilik Etik'i**, İstanbul: İnkılâp Kitabevi Yayınları, Genişletilmiş ve Güncelleştirilmiş İkinci Baskı, 2003.

GÖLCÜKLÜ, Feyyaz. **Kitle Haberleşme Hukuku**, Ankara: 1970.

GÖZÜBÜYÜK, A. Şeref; S. KİLİ. **Türk Anayasa Metinleri**, Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1985.

İÇEL, Kayıhan; Y. ÜNVER. **Kitle Haberleşme Hukuku**, İstanbul: Beta Yayınları, Altıncı Bası, 2005.

İLKİZ, Fikret. *“İnternet Ortamında Yayınlar”*, **İnternet ve Hukuk**, Derleyen: Yeşim M. ATAMER, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, Birinci Baskı, 2004.

İNAL, Nihat. **Tüm Yönleriyle Basın Davaları ve Medyanın Saldırısında Tazminat**, Ankara: Adalet Yayınevi, 2001.

İNCEOĞLU, Yasemin G. **Uluslararası Medya “Medya Eleştirileri”**, İstanbul: Der Yayınları, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş Yeni Basım, 2004.

İNÜĞUR, M. Nuri. **Basın ve Yayın Tarihi**, İstanbul: Der Yayınları, Üçüncü Baskı, 1993

KARAİSMAİLOĞLU, Ekrem. *“Basın ve Etik”*, **Yeni Türkiye**, (Cilt:1, Sayı:11, Eylül-Ekim 1996), s.131.

KARAKAYA, Tayyip. *“Kitle İletişim Hukukunda Cevap ve Düzeltme Hakkı”*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: 1999.

KESEN, Nesteren. **Türk Bilişim Sektörü Avrupa Birliği Standartlar Ne Ölçüde Uyuyor?**, İzmir: İzmir Ticaret Odası Yayınları, 2005.

KIZIL, Neşe E. **İletişim Özgürlüğü ve Medyada Oto-Kontrol**, İstanbul: Beta Basım Yayım, Birinci Basım, 1998.

KIZILYAR, Murat. “*Kitle İletişim Özgürlüğü ve Medyada Cevap ve Düzeltme Hakkı*”, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: 1999.

ÖNDEROĞLU, Erol. “*Uyum Yasaları ve Radyo-TV Yayıncılığı ile İlgili Son Düzenlemeler*”, **Habercinin El Kitabı-5, Radyo ve Radyoculuk**, Derleyen: Sevdâ ALANKUŞ, İstanbul: İletişim Vakfı Yayınları, 2003.

ÖNGÖREN, Gürsel. **Medya ile Mücadele Rehberi**, İstanbul: Çınar Yayınları, Birinci Basım, 1998.

ÖNGÖREN, Gürsel. **Televizyon ve Radyoda Kişilik Haklarına Saldırılara Karşı Hukukî Başvuru Yolları**, İstanbul: Der Yayınları, 1996.

ÖZEK, Çetin. **Türk Basın Hukuku**, İstanbul: İÜHF Yayınları, 1978.

ÖZEL, Cevat. **Kitle İletişim Araçları ve Kişilik Haklarının Korunması**, İstanbul: Arion Yayınevi, Birinci Basım, 2003.

ÖZEL, Sibel. **Uluslararası Alanda Medya ve İnternette Kişilik Haklarının Korunması**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, İkinci Baskı, 2004.

ÖZGENÇ, İzzet; A. SÖZÜER. “*Basının Hürriyeti Kavramı, Basın Yoluyla İşlenen Suçlarda Sorumluluk Rejimi ile Cevap ve Düzeltme Hakkı Üzerine Düşünceler*”, **Yeni Türkiye**. Cilt:1, Sayı:11, Eylül-Ekim 1996.

PROKAP, Eunike. **Avrupa Birliği'nin Telekomünikasyon ve Bilişim Teknolojileri Politikası ve Türkiye'nin Uyumu**, İstanbul: İktisadi Kalkınma Vakfı Yayınları, 2002.

SERDAR, İlknur. **Radyo ve Televizyon Yoluyla Kişilik Hakkının İhlali ve Kişiliğin Korunması**, Ankara: Seçkin Yayınevi, Ekim 1999.

SINAR, Hasan. **İnternet ve Ceza Hukuku**, İstanbul: 2001.

SIRABAŞI, Volkan. **İnternet ve Radyo-Televizyon Aracılığıyla Kişilik Haklarına Tecavüz**, Ankara: Adalet Yayınevi, 2003.

ŞEN, Ersan. **Devlet ve Kitle İletişim Araçları Karşısında Özel Hayatın Gizliliği ve Korunması**, İstanbul: Kazancı Hukuk Yayınları, No:48, 1996.

The Audio-Visual Media In The Single European Market, Lüksembourg: Office for Official Publications of the Communities, 1988.

TİKVEŞ, Özkan. "*Cevap Hakkı Üzerine Bir İnceleme*", **Mukayeseli Hukuk Araştırma Dergisi**, No:1, 1967.

TİMİSİ, Nilüfer. "*Anadilde Yayın: Avrupa Birliği ve Türkiye*", **Avrupa Birliği ve Türkiye'de İletişim Politikaları**, Derleyen: Mine G. BEK, Ankara: Ümit Yayıncılık, 2003.

TURSUN, H. Turgay. **Avrupa Birliği'nin Kültür ve Görsel-İşitsel Politikası ve Türkiye'nin Uyumu**, İstanbul: İktisadi Kalkınma Vakfı Yayınları, 2004.

Türk Basın Yayın Mevzuatı, Kanunlar, Tüzükler, Yönetmelikler, Kararnameler, Ankara: Basın Yayın Genel Müdürlüğü Yayınları, 1975.

VURAL, Sacide. **Kitle İletişiminde Denetim Stratejileri**, Ankara: Özışık Matbaacılık, 1994.

YENİSEY, Feridun; C. ÖZEL. **İçtihatlı Basın Mevzuatı**. İstanbul: Beta Basım Yayın, 1996.

YÜCEDOĞAN, Güleda. **Türkiye’de ve Fransa’da Gazeteci Kimliği Sorunu**, İstanbul: İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayını, 1998.

GAZETELER:

Cumhuriyet Gazetesi: 28.5.2005.

Hürriyet Gazetesi: 25.8.2002; 7.9.2004; 7.10.2004; 28.10.2004; 6.11.2004; 11.2.2005; 12.5.2005; 27.5.2005; 22.9.2005; 6.10.2005; 12.10.2005; 13.10.2005; 1.3.2006; 8.4.2006.

Milliyet Gazetesi: 28.10.2004; 8.2.2005; 17.11.2005; 7.5.2006.

Posta Gazetesi: 1.12.1999.

Radikal Gazetesi: 1.10.2004.

Resmi Gazete: 15 Ocak 1945, No.: 5905; 31 Aralık 1952, No.: 8297; 7 Kasım 1993, No.: 21751; 17 Nisan 2003, No.: 25082; 28 Mayıs 1995, No.: 22296; 17 Nisan 2003, No.: 25082; 17 Nisan 1993, No.: 21555; 14 Haziran 2003, No.: 25318.

Sabah Gazetesi: 22.8.2004; 4.9.2004; 9.9.2004; 6.1.2005; 11.2.2005; 18.3.2005; 5.4.2005; 20.4.2005; 26.4.2005; 5.5.2005; 26.5.2005; 15.7.2005; 16.7.2005; 1.8.2005; 19.8.2005; 22.9.2005; 16.11.2005; 24.11.2005; 24.4.2006.

Vatan Gazetesi: 21.10.2004; 3.11.2004; 22.2.2005; 5.12.2005; 7.4.2006.

Yeni Şafak Gazetesi: 17.1.2005; 24.1.2005.

Zaman Gazetesi: 2.10.2005; 30.10.2005.

İNTERNET SİTELERİ:

[http://istanbul.indymedia.org/process/disclaimer.php.](http://istanbul.indymedia.org/process/disclaimer.php)

[http://www.anayasa.gen.tr/1924ay.htm.](http://www.anayasa.gen.tr/1924ay.htm)

[http://www.anayasa.gen.tr/1924tek.](http://www.anayasa.gen.tr/1924tek)

[http://www.cna.ro/english/decisions/1993/d17593.html.](http://www.cna.ro/english/decisions/1993/d17593.html)

[http://codices.coe.int/NXT/gateway.dll?f=templates&fn=default.htm.](http://codices.coe.int/NXT/gateway.dll?f=templates&fn=default.htm)

[http://www.dallog.com/kurumlar/osmanlibasini.htm.](http://www.dallog.com/kurumlar/osmanlibasini.htm)

[http://www.ebu.ch/CMSImages/en/leg_pp_rome2_230104_tcm6_8848.pdf.](http://www.ebu.ch/CMSImages/en/leg_pp_rome2_230104_tcm6_8848.pdf)

[http://www.hukukî.net/kanun/5680.53.frameset.asp.](http://www.hukukî.net/kanun/5680.53.frameset.asp)

[http://www.interlex.com/testi/cod65bis.htm.](http://www.interlex.com/testi/cod65bis.htm)

[http://www.rtuk.gov.tr/Mueyyide.htm.](http://www.rtuk.gov.tr/Mueyyide.htm)

[http://www.sipapa.org/projects/laws-par10.cfm.](http://www.sipapa.org/projects/laws-par10.cfm)

[http://www.segretariatosociale.rai.it/INGLESE/atelier/carte_diritti/LaCartadeiDoveriE.html.](http://www.segretariatosociale.rai.it/INGLESE/atelier/carte_diritti/LaCartadeiDoveriE.html)

[http://www.venice.Coe.int/docs/2002/CDL-AD\(2002\)018-e.asp](http://www.venice.Coe.int/docs/2002/CDL-AD(2002)018-e.asp)

VATAN-7 NİSAN 2006

"GÖKTEN ALLAH INSE BİZİ DURDU-
RAMAZLAR" BAŞLIĞI İLE YAYINLANAN
HABERDEKİ İDDİALAR TAMAMEN GER-
ÇEK DIŞI VE ASILSIZ İFTİRALARDIR

Vatan Gazetesi'nin 31.07.2005 ta-
rihli sayısında 1. sayfada "Gökten Allah
Inse bizi Durduramazlar" ve devamla
12. sayfada da "Akaryakıt kaçakçılığı
davası sanığı Genel Müdür ile teftişte"
başlıkları ile yayınlanan haber, gerçek-
ler çarpıtılarak ve asılsız olaylara daya-
nılarak hazırlanmıştır. Kaynağı dahi
belirsiz olan bu metin hakkındaki her
türlü yasal başvuru hakkımızı saklı tu-
tarak gerçekleri sağduyulu okuyucuya
ve kamuoyuna açıklamayı uygun gör-
mekteyiz. Şöyle ki;

1- Müvekkil Sezai UÇARMAK'ın adı-
nın zikredildiği ve yargılama konusu ya-
pılan hususlarda haber yapılarak mü-
vekkil hakkında verilen takipsizlik ka-
rarları yok sayılmış, müvekkil suçluymuş
gibi gösterilmiştir.

Öncelikle belirtmek isteriz ki; "yakıt
kaçakçılığı" çerçevesinde yapılan hazır-
lık soruşturmaları neticesinde müvekkil
Sezai UÇARMAK hakkında gerek 4422
sayılı Kanun, gerekse kaçakçılık, rüşvet
alıp verme ve resmi evrakta sahtecilik
suçlarından TAKİPSİZLİK kararı verilmiş
bulunmaktadır.

Gebze Cumhuriyet Savcılığı tarafın-
dan da müvekkil hakkında 19.7.2004 ta-
rihli Hz. No 2004/5170-312 sayılı ek ta-
kipsizlik kararı verilmiştir. İşbu ek takip-
sizlik kararında; Gümrükler Genel Mü-
dürü Sezai Uçarmak ve diğer bazı suç
atılı mahalli gümrük görevlileri hakkın-
da, teşekkül halinde kaçakçılık, rüşvet
almak-vermek, resmi evrakta sahtecilik
suçlarından "müsnet suçlara ilişkin ka-
mu davası açılması yönünde mücerret
iddiadan başkaca delilin bulunmadığı
tüm evrak kapsamından anlaşılmakta
takibata yer olmadığı" belirtilmiştir.

Bu takipsizlik kararına idare tara-

TEKZİPTİR

fından itiraz edilmiş, itiraz sonucunda
Kartal 2. Ağır Ceza Mahkemesi tarafın-
dan verilen itirazın reddine ilişkin ka-
rar da; ".... itiraza konu ek takipsizlik
kararında açıklandığı üzere haklarında
takipsizlik kararı verilen sanıkların hak-
larında kamu davası açılan sanıkların
eylemlerine katıldıklarına dair hakla-
rında kamu davası açmaya yeterli delil
bulunmadığı ve bu sanıklarla ilgili kol-
luk birimlerince telefon kayıtlarının ol-
duğu ileri sürülmüş ise de yasa dışı din-
leme yöntemleri ile elde edilen dinle-
me tutanaklarında da haklarında ta-
kipsizlik kararı verilen sanıklarla ilgili
kesin saptama yapılmasının mümkün
olmadığı, bir takım söylenti ve tahmin-
lere göre düzenlenen müfettiş soruş-
turma raporlarının da dava açmaya ye-
terli delil olmadığı.." belirtilmiştir.

2- Aynı konu ile ilgili olarak Milliyet
Gazetesi'nin 15.02.2005 tarihli sayısında
yayınlanan haber ile ilgili olarak tekzip
metni yayınlanmıştır.

Müvekkil hakkında yargı mercile-
rinde verilmiş ve kesinleşmiş takipsizlik
Kararlarında, müvekkilin anılan olay-
larla hiçbir ilgisinin olmadığına ortaya
konulmuş olması nedeniyle; bu karar-
lar yok sayılarak Milliyet Gazetesinin
15.02.2005 tarihli sayısında yayınlanan
haber ile ilgili olarak cevap ve düzelt-
me hakkı talep edilmiştir. Bu talebimiz
Ankara 5. Sulh Ceza Mahkemesi'nin
2005/118 Müt. nolu dosyasından kabul
edilmiş ve tekzip metni Milliyet Gaze-
tesi'nin 26.05.2005 tarihli sayısında ya-
yınlanmıştır.

3- "İşte olay konuşma" alt başlığı ile
yayımlanan metinde yer alan ifadelerin
hiçbiri gerçeği yansıtmamaktadır.

İbrahim Bilgehan TAŞDELEN isimli
şahıs; müvekkil Sezai UÇARMAK'ın adını

zikrederek, müvekkil ile samimi tavırlar
sergilediğini, hatta müvekkilin bir şah-
sın arabasıyla Gümrük Müdürlüğünden
ayrıldığını ifade ettiği haberde yer al-
mıştır. Ancak müvekkil Sezai UÇAR-
MAK'ın, İbrahim Bilgehan TAŞDELEN
isimli şahıs ile gerek olaydan önce gerek
olaydan sonra ne dostluk ne de herhan-
gi bir iş ilişkisi olmamıştır. Bu husus
Gebze Cumhuriyet Savcılığı tarafından
verilen takipsizlik kararında ve Kartal 2.
Ağır Ceza Mahkemesi tarafından veri-
len kararda açıkça ortaya konulmuştur.

4- Yayınlanan haber gazetecilik etiği
ile bağdaşmamaktadır.

Müvekkil hakkında verilen takipsiz-
lik kararları nazara alındığında habere
ilişkin olarak hâlâ müvekkilin isminin
kullanılması gazetecilik meslek etiği ve
doğru ve dürüst haber yapma ilkesi ile
bağdaşmamaktadır.

Kiminle dahi konuştuğu belli olma-
yan İbrahim Bilgehan TAŞDELEN'in
müvekkil hakkındaki ifadelerinin yargı
kararları görmezden gelinerek haber
yapılması; her zaman dürüst ve saygın
çerçevede görevini yürüten ve bugüne
kadar ismi hiçbir olumsuz olaya karış-
mayan müvekkilin yıpratılmasına se-
bep olmaktadır.

Kaldı ki, halen yargılaması devam
eden bir konuya ilişkin olarak yargı sü-
recini etkileyecek şekilde haber yapmak
5187 sayılı Basın Kanununun 19. mad-
desi ile Anayasamızın 138. maddesine
aykırılık teşkil etmektedir.

Basın kuruluşlarının topluma yön
verdiklerinin bilinci içinde kişilik hakları-
na saygılı, objektif ve karalama kam-
panyalarına yer vermeden Hukuka, Ba-
sın Ahlak ve Meslek Kurallarına saygılı
yayın yapmasını temin ediyoruz.

Saygılarımızla..

Sezai UÇARMAK

VEKİLLERİ

Av. Haluk PEKŞEN & Av. İlknur UÇAR

-4-

3 Kasım 2004 - VATAN

Sn. Duman'ı tekzip ediyorum

Selahattin Duman Bey, ben olmasam ne yaparmış çok merak ediyorum. Ben, kendimi boabab ağacı sanan limon ağacından kendimi korumaya çalışırken o benim halkımda gene atıp tutmuş.

Beni kafasında "tuhaf kadın" klasmanına niye oturttuğunu anlamış değilim. Farkındaysanız ne zaman kadınların tuhafıkları, gariplikleri, saçmalıkları konulu bir makale döşenmeye kalksa örnek olarak beni gösteriyor... **"Bütün kadınlar manyaktır! Aha Tuğçe Baran"** **"Bütün kadınlar delidir! Aha Tuğçe Baran"** **"Bütün kadınlar dört ayaklıdır! Aha Tuğçe Baran!"**

Fakat itiraf edeyim bu sefer beni neyle itham ettiğini tam olarak anlamış değilim. Geri zekalılık mı, kapasitemi tümüyle doldurmuş olmamla mı, kafayı bezelyeye takmış olmamla mı, şişkolukla mı? Hepsini birden de olabilir hiç biri de..

Esasında cevap vermeyecektim.. Fakat okurlar öyle bir gaz verdi ki..

Evet arkadaşlar böyle bir okur kitlesi var. **"Kan! Kan! Daha çok kan!"** diye bağırın, intikam, gözyaşı ve komplo meraklısı acayip bir kitle... Bu şahıslar gazeteleri didik didik okur, kim ki-me ne demiş, ne ima etmiş, nasıl dokundurmuş hepsini bulup çıkarırlar sonra kendisine dokundurulan yazara i-meyil atarlar: **"Falanca da size iyi geçirmiş. Bilmiyorum artık nasıl cevap vereceksiniz."**

Ben yan topların adamı değilim, girmem öyle riskli pozisyonlara demeniz hiçbir şey ifade etmez. Takıntılı okur sizi hararetle kızdırmaya devam eder.. **"Size bunu hiç yakıştıramadık"** **"Meydan ona mı kalacak yani?"** **"Bizi hayal kırıklığına uğrattınız"**

İradesi zayıf yazar da sonunda dayanamaz cevap yetiştirir..

Okur demişken... Cumartesi günü **"kim aliyor lan bu kadar çok evi?"** temalı yazımda yüz ay eşittir 2 yıl gibi "ufak" bir hesap hatamı yüzüme vurup duran on bin kırk üç okuruma da teessüflerimi sunarım..

Kalbimi kırınız.. Ne olmuş yani **"bir yıl 52 aydır"** şeklinde bir hataya düşmüşsem.. Benim yılım böyle.. Allah allah.. Kafa kaşık diyorum inandırıyorum.. Acıyıp merhamet göstereceğiniz vır vır.. (Kadınlar hesap yapamaz! Aha işte Tuğçe Baran! Yapamadıkları gibi bir de zeytinyağı gibi üste çıkarlar. Aha işte Tuğçe Baran!)

Neyse.. Ne diyordum? **Sırça Bıyık...**

Bir kere rejim yapıp kilo aldığım külliye yanları.. Harikulade rejimimle iki buçuk ayda on kilo vermem karşısında kiskançlık krizlerine girdiği günleri ona hatırlatırım. Gerçi ne oldu da sistem iflas etti ve ben verdiğim kilonun yansını geri aldım anlamış değilim. Teorik olarak glisemik indeksi düşük yiyecekleri yediğim sürece kilo almamam gerekliydi fakat bir tuhaflık oldu gerçekten..

Her neyse. Bu konuyu başka zaman irdeleyeyim..

Başka ne diyorduk? Geri zekalılık. Hayır efendim ne münasebet.. Yüzü 12'ye bölerken küçük bir hesap hatası yapmış olabilirim. Bu neyi gösterir ki? Büyütülecek bir şey mi bu Allah'ışkına?

Bezelye konusu ise bambaşka bir konu.. Evet bezelye gerçekten lif bakımından zengin (yarım kasede 3,6 gram) bu nedenle kabızlığa ve başka bağırsak problemlerine ve kolesterol düşürmeye iyi gelen, glisemik indeksi 50 civarında olan, bu nedenle zayıflamak için de iyi olan, içindeki özel bir alkaloid sayesinde kansızlığa iyi gelen 100 gramında 84 kalori, 6,3 gram protein, 0,4 gram yağ, 14,4 gram da karbonhidrat olan şahane bir bitkimizdir. Fakat bütün bu bilgileri bilmek neden manyaklığa delalet ediyor anlamış değilim.

Demek istediğim Sayın Duman her zamanki gibi boş atıp boş tutmuş durumda.. Kanmayınız efendim..

"22.1.2006 tarihli gazetenizde gazeteniz köşe yazarı sayın Emin Çölaşan'ın köşesinde çıkan Eskişehir Odunpazarı Belediyesi ile ilgili köşe yazısı üzerine aşağıdaki açıklamayı yapmak zarureti hasıl olmuştur. Göreve geldiğimizden bu yana belediyemiz tarafından kültürel amaçla yapılan tüm çalışmalar tamamen şehrimizin kültür, tarih ve folklor değerlerini tanıtmayı ve yaşatmayı amaçlamaktadır. Yazıya konu olan Nasrettin Hoca kitabı bir prestij kitabı olarak kent protokolu, yerel ve ulusal medya mensupları, köşe yazarları, belediyemiz misafirleri, yabancı ülke temsilcilikleri, yurtdışından gelen konuklar ve özellikle yurt dışı tanıtımı için hazırlanmıştır. Bu nedenle geleneksel Türk sanatlarıyla da süslenen kitap bir çocuk kitabı değildir, çocuklar için hazırlanmamıştır ve yukarıda da ifade edildiği üzere üç dilde hazırlanan bir kültürel imaj çalışmasıdır. Nasrettin Hoca kitabı yazıda dile getirildiği gibi hiçbir şekilde ücretsiz olarak halka dağıtılmamıştır. Nasrettin Hoca bilindiği gibi ülkemizde pek çok ilimizin sahiplenme gayreti gösterdiği bir düşünür ve mizah ustasıdır. Kültürel ve folklor değerlerinin en sıradanlarının bile markalaştırılmaya çalışıldığı bir dünyada Nasrettin Hoca gibi neredeyse tüm dünyanın tanıdığı hatta etkilendiği bilge ve mizah ustası bir hemşehrımızı tanıtmaya yönelik yayın ve çalışma yapılması bir vefasızlık olurdu. Bir dünya mizah ustası olan Nasrettin Hoca'nın mesajının daha geniş topluluklara ve toplumlara ulaştırılması amacıyla özellikle İngilizce ve Arapça konuşan uluslar için de Arapça olmak üzere anadilimizle birlikte üç dilde hazırlanmıştır. Bütün bunların yanısıra ne Nasrettin Hoca kitabında ne de yayınlarımızın herhangi birinde yazıda bahsedildiği gibi herhangi bir anket, broşür veya soru formu dağıtılmamış veya kitaplarımıza eklenmemiştir. Hizmetlerimizin diğer hiçbir alanında da içeriği ve konusu ne olursa olsun hiçbir sözlü ya da anket veya soru metni kesinlikle kullanılmamıştır. Bu

Emin

ÇÖLAŞAN

ecolasan@hurriyet.com.tr Faks: 0312 467 15 65

Mahkeme kararıyla tekzip

husus saygıdeğer Eskişehir kamuoyunun da malumudur. 2004 yılı eylül ayında basılan Nasrettin Hoca kitabına ilişkin olarak şu ana kadar sadece olumlu tepkiler alınmıştır. Türk basınında objektif gazeteciliğin adresi olarak bildiğimiz Hürriyet gazetesinde araştırmacı gazeteciliğin duayeni sayın Emin Çölaşan tarafından Nasrettin Hoca kitabının bu şekilde gündeme getirilmesini üzülerken karşılamaktayız. Sayın Çölaşan'ın kitap konusunda yeterince bilgilendirilmediği ya da yanlış bilgilendirildiği kanaatini taşımaktayız. Sayın Çölaşan'ın yanlış bilgilendirme sonucu kaleme aldığı düşündüğümüz yazısıyla ilgili işbu açıklamamızı kamuoyunun ve değerli Hürriyet okurlarının bilgilendirilmesi için 5187 sayılı Basın Yasası gereği sayın köşe yazarının aynı köşesinde yayınlanmasını takdirlerinize bilvekele sunuyoruz. Keşideci Odunpazarı Belediye Başkanlığı vekili Av. Cevriye Natioğlu."

★ ★ ★

Eskişehir 3. Sulh Ceza Mahkemesi tarafından gönderilen tekzip metnini okudunuz. Şimdi size mahkemenin hâkimi **Şenol Peker**'in gerekçeli kararından -özetle- birkaç örnek vereyim:

"Çölaşan'ın yazısı **incelendiğinde eserin Arapça (harflerle) basımı eleştirilmekte, diğer dillerdeki basımından söz edilmemektedir.** (Oysa edilmektedir!) **Eserin Arapça basımında harf devrimini delegecek**

nitelikte bir belge ve bilgi yoktur... Belediye tarafından bastırılan eser anayasamızın başlangıç ilkelerine uygundur..."

"Kitabın ekinde yayınlandığı iddia edilen (dinsel) sorular ve cevapların İslamiyeti kabul etmiş ve çoğu Müslüman olan halkımızın dini inançlarıyla ilgili soru ve cevaplar olduğu, İslamiyeti kabul etmiş, Müslümanlık için mücadele etmiş atalarımızın mücadelesi

karşısında tüm Avrupa'nın İslamiyeti yok etmek üzere birleşerek Haçlı seferleri düzenledikleri bilinmektedir." (Bunların benim yazdıklarımla, tekzip metniyle ne ilgisi var?)

"Çocuklara sorular ve cevapları adındaki soru kâğıdında vahim bir içeriğin olmadığı..."

Çelişkiye bakınız: Belediye dinsel soruların kitap ekinde verilmediğini savunuyor. Hâkim bey bu tekzip metnine onay veriyor. Hayrettir, tekzip metninde verilmediği bildirilen dinsel soruların gerekçeli kararında savunmaya başlıyor! Sonra, aynı kararda kendisini anlatıyor:

"(Tekzip kararına) **İtiraz eden avukatlar, Emin Çölaşan'ın gazetecilik mesleğini başarıyla sürdürdüğü ve büyük bir okur kitlesi olan köşe yazarı olduğu yolunda beyanlarda bulunmuş ise de mahkeme yargıcı da...** (yani kendisi) **ayırım gözetmeksizin yargı yetkisini kullanan bir yargıçtır.**"

Bugün öteki konulan bir yana bırakıp, mahkeme kararıyla gelen bu tekzipi -yasal süresi nedeniyle- yayınlamak zorunda kaldık.

Eskişehir 3. Sulh Ceza Mahkemesi hâkimi **Şenol Peker**'in 3 sayfalık bu gerekçeli kararın herhalde **Türk hukuk tarihine geçecektir!** Hukuk fakültelerinde **ders (!)** olarak okutulmalıdır! İlgili kişi ve kurumlara -istedikleri takdirde- gönderirim, bilgi edinirler!

VATAN-5 ARALIK 2005

TEKZİP

3. SAYFADAN DEVAM...

4- Sayın Adnan Oktar'ın hiçbir yasadışı kazanç veya varlığı söz konusu değildir. Maliye Bakanlığı'na bağlı Mali Suçları Araştırma Kurulu'nun bunu belgeleyen raporu İstanbul 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nin 2004/337 sayılı dosyasındadır.

5- Gungör Mengi'nin yazısında yer alan tehdit ve şantaj iddiaları da gerçektir. Nitekim yazıda ismi geçen Celal Adan herhangi bir şikayeti olmadığını net bir biçimde ifade etmiştir. Tehdit iddiasını ortaya atan yegane kişi olan Ebru Şimşek'in ise yalan

söylediği bilrkişi Çağlar Gökse'nun raporuyla sabit olmuş, Ebru Şimşek aleyhinde iftira suçundan 10 ayrı ceza davası açılmıştır.

6- Gungör Mengi'nin, "Mehdilik" konusundaki açıklamaları da gerçeğe aykırıdır. Sayın Adnan Oktar'ın hiçbir zaman hiçbir yerde böyle bir iddiası olmamıştır. Sırf Adnan Oktar'ın Mehdi ve ahıraman konusundaki kitapları yayınlamış olmasından yola çıkarak "Mehdi olduğunu iddia ediyor" yakıştırmasında bulunulması, basın meslek ilkeleriyle bağdaşmayan bir durumdur.

7- Gungör Mengi'nin, Sayın Adnan Oktar'ın kişiliği ile Türk-İslam ahlak ve aile an-

laşmalarını Atatürkçü çizgiye çekmiştir. Türkiye'nin bugünkü siyasi istikrarının arkasında bu değişimin büyük rolü bulunmaktadır. 10- Gungör Mengi, Atatürkçü, milliyetçi, ülkesini ve milletini yürekten seven, aydın gençleri "rehin alınmış gençler" olarak nitelemiştir. Gungör Mengi Türkiye'de bu millî bilince sahip gençler yerine nasıl bir gençlik istediğini belirtmemiştir, ama kendisine bu şurlu gençlerin ülkemizin geleceğinin teminatı olduğunu hatırlatırız.

Değerli kamuoyumuzun bilgilerine saygılarımızla sunarız.
Adnan Oktar Vekili
Av. Kerim Kalkan

layışını hedef alan yakıştırmaları çirkin ve gerçektir. Bunlar 1999 yılında müvekkilim aleyhinde yürütülmüş olan psikolojik savas sırasında uydurulan yalanların bir tekrardan ibarettir.

8- Sayın Adnan Oktar'ın çalışmalarını "topluma zararlı" değil "topluma yararlı"dır. Onun eserleri kanalıyla Atatürk milliyetçiliği, vatan sevgisi, bayrağa bağlılık, millî ve manevi değerleriyle tanışan binlerce vatansever bunun somut belgesidir.

9- Atatürkçülük kimsenin tekelinde değildir. Türkiye'mizde birçok kişi, kurum ve kuruluş Sayın Adnan Oktar'ın Atatürkçü faaliyetlerinden etkilenecek görüşlerini ve ça-

VATAN-5 ARALIK 2005
TEKZİP

Vatan Gazetesi'nin 17.10.2005 tarihli sayısında Gungör Mengi imzasıyla yayınlanan başyazı tamamen gerçektir.

1- Sayın Adnan Oktar'ın güya "kokain kullanmak suçundan cezaevine girdiği" iddiası tamamen hayal ürünüdür. Kokain iftirasının, gözaltı sırasında müvekkilin yemeğine karıştırılması ve evinde güya kokain varmış gibi gerçektir tutanak düzenlenmesi yoluyla gerçekleştirilmiş bir komplo olduğu İstanbul 10. Asliye Ceza Mahkemesi'nin beraat kararıyla (91/1130 Esas) kesinlik kazanmıştır.

2- Gungör Mengi'nin Sayın Adnan Oktar'ın askerlik hizmetleriyle ilgili iddiaları da tümüyle gerçektir. Sayın Oktar askerlik yükümlülüğünü 2000 yılında yerine getirmiştir.

3- Sayın Adnan Oktar'ın ruh sağlığıyla ilgili seviyesiz ithamin en güzel cevabı Sayın Adnan Oktar'ın kişiliğini, birikimini ve fikri gücünü açık biçimde gösteren eserleridir. Sayıları 250'yi aşan ve 42 ayrı dilde yayınlanan bu eserler 80 ülkede milyonlarca okuyucunun teveccühüne mazhar olmuştur. ■ Devamı 15. sayfada

-7-

mmutlu@gazetevatan.com

Mustafa Mutlu

VATAN-5 Aralık 2005

En büyük korku!

Hiç düşündünüz mü, "Biz en çok ne korkuyoruz?"

Yılan, yükseklik, karanlık, hız, köpek...

Hepsi olabilir ama; biz **Türklerin** en çok korktuğumuz şey bunlar değil...

Biz en çok "**devlet**"ten korkmuşuz efendim!

Ben atlamışım; **Hacettepe Üniversitesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Suavi Aydın**, bir hafta önce yaptığı bir araştırmanın sonucunu açıklamış.

Hoca, 23 farklı merkezde 63 kişi ile yapılan görüşmelerde katılımcılara, "**Devlet denince aklınıza ne geliyor?**" diye sormuş.

Aldığı yanıtların önemli bir bölümü "**korku**" olmuş.

Ona göre bu korkunun oluşmasında, askeri darbelerin rolü çok büyümüş.

Doğru ama bana göre eksik! Neden mi?

"**Devlet**" demek vatandaşlarımızın büyük bir bölümü için hâlâ; hayatımızın en verimli çağında yapacağımız askerlik, vergi ve hangi nedenle yeneceği belli olmayan polis dayatmasıdır da ondan!

Oysa çağdaş ülkelerin vatandaşları devletinden korkmaz.

Tam tersine devlete saygıyla bağlanır.

Çünkü onlar "**devlet**" denilince "**can ve mal güvenliklerini, zor günlerinde sığınacakları sıcak bir kapıyı**" düşünür.

Şimdi size bir soru:

Biz **Türkler** devletten korkmakta haksız mıyız?

Prof. Mim Kemal Öke'den tekzip!

TRT'de yayınlanan "**Düşünce İklimi**" programında "**şeriat propagandası**" yapıldığını yazdım ve programın sunucusu **Prof. Dr. Mim Kemal Öke**'den bu konuda samimi bir açıklama bekledim.

Ama o, açıklama yapmak yerine olayın üzerinden 1 ay geçtikten sonra "**tekzip**" göndermeyi tercih etti. Yasalara göre bir tekzipi yayınlamama hakkım bulunduğu halde, "**yanıt hakkı**"na duyduğum saygı gereği, "**virgülüne dokunmadan**" sizinle paylaşıyorum.

"Gazeteniz yazarı Mustafa Mutlu 30.10.2005 tarihli gazetesinde yayınlanan 'TRT'de şeriata övgü' başlıklı yazısında, konusu ile ilgisi olmadığı halde ve hiç gereği yok iken müvekkilimin dedesi, Atatürk'ün hekimlerinden rahmetli M.Kemal Öke'den manidar bir şekilde bahsederek, onun Atatürk'ün hastalığı ile yanlış teşhiste bulunarak, Atamız'ın ölümüne sebebiyet verdiği gibi bir intiba uyandıracak şekilde yanlış ve gazetecilik etiğine uygun olmayan maksatlı bir yaklaşım ile müvekkilimin Atatürk karşıtı bir ailenin mensubu, Atatürk ilkelerine bağlı olmayan bir kişi olduğunu ima etmektedir. Müvekkilimin dedesi tıp hekimi rahmetli M.Kemal Öke Cumhuriyetimizin kurucusu, ulusumuzun bağımsızlık savaşının kahramanı Yüce Atatürk'ün hekimlerinden biri idi. Hekimlik bilgisi ve Atatürk'e bağlılığı ile tarihin sınavından geçmiş ve bugün müvekkilimin torunu olmaktan övünç duyduğu kişiliği ile tarihteki yerini almış bir kişi hakkında, mü-

vekkilimi yıpratmak amacıyla yapılan haksız yakıştırmaları kabul etmiyoruz. Bu satırları yazan yazarın torunlarının da bir gün dedelerini savunmak zorunda kalmayacaklarını umuyoruz. Müvekkilimin Atatürk'e sevgisi, saygısı, takdiri ve minneti, onun kendi deyişi ile sadece kişisel bir tercih değil, aynı zamanda bir aile mirasıdır.

Sayın gazetecinin ileri sürdüğü gibi müvekkilim programın yapımcı ve sunucusu değil, sadece sunucusudur.

Müvekkilim kendi entelektüel bakış açısı ile her türlü düşüncüyü, katılmasa da dinlemeyi, konuşabilmeyi, eleştirebilmeyi çatışmadan uzak bir düşünce ikliminde paylaşabilmeyi sindirmiş uzlaşmacı ve barışçı bir kişiliğe sahiptir. Demokrasiyi özümsemiş, onun nimetlerinin farkında olan, toplumla ve kendisiyle barışık bir insan olarak demokratik platformlarda uygarca yapılan düşünce açıklamalarının erdemine inanan bir bilim adamı olan müvekkilimin konuşmalarına empati göstermiş olmasını, onun düşüncelerine birebir katıldığı şeklinde yorumlayan gazeteci, müvekkilimin dünya görüşünü bilmemektedir.

Bu tekzipin hazırlanma aşamasında 25 Kasım 2005 tarihli Vatan Gazetesi nüshasında, aynı yazarın müvekkilimin Ticaret Üniversitesi rektör adayı olduğuna ilişkin görüşleri de asılsız bir öngörüdür. Müvekkilimin bu konuda bir düşüncesi yada bir beklentisi bulunmamaktadır."

M. Kemal Bülent Öke Vekili Av. Aydın Akbulut

Yayınlanan cevap hakkına da tekzip

Milliyet

Yargıtay'dan 'basına tepkili' açıklama

Yargıtay Başkanlığı, cevap metni yayınlanan habere bir de tekzip gönderdi. Yargıtay, 27 Şubat 2006'da gazetemizde yayınlanan şantaj çetesine yönelik düzenlenen "Küre Operasyonu"yla ilgili haberde Sauna Çetesi'nin lideri Kasım Zengin ile konuşan bir kişinin Sedat Şahin'in yargıdaki dosyasına müdahale edilmesi konusunda anlaşmaya vardığı bilgisine yer veriliyordu. Haber üzerine Yargıtay bir açıklama yapmıştı. Yargıtay'ın bu açıklaması 2 Mart tarihli gazetemizde "Yargıtay'dan basına tepkili açıklama" başlığıyla geniş bir şekilde yer almıştı. Ancak Yargıtay Başkanlığı bununla yetinmeyip mahkeme kanalıyla bir de tekzip gönderdi. ■ İSTANBUL Milliyet

Tekzip

27.2.2006 tarihinde gazetemizde yayımlanan "Gel sana bir savcı verelim" haberıyla ilgili olarak Yargıtay'ın gönderdiği tekzip metni 21'de

TEKZİP

27 Şubat 2006 günlü Hürriyet gazetesinde sürmanşet olarak başlayıp 20. sayfasında devam eden; aynı günlü Milliyet gazetesinde manşetten verilip 19. sayfasında sürdürülen haberler ile hangi akla hizmet edildiği anlaşılmadığı gibi, adeta yargı ve Yargıtay'a yönelik bir karalama kampanyası yürütüldüğü düşünülmüştür.

Konunun somut bir beyana, olaya dayanmamakla birlikte, üstelik sürmekte olan soruşturmanın içeriğinde yer almasına ve anılan haberdeki kişilerin, Yargıtay dışından bulunması nedeniyle beyanlarının Yargıtay'ı hiçbir şekilde bağlamamasına rağmen; iki büyük basın organınca haber yapıp akabinde görsel medyaya da intikali karşısında bu açıklamanın yapılması zorunluluğu doğmuştur. Yargıtay, böyle bir konuda açıklama yapmak zorunda bırakılmayı incitici görmektedir.

İki şahıs arasında geçen ve kayda alınan telefon görüşmesinde, Yargıtay'dan somut bir isim ve olay geçmediği gibi, konuşma içeriğinden bu kişilerin varlığına dair konuştukları görülmektedir. Konuşma da bahsi geçen Sedat Şahin isimli kişiyle ilgili ne konuşmanın yapıldığı 2005 yılı Nisan'ında ne de bugünkü itibarıyla Yargıtay'a intikal etmiş bir dava dosyası yoktur. Hal böyle iken, sanki konuşan şahısların Yargıtay'dan biriyiyle bağlantısı varmış gibi verilen haberle hem yargı ve hem de Yargıtay zan altında bırakılmakta, sisteme ve kuruma duyulan saygı ve güven örselenmektedir. Konuşan kişilerin emniyetçe izlenen şahıslardan olması ve kendi aralarında yaptıkları bir konuşmanın adeta Yargıtay'dan biriyiyle ilişki varmış gibi aktarılması, üstelik bir yıl ewelki konuşmanın bu şekilde manşete taşınması kamuoyunun yanlış izlenimler edinmesine sebebiyet vermektedir.

Olmayan bir dava ile var olmayan bir bağlantı, tamamen soyut ve varsayım dayalı bir konuşma Yargıtay ile ilişkilendirilmiştir. Sırf haber olsun diye bu gerçeklerden uzak ve düzensiz konuşmaları manşete taşımak kimseye yarar getirmez. Sorumlu gazetecilik yerine sorumsuzca sözün ona habercilik yapmak, kavramları ve kurumları zedelemek sorumluluğun da ötesinde bir davranış biçimidir.

Yukarıda belirtilen iki büyük ve saygın gazetesinin, her önüne gelenin saçma sapan konuşmalarını, ortada önemli bir konu varmışcasına büyük puntolarla yayımlamasını anlamak mümkün değildir. Bu gazetesinin sorumlularını, gerçek anlamda sorumlu ve bilinci olmaya davet ediyoruz. Yazılanların da bir seviyesi olması icap eder. Önüne gelenin konuştuğu yerde, aklına gelenin bunu yayımlaması basın özgürlüğü ile kabilî tarif değildir. Yargı ve Yargıtay'ı dışarıda pazarlamaya tevessül edenlerin varlığı bilinen bir olgudur. Basın sanal olayları gündeme taşımamalı, bu gibilere prim vermemelidir. Bu tür davranışlar basın ahlak yasasına da uygun düşmemektedir.

Sayın Yargıtay Başkanı 40 yıllık meslek yaşamı boyunca hemen her platformda ve her konuda belli bir duruş göstermiş ve halen de aynı çizgiyi muhafaza etmekte olup, özellikle yolsuzluk iddiaları karşısında tavizsiz ve sert tavrı herkesin malumdur. Bu bağlamda, kendisi ayrıca ve önemli bilinmesini istememektedir ki, intikal ettirilecek her ciddi iddia hassasiyetle araştırılacak ve gereği derhal ve en katı şekilde yapılacaktır.

Basın Kanunu gereğince bu düzeltmenin gazetesinin aynı sayfasında aynı puntolarla yayımlanması rica olunur. 28/02/2006

Başkan adına Gürsel Kasım Hâkim Genel Sekreter Yrd. Yargıtay Basın Bürosu

MİLLİYET - 7 MAYIS 2006

-9-

7 Eylül 2004 - Hürriyet/Kelebek Anında tekzip

Geçen sabah Skytürk 09.00 ^{Cengiz Semercioglu} haberlerinde spiker, **Putin**'in Türkiye ziyareti haberini veriyordu. Kuzey Osetya'daki okul baskınının **Rusya Devlet Başkanı**'nın ziyaretini değiştirmediğini duyuran spiker, Putin'in Türkiye'de yapacaklarını anlatıyordu.

O sırada Skytürk ekranında geçen alt yazıda ise **Putin**'in Türkiye ziyaretini ertelediği yazıyordu.

O alt yazıyı yazana kadar, spikeri de uyarsaydınız ya.

Skytürk canlı yayında kendi haberini tekzip etmek zorunda kalmazdı.

Eğer iki gün sonra benzer bir vaka ikinci kez yaşanmasaydı bu yazıyı yazmayacaktım.

Özcan Oal maçları canlı yayında yorumlarken "**Yunanistan çok zorlu rakip, nasıl yeneceğiz**" falan diyor. O sırada geçen alt yazıda ise Arnavutluk'un Yunanistan karşısında 2-0 önde olduğu yazıyor. Alt yazılarıyla verdiği haberlerin bu kadar çelişmesi, **Sky Türk**'ü izleyici gözünde ciddiyyetden uzaklaştırıyor.

-10-

Türkiye'nin en iyi gazetesi

SABAH 4 Eylül 2004 - SABAH

POSTA KUTUSU

Almanlar'ın dil sevgisi

**REFİK
DURBAŞ**

SABAH Posta Kutusu
Kat: 5 Daire: 5 Şişli-İstanbul
Fax: 0212 354 34 72
e-mail: okurhatti@sabah.com.tr
pk: 18-34731 Göztepe-İst

Sayın **Refik Durbaş**, evvela ben öyle sıkı bir okuyucunuz ya da takipçiniz değilim. 08 Ağustos 2004 tarihli **SABAH AKTÜ-EL PAZAR**'da dil ve kullanımını konu alan **"Ortak İşaretler"** başlıklı yazınızı okudum. Dil konusunda biraz geç kalınmış olunduğunu düşünüyorum. Bakın Almanlar dillerini geliştirmek için nasıl bir çaba içindeler... Bizim Türk Dil Kurumu (TDK) diye bir kurumumuz var, ama adını sanını duyan yok... Bir Kral TV kadar popüler değil... Almanlar dünya çapında bir yarışma başlatmışlar, en güzel Almanca kelimeyi bulana ya da üretene tatil v.b. şeyler veriyorlar. Şimdi-den 20 bin kelimeye ulaşıldı ve bu çıg gibi büyüyor. Hayıflandım, imrendim. Bizim neden böyle eğilimlerimiz yok, hani Türkçe 4000 yıllık tarihi olan bir dildi?

Mahur H.

Neden bu eşitsizlik?

Osman Şahin, 11 Ağustos 2004 tarihli **SABAH Posta Kutusu**'nda Almanca ve Fransızca öğretmenliğine atama yapılacağı halde yapılmamasından yakınarak verilen sözlerin tutulmamasını eleştirmişti. Bende bir meslek lisesi öğrencisi olarak, soruyorum:

Neden bir Elektronik Meslek Lisesi mezunu dört yıllık Elektronik Öğretmenliği'ne girebilirken, bir bilgisayar bölümü mezunu, bölümünün yüksek okuluna devam etme şansı yakalarken, bir İmam Hatip Lisesi mezunu İlahiyat'a girebiliyorken, bir Radyo-Televizyon Anadolu Teknik Lisesi mezunu, İletişim Fakültesi'ne girememekte, ek puan hakkından mahrum bırakılarak iki yıllık üniversitelere mahkum edilmektedir? Bu eşitsizlik, eşitsizlik neden?

Ayşegül DİLEKÇİ

Düzeltilme

17 Ağustos 2004 tarihli **SABAH** gazetesinde yayınlanan "Sahte borsacıya hutbe desteği" başlıklı yazıda Cüneyt Yalçın adlı şahıs tarafından dolandırıldığımız iddiası tamamen asılsız, mesnetsiz bir iftiradır. Haber yapılmadan önce şahsımla görüşülmemiş ve bilgime başvurulmamıştır. Bu olayla ilgili kişi ve kişilere para vermişliğimiz ve almışlığımız olmadığı gibi, bu şahısla herhangi bir ticari ilişkimiz de olmamıştır. Haberinin yayınlandığı sırada izinde olmam ve görevli vaz konuştugu için iki aydır ilçede vaaz vermediğim halde iki hafta önce borsa konulu vaaz verdiğim iddiası da yine doğru değildir.

H.Hüseyin ORTANCA- BULDAN/DENİZLİ

Gazetemizde yer alan her türlü haber ve köşe yazıları için görüşlerinizi fazla uzun olmamak kaydıyla "SABAH Posta Kutusu"na bekliyoruz.

-11-

SABAH POSTA KUTUSU

6 OCAK 2005 - SABAH
Cevap ve düzeltme metni

**REFİK
DURBAŞ**

SABAH Posta Kutusu
Kat: 5 Daire: 5 Şişli-İstanbul
Fax: 0212 354 34 72
e-mail: okurhatti@sabah.com.tr
pk: 18-34731 Göztepe-İst

Sabah gazetesinin, 27 Aralık 2004 tarihli "ÇOCUK FUHUŞU MECLİS RAPORUYLA BELGELENDİ" konu başlıklı haberine ilişkin olarak Aydın Emniyet Müdürlüğü'nün açıklaması.

Bahse konu gazete haberinde yer alan küçük çocukların kandırılarak 'çocuk pornografisine' malzeme yapılması ve fuhuşa zorlanmaları hususları ile ilgili olarak; Aydın il merkezi ve gazete haberine konu olan Kuşadası ilçesinde belirtilen hususlarla ilgili bugüne kadar herhangi bir tespit ve olaya rastlanmamıştır. Kuşadası ilçesi polis sorumluluk bölgesinde 2003-2004 yılları arasında otel, motel, pansiyon ve benzeri işletmelerde, fuhuşla mücadele kapsamında yapılan çalışmalarda, 44 işyerinde 141 kişi yakalanarak, haklarında yapılan yasal işlemler neticesinde 32'si tutuklanmış, 174 kişi sınır dışı edilmiştir. Bu işyerlerinden idari tahkikat neticesi 33 konaklama yerine toplam 322 gün kapatma, 3 işyerine ikaz cezası verilmiş, ayrıca turizm belgeli 13 otelle ilgili olarak tespit edilen olumsuzluklar hakkında İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'ne bilgi verilmiştir. Gerek il merkezi, gerekse Kuşadası ilçesi polis sorumluluk bölgelerinde fuhuş ile ilgili yapılan tahkikatlarda küçük yaşta çocuklara rastlanmamıştır.

Bunun yanında, özellikle Valiliğimiz Emniyet Müdürlüğü'nce;

madde bağımlısı olan ve her yaş grubundaki kişilerin topluma kazandırılmasına, suçun önlenmesine ve bu kişilerin, velilerin, gençlerin eğitime en üst seviyede önem ve öncelik verilmekte,

bu amaçla 2003-2004 eğitim-öğretim yılının başladığı tarihten itibaren, üniversite, sivil toplum kuruluşları ve ilgili kurum ve kuruluşların katılımıyla, 15 Ekim 2003 tarihinde ilimiz Kuşadası ilçesinde bulunan ve öğrenci velilerinden oluşan toplam 100 kişiye, 16 Ekim 2003 tarihinde yine Kuşadası ilçesinde bulunan ilköğretim okullarının 6., 7. ve 8. sınıf öğrencileri ve lise öğrencilerinden oluşan toplam 800 öğrenciye "MADDE BAĞIMLILIĞI" konulu, 03.05.2004 ile 06.05.2004 tarihleri arasında Kuşadası ilçesindeki 20 okuldan 800'e yakın öğrenci, 40 öğretmen, çok sayıda veli ve vatandaş olmak üzere toplam 1500 civarındaki katılımcıya "MADDE BAĞIMLILIĞINDAN KORUNMA VE KORUMA YÖNTEMLERİ" konulu seminer ve konferanslar düzenlenmiştir.

Bu tür suçlara eğilim gösterebilecek muhtemel kişiler ile bunlara zemin hazırlayabilecek her türlü istirahat ve eğlence yerleri ile konaklama yerleri, polisimizce başarılı bir şekilde takip edilmekte ve talep halinde alınan mahkeme kararıyla gerekli arama ve kontrolleri kararlılıkla sürdürülmektedir.

İddia edildiği gibi herhangi bir "pornografik" bant veya kaydın olması halinde gerekli adli ve idari işlemlerin, tereddüt edilmeksizin ve en etkili şekilde yapılacağı hususu muhakkaktır.

Özellikle ilimiz ve mülhakatında ve haber konusu Kuşadası ilçemizde vatandaşlarımızın ve kamuoyunun, polisimizin bu konudaki duyarlılıklarından ve çalışmalarından büyük bir memnuniyet duyduğu ve her konuda polise destek olduğu gözlemlenmektedir.

Valiliğimiz Emniyet Müdürlüğü'nce, halkımızın huzur ve güven ortamını bozan, çocuk ve gençlerimizin psikolojik ve fizyolojik gelişimini olumsuz yönde etkileyen her türlü fiil ve hareketlere yönelik çalışmalarımız disiplinli ve özverili olarak kararlılıkla sürdürülmektedir.

Bilgilerinize rica ederim.

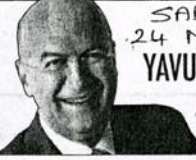
Ömer ERU-Vali Yardımcısı-Vali Vekili

-12-

Okur Temsilcisi

Barbaros Bulvarı, Merkez Han, No:125
Balmumcu/İst

OMBUDSMAN

Tel: 0212 354 35 08
Fax: 0212 354 34 72SABAH
24 NİSAN 2006
YAVUZ BAYDAR

okur@sabah.com.tr

‘Özel hayat’ sınırı

Almanya Başbakanı Angela Merkel’in çıplak fotoğrafı ‘resmi düzeyde’ tepkilere yol açtı. Acaba gazete bu fotoğrafı yayımlayarak doğru mu davrandı, yanlış mı? Tartışıyoruz

Almanya Başbakanı Angela Merkel’in tatilde mayosunu değiştirirken poposunu gösteren fotoğraf geçen salı günü Sabah’ta herhangi bir “bantlama” olmadan yayımlandı.

Acaba bu doğru bir karar mıydı? Soru basında tartışıldı. Sabah okurlarından bu konuda tek bir eleştiri dahi almadım.

Ama, **Almanya’nın** Ankara Büyükelçiliği yayına sert tepki gösterdi ve “etik” açısından yayını sorguladı.

Büyükelçilik tepkili

Büyükelçilikten **Thomas Bagger** imzasıyla Fatih Altaylı’ya gönderilen mektupta şu ifadeler var:

“Salı günü Sabah’ı dehşetle okuduğumu üzüntüyle belirtmek istiyorum. Şanslıyım Angela Merkel’in tatildeyken paparaziler tarafından çekilmiş, İngiliz The Sun gazetesince yayımlanmış fotoğraflarına yer vermemiz her türlü gazetecilik etik standardına aykırıdır ve ayıptır. The Sun’ın zaten kaybedecek bir saygınlığı yoktur ama Sabah’ın vardır. Bir Sabah okuru olarak bu yayının va-

him bir yargı hatası sonucu yapıldığını, yapılmaması ve tekrarlanmaması gerektiğini öğrenmekten mutluluk duyacağım.”

Yazışları fotoğrafı konsensüs içinde yayına layık bulmuş. Tabii sonradan konu gazete içinde de tartışıldı.

“Onlu”lerin, kamuya mal olmuş kişilerin gizlice çekilmiş fotoğrafların uzun bir süredir hayatın parçası.

Çoğu kez tartışma, tepki ve öfkeye yol açsalar da, bu böyle.

Sabah, Türkiye’de fotoğrafı yayımlayan tek gazeteydi. Türkiye basınında genel yayın yönetmeninin

kararıyla ön sayfadan çıkarılıp iç sayfada verilen fotoğraf, Almanya basınında ise ön sayfada yer aldı.

‘Bu her yerde haberdır’

Okurlara yazı işlerinden bir iki görsel aktarmak istiyorum.

Emre Ergül: “Bir başbakanın çıplak görüntülenmesi her yerde haberdır. Kaldı ki, bu fotoğraf başbakanın özel mülküne girip haklarına tecavüz edilerek çekilmedi. Kamuya açık bir yerde, bir otelin havuzunda çekildi. Peki bir başbakanın kamusal alanda (böyle) so-

yunması normal midir?”

Balçık Pamir: “Gündeme aldiğimizda yayına karşı çıkmamıştım. Ama sonradan düşününce fotoğrafı bantlayıp vermemiz daha doğru olacaktı diye düşünüyorum.”

Ve Genel Yayın Yönetmeni **Fatih Altaylı’nın** açıklaması:

“Büyükelçiliğin hassasiyetini anlıyorum. Ama onların da bizim mesleğin hassasiyetlerini anlaması lazım. Bu dünyanın her yerinde haberdır. İngiltere’de, İtalya’da, Almanya’da... Her yerde. Soyunmuş yakalanan kişi Merkel değil de İngiltere Kraliçesi olsaydı acaba Alman gazeteleri bunu basmayacak mıydı? Hiç şüphem yok ki vereceklerdi. Bizde de Hürriyet gazetesi dönemin başbakanı Tansu Çiller’in havuzda güneşlenirken çekilmiş bazı fotoğraflarını basmıştı. Evet, dünyada bazı gazeteler bunu veremeyi tercih edebilir, ama bizim tercihimiz vermek yönünde oldu.

Bir de şu var: Başbakan Merkel gibi yetkili pozisyondaki siyasi şahsiyetler kamusal alandaki hareketlerine, nerede nasıl davranacaklarına dikkat etmek zorundadır.”

Düzeltilmeler

19 NİSAN tarihli Kitap ekinde Nalan Barbarosoğlu, Murat Batmankaya ile mülakat yapmış. Spotta isim doğru, ama mülakatta Murat Bardakçı diye yazılmış ve MB diye sürmüştü. Editör Figen Yanık dergi hazırlanırken bir taşınma karışması yaşandığını, hatanın bundan kaynaklandığını anlattı ve okurlardan özür diledi.

Bir düzeltme de Balçık Pamir’den. Geçen salı günü Hüsameddin Özkan haberinin bir yerinde Gaffar Yakın yerine ‘Gaffar Okan’ diye yazmış. Özürleri de ekleyerek düzeltiyor.

Beyza Zapsu orada mıydı?

ERCAN Sankaya imzalı, **Karma Namazı Evde Kılıyorlar** başlıklı haber (15 Nisan) bir dizi eleştiriye yol açtı.

Haberde kadın erkek birlikte namaz kılan grubun cuma namazını camide değil bu kez bir evde kıldığını anlatılıyordu.

Ön sayfada haberin spotunda şu ifade vardı: “Aralarında Cüneyd Zapsu’nun eşi Beyza Hanım’ın da bulunduğu grup dün Bostancı’da bir evde buluştu.”

Oysa Beyza **Zapsu** orada yoktu. Metni ön sayfaya taşıyan **Emre Ergül’e** “Ne oldu?” diye sordum.

“Haber yazışları masasına geldi-

ğinde Bayan Zapsu’nun eve girip girmediyi henüz kesinleşmemişti. Yazım aşamasında da sonuç belli değildi. Bir iletişim hatasından dolayı ‘Bayan Zapsu’nun o evde olmadığı’ bilgisi bana ulaşmadı... Aslında ‘Bayan Zapsu’nun da bulunduğu grup’ diyerek aslında eve girenleri değil, bu grubu tanımlamak istesem de, bu talihsiz hatadan dolayı okurlarımızdan özür dilerim.”

Aslında, iç sayfadaki haberde ikinci cümle de sorunlu:

“...Beyza Zapsu’nun da aralarında bulunduğu, kadın erkek bir arada cuma namazı kıldıkları için ‘sosyete tarikatı’ diye adlandırılan gru-

bun lideri Ahmet Küre ve arkadaşları dün de Şenesenevler’deki bir apartman dairesinde toplanarak, cuma namazı kıldı.”

Neden sorunlu?

Çünkü, aşırı uzunluğu nedeniyle gruba mı, yoksa namaz kılmaya mı gönderme yaptığı anlaşılıyor.

Zapsu’nun namaza katılmadığı anlaşılırdıysa, o zaman o yan ifade ana cümleden kopartılıp “Söz konusu grup mensupları arasında bulunan Beyza Zapsu da daha önceki karma namazlara katılmış” densesydi, konu daha net anlaşılacaktı.

Genel bir “meramını anlatamama” durumu olmuş.

SABAH - 16 Temmuz 2005

KAMUOYUNA AÇIKLAMA

Son günlerde bazı görsel ve yazılı basın kuruluşlarında İzmir Valisi Sayın Yusuf Ziya GÖKSU ve şahsımla ilgili gerçekleri çarpıtarak yansıtan yayınlar konusunda, kamuoyu aydınlatma adına bu açıklamanın yapılmasına gerek duyulmuştur.

Sayın Ekrem PAKDEMİRLİ'nin oğlu'nun İzmir'de gerçekleştirilen düğün töreninde Sayın Valimiz ile görüşme imkanımız oldu. Sayın Vali kendisine daima saygı ve hürmet beslediğim 32 yıllık dostumdur, üstelik hemşehrimdir. Bugüne değin aramızda maddi anlamda hiçbir ilişki olmamıştır. Zaten kendilerinin maddiyat ile hiçbir ilişkileri yoktur. Düğündeki bahse konu bu görüşmemizde Sayın Valim *"Londra'ya 20 sene önce gitmiştim, 3-5 gün iznim var bu izni de Londra'da değerlendirmeyi düşünüyorum."* ifadesini dostane bir ortamda dile getirdi. İstanbul'a döndükten sonra bir vesile ile Miles&Miles puanlarının kullanımı gündeme geldiğinde kartımda oldukça yüklü miktarda puan biriktiği (4 yıldır yurtdışı çıkış yasağım olduğundan bu hediye puanları kullanma imkanı olmamıştı) ve kullanılmaz ise yanacağı ifade edildi. Bu hakkımın boşuna heba olmaması düşüncesiyle Sayın Valime telefon ederek *"Miles&Miles kartım ile uçak biletlerinizi alalım, puanımızı kullanmaz isek yanacakmış, bavaalanından da İngiltere'deki şirketimize ait araç sizi alıp otelinize bırakır"* şeklindeki önerimi dile getirdim. Kendileri bu önerime sıcak bakmadılar. Ben *"kardeşiz, hemşebriyiz, bunun ne mabsuru var?"* diyerek teklifimde ısrarcı oldum ve hatta üsteleyerek *"32 yıllık abıplığımız biter"* ifadesini kullandım. Benim bu ısrarcı davranışım üzerine kırmamak adına, lütfedip teklifimi kabul buyurdular. Hal böyle iken bu konu büyütülerek Türkiye'nin gündemine manşet yaptılar. Olayı başka platformlara taşıyarak gündem yaratmaya çalışanlara şunu sormak isterim *"bizim geleneğimizdeki dostluk, hemşebriilik öldü mü? Herşey maddiyat mıdır?"* Olayın bu hale getirilmesinden çok ama çok üzgünüm. Dolayısıyla yukarıda tüm samimiyetle ifade etmeye çalıştığım bu olayın gerçek takdirini kamuoyuna bırakıyorum.

Halis TOPRAK

Toprak Holding Yön. Krl. Bşk

-14-

SABAH-15 Temmuz 2005

ALİF ART ANTİKACILIK A.Ş.'den KAMUOYUNA DUYURU

Alif Art'ın İber Otel Bodrum Princess'te 16 Temmuz 2005 tarihinde gerçekleştireceği "Karma Sanat Eserleri Müzayedesi" katalogunda <55> numaralı eser olarak fotoğraflı ve açıklayıcı metinle yer alan Osmanlı bir çift şamdanın 29 Şubat 2004 tarihinde Sinan Paşa (Beşiktaş) camiinden çalınan şamdanlar olduğu ilgililerce tespit edilince, bu şamdanlar Alif Art yetkilileri tarafından Bodrum Müzesi'ne teslim edilmiş ve eserleri Alif Art'a getiren ve satan kişinin kimlik, adres ve satış belgeleri resmi kurumlara (Jandarma'ya ve Cumhuriyet Savcılığı'na) sunulmuştur.

Alif Art, bu gelişmelerden evvel müzayede ile ilgili tüm yasal prosedürü doğru şekilde uygulamış, şamdan resimlerini de içeren katalogları bir ay öncesinden dilekçe ile tescil edilmek üzere İl Kültür Müdürlüğü'ne vermiş, ancak gerekli yasal izinler müzelerden alındıktan sonra eserleri aleni bir şekilde teşhir etmeye başlamış ve üçbin adet katalogu kendi müşteri portföyündeki adreslere göndermiştir.

Yukarıda arzulunduğu üzere meydana gelen olaylarda Alif Art'ın herhangi bir ihmali veya hukuki sorumluluğu bulunmayıp, bu açıklama görülen lüzum üzerine kamuoyuna ve değerli sanatseverlere saygı ile duyurulur.

KAMUOYU DUYURUSU

Kanal D logosu ile yayın yapan Televizyon Kuruluşunun 24.05.2005 tarihli Ana Haber Bülteni ve 25.05.2005 tarihli Sabah Haberlerinde Grup şirketlerimizle ilgili tamamen **asılsız, kişilik haklarına saldırı teşkil eden, gerçek dışı ve küçük düşürücü bir haber** yapılmıştır.

Söz konusu haber içeriklerinde yer verildiği şekilde Denizcilik Müsteşarlığı Müfettişlerinin veya yetkili diğer herhangi bir Resmi Kuruluşun Grup şirketlerimizin Mersin Limanı'nda akaryakıt kaçakçılığı yaptığı yolunda veya transit gemilere verilmiş gibi gösterilen mazotun iç piyasaya satıldığı şeklinde herhangi bir tespit ve değerlendirmesi bulunmadığı gibi, şirketlerimizin doğrudan veya dolaylı bir biçimde akaryakıt kaçakçılığına karıştığına ilişkin herhangi bir görüş belirtilmemiştir.

Hal böyle iken, söz konusu **gerçek dışı** haberler tamamen **maksatlı** ve **hiçbir somut delile dayanmaksızın** yayınlanmış olup, şirketlerimiz tarafından yasal zemin içinde her türlü cezai ve hukuki yollara baş vurularak, tutum ve davranışlarıyla kişisel haklarımızın ihlaline sebebiyet veren sorumlular hakkında gerekli işlemlerin yapılacağını ve yayınlanan haberlerin tamamen **maksatlı ve gerçek dışı** olduğunu Sayın Kamuoyunun takdir ve bilgilerine sunarız.

ÇUKUROVA HOLDİNG A.Ş.

17 OCAK 2005 - YENİ ŞAFAK

KAMUOYUNA DUYURU

Geçtiğimiz hafta bazı basın organlarında **Bilim Araştırma Vakfı Davası**'nı şikayetçi olarak takip eden Ebru Şimşek isimli kişinin bazı **GERÇEK DIŞI İDDİALARI** yayınlanmış, BAV Camiası'nı hedef alan tamamen hayal ürünü isnatlara yer verilmiştir. Bu **asılsız ithamlarla** ilgili olarak aşağıdaki gerçekleri kamuoyunun bilgilerine sunarız:

GERÇEK 1: Ebru Şimşek'in konuyla ilgili anlatımının tümü **GERÇEK DIŞIDIR**. Nitekim adli mercilere anlattığı bu senaryo gerçek dışı olduğu için kendisi aleyhinde **İFTİRA suçundan açılmış 10 ayrı kamu davası** bulunmaktadır. Son olarak BAV Davası'nı yürüten **İstanbul 2. Ağır Ceza Mahkemesi**, 15.10.2004 tarihinde Ebru Şimşek isimli kişinin (silah zoruyla çekildiğini iddia ettiği) **gayriahlaki görüntülerini heyet halinde İZLEMİŞTİR**. Mahkeme Heyeti, Ebru Şimşek'in iddialarının aksine, hiçbir şekilde zorlama veya rol yapmanın söz konusu olmadığını bizzat müşahade etmiş, buna ilişkin izlenimlerini 15.10.2004 tarihli izleme tutanağına geçirmiştir.

GERÇEK 2: Ebru Şimşek'in **BAV MENSUPLARINA İFTİRA ETTİĞİNİ BELGELEYEN** birinci husus, bir BAV mensubunun İstinye'deki evinde çekildiğini öne sürdüğü görüntülerinin, gerçekte **bu evle ilgisinin bulunmadığının ortaya çıkmış olmasıdır**. Bilindiği gibi, 1994 yılında, Ebru Şimşek, ortaya attığı "benim görüntülerimi BAV mensupları silah tehdidiyle çekti" senaryosuna kendince inandırıcılık katmak amacıyla, olayın nerede gerçekleştiğini soran emniyet görevlilerine bir BAV mensubunun **İstinye'deki** evini göstermiştir. Bununla da yetinmeyerek, bu ithamını BAV Davası'na taşımıştır. Bunun üzerine davaya bakan **İstanbul 2. Ağır Ceza Mahkemesi**, İstinye'deki bu ev ile Ebru Şimşek'in görüntülerindeki evi, mahkeme heyetinin de iştiraki ile **birliklişye** incelemiştir. İnşaat Yüksek Mühendisi Çağlar Göksu tarafından gerçekleştirilen bu birliklişye tetkiki sonucunda, **EBRU ŞİMŞEK'İN KANAL 6'DA YAYINLANAN GÖRÜNTÜLERİNDEKİ EVİN KESİNLİKLE İSTİNYE'DEKİ EV OLMADIĞI**, bu iki evin **tamamen farklı yerler** olduğu ortaya çıkmıştır. Buna ilişkin raporun sonuç kısmında şu ifadeler yer almıştır: "... Söz konusu mekanların ayrı mekanlar olduğu, gizli kamera görüntülerinin kaydedildiği mekandaki döşeme sisteminin asmlen döşemeli sisteme çevrilmesinin **teknik olarak mümkün olmadığı** kanaatindeyim." (18.10.2004 tarihli birliklişye raporu, sf.3) Başka bir deyişle, Ebru Şimşek baştan sona **GERÇEK DIŞI BİR SENARYO ANLATMIŞ**, senelerce Türk Halkı'nı **YANILTMİŞTİR**. Gösterdiği evin görüntülerdeki evle ilgisi bulunmadığı gibi, anlattığı "silahlı tehdit" hikayesinin de görüntülerdeki gayriahlaki olayla **ilgisi bulunmamaktadır**. Görüntülerdeki olay gerçek bir **GAYRIAHLAKİ PAZARLIĞA** aittir ve konunun BAV mensuplarıyla hiç bir ilgisi bulunmamaktadır.

GERÇEK 3: Ebru Şimşek'in gerçekleri gizlediğini ve **İFTİRA ETTİĞİNİ** bizzat o dönemdeki ev arkadaşı **Filiz Karataş** itiraf etmiştir. Bu kişi BAV Davası'nda 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde tanık sıfatıyla verdiği 9.12.2004 tarihli ifadesinde,

Ebru Şimşek'in görüntülerinin **GERÇEK BİR PAZARLIĞI** yansıttığını, bu durum deşifre olunca televizyonda yayınlanan görüntüleri inkar etme yoluna gittiklerini ve bu amaçla **birlikte bu tehdit senaryosunu uydurdıklarını** samimi olarak **İTİRAF ETMİŞTİR**.

GERÇEK 4: Ebru Şimşek kendisi aleyhinde tanıklık yapmış olan bir kişinin noter kanalıyla kendisinden özür dilediğini iddia etmiştir. Gerçekte ise Ebru Şimşek aleyhinde tanıklık yapan insanlar Ebru Şimşek ve yakınları tarafından **baskı altına alınmakta** ve **TANIKLIKLARINDAN DÖNMENE ZORLANMAKTADIR**. Bunlardan sonuncusu olan Seza Ölmaz, Ebru Şimşek'in yakınlarının kendisine geldiklerini, Şişli'de bürosu bulunan bir avukata götürüldüğünü, bu büroda bir **YAZI HAZIRLANDIĞINI**, kendisini **notere götürüp bunu imzalatıldıklarını**, Kadıköy 4. Asliye Ceza Mahkemesine bizzat verdiği 20 Aralık 2004 tarihli dilekçesinde ayrıntılı olarak anlatmıştır. Seza Ölmaz maruz kaldığı baskıları dilekçesinde şöyle anlatmıştır: "Ağır ceza mahkemesindeki davanın geçen haftaki duruşmasından birkaç gün önce, davacı Ebru Şimşek'in bazı yakınları bana tanıklığımı değiştirmem konusunda telkinlerde bulunmuşlardır. Tanıklığımı değiştirmem halinde bana açtıkları davayı geri çekeceklerini söylemişlerdir. Davacının yakınları daha önce beni telefonla tehdit etmişlerdi. İstanbul'da çalıştığım işyerinin sahibiyile konuşarak **beni işten attırmışlardı**. Beni evimin önünde dövdürmüşlerdi. Ben bu olayların hepsini polise ve savcılığa bildirdim. Ancak davacının yakınlarının baskıları bitmedi. Bu olayların verdiği bıkınlıkla davacının yakınlarının teklifini kabul ettim." İşte Ebru Şimşek'in, başından beri kendisini destekleyen ünlü bir medya patronunun TV kanalında ekranlara gösterdiği sahte özür mektubu, böyle usulsüz ve kanunsuz yöntemlerle oluşturulmuştur.

GERÇEK 5: Uluslararası bir güç odağı, BAV'a yönelik saldırılarını Türkiye'deki **ÜNLÜ BİR MEDYA PATRONU** kanalıyla organize etmektedir. Bu saldırılarda kullanılan figürler de, her fırsatta muhataplarına hakaret etmesiyle tanınan bir gazeteci ve bu tür "operasyon"larda görevlendirilmeye uygun yapıdaki diğer kişilerdir. Amaç ise, kamuoyunu yanlış bilgilerle yanıltmak, **"yeni komplolara"** zemin hazırlamak ve yargılamayı yapan **MAHKEME ÜZERİNDE BASKI OLUŞTURMAKTIR**.

GERÇEK 6: Türk Milleti ve yargı makamları bu mahiyetteki yayınların hangi maksatlara hizmet ettiğinin bilincindedir. **İFTİRA** suçundan Ebru Şimşek aleyhinde **10 ayrı ceza davasının** açılmış olması ve Yargıtay'ın daha geçen hafta **15 dava-da Ebru Şimşek aleyhinde** karar vermiş olması bunun somut göstergesidir.

(Yukarıda sayılan gerçeklere ilişkin resmi belgelere ulaşmak isteyenler bunları dava dosyasından temin edebilirler.)

Kamuoyumuzun Bilgilerine Saygıyla Sunarız.
BAV Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı
Burak Abacı

24 OCAK 2005-YENİ SAFAK

KAMUOYUNA DUYURU

Geçtiğimiz hafta bazı basın organlarında **Bilim Araştırma Vakfı Davası'nı** şikayetçi olarak takip eden **Ebru Şimşek** isimli kişinin bazı **GERÇEK DIŞI İDDİALARI** yayınlanmış, BAV Camiası'nı hedef alan tamamen hayal ürünü isnatlara yer verilmiştir. Bu **asılsız ithamlarla** ilgili olarak aşağıdaki gerçekleri kamuoyunun bilgisine sunarız:

GERÇEK 1: Ebru Şimşek'in konuyla ilgili anlatımının tümü **GERÇEK DIŞIDIR**. Nitekim adli mercilere anlattığı bu senaryo gerçek dışı olduğu için kendisi aleyhinde **İFTİRA suçundan açılmış 10 ayrı kamu davası** bulunmaktadır. Son olarak BAV Davası'nı yürüten **İstanbul 2. Ağır Ceza Mahkemesi**, 14.10.2004 tarihinde Ebru Şimşek isimli kişinin (silah zoruyla çekildiğini iddia ettiği) **gayriahlaki görüntülerini heyet halinde İZLEMİŞTİR**. Mahkeme Heyeti, Ebru Şimşek'in iddialarının aksine, görüntülerde Ebru Şimşek'in hiçbir şekilde zorlama altında olmadığını veya rol yapmasının söz konusu olmadığını, görüntülerdeki hareketlerin gazetelerin 3. sayfalarında zaman zaman görüldüğümüz **"MALUM"** olaylardan olduğunu bizzat müşahade etmiş, buna ilişkin izlenimlerini 14.10.2004 tarihli izleme tutanağına geçirmiştir.

GERÇEK 2: Ebru Şimşek'in BAV MENSUPLARINA İFTİRA ETTİĞİNİ BELGELEYEN birinci husus, bir BAV mensubunun İstinye'deki evinde çekildiğini öne sürdüğü görüntülerinin, gerçekte **bu evle ilgisi bulunmadığının ortaya çıkmış olmasıdır**. Bilindiği gibi, 1994 yılında, Ebru Şimşek, ortaya attığı "benim görüntülerimi BAV mensupları silah tehdidiyle çekti" senaryosuna kendince inandırıcılık katmak amacıyla, olayın nerede gerçekleştiğini soran emniyet görevlilerine bir BAV mensubunun **İstinye'deki** evini göstermiştir. Bununla da yetinmeyerek, -daha önce başvurduğu mahkemelerin iddiaların geçersizliğini görerek takipsizlik kararı verdiği- bu ithamını, BAV Davası'na taşımıştır. Bunun üzerine davaya bakan **İstanbul 2. Ağır Ceza Mahkemesi**, İstinye'deki bu ev ile Ebru Şimşek'in görüntülerindeki evi, mahkeme heyetinin de iştiraki ile resmi **bilirkişiye** inceletmiştir. Mahkemenin tayin ettiği İnşaat Yüksek Mühendisi Çağlar Göksu tarafından gerçekleştirilen bu bilirkişi tetkiki sonucunda, **EBRU ŞİMŞEK'İN KANAL 6'DA YAYINLANAN GÖRÜNTÜLERİNDEKİ EVİN KESİNLİKLE İSTİNYE'DEKİ EV OLMADIĞI**, bu iki evin **tamamen farklı yerler** olduğu ortaya çıkmıştır. Bilirkişinin buna ilişkin verdiği raporun sonuç kısmında şu ifadeler yer almıştır: "... Söz konusu mekanların ayrı mekanlar olduğu, gizli kamera görüntülerinin kaydedildiği mekandaki döşeme sisteminin asmlen döşemeli sisteme çevrilmesinin **teknik olarak mümkün olmadığı** kanaatindeyim." (18.10.2004 tarihli bilirkişi raporu, sf.3) Başka bir deyişle, Ebru Şimşek baştan sona **GERÇEK DIŞI BİR SENARYO ANLATMIŞ**, senelerce Türk Halkı'nı **YANILTMIŞTIR**. Gösterdiği evin görüntülerdeki evle ilgisi bulunmadığı gibi, anlattığı "silahlı tehdit" hikayesinin de görüntülerdeki gayriahlaki olayla **ilgisi bulunmamaktadır**. Görüntülerdeki olay gerçek bir **GAYRIAHLAKI PAZARLIĞA** aittir ve **konunun BAV mensuplarıyla hiçbir ilgisi bulunmamaktadır**.

GERÇEK 3: Ebru Şimşek'in gerçekleri gizlediğini ve BAV mensuplarına **İFTİRA ETTİĞİNİ** bizzat **o dönemdeki ev arkadaşı Filiz Karataş** itiraf etmiştir. Bu kişi BAV Davası'nda 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde tanık sıfatıyla verdiği 9.12.2004 tarihli ifadesinde, Ebru Şimşek'in görüntülerinin **GERÇEK BİR PAZARLIĞI** yansıttığını, bu durum değişik oluncu televizyonda yayınlanan görüntüleri inkar etme yoluna gittiklerini ve bu amaçla BAV mensuplarını hedef seçerek **birlikte bu tehdit senaryosunu uydurduklarını** samimi olarak **İTİRAF ETMİŞTİR**.

GERÇEK 4: Ebru Şimşek kendisi aleyhinde tanıklık yapmış olan bir kişinin noter kanalıyla kendisinden özür dilediğini iddia etmiştir. Gerçekte ise Ebru Şimşek aleyhinde tanıklık yapan insanlar, Ebru Şimşek ve yakınları tarafından **baskı altına alınmakta ve TANIKLIKLARINDAN DÖNMEYE ZORLANMAKTADIR**. Bunlardan sonuncusu

olan ve Ebru Şimşek'in çalıştığı ortamda uzun süreden beri bulunarak **"MALUM"** yaşantısı hakkında mahkemelere bilgi veren Sezaî Ölmez, **Ebru Şimşek'in yakınlarının kendisine geldiklerini**, Şişli'de bürosu bulunan bir avukata götürüldüğünü, bu büroda bir **YAZI HAZIRLANDIĞINI**, **kendisini notere götürüp bunu imzalattıklarını**. Kadıköy 4. Asliye Ceza Mahkemesine bizzat verdiği 20 Aralık 2004 tarihli dilekçesinde ayrıntılı olarak anlatmıştır. Sezaî Ölmez maruz kaldığı baskıları dilekçesinde şöyle belirtmiştir: **"Ağır ceza mahkemesindeki davanın geçen haftaki duruşmasından birkaç gün önce, davacı Ebru Şimşek'in bazı yakınları bana tanıklığımı değiştirmem konusunda telkinlerde bulunmuşlardır. Tanıklığımı değiştirmem halinde bana açtıkları davayı geri çekeceklerini söylemişlerdir. Davacının yakınları daha önce beni telefonla tehdit etmişlerdi. İstanbul'da çalıştığım işyerinin sahibiyile konuşarak beni işten attırılmışlardı. Beni evimin önünde dövürmüşlerdi. Ben bu olayların hepsini polise ve savcılığa bildirdim. Ancak davacının yakınlarının baskıları bitmedi. Bu olayların verdiği bikkınlıkla davacının yakınlarının teklifini kabul ettim."** İşte Ebru Şimşek'in, baskından beri kendisini destekleyen ünlü bir medya patronunun TV kanalında ekranlara gösterdiği sahte özür mektubu, böyle usulsüz ve kanunsuz yöntemlerle oluşturulmuştur ve gerçekleri yansıtmamaktadır.

GERÇEK 5: Ebru Şimşek'in **"MALUM"** yaşantısı konusunda tanıklık yapan tek iş arkadaşı Sezaî Ölmez değildir. Ebru Şimşek'le çeşitli zamanlarda aynı barlarda çalışan **diğer iş arkadaşları** da adli mercilere bu konuda çok detaylı açıklamalarda bulunmuşlardır. (Örneğin: İbrahim Özcan'ın **Fatih Savcılığı'na** 15.11.2002 tarihli, Birol Göç'ün **Büyükdöğmece Savcılığı'na** 3.11.2002 tarihli, Turgay Tepedelen'in 3.1.2003 tarihli, Mehmet Ali Yıldırım'ın 27.2.2003 tarihli, Tacettin İnce'nin 5.3.2003 tarihli, Yavuz Coşkun'un 5.3.2003 tarihli **tanık ifadeleri**) Dahası, Ebru Şimşek aleyhinde iftira ve hakaret suçlarından soruşturma yürüten **adli makamlar** 'kendisinin mazbut bir genç kuz olduğunu ve Kanal 6'da yayınlanan görüntülerinin tehdit ve zor altında çekildiğini' iddia eden Ebru Şimşek'in genel yaşam biçimini (tahkikat konusunun bir gereği olarak) araştırmışlar, buna ilişkin çok sayıda tanık dinlemişlerdir. Yaşadıklarını adli makamlara aktaran **Ecevit Şahin, Özgür Aydemir, Mehmet Uğur Başbınar ve Orhan Danışmaz** adlı kişilerin ifadelerinde, Ebru Şimşek'le hangi barda tanıştıklarından, hangi adreste kaç saati birlikte geçirdiklerine varıncaya kadar sayısız ayrıntı yer almaktadır. (Ö. Aydemir'in **Sarıyer Savcılığı** 30.7.2003 tarihli, M. U. Başbınar'ın **İstanbul Savcılığı** 25.6.2003 tarihli, O. Danışmaz'ın **İstanbul Savcılığı** 25.6.2003 tarihli, E. Şahin'in **Kadıköy Savcılığı** 4.8.2003 tarihli ifadeleri)

GERÇEK 6: Uluslararası bir güç odağı, BAV'a yönelik saldırılarını Türkiye'deki **ÜNLÜ BİR MEDYA PATRONU** kanalıyla organize etmektedir. Bu saldırılarda kullanılan figürler de, her fırsatta muhataplarına hakaret etmesiyle tanınan bir gazeteci ve bu tür "operasyon"larda görevlendirilmeye uygun yapıdaki diğer kişilerdir. Amaç ise, kamuoyunu yanlış bilgilerle yanıltmak, **"yeni komplolara"** zemin hazırlamak ve yargılamayı yapan **MAHKEME ÜZERİNDE BASKI OLUŞTURMAKTIR**.

GERÇEK 7: Türk Milleti ve yargı makamları bu mahiyetteki yayınların hangi maksatlara hizmet ettiğinin bilincindedir. **İFTİRA** suçundan Ebru Şimşek aleyhinde **10 ayrı ceza davasının** açılmış olması ve Yargıtay'ın daha geçen hafta **15 davada Ebru Şimşek aleyhinde** karar vermiş olması bunun somut göstergesidir.

(Yukarıda sayılan gerçeklere ilişkin resmi belgelere ulaşmak isteyenler bunları İstanbul 2. Ağır Ceza Mahkemesi dava dosyasından temin edebilirler.)

Kamuoyumuzun Bilgilerine Saygıyla Sunarız.

BAV Yönetim Kurulu Başkanı
Tarkan Yavaş

SABAH - 19 AĞUSTOS 2005

CEVAP VE DÜZELTME

Milli Piyango İdaresi'nden açıklama

SABAH Gazetesi'nin 15.08.2005 tarih 6954 sayılı nüshasında yayınlanan "TALİH KÜŞÜNÜ, KENDİ ÇALIŞANLARI MI YOLDU?" başlıklı kamuoyunu yanıltıcı bilgiler içeren haberle ilgili olarak Genel Müdürlüğümüzce aşağıdaki açıklamaların yapılması gereği doğmuştur.

Haberde yer alan iddialar, İdare (MPT) ile İdare mensuplarının üyesi bulunduğu Vakıf (Mili-Vak) arasındaki ticari ilişkilerde, Vakfa birtakım menfaatler sağlandığı yolundadır. Bu iddialar, T.C. Ziraat Bankası Müfettişi iken, özelleştirme uygulamaları kapsamında MPT'ye ataması yapılan Başmüfettiş Ahmet Öztürk tarafından gündeme getirilmiş, henüz somut bilgi ve belgeye dayanmayan bu iddiaların çok ciddi sonuçlar doğuracağı hususu kendisine hatırlatılarak, bu konuda titiz bir çalışma yapılması ve somut bilgi ve belgelere dayanarak sonuçlandırılması talimatı verilmiştir. Ancak Müfettiş, somut tespitler yerine

kendi kanaatlerinin yeterli olduğundan bahisle 3628 sayılı (Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüshvet ve Yolsuzluklarla Mücadele) Kanuna göre re'sen soruşturmaya başladığını bildirmiş, soruşturmayı engellediği gerekçesiyle de Teftiş Kurulu Başkanını görevden uzaklaştırma ve yerine başka bir müfettiş görevlendirme teşebbüsünde bulunmuştur.

Bu aşamada Genel Müdürlüğümüzce, Müfettiş tarafından gerçekleştirilen tüm işlem adımlarının hukuka, idari teamülle ve memuriyet adabına aykırı olduğu, 3628 sayılı Kanuna göre soruşturma açma yetkisinin sadece C. Başsavcısına ait olduğu tespitleri yapılmış, adı geçen müfettiş de bu hususlar hatırlatılarak, iddialarıyla ilgili elindeki tüm bilgi ve belgeleri, anılan yasa gereği zaman geçirmeden Ankara C. Başsavcılığına ihbar ve tevdi etmesi talimatı verilmiştir.

Müfettiş, iddialarıyla ilgili olarak C.

Başsavcılığına yapmış olduğu suç duyurusu yanında, görevden uzaklaştırma talebinin uygulanmadığı gerekçesiyle Teftiş Kurulu Başkanı hakkında da şikayette bulunmuştur.

C. Başsavcılığınca iddia ve şikayetlerin iki ayrı C. Savcısı tarafından incelenip değerlendirilmesi sonucunda; Başmüfettiş Ahmet Öztürk'ün iddialarıyla ilgili olarak "Takipsizlik" ve "İşleme Konulmama" kararları verilmiş ve bahsi geçen olayların İdarece karar verilmesi gereken konular olduğu belirtilmiştir.

Bunun üzerine iddialara konu edilen iş ve işlemlerin en küçük bir tereddüde mahal verilmeyecek şekilde yeniden incelenmesi, gerekirse soruşturulması için Genel Müdürlüğümüzce beş müfettiş görevlendirilmiş olup, incelemeler halen devam etmektedir.

Tutum ve davranışlarının kanuna, yönetmelik hükümlerine, teamüllere ve me-

muriyet adabına aykırı olduğu defaatle kendisine hatırlatılmasına rağmen, C. Başsavcılığı dışında, TBMM üyelerine, Kamu İktisadi Teşekkülleri (KİT) Komisyonu üyelerine, Maliye Bakanlığına ve Danıştay'a da ihbar ve şikayetlerde bulunarak, somut bilgi, belge ve emareye dayanmayan iddialarıyla ilgili kurum ve kuruluşları meşgul eden müfettişin, nihayet Sincan Ağır Ceza Mahkemesine de başvurduğu, basına yansıyan haberlerden anlaşılmaktadır.

Henüz inceleme aşamasında iken basın yoluyla kamuoyuna yansıtılan bu iddia ve davranışlar ile doğruluk, dürüstlük, Devletin hak ve çıkarlarını koruma görüntüsü altında, esasen bir güven ve itibar müessesesi olan Milli Piyango İdaresinin ve Yöneticilerinin yıpratılmaya çalışıldığı ve samimiyetten uzak olduğu apaçık ortadadır.

Kamuoyuna saygıyla duyurulur.

**Milli Piyango İdaresi
Genel Müdürlüğü**

-19-

AÇIKLAMA

6 Şubat 2005 tarihli **Sabah** Gazetesi'nde "**Kayhan'ın vergi cezası sıfırlanmış**" başlığıyla yayınlanan haberde Söktaş Tekstil, gerçek dışı olarak, "**faturasız ürün sattığı için vergi cezasına çarptırılmış**" gibi gösterilmiştir.

İlgili yayın kuruluşuna gerekli belge (*Söktaş A.Ş. hakkında düzenlenen 15.1.2004 tarihli vergi inceleme raporu*) ibraz edilmiş olmasına rağmen, ertesi gün, **kişisel ve kurumsal itibarımızı zedeleyen yanlış bir haber** yayınlandığının **açıkça kabul edilmesi yerine**, "**Muharrem Kayhan'ın tek taraflı görüşüne yer vermek**" yolu seçilmiştir. Bu nedenle gerçek durumun ilan yoluyla duyurulması gerekli görülmüştür.

Konunun aslı şöyledir:

Söz konusu vergi cezası, çok sayıda şirketin de karşılaştığı "**finansman giderlerinin nasıl muhasebeleştirileceği**" konusunda ortaya çıkan bir uyuşmazlık yüzünden kesilmiştir.

Uyuşmazlık, 2002 hesap yılı içinde kullanılan, aralarında bir Dünya Bankası kuruluşu olan IFC'den kullanılan kredinin de bulunduğu kredilerin faizlerinin, vergi mevzuatı açısından gider yazılmasının yöntemi üzerine çıkmıştır. Şirketimiz, banka kredilerinin finansman giderlerini, dönem sonlarında "**tahakkuk**" usulü ile gider yazarken, ilgili incelemede, finansman giderlerinin "**nakden ödeme**" esasına göre gider yazılması gerektiği ileri sürülmüştür.

Uygulamadaki haklılığımız nedeniyle ve standart prosedür gereğince konu Maliye Bakanlığı Merkezi Uzlaşma Komisyonu'na intikal ettirilmiştir. Komisyon itirazımızı haklı bularak ilgili rapor sonrasında düzenlenen vergi farkı ve cezasını 29.4.2004 tarihli ve 2004/56 sayılı tutanak ile sıfırlamıştır.

Türkiye genelinde bizim gibi pek çok şirketi ilgilendiren, dolayısı ile şirketleri, Maliye Bakanlığı'nı ve adli mercileri meşgul eden bu konu, 2004 yılında 5228 sayılı kanun ile gerçekleşen mevzuat değişikliği sonrasında tamamen ortadan kalkmış ve böylece uygulamamızın doğruluğu tekrar teyit edilmiştir.

Hissedarlarımıza, iş ortaklarımıza ve diğer tüm paydaşlarımıza saygıyla duyurulur.

SÖKTAŞ

8 ŞUBAT 2005 / MİLLİYET

-20-

SABAH
1 Ağustos 2005

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu'ndan açıklama

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu'nun dış kaynaklı dört kanalın yayın buketinden çıkarılmasına ilişkin kararı 2004 yılına dayanmaktadır. Üst Kurul, 29 Eylül 2004 ve 14 Aralık 2004 tarihlerinde, uydu yayıncılığıyla ilgili uygulamalar ve sorunların tespiti ile dış kaynaklı yayınların ilgili yönetmelik çerçevesinde değerlendirilmesi amacıyla iki ayrı komisyon oluşturarak konuyu takibe almıştır.

Dış kaynaklı dört kanalın yayın buketinden çıkarılmasına ilişkin karara dayanak olan izleme raporları ise 14 ve 18 Nisan 2005 tarihlerini taşımaktadır. Bilindiği üzere ülkemizin 1993'ten beri taraf olduğu Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesinin "Yayıncı Sorumlulukları" başlıklı 7/1 bendinin (a) fıkrasında "Program hizmetleri edebe aykırı olmayacak ve pornografi içermeyecek" hükmü yer almaktadır. Uydu Platform İşletmeleri, Uydu Yayını Lisans ve İzin Yönetmeliğinin "Uydu Platform İşletmecilerinin Yükümlülükleri" başlıklı 7. maddesinin (a) bendi ile (g) bendi kapsamında "Üst Kurulca uygun bulunmayan yurtdışı kaynaklı yayınları işletmemekle" yükümlüdürler.

Söz konusu kanalların çeşitli tarihlerdeki yayınlarının Üst Kurul uzmanlarının izlenmesi sonucunda, kanalların pornografik ni-

telikte yayın yaptıkları tespit edilmiştir. Üst Kurul yukarıda belirtilen mevzuat çerçevesinde yurtdışı kaynaklı dört kanalın yayın buketinden çıkarılmasına karar vermiştir. Dolayısıyla Hıncal Uluç'un Üst Kurul kararının arkasında başka sebeplerin olduğuna ilişkin iddiaları dayanaktan yoksundur.

Yazarın, "RTÜK'ün erotik kanalları kamasından birkaç gün önce, yeni RTÜK Yasası Meclis'ten geçmedi mi?" ifadeleri ise tümüyle gerçek dışıdır. Ne Üst Kurul kararının alındığı gün ne de daha önce "Yeni RTÜK Yasası Meclis'ten geçmiş" değildir. Muhtemelen yazarın anlatmak istediği, ancak bilgi eksikliğinden dolayı yanlış ifade ettiği husus RTÜK üyelerinin TBMM tarafından seçilmesine ilişkin Anayasa değişikliği teklifidir ki bu teklif de TBMM Genel Kurulunda görüşülmemiştir.

Ayrıca söz konusu platform işletmecisinin faaliyetleri 29 Mart 2001 tarihinde Uydu Yayın Lisans ve İzin Yönetmeliğinin Resmi Gazetede yayımlanmasıyla yasallaşmış olup, Üst Kurul müeyyidesine konu olan dört kanalın bulunduğu paketin yayını ise Eylül 2004'ten (iki bin dört) itibaren başlamıştır. Uydu işletmecisinin benzer yayınlarının süreleri ve nitelikleri itibarıyla zaman içinde değişiklik gösterdiği de tespit edilmiştir.

Dolayısıyla yazarın bu kanalların 8 (sekiz) yıldır yayın yaptığı iddiası tamamen gerçek dışıdır.

Yazarın iddialarının aksine, yazıda örnek gösterilen diğer kanalla ilgili de RTÜK'ün çeşitli yaptırım kararları bulunmaktadır. Ancak söz konusu kanala 3984 Sayılı Yasa kapsamında müeyyide uygulanmaktadır.

Bilgi edinme hakkı bir yurttaşlık hakkıdır ve bu hakkın kullanılması için en temel kaynak da kitle iletişim araçlarıdır. Bu nedenle, kendisine emanet edilen köseyi bilen subjektif üslubuyla, bir kamu kurumunun yöneticilerini haksızca suçlamak için kullanan Hıncal Uluç'un hiç değilse yorum yaparken okurlarına doğru bilgileri vermesi, mesleki yükümlülüğüdür. Aksi takdirde her nasılsa Sabah Gazetesinin ve diğer bütün gazetelerin atlattığı, yalnızca bu köşede yayımlanan "Birkaç gün önce yeni RTÜK Yasasının Meclis'ten geçtiği", "Sekiz yıldır yayın yapan kanalların aniden kapatıldığı", bir başka şifreli kanala "dokunulmadığı" gibi yanlış bilgiler yüzünden Sabah okurlarının bilgi edinme hakları ellerinden alınmış olacaktır.

**Radyo ve Televizyon Üst Kurulu
Hukuk Müşavirliği**

-21-

Maliye Bakanlığı'ndan açıklama

MALİYE Bakanı Kemal Unakıtan Sabah Gazetesi'nde çıkan "Kayhan'ın vergi cezaları sızdırılmış" başlıklı habere ilişkin olarak yazılı bir açıklama yaptı.

Açıklama notunda şunlar yer aldı: "Vergilendirme süreci tarih, tebliğ, tahakkuk ve tahsil işlemlerinden oluşmaktadır. Verginin tarihi, vergi alacağının kanunlarında gösterilen matrah ve nispetler üzerinden vergi dairesi tarafından hesaplanarak bu alacağı miktar itibarıyla tespit eden idari bir işlemdir.

Uzlaşma müessesesinin amacı ise ikmalen, re'sen veya idarece tarih edilen vergi ve kesilen cezalarda dava yoluna başvurulmaksızın vergi idaresi ile mükellefin anlaşması suretiyle vergi alacağının bir an önce Hazine'ye intikal etmesini sağlamaktır.

3/2/1999 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan uzlaşma yönetmeliğinin 5'inci maddesinin 2'nci fıkrasında: "...uzlaşma komisyonlarının uzlaşabilecekleri en çok vergi, resim ve harç miktarları genel tebliğler ile belirlenir" hükmü yer almaktadır. Halen yürürlükte olan ve ilçe, il ve merkezi uzlaşma komisyonlarının uzlaşma konusu yapabilecekleri vergi tutarları 343 sıra numaralı Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği ile belirlenmiş bulunmaktadır.

Tarih edilen vergi ve kesilen cezalar için yapılan uzlaşma taleplerinin tamamı merkezi uzlaşma komisyonuna gelmemekte, sadece İl Uzlaşma Komisyonunca incelenip sonuçlandırılmaktadır. Bir başka deyimle, her-

hangi bir uzlaşma talebinin hangi komisyon tarafından sonuçlandırılacağı hususu gelişigüzel olmayıp, önceden yönetmelik ve tebliğle belirlenen objektif esaslara göre yerine getirilmektedir.

Tarih edilen vergi ve kesilen cezalara karşı mükelleflerin, dava yoluna başvurma, ceza indirimine talep etme veya uzlaşma talebinde bulunma hakları vardır. Tahakkuk, mükellefin kendisine tanınmış olan bu haklarını kullanmasına göre gerçekleşmektedir.

Mükellef tarafından uzlaşmaya konu edilen vergi ve cezalarda hangi oranda indirim yapılacağı hususunda uzlaşma komisyonlarına tanınan takdir hakkı, inceleme raporunda yer alan vergilendirme olayının yorum ve takdire müteallik olup olmadığı, matrah farkının takdir komisyonu kararına dayanıp dayanmadığı, mükellefin bilinçli olarak vergi ziyanına neden olup olmadığı, konu hakkında Bakanlıkta oluşmuş müstakar kanaat bulunup bulunmadığı, rapora dayanılarak yapılacak tarhiyatın yargı mercilerinde dava konusu yapılması halinde idarenin lehine sonuçlanıp sonuçlanmayacağı ihtimali gibi hususların yanında, mükellefin vergiye uyum sicili ve ödeme gücüne göre kullanılmaktadır.

Yazıda, Gelirler Kontrolörlerinin Soktaş A.Ş.'de 577 milyar TL'lik (577 bin YTL) faturasız satış yapıldığını tespit ettikleri, ancak bunun Maliye Bakanlığı Merkezi Uzlaşma Komisyonu tarafından silindiğinin ortaya çıktığı belirtilmektedir. Halbuki söz konusu inceleme raporunda, vadelere 31.12.2003 tari-

hinden sonra dolduğu halde şirketin kullandığı kredilere ilişkin olarak hesapladığı faiz tutarını, incelenen 2002 hesap dönemi kurum kazancının tespitinde gider olarak dikkate alması hususu matrah farkına konu edilmiştir. Ancak, Bakanlığımız uygulamalarında konuyla ilgili olarak oluşan müstakar kanaat, mevduat veya kredi sözleşmelerine müstenit borçların değerlendirme gününe kadar hesaplanacak faizleriyle birlikte dikkate alınması yönünde olup bu yorum, mükelleflerimizin olası mağduriyetlerinin önlenmesi amacıyla 5228 sayılı Kanunla Vergi Usul Kanunu'nda değişiklik yapılmak suretiyle de kanun hükmü haline getirilmiş bulunmaktadır.

Kaldı ki yazıda ima edildiği üzere, uzlaşma komisyonlarının tahakkuk etmiş vergi borçlarını silmek gibi bir yasal yetkisi bulunmamaktadır. Çünkü uzlaşma müessesinde, vergi idaresi ile mükellef, tarih edilen vergi ve kesilen cezanın tahakkuk etmek suretiyle kesilecek miktar konusunda karşılıklı mutabakata varmaktadır. Otuden beri olduğu gibi Bakanlığımız döneminde de Merkezi Uzlaşma Komisyonu, yukarıda belirtilen tüm hususları titizlikle gözönünde bulundurarak çalışmalarını dürüstlükle yürütmektedir.

Yazıda imalı ifadeler, her biri Bakanlığımızın çeşitli kademelerinde üst düzey görev yapmakta olan Merkezi Uzlaşma Komisyonu üyesi değerli bürokratları haksız ve mesnetsiz bir şekilde zan altında bırakmaya mütavf rencide edici bir üslup olmaktan öte bir anlam taşımamaktadır.

SABAH-11 ŞUBAT 2005

-22-

1 EKİM 2004 - RADİKAL

Özür ve düzeltme

Turgut Tarhanlı'nın dünkü yazısında 'Nestle şirketine karşı yürütülen kampanya 10 ülkeye yayılmış (...) şirkete 5 milyon dolar zarara mal olmuştur' diye bir ifade yer almıştır. Doğrusu 'onlarca ülke' ve '5 milyar dolar' olacaktır. Düzeltir, özür dileriz.

-23-

ÖZÜR VE DÜZELTME

27 Ekim tarihli gazetemizin 6. sayfasındaki "TÜYAP'ta Ödül Gecesi" başlıklı haberimizde Yazar Gülten Akın'ın fotoğrafı yerine sehven bir başka konunun fotoğrafı kullanılmıştır. Okurlarımızdan ve Sayın Akın'dan özür dileriz.

28 EKİM 2004 - HÜRRIYET

-24-

9 Eylül 2004 - SABAH

Düzeltilme

18.08.2004 tarihli Sabah gazetesi-nin ikinci sayfasında yayımlanan "Boşanmaya Harry Potter formülü" adlı haberimizde; Hayim Ovadia ve Flora Floret Ovadia yerine yanlışlıkla Ali Ekmel Çelebioğlu ve Serpil Çelebioğlu'nun fotoğrafları kullanılmıştır. Bu hatayı düzeltir ve özür dileriz.

-25-

DÜZELTME

DÜNKÜ gazetemizin orta sayfasındaki “Bin metre bayrakla yürüdüler” haberinde İstanbul Milli Eğitim Müdürü Ömer Balıbey’in adı İstanbul Emniyet Müdürü olarak çıkmıştır. Düzeltir, özür dileriz.

SABAH-5 Nisan 2005

-26-

DÜZELTME

24.05.2005 tarihli gazetemizin orta sayfasında yer alan “Sevinmesini yine beceremedik” başlıklı haberde Antalya’da Fenerbahçe’nin şampiyonluğunu kutlarken ensesine isabet eden kurşunla ağır yaralanan ve durumu iyiye giden işadamı Mehmet Aslandağ’ın sehvlen öldüğü yazılmıştır. Düzeltir, özür dileriz.

SABAH-26 Mayıs 2005

-27-

DÜZELTME

Adli Tıp’lar karışmasının

GAZETEMİZİN dünkü “Korkunç Hata” başlıklı manşet haberinde, kanserli hücreye ait DNA analizinin Adli Tıp’ta yapıldığı belirtildi. Adli Tıp Kurumu ile İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü ayrı iki kurumdur. Haberde sözü edilen DNA analizleri İ.Ü. Adli Tıp Enstitüsü’nde yapılmıştır. Yanlış anlamayı önlemek için düzeltir, özür dileriz.

SABAH-20 Nisan 2005

-28-

ZAMAN
30 EKİM 2005

DÜZELTME

29.10.2005 Cumartesi günü 8. sayfada yayınlanan 'Doğalgaz, Anadolu'yu 1 milyar dolarlık yatırımla buluşturdu' başlıklı haberde, 'Çorumgaz Genel Müdürü Kenan Malatyalı' ibaresi yer almıştır. Doğrusu, 'Çorumgaz Genel Müdürü Kasım Kahraman' olacaktır. Düzeltir, özür dileriz.

-29-

VATAN

DÜZELTME

"Tercih edip kazandığı üniversite korsan çıktı" haberinin düzeltme metninde avukatın adı yanlışlıkla Semra Balcı olarak yazılmıştır. Doğrusu, Handan İliğa olacaktır. Düzeltir, özür dileriz...

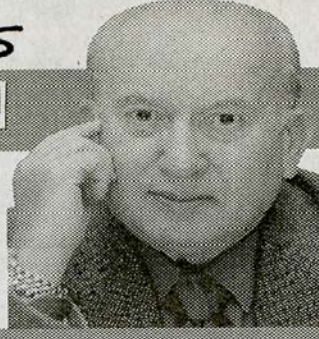
22 ŞUBAT 2005

-30-

HÜRRİYET
12 Mayıs 2005

Ege CANSEN

OYUNUN KURALI

Düzeltilme

DÜNKÜ yazımın ikinci paragrafı hatalıdır. Bu bölümü, gazetede yeniden yazmama rağmen, teknik bir sebeple **“düzeltilmemiş”** haliyle yayımlanmıştır. Doğrusu aşağıdadır. Okurlarımdan ve meslektaşlarımdan beni bağışlamalarını dilerim.

“Son 10 yılda, zengin ülkelerin büyüme hızı düştü. ABD hariç, zengin ülkelerin milli gelirleri yıllık % 2’den az artıyor. Bir zamanların hızlı kalkınma şampiyonu Japonya ise “eksi” değerlerde dolaşıyor. Hızlı kalkındığı söylenen ABD de yılda ancak % 3,5 dolayında büyüyor. Avrupa’da nüfus artmadığı, hatta azaldığı için, düşük büyüme bu bölgede, kişi başına milli gelir rakamlarında bir azalmaya neden olmuyor. ABD ise göç olarak çoğalmaya devam ediyor. Buna rağmen kişi başına reel milli geliri az da olsa artıyor. Japonya’da da, Avrupa Bölgesi’ne benzer bir gelişme var. Yani reel olarak sıfır büyümesine rağmen, kişi başına zenginlikleri azalmıyor. Üstelik bunların hepsi karun gibi zengin.”

-31-

T

GÜNTAY ŞİMŞEK

gsimsek@sabah.com.tr

Cevap düzeltme

S ABAH Gazetesi'nin 25.04.2005 tarihli nüshasında, Guntay Şimşek tarafından kaleme alınan ve 8. sayfede "Aziz Yıldırım'lık bir soru" başlığı altında yayınlanan ve müvekkil Aziz Yıldırım hakkında haksız ve mesnetsiz ve hiçbir objektif veriye bağlı olmayan yazı içeriği, müvekkilimizin kişilik haklarına ağır bir saldırı niteliğindedir. Şöyle ki, ne Sayın Aziz Yıldırım ve ne de hissedarı bulunduğu Şirketler, ne de usul ve furuu, Sabiha Gökçen Havaalanı inşaatı ile ilgili ne sivil ve ne de askeri idareden herhangi bir iş almamıştır, dolayısıyla inşaat, mal ve hizmet teslimi faaliyetlerinde bulunmamış ve bu sebeple lehlerine herhangi bir bedel de tahakkuk etmemiştir. Müvekkilim herhangi bir kişi veya kuruluş nezdinde tavassuf talebinde bulunmadığı gibi, düşünce olarak da bu tür girişimleri hiç bir zaman tasvip etmemektedir. Tamamen yazarının şahsi kanaatlerine dayalı, hiçbir objektif veri ile destelenmeyen hayal mahsulü yazı içeriği, müvekkilin kişilik haklarını zedelediği gibi, toplum içinde de küçük düşürmeye matuftur. Bu nedenle kamuoyunun objektif gerçekler ile bilgilendirilmesi zarureti hasıl olmuştur. **Aziz Yıldırım vekili Av. Ayhan Çopuroğlu.**

SABAH-26 Nisan 2005

-32-

TEKE TEK

Fatih ALTAYLI
Faks No: (0212) 413 53 06

6 KASIM 2004 - HÜRRİYET

Düzeltilme yazısı

Türkiye genelinde günlük olarak yayımlanan gazetenizin 23. ve/veya 25. sayfasında "Teke Tek" isimli köşesinde sürekli olarak günlük yazılar yazan Sn. Fatih Altaylı, TMSF'nin Bayındır Grubu'ndan ve Sabah Medya Grubu'ndan olan alacaklarının tahsili ile ilgili olarak kurum tarafından yapılan işlemlerde özellikle adımı belirtmek suretiyle,

- Gazetenin 28 Mayıs 2003 Çarşamba günlü nüshasının 23. sayfasında yayımlanan "BDDK'da tahsilat sorunu" başlıklı yazılarında,
- Gazetenin 29 Mayıs 2003 Perşembe günlü nüshasının 23. sayfasında yayımlanan "BDDK'nın dosyasını açıyorum (1)" başlıklı yazılarında,

- Gazetenin 30 Mayıs 2003 Cuma günlü nüshasında yayımlanan "BDDK dosyasını açıyorum (2)" başlıklı yazılarında,
- Gazetenin 31 Mayıs 2003 tarih Cumartesi günlü nüshasının 25. sayfasında yayımlanan "Çeyrek milyar dolar uçuyor; BDDK izliyor" başlıklı yazılarında,

- Gazetenin 2 Haziran 2003 tarih Pazartesi günlü nüshasının 23. sayfasında yayımlanan "Birinci sınıf manda köşesi" başlıklı yazılarında,

- Gazetenin 3 Haziran 2003 Salı günlü nüshasının 23. sayfasında yayımlanan "Laf salatasının adı yanıt mı BDDK" başlıklı yazılarında,

- Gazetenin 4 Haziran 2003 Çarşamba günlü nüshasının 25. sayfasında yayımlanan "BDDK'daki namuslu çalışanlar korunmalı" başlıklı yazılarında,

- Gazetenin 5 Haziran 2003 Perşembe günlü nüshasının 23. sayfasında yayımlanan, "BDDK uyuyor, RTÜK uyumuyor" başlıklı yazılarında,

- Gazetenin 6 Haziran 2003 Perşembe günlü nüshasının 23. sayfasında yayımlanan "Güle güle" başlıklı yazılarında,

- Gazetenin 7 Haziran 2003 Cumartesi günlü nüshasının 25. sayfasında yayımlanan "BDDK'ya süre veriyorum" başlıklı yazılarında,

- Gazetenin 18 Haziran 2003 Çarşamba günlü nüshasında 25. sayfasında "Yat operasyonunu bir de benden dinleyin" başlıklı yazılarında,

doğrudan şahsıma yönelik yayınlarda, gerçeğe aykırı iddia ve beyanlar ile kişilik haklarına açıkça haksız saldırıda bulunmuştur.

Tarafımdan, TMSF'nin iç mevzuatı gereği Fon Başkanı ya da Fon Başkan Yardımcısının onayını almadan tek bir işlem dahi yapılmadığı gibi, mevzuata uygun olmayan hiçbir işlem de yapılmamıştır. Yapmış olduğum tüm işlemler TMSF'nin mevzuatına uygundur.

TMSF tarafından Fon'a devredilen bankaların hakim ortaklarından tahsil edilen fon alacakları her ay sonu itibarıyla düzenli olarak kamuoyuna ilan edilmektedir. Zira bu bilgiler sizin yazınızdan çok önceden beri düzenli olarak kamuoyuna yayınlanmakta olup, Sayın Fatih Altaylı'nın yayınları üzerine başlatılmış bir işlem değildir.

Fon alacakları ise genel olarak teminatı bulunmayan, bulunan teminatlarda ise ön sıralarda başka alacaklıların bulunduğu, paraya çevrildiğinde Fon'a pay düşmeyecek çok zayıf teminatları bulunan alacaklardır.

Fon ile borçlular ve/veya diğer alacaklılar ile birlikte imzalanacak borç tasfiye sözleşmeleri ve/veya FYYs kapsamında tahsil edilmesinin en doğru yöntem olduğuna, en fazla tahsilatın bu şekilde sağlanabileceğine ve bu uygulamanın Fon yaranna olduğuna inanılmaktadır.

2004 yılı yasa hükümlerine göre takip ve tahsil işlemleri yanında protokol görüşmelerine de devam edilmekte aksi halde 6183 sayılı yasa hükümlerini uygulanması yoluna gidilmektedir.

Alacaklıların yasal oranlarda vereceği kararlar hariç borçluların FYYs kapsamı dışında bir malvarlığının kalması ve bu malları kaçırmaması olanaklı değildir. Bu nedenle Bayındır Grubu'nun FYYs kapsamı dışında bir malvarlığı bırakması ve mal kaçırmaması hukuken mümkün değildir.

TMSF tarafından Bayındır Grubu'ndan yapılacak tahsilatlar her zaman olduğu gibi düzenli olarak BDDK-TMSF internet sitesinde yayınlanacaktır. Bayındır Grubu'ndan tahsilat yapılmadığı, yapılmak istenmediği, borçluların korunduğu şeklinde yayınlar ve bu işlemlerin Hasan Tengiz tarafından yapıldığı veya yapılmasının sağlandığı ima, isnat ve iddiaları gerçek dışıdır.

Sabah-Medya Grubu ile henüz bir borç tasfiye anlaşması imzalanamamıştır. Merkez Grubu tarafından işletilen Sabah Gazetesi ve atv Televizyonu gelirlerinden, her işlem için mahkemeye başvurulmasının gerekmesi ve yargılama sürecinin de uzun olması nedenleriyle kanuni takip ile kısa sürede yeterli tahsilat yapılamamaktadır. Bununla beraber, Fon alacaklarının tahsilin teminen ilgili taraflara karşı açılacak her türlü dava açılmış ve yürütebilecek her türlü yasal takip işlemine başlanmıştır.

Yurtdışı çıkış yasağının kaldırılması Kamuran Çörtük'e özel bir işlem değildir. Öte yandan Kamuran Çörtük'ün yurtdışı yasağının kaldırıldığı dönemdeki görev unvanım Daire Başkan Yardımcısı olup, tek başıma böyle bir karar vermek yetkim de bulunmamaktadır.

Hasan TENGİZ

ÇARŞAMBA, 1 Mart 2006

HÜRRİYET

"SAYIN Emin Çölaşan, Hürriyet gazetesinde 26 Şubat Pazar günü yazınızı üzümlere okudum. Sayın Çölaşan ben bugüne kadar doğru bildiğim şeylerin altına imza atmaktan korkmadım. Takdir edersiniz ki iş yapan insanlar hata da yapabilir. Ancak yazınızda konu ettiğiniz 2001 yılında EGS'ye verilen kredi doğru bir karardır. Daha önce de belirttiğim gibi bugün aynı koşullarda önüme böyle bir onay gelse yine imzalarım.

Sayın Emin Çölaşan, 2001 yılı Türkiye'nin en büyük krizinin yaşandığı yıldır. Yaşanan kriz nedeniyle çok sayıda firma sıkıntıya girmiştir. Birçok firmanın sıkıntıya girmesinin nedeni de ekonominin genelinde yaşanan krizdir. EGS bir şahıs firması değil 400'ün üzerinde KOBİ'nin ortak olduğu bir şirkettir. Ege bölgesindeki ihracatçıların birçoğunu bünyesinde barındırmaktadır. EGS kuruluşundan 2001 yılına kadar 445 milyon dolar kredi kullanmış bunun karşılığı olarak da 4.9 milyar dolar ihracat gerçekleştirmiştir. Bu kredileri öderken de hiç temerrüde düşmemiştir. Borçlarını zamanında ödemiştir. 2001 yılında ise sıkıntı yaşamıştır. O günleri hatırlarsanız kamu bankalarının verdiği kredilerin yüzde 37'si sorunlu iken Eximbank'ın aynı yıl (2001) verdiği kredilerde sorun yaşanan miktarı ise sadece yüzde 0.9'dur. Bu durum bankanın nasıl başarıyla yönetildiğinin en büyük delilidir.

EGS'ye verilen kredi ile ilgili olarak gerçeğin ne olduğunu 23 Şubat günü basın toplantısında detaylarıyla anlattım. Sanırım takip etmişsinizdir. Kredi verilirken teminat düşürülmemiş aksine 15 puan yükseltilmiştir. Konu ile ilgili olarak yapılan incelemeye gelince:

Birincisi, bu konuda Eximbank 3 kez denetlenmiş ve herhangi bir suç bulunmamıştır. Basında yer alan raporu ise henüz görmedim. İçinde ne olduğunu da bilmiyorum. Raporun BDDK'ya gönderildiğine ilişkin yazınız ise yanlış bir bilgiden kaynaklanıyor. Başbakanlık Teftiş Kurulu konuyu incelemek üzere BDDK'yı görevlendirmiş ve iddiaları incelemesini istemiştir. Yine basından öğrendiğime göre BDDK incelemesini tamamlayıp sonucu Başbakanlık Teftiş Kurulu'na henüz iletmemiş. Bunlar tamamen benim bilgim dışındaki gelişmelerdir.

Bugüne kadar bürokrasinin her kademesinde görev yaptım. Veremeyeceğim hiçbir hesabım yoktur. Bugüne kadar söylediğim her sözün, attığım her imzanın arkasında oldum. Bugün de arkasındayım. Bunun için bir bedel ödemem

Emin

ÇÖLAŞAN

ecolasan@hurriyet.com.tr Faks: 0312 467 15 65

Kürşad Tüzmen'in açıklaması

gerekliyorsa ödemeye hazırım.

Takdirlerinize sunarım. Açıklamanın köşenizde değerlendirileceğini umar, çalışmalarınızda başarılar dilerim."

★★★

Kürşad Bey'e teşekkür ediyorum. Ancak yazdığım hususların tamamı doğrudur. Kendisi, Bankalar Yeminli Murakıpları Kurul Başkanlığı tarafından hazırlanan 4 Temmuz 2005 tarihli raporla sorumlu tutulmuştur. Devletin 64 trilyon lirası buharlaştı. Raporda suçlamalar belgelerle açıklanıyor ve şöyle deniliyor:

"...(Banka yönetiminin) Bilerek ve isteyerek hareket etmekte oldukları, yani 'suç kastının' olduğu, ve halen Devlet Bakanı ve milletvekili olan bankanın eski yönetim kurulu başkanı Kürşad Tüzmen'in özel durumu (dokunulmazlık kazanmış olması) nedeniyle Tüzmen dışındaki ilgililer hakkında TCK'daki emniyeti suiistimal suçunun unsurlarının gerçekleştiği, haklarında TCK uyarınca yasal takibat başlatılmasının uygun olacağı düşünülmektedir..."

Benim yazdığım hadise budur. **Kürşad Bey** raporu biliyor veya bilmiyor, benim sorunun değildir. Bu rapor aylardan beri BDDK'da çekmecede tutuluyor, uyutuluyor ve işleme konulmuyor.

Şu anda zamanaşımı süresinin dolmasına 38 gün kaldı! Ondan sonra 64 trilyonun hesabı sorulmayacak, sorumluların yargılanması mümkün olmayacak.

Kürşad Bey "Raporun içeriğini bilmiyorum, haberim yok" diyor. Şimdi öğrendi. Lütfen girişimde bulunsun, bu rapora işlerlik kazandırılmasını sağlasın ve devlet mekanizmasında gereği ne ise o yapılsın.

-34-

11 ŞUBAT 2005 - HÜRRİYET

BU bir "yayınımız ses getirdi" yazısı değildir.

Bu yazının, üzerinde soğuk "mahkeme mühürleri"nin bulunduğu sarı zarfların içinden çıkan tatsız ve sevimsiz "tekzip" metinleriyle de hiçbir ilgisi yoktur.

Bu yazının tek bir amacı vardır: Haklarında

ahkâm kestiğimiz kişilere, "kutsal cevap hakkı"nı tanımak!

Yasal gerekçelerle değil; tamamen ahlaki kaygılarla...

(NOT: Aşağıda okuyacağınız açıklamaların sahiplerinin ikisinin soyadının, birinin de adının "Yılmaz" olması tamamen tesadüften ibarettir. Yazar, bu üç açıklamayı peş peşe yayımlayarak herhangi bir imada bulunmamaktadır.)

ATIF YILMAZ'IN MEKTUBU: Atif Yılmaz, "Sevgili Ahmet Hakan kardeşim!" diye başlayan mektubunda şunları söylüyor: "Bugünkü 'Eğreti Gelin Kuran'da Varmış!' başlıklı yazınızdaki bir iki yere değinmek isterim. Önce belirtmek isterim ki cehaleti aldırma zıllıkla karşılaşanlardan biri, herhalde değilim. Ayrıca 'Eğreti Gelin'in Kuran'da var olduğunu iddia edecek kadar da cahil değilim! 'Eğreti Gelin'in ne olup olmadığını, hatta olup olmadığını defalarca konuştuk. Bu konu hakkında daha fazla spekülasyona gerek olmadığını düşünüyorum. Gelelim ayet ve hadislere: İslami bilgimin çok derin olmadığını bilmekle birlikte, 'ayet' ile 'hadis'in ne olduğunu bilecek kadar yeterli olduğunu söyleyebilirim. Ancak bazen konuşurken ifade ettiğimiz tonlar, yazı dilinde aynı biçimde ifade edilemez. Röportajda söylediklerim, yazı dilinde, hadislerin de Kuran-ı Kerim'de olduğunu ifade etmiş izlenimi vermiş size. Her neyse... Cehalete gülmem; ama kendi cehaletime çok güldüğüm olmuştur. Gördüğünüz gibi buna da güldüm. Ama geçemedim. Sevgiler... Atif Yılmaz."

ŞEVKİ YILMAZ'IN AÇIKLAMASI: Kapatılan Refah Partisi'nin yükselişinde büyük pay sahibi olan, 28 Şubat döneminin en tartışmalı ismi Şevki Yılmaz, gönderdiği açıklamada "Hiçbir siyasi partiyle ilişkim yok" mesajı verdi: "Sevgili Ahmet Hakan, 4 Şubat 2005 tarihli

Ahmet Hakan
ahcoskun@superonline.com

Üç açıklama

'Merak Ettiklerim' başlığıyla yazdığınız yazının şahsımla alakalı bölümünde 'Neden Şevki Yılmaz, Tayyip Erdoğan'ı desteklerken, Mukadder Başeğmez Erbakan'ın yanında kaldı? Yoksa gerçekten de 'imaj hiçbir şey' ve de 'susuzluk her

şey' mi?' diye bir yorumda bulunarak, AKP ve dolayısıyla Başbakan Erdoğan'ı desteklediğim yönünde kullandığınız ifadeyi esefle ve üzüntüyle karşıladım. Sayın Hakan, gerek AKP'nin kuruluşu ve gerekse gelişimi sürecinde hiçbir aktif rol üstlenmediğim herkes tarafından bilinen bir gerçektir. Evet, Sayın Tayyip Erdoğan'la geçmişe dayalı ve uzun soluklu bir hukukumuz olduğu gerçeğini göz ardı etmiyorum. Ancak kuruluşundan önce ya da sonra AKP ile hiçbir bağım olmadığını defalarca ifade etmeme rağmen, nedense her fırsatta böyle bir oluşum varmış gibi gösterilmeye çalışılarak dolaylı ya da dolaysız AKP'yi desteklediğim iddia edilmektedir... Yazınız vesilesiyle bir defa daha ifade etmek isterim ki, milletvekilliğimin düşürüldüğü 1998'den bugüne, 7 yıl süren hicret hayatım da dahil, hiçbir siyasi parti ve siyasi hareketle irtibatım söz konusu değildir... Bu açıklamanın şahsımla alakalı iddianıza bir düzeltme getireceğine inanıyor ve köşenizde yayınlanmasını hasseten umuyorum. Şevki Yılmaz."

YILMAZ ERDOĞAN'IN SÖYLEDİKLERİ: "5 milyonluk yazı"nın yayımlandığı gün Yılmaz Erdoğan aradı. "5 milyonu vereyim de susun" derken hem beni kastetmediğini, genel konuştuğunu söyledi, hem de böyle bir tartışmanın içinde olmaktan üzgün olduğunu vurguladı. Kendisine "Sinema tartışmasında senin adın hiç geçmiyordu, söz konusu üç filmde de senin emeğin yok. Sen neden topa girdin?" diye sordum. "Bazen insan ister istemez topun gelişine vuruyor. Oluyor böyle şeyler" dedi. Sinema sektörüne verilen emeği çok önemseydiği için, bu tür tartışmalar karşısında canının sıkıldığını söyledi. Kısacası Yılmaz Erdoğan, "Bunlar gerçek duygularım değil, bir kızgınlık anında söylendi" imasında bulundu.

-35-

HÜRRİYET - 6 EKİM 2005

Özdemir İnce'ye çok basit bir soru

"TARİK Akan solcu bir sanatçı değildir" demiş ve neden böyle düşündüğümü ayrıntılarıyla yazmıştım.

Ve fakat görüyorum ki:

Özdemir İnce'yi ikna edememişim.

Olabilir... Normaldir...

Özdemir Bey, "**Tarık Akan! Aman da ne müthiş adam!**" diyebilir...

Buna mukabil ben de "**Tarık Akan solcu bir sanatçı değildir**" diyebilirim.

İşin bu kısmında mesele yapılacak bir taraf yok.

Zaten ben de işin bu kısmıyla ilgili değilim.

Ancak...

Mesele şuradadır:

Özdemir Bey beni eleştirirken adımı yazmak yerine, benden "**Yazar**" diye söz etmeyi tercih ediyor.

Üstelik aynı gazetede yazmamıza rağmen...

Peki neden böyle yapıyor?

Özdemir Bey'e göre ben "**Adı anılmaya bile değmez bir adam**" mıyım?

Eğer öyleyse...

Neden "**Adı anılmaya bile değmeyecek bir adam**"ın yazdıklarına, en az üç yazıyla cevap yetiştirmeye çalışıyor.

Neden adını yazmaya layık bulmadığı birinin yazdıklarını tartışmak için bu kadar büyük bir arzu ve iştah içinde?

Özdemir Bey'den dileğim şudur:

Hazır, "**Tarık Akan'ı savunma yazıları**" devam ederken, lütfedip, neden adımı yazmaktan kaçındığı sorusuna vereceği yanıtı da araya bir yere sıkıştırabilir mi?

Böylece belki ben de "**isim vermeme**" olayının hikmetini kavrar ve bundan böyle racona uygun davranırım.

★★★

Bitmedi...

Özdemir İnce dünkü yazısının sonunda şöyle diyor:

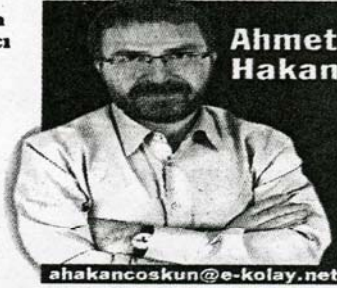
"**Tarık Akan'ın özellikleri 'yazar'a göre** (buradaki 'yazar' ben oluyorum A.H.) **solcu olmasına yetmiyor ama bu, bence, onun tam anlamıyla bir 'Adam' olduğunun kanıtları.**"

Görüyor musunuz saptırmayı?

Sanki ben Tarık Akan'ın adamlığı konusunda herhangi bir tez ileri sürmüşüm...

Özdemir İnce'ye sadece şunu hatırlatmak isterim:

Ben "Tarık Akan adam değildir" demedim, "Solcu değildir" dedim.

Ahmet Hakan

ahakancoskun@e-kolay.net

Savunma sporları

SATAŞMA:

"Gazetesini ve görüşlerini benimsemesiniz bile, Ahmet Hakan'ın pazartesi yazısındaki girişi gerçekçi bulmaz mısınız?"
MÜMTAZ SOYSAL (Dünkü Cumhuriyet)

YANIT:

"Ahmet Hakan'ın kişisel görüşleri" ile "Cumhuriyet okurlarının kişisel görüşleri" arasında devasa bir fark olduğunu iddia etmek tabii ki meşrudur. Bu nedenle Mümtaz Hoca'nın, **"Görüşlerini benimsemesiniz bile"** ifadesine takılmadım. Ve fakat... **"Gazetesini benimsemesiniz bile"** ifadesi acayip dikkatimi çekti... İşin içinden çıkmak için kendi kendime sordüğüm sorular şunlardır: **BİR:** Mümtaz Hoca, bir zamanlar Hürriyet'te yazmamış mıydı? **İKİ:** Acaba Hoca, Cumhuriyet okurlarının Hürriyet'i bile benimsemeyecek kadar marjinalleştiğini mi düşünmektedir? **ÜÇ:** Yoksa Hoca, benim Hürriyet'te değil de Vakit'te yazdığımı mı zannetmektedir?

★★★

SATAŞMA:

"Ahmet Hakan uzun bir aradan sonra ekranda. (...) Hürriyet'in Kelebek ilavesinde Mevlüt Tezel kendisi ile bir söyleşi yapmış. 'Ben kafalardaki konforu bozuyorum' demiş. Valla sağ iktidarın muhalefetine de sağda olduğu bir ülkede hangi konfordan bahsedebiliriz? Programın adı 'Tarafsız Bölge'. Bence 'Taraflı Bölge' olsaydı daha iddialı olurdu. Sonuçta çıkan konuklar 'tarafli bölge'den olacak.'" SİNA KOLOĞLU (Dünkü Milliyet)

YANIT:

Amacımız tabii ki **"kafa konforu"**nu bozmaktır. Ama

görüyorum ki rahatına düşkün Sina Koloğlu'nun konforunu bozabilmek imkansız. Oysa Koloğlu'nun "Rahatı kaçan ağaç" olmaya ne de çok ihtiyacı var... Keşke "Sevgili" Koloğlu, "Hiç bunları kendine dert etmeye değer mi?" nakaratını bırakıp, **"Sağ nedir? Sol nedir? İslamcı ille de sağcı mı olur? Solcu İslamcı olamaz mı? Bir insan bir kelimeyle izah edilebilir mi?"** gibi konularla meşgul olsa. Belki o zaman, yeni başlayan bir televizyon programının, henüz belli olmayan konuklarıyla ilgili bu kadar iddialı ön görülerde bulunmaz. Neyse... Belki de Sina Koloğlu'na laf anlatmak yerine gidip **"Atom"**u parçalamalıyım. Çünkü o daha kolay.

★★★

SATAŞMA:

"Ahmet Hakan 'Deniz Akkaya solculuğun anlamını bile bilmez' demiş. Hani Deniz Akkaya Hanım'ı biraz tanısam 'hakkıdır, haksızdır' diyeceğim ama yok işte. Diyeceksiniz ki, Peki Ahmet Hakan'ı tanıyor musun sanki?" AHMET TURAN ALKAN (Dünkü Zaman).

YANIT:

İlahi Ahmet Turan Bey... Demek Deniz Akkaya'yı tanımıyorsunuz... O halde gitti ömrünüzün yarısı! Neden mi? Çünkü **Deniz Akkaya** bir fenomendir. Hem solcudur, hem ANAP'a oy vermiştir. Kürtlerin ezildiğini düşünür ama buna mukabil Kürtçe'nin konuşulmasına tavırlıdır. Türbandan yanadır ama türban serbestliğine karşıdır vs... Yani ortada kaçırılmayacak bir eğlence kaynağı vardır... Ve siz **"Tanımıyorum"** diyerek kestirip atmışsınız. İlahi Ahmet Turan Bey... Bir de **"matrak yazılar"** yazmaya heves ediyorsunuz... Peki Deniz Akkaya'yı tanımadan nasıl olacak bu iş?

HÜRRIYET-22 EYLÜL 2005 - Ahmet HAKAN

-37-

Bir röportajın ardından

Ahmet Hakan'ın **Hülya Avşar** röportajı iki gün boyunca Hürriyet'te yayınlandı, dün akşam da CNN Türk'teydi.

Hülya Avşar çok iyi bir pazarlamacı olduğunu bu röportajıyla bir kez daha kanıtladı.

Boşandıktan sonra ilk kez bir magazinci yerine **Ahmet Hakan**'a konuşmayı tercih ederek kendini farklı konumlandırmayı yine bildi.

Ahmet Hakan da "**Size hep magazin dünyasının kendine özgü diliyle**

sorular soruluyor. Öyle olunca da siz kendinizi tam olarak anlatamıyorsunuz" diyerek, magazin yapmasına rağmen magazine mesafesini koydu.

Yani iki taraf da rating yaparken konumunu güçlendirmeyi başardı.

Tabii bu işlerde **Hülya Avşar** çok daha deneyimli...

Zaten fotoğrafta Avşar'ın duruşu bunu gösterirken, **Ahmet Hakan**'ın sağ ayağını sıkıntılı bir ifadeyle kırması her şeyi özetledi...

HÜRRİYET Kelebek-12.10.2005 - Cengiz Semercioğlu

Hülya Avşar fotoğraflarıyla ilgili zorunlu bir açıklama

CENGİZ Semercioğlu dünkü Hürriyet'te benim Hülya Avşar'la yaptığım röportajı analiz etmiş.

İtirazım analizin son cümlesine.

Şöyle diyor: "**Fotoğrafta Ahmet Hakan'ın sağ ayağını sıkıntılı bir ifadeyle kırması her şeyi özetledi**".

Olayın doğrusu şudur:

O görüntü, dostum Sebati Karakurt'un, o fotoğrafları çekerken bana "Düz durma, sağ ayağını biraz kır" filan gibi telkinlerde bulunması sonucu ortaya çıkmıştır.

Sıkıntıyla ilgisi yoktur yani.

HÜRRİYET/13.10.2005/ Ahmet Hakan

-38-

Mehmet - Arte Çelik

Düzeltilme ve Cevap

25/12/2004 tarihli Sabah Gazetesi'nin 6. sayfasında, "SOSYETE BU İLİŞKİLERİ KONUŞUYOR" başlıklı eserde belirtilen:

a) Bizler Şahin Mehmet Çelik ve Arte Çelik'in Şişli Adliyesi'nde yapılan duruşmada tek celsede boşandığımız haberi gerçek dışıdır. Evliliğimiz halen devam ettiği gibi; gerek Şişli Adliyesi'nde gerekse başka bir adliyede devam eden ya da karara bağlanmış boşanma davamız yoktur.

b) Anılan eserde; kaynağı açıklanmadan yazılan; bizlerin üçüncü kişilerle birlikte olduğumuza ilişkin, Şahin Mehmet Çelik'in Beşiktaş Plaza da Zeynep Özal ile buluştuğuna ilişkin, Şahin Mehmet Çelik'in Erol Eyin'i tehdit ettiğine ilişkin vakıalar da gerçek değildir.

c) Gerek bizlerin gerekse 15 ve 13 yaşındaki iki çocuğumuzun kişilik haklarını korumak amacı ile cevap ve düzeltme hakkımızı kullandığımızı; diğer yasal haklarımızı da kullanacağımızı kamuoyuna saygıyla bildiririz.

SABAH-18 MART 2005

Tekzibi Tekzip

Çiftkurtlar oto'nun sahibi olan Mehmet Çelik ve uzun süre evli olduğu eski eşi Arte Çelik, Şişli Asliye Hukuk Mahkemesi'nin 13.01.2005 tarihli kararı ile tek celsede boşanmalarına ve çiftin boşandıklarını gazetelere faks yoluyla bildirmelerine rağmen Sarıyer Asliye 2. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından yayınlanmasına karar verilen "Düzeltilme ve Cevap" metnini yukarıda yayınlıyoruz.

SABAH - 22 EYLÜL 2005

SABAH'tan tekzibe itiraz

Kentbank A.Ş. ve Gökkafe'si ile ilgili gazetemizde çıkan haberlere ilişkin tekzibin yayınlanmasına karar veren Şişli 2. Asliye Ceza Mahkemesi hakimi Meral Tokat'ın kararının Adalet Bakanlığı tarafından bozulması için SABAH Gazetesi avukatları başvuruda bulundu. SABAH Gazetesi avukatları tekzibe konu haberlerin doğru ve gerçek olduğunu belirttikleri dilekçelerinde; şu itirazlarda bulundu:

■ Kentbank A.Ş.'nin sahibinin Mustafa Süzer olduğu DOĞRU VE GERÇEKTİR.

■ Mustafa Süzer'in sahibi olduğu Kentbank A.Ş.'ye 09.07.2001 tarihinde TMSF tarafından el konulduğu DOĞRU VE GERÇEKTİR.

■ Mustafa Süzer'in Gökkafe'si, Kentbank A.Ş.'ye TMSF tarafından 09.07.2001 yılında el konulmasından önce yani 06.06.2001 yılında Hollandalı şirket Interproperty Holding B.V'ye sattığı DOĞRU VE GERÇEKTİR.

■ TMSF'nin; bu satış işlemini muvazaalı gördüğü ve Süzer Grubu'nun Gökkafe'si Hollandalı şirkete satarak Kentbank'a el konulmadan 1 ay önce mal kaçırdığı yönünde iddialarda bulunarak yasal yollara başvurduğu DOĞRU VE GERÇEKTİR.

TMSF yetkilileri yapmış olduğu araştırmalar neticesinde Gökkafe'sin Hollandalı şirkete satışının da bulunduğu bir çok şüphe uyandıran belgeye ulaşarak Şişli Cumhuriyet Başsavcılığı'na suç duyurusunda bulunmuştur. 2 yıl önce Şişli Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından verilen takipsizlik kararı Adalet Bakanlığı'nın Yargıtay'a yaptığı yazılı başvuru sonucunda, Yargıtay 11. Ceza dairesi, Şişli Cumhuriyet Başsavcılığı'nın Mustafa Süzer hakkında verdiği takipsizlik kararını ve Mustafa Süzer lehine hüküm veren mahkeme kararını bozarak Mustafa Süzer hakkında dava açılmasına gerektiğine karar vermiştir.

■ 08.07.2005 tarihinde ise Kentbank A.Ş.'-

nin zararından sorumlu tutulan Kentbank Yönetim Kurulu Başkanı Mustafa Süzer ve diğer sanıklar hakkında iddianame düzenlenerek "Mustafa Süzer'in zimmete geçirilen 355.06 trilyon ana para olmak üzere 2.5 katrilyon lirada sorumlu olduğu", "Banka öz sermayesinin belli bir kısmının Süzer Grubu firmalarına kredi olarak kullandırıldığı, bu kredilerin geri ödenmediği", "Kredilerde yasal sınırların dolambaçlı yollar ile aşıldığı, hileli işlemlerin kredi ile sınırlı kalmadığı, grup şirketlerinin hisselerine banka alıcı oldu-

ğunda yüksek fiyattan, banka satıcı olduğunda düşük fiyattan işlem yapıldığı" "Bazı hileli banka muhasebe işlemleri ile sermaye getirilmiş gibi gösterilip, Mustafa Süzer'in ve Süzer Holding'in payını temsil eden hisselerin değerlerinin gerçek karşılığı olmayacak şekilde arttırıldığı, bütün bu işlemlerin normal bir banka faaliyetindeki kar-zarar veya banka bilançosunu düzenleme amacını aşır bir kısım yöneticiler tarafından zimmet amacı ile yapıldığı" gerekçeleri ile

"zimmet ve zimmet suçuna iştirak" suçlarından dava açılmıştır.

■ Yukarıda açıkça belirtildiği üzere anlatılan hususların hepsi DOĞRU ve GERÇEKTİR ve bu hususların gerçekliği deliller ile sabittir. Dolayısı ile, SABAH Gazetesi'nin 27.06.2005 ve 28.05.2005 tarihli nüshalarında yer alan tekzibe konu haberler görünürde gerçek olduğu gibi maddi anlamda da gerçektirler.

Tüm bu hususlar sübut delillerle ispat edilmiş gerçek olgular olmasına rağmen Şişli 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nin eksik inceleme ile tekzibe itirazımızı reddetmesi usul ve yasaya aykırıdır. Bu nedenle Şişli 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nin 2005/374 müteferrik sayılı kararının BOZULMASI GEREKMEKTEDİR."

SABAH
gazetesi avukatları
yayınlama kararının
bozulması için
Adalet Bakanlığı'na
başvuruda
bulundu

'Görüntülü' dayanın haberine tekzip geldi

Önder Fırat'ın iki muhabiri dövdüğü sırada çekilen görüntüleri herkes izledi. Buna rağmen Fırat, Ankara Ceza Mahkemesi'nden alamadığı kararı İstanbul'dan alarak dayak haberlerini yalanladı

MAGAZİN SERVİSİ

Bodrum'da, geçtiğimiz temmuz ayında sevgilisi Sezen Aksu ile kendisini görüntülemeye çalışan Star TV muhabirleri Mustafa Gürhanar ile Zafer Karakaş'ı döven Önder Fırat'ın Fatih Adliyesi'nden aldırıldığı tekzip kararı tartışma yarattı.

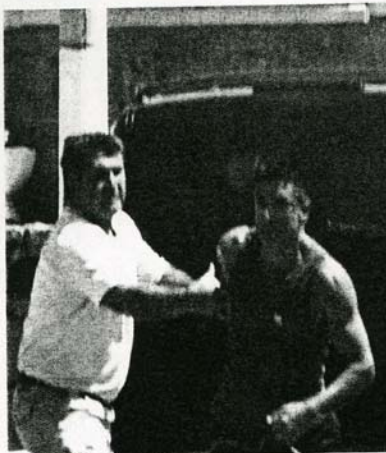
Fırat, muhabirlere attığı dayanın görüntülerinin yayınlanmasına rağmen, gazetecilerin yalan haber yaptıklarına dair tekzip kararı aldırarak için önce Ankara 25. Asliye Ceza Mahkemesi'ne başvurdu. Ancak talebi reddedildi.

Hukuk çelişkisi

Fırat bu kez de karara itiraz etmek için İstanbul Fatih Asliye Ceza Mahkemesi'ne başvurdu. Sonuçta, Fatih Adliyesi'nden tekzip kararının reddi yönündeki kararın kaldırılması kararı çıktı. Fatih Adliyesi'nin kararı, bir mahkemenin verdiği kararı, bir diğer mahkemenin reddetmesi nedeniyle bir hukuk çelişkisi olarak gündeme geldi.

İtiraz edecekler

Fırat'ın evine gizlice girip görüntü almakla ve kendilerine küfür edip saldırmakla suçladığı Karakaş ve Gülhanar ise yeni tekzip kararına itiraz edeceklerini belirtti. Bodrum'da olayın gerçekleşmesinin ardından hem kendilerinin, hem de Önder Fırat'ın savcılığa başvurduğunu ve karşılıklı açılan davaların ek kovuşturmaya gerek olmadığı kararıyla sonuçlandığını belirten muhabirler, yasal haklarını sonuna kadar kullanacaklarını ifade etti.

Önder Fırat'ın, sevgilisi Sezen Aksu ile kendisini görüntülemeye çalışan muhabirlere saldırırken çekilen bu görüntüleri, hemen hemen tüm televizyon kanallarında yakalanmıştı.

DÜZELTME VE CEVAP

Milliyet Gazetesinin 19.07.2005 tarihinde yayınlanan nüshasında "Yılmaz ve Fırat'a kınama", başlıklı haber, müvekkilin kişilik haklarını ihlal eden gerçek dışı bir haberdur.

Cevap ve düzeltmeye konu, yayında yer alanın aksine, müvekkilin, şikâyetçi olduğu Mustafa Gülhanar ve Zafer Karakaş isimli kişiler, gizlice müvekkilin evine girmişler ve görüntü almaya çalışmışlardır. Özel bir mülk sınırları içinde oldukları hususunda uyarılarla çekime son vermeleri kendilerinden istendi ise de adı geçen şahıslar adeta suni bir haber yaratmak kaygısı ile müvekkile karşı çirkin sözler sarf etmiş ve çekim yapmaması için kamerayı kapatan müvekkilin elini hızla iterek bileğini bükmüşler. Müvekkil adı geçen şahıslar hakkında konut dokunulmazlığını ihlal, darp suçlamalarıyla Bodrum C. başsavcılığı nezdinde suç duyurusunda bulunmuşlardır. Müvekkil kendisi tarafından dövlüğü iddia olunan gazetecilerin fiziksel saldırısı sonucunda 5 günde tıbbi yifa bulacak şekilde yaralanmıştır. Durum Adli Tıp raporu ile sabittir. Olayın mağduru olan müvekkilin, haberin gerçekliği araştırılmadan kamuoyuna gazeteci döven kişi olarak tanıtılması hukuka aykırıdır.

Son derece dürüst, ahlaklı, başanlı ve duyarlı kişiliğiyle tanınmış bir işadamları olan müvekkilim Sn. A. Önder Fırat'ın arzusu hilafına meydana gelen tatsız olaylarda kişisel yaşam alanını yasalara tanıdığı hakla korumak istemekten başka bir niyeti yoktur, olamaz. Yukarıda da sözünü ettiğimiz gibi "Tek suçları görevlerini yapmak olan gazeteciler" gibi gerçek bilgiye ulaşmadan edilmiş cümleler aslında vatanın aydınlarından son derece epistiz bir mağduriyetin altını çizmektedirler.

Müvekkilin, isminin bu tip haberlerde yer alması şahsını yakın çevresine ve kamuoyuna karşı zor durumda bırakmış, ayrıca toplum içinde hakkında olumsuz kanaat doğmasına

neden olmuş ve en önemlisi müvekkil cevap ve düzeltmeye konu yayını ile suçlu ilan edilmiştir.

Sonuç olarak, müvekkilin evine gizlice girilip, kendi evinde sözlü ve fiziksel saldırıya uğramıştır. Konu adli mercilere intikal etmiş olup, müvekkilin aldığı adli tıp raporları ve Bodrum C. Başsavcılığı'nın 2005/3935 hazırlık numaralı dosyası kapsamında da asıl mağduru olan müvekkil olduğu açıkça ortadadır. Ana haber bülteninizde bu şekilde gerçeğe aykırı bir yayın yapılması, yayını ilkelere de bağdaştırmaktadır. İyi bir habercinin haberin gerçek olup olmadığını araştırmak görevi vardır.

Bu düzeltmenin yayınlanmasındaki amaç, kanunun haksız yere saldırıya uğrayanlara verdiği hak ve yetkiyi kullanarak aldatılmış kamuoyunu aydınlatmaktır. Bu hususlar kamuoyunun bilgisine sunulur.

Saygılarımla,
Ahmet Önder Fırat Vekili
Av. Gökçe Kılıç Gülsaran

-41-

SABAH/Güneydin - 16 Kasım 2005

Hukukta çelişki

Önder Fırat'ın aşağıda yayımladığımız cevap ve düzeltme metniyle ilgili olarak SA-BAH avukatları şu açıklamayı yaptı:

Önder Fırat'ın cevap ve düzeltme yayınladığımız aynı olayıyla ilgili olarak yapılan başka başvurularda Ankara 25. Asliye Ceza Mahkemesi'nin 2005/116 Müt. Nolu ve Ankara 4. Asliye Ceza Mahkemesi'nin 2004/275 Nolu ve Ankara 27. Asliye Ceza Mahkemesi'nin 2005/105 Müt. Nolu kararları ile cevap ve düzeltme talepleri reddedilmiştir. Buna rağmen Fatih 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nin 2005/570 ve 2005/571 Müt. Nolu iki dosyasında talebin kabul edilmesi hukuka aykırı olduğu gibi yargı kararları arasında da çelişki doğurmuştur. Sulh Ceza Mahkemesi'nin cevap ve düzeltme isteminin reddi yönündeki kararını kaldırarak oluşturulan Fatih Asliye Ceza Mahkemesi kararları hakkında yazılı emir yoluna başvurulacağını belirtiriz.

DÜZELTME VE CEVAP

Günlük Sabah gazetesinin 19 Temmuz 2005 günlü nüshasının 1. sayfasında "Sevgili değil bodyguard" başlıklı yazı ile başlayıp aynı gazetenin günlük eki Güneydin gazetesinin 1. sayfasında "Önceki gün iki Star muhabirini yumruklayan Önder Fırat savcılıkta ifade verdi-altı koruma ile geldi" başlığı ile yayınlanan haber, müvekkilin kişilik haklarını ihlal eden gerçek dışı bir haberdur. Ahmet Önder Fırat ile ilgili olarak gerçek dışı haberler kamuoyuna nakledilmiştir. Kamuoyunu yanıltan ve gerçek olmayan olayların düzeltilmesi ve kamuoyunun gerçek ile aydınlatılması zorunludur.

Cevap ve düzeltmeye konu; haberde yer alanın aksine, müvekkilin, şikayetçi olduğu Mustafa Gülnahar ve Zafer Karakaş isimli kişiler gizlice müvekkilin evine girmişler ve görüntü almaya çalışmışlardır. Özel bir mülk sınırları içinde oldukları hususunda uyarılarak çekime son vermeleri kendilerinden istendi ise de adı geçen şahıslar adeta suni bir haber yaratmak kaygısı ile müvekkile karşı çirkin sözler sarfetmiş ve çekim yapılmaması için kamerayı kapatan müvekkilin elini hızla iterek bileğini bükümüştür. Müvekkil adı geçen şahıslar hakkında konut dokunulmazlığını ihlal, darp suçlarıyla Bodrum C. Başsavcılığı nezdinde suç duyurusunda bulunmuştur. Müvekkil kendisi tarafından dövüldüğü iddia olunan gazetecilerin fiziksel saldırısı sonucunda 5 günde tıbbi şifa bulacak şekilde yaralanmıştır. Durum Adli Tıp Raporu ile sabittir. Olayın mağduru olan müvekkilin, haberin gerçekliği araştırılmadan kamuoyuna gazeteci döven kişi olarak tanıtılması hukuka aykırıdır.

Sonuç olarak, müvekkilin evine gizlice girilmiş, kendi evinde sözlü ve fiziksel saldırıya uğramıştır. Konu adli mercilere intikal etmiş olup, müvekkilin aldığı adli tıp raporları ve Bodrum C. Başsavcılığı'nın 2005/3935 hazine numaralı dosyası kapsamında da asıl mağdurun müvekkil olduğu açıkça ortadadır. Gazetenizde bu şekilde gerçeğe aykırı bir yayın yapılması, yayın ilkeleriyle bağdaşmamaktadır. İyi bir habercinin haberin gerçek olup olmadığını araştırmak görevi vardır.

Bu düzeltmenin yayınlanmasındaki amaç, kanunun haksız yere saldırıya uğrayanlara verdiği hak ve yetkiyi kullanarak aldatılmış kamuoyunu aydınlatmaktır. Bu hususlar kamuoyunun bilgisine sunulur. Saygılarımla
Ahmet Önder Fırat Vekili Av. Gökçe Kılıç Gülsaran

-42-

MEHMET Y. YILMAZ
mehmet.yilmaz@milliyet.com.tr

28 EKİM 2004
MİLLİYET

Bir tekzibin öyküsü...

Bugün bu köşede mahkeme kararıyla yayımlamak zorunda kaldığım bir tezkip bana Galile ile karısı arasında geçtiği söylenen bir konuşmayı hatırlattı. Montaigne'den okumuştum: Mahkemenin Galile ile ilgili kararını açıklayacağı gün karısı ağlayarak şöyle der: "Haklı olduğumu bildikleri halde seni mahkûm edecekler.." Galile, karısını şöyle teselli eder: "Düşün, haksız olduğum için mahkûm edilseydim daha mı iyiydi? Bu tekzibin öyküsü de böyle.. Bazıları buna "megalomani" diyebilirler ama insanın bu olayda kendini Galile gibi hissediyorum! Tekzibi gönderen Milli İstihbarat Teşkilatı Müsteşarı Şenkal Atasagun. Türkiye'de cevap ve düzeltme hakkının nasıl kullanıldığını ve mahkemelerin önlerine gelen dosyalara ne kadar vakit ayırdıklarını gösteren bir öykü bu..

Olayları hatırlayalım..

Hatırlayacaksınız, Çakıcı'nın yurtdışına kaçışını araştıran emniyet görevlileri, bazı ilginç isimlere de ulaşmışlardı. Bunlardan biri de MİT görevlisi Kaşif Kozinoğlu idi. Haber, Milliyet'in manşetinden yayımlandı. Yargıtay Başkanı, Kaşif Kozinoğlu'nun, Çakıcı dosyası ile ilgili bilgiler almak için kendisini ziyaret ettiğini söylüyordu. Özkaya'nın Milliyet'te yayımlanan demeci, "Kozinoğlu, Çakıcı Dosyası'nın geciktirilmesini istedi" şeklindeydi. Kozinoğlu'nun Çakıcı davasıyla ilgilenmesi ve Özkaya'nın açıklamaları, kesildiği iddia edilen MİT

Çakıcı ilişkisinin sürmekte olduğu kuşkusunu yarattı.
Bunun üzerine 13 Ağustos 2004 tarihinde MİT Müsteşarı ile telefonda bu konuyu konuştum. Konuştuğumuz 14 Ağustos 2004 tarihli Milliyet'te yayımlandı.

Düzeltilme de yapıldı

MİT Müsteşarı, bu konuşmanın yayımlandığı gün beni arayarak bazı sözlerinin yanlış aktarıldığını, düzeltilmesini istediğini söyledi. Ben doğru aktardığımdan emindim ama telefon konuşmalarını kaydetmek gibi bir huy geliştirmedim için Atasagun'un isteğini yerine getirdim. Atasagun'un düzeltilmesini istediği noktaları 15 Ağustos 2004 günü yine bu köşede yayımladım. Aradan bir süre geçti ve bu kez MİT Hukuk Müşavirliği'nden aynı konuyla ilgili bir açıklama daha aldım. Müşaviri bizzat telefonla arayarak istenen düzeltmeyi yaptığımı söyledim ve yayın tarihini kendisine not ettirdim. Bana şöyle dedi: "Demek ki Müsteşar Bey o açıklamadan tatmin olmamış ki, bu yeni açıklamanın yayımlanmasını istiyor." Bunun üzerine söz konusu açıklama, "Çakıcı ile ilgili MİT'ten Açıklama" başlığı altında 1 Eylül 2004 tarihli Milliyet'te yayımlandı.

AIHM'ye çok iş düşecek..

Bugün aynı açıklamanın üçüncü kez, bu sefer de mahkeme kararıyla yayımlandığını görüyorsunuz. Bununla ilgili itirazlarımızın mahkemeler tarafından hangi "ciddiyetle" ele alındığını ve dosyaların nasıl "titizlikle" incelendiğini de görmüş oluyorsunuz böylece.. Buna mahkemelerin ağır iş yükü mü neden oluyor? Yoksa "gazeteciler nasıl olsa haksızdır" önyargısı mı? Ya da tekzibi isteyen kişi ya da kurumların devlet ve mahkemeler nezdindeki gücü mü belirleyici olan? Bunları tartışmamızın da zamanı geldi sanırım. Öyle görünüyor ki, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne yakında çok iş düşecek!

Milliyet Gazetesi Sorumlu Müdürlüğüne

Gazetenizin 14.08.2004 tarihli nüshasında "Kozinoğlu görevli gitmedi" başlıklı manşet haberi ve Mehmet Y. YILMAZ tarafından kaleme alınan "MİT'çi Kozinoğlu 'kişisel' davranmış" başlıklı bir yazı yayımlanmıştır. M. Y. YILMAZ ile yapılan görüşmede yazıda bahsedilen; -"Şenkal Atasagun 'Kaşif Kozinoğlu'nun, Yargıtay Başkanı'na gidip Çakıcı davasını geciktirmek istemesi kişisel' dedi.", -"Kozinoğlu'nun, Çakıcı'nın davasının geciktirilmesi istemiyle Yargıtay Başkanı'na gitmesi ise tamamen 'kişisel' bir olay." şeklindeki cümleler hiçbir şekilde tarafımdan ifade edilmemiş olup, bu ifadeler gerçeği de yansıtmamaktadır. Milliyet'te çıkan bu asılsız ifadeler birçok yayın organında "Atasagun'un çelişkili izahatı" şeklinde yorumlara neden olmuştur. Anılan yazının yayımlanma-

görüştüğünde de bu hususun doğru olmadığı şifahen aktarılmış ve gerekli düzeltmenin yapılması istenilmiştir. Muhatabımız talebimize hak vermiş ve gereken düzeltmenin yapılacağını ifade etmiştir. Ancak buna rağmen, bir düzeltme yapılmadığı ve konuya ilişkin tamim edici bir bilgiye yer verilmediği görülmektedir. 5187 sayılı kanunun 14'üncü maddesi; "kişilerle ilgili gerçeğe aykırı beyan yapılması halinde" yayın organının sorumlu müdürüne, zarar görenin iki ay içerisinde göndereceği cevap ve düzeltme yazısını hiçbir değişiklik yapmaksızın yazıyı aldığı tarihten itibaren üç gün içerisinde yayımlamak zorunluluğu, getirmektedir. Yukarıdaki açıklamalar çerçevesinde, 5187 sayılı Basın Kanunu'nun 14'üncü maddesi uyarınca süresinde gönderilen gerekli düzeltmenin, ilgili yayının yer aldığı sayfa ve sütunlarda, aynı şekilde yayımlanmasını rica ederim.

Şenkal ATASAGUN

■ CEVAP VE DÜZELTME

Zaman Gazetesi'nin 25.07.2005 tarih ve 14610 sayılı nüshasının birinci sayfasında "Çiftlik evi vaadiyle para toplayan kooperatif, vekilleri dolandırdı" başlıklı Selim Kuvel imzalı bir haber yayınlanmıştır. Bu haberde Namık Tanık'a atfen ileri sürülen tüm olaylar, beyanlar ve değerlendirmeler tamamen gerçek dışıdır.

Namık Tanık'ın, S.S. Uludoğanlar Konut Yapı ve Kooperatifi Üst Birliği, bu birliğin başkanı Duran Güpür ve yardımcılar ile hiçbir bağı mevcut değildir. Haberde, adı geçen kooperatif üyesi olarak gösterilmeme rağmen, olaylara adı karıştığı bildirilen kooperatifin üyesi değilim. Hiçbir zaman da bu kooperatifin üyesi olmadım. Bu kooperatifte şu veya bu şekilde hiçbir zaman görev almadım. Bu kooperatifle yakından ve uzaktan hiçbir ilgim, alakam mevcut değildir. Haberde sözü edildiği şekilde kooperatife ait bir arsa adıma tescil edilmemiştir.

Haberin devamında gazetenin aynı nüshasının 8. sayfasında yer alan Susuz köyü 1641 sayılı parsel, Namık Tanık'a aittir. 1641 sayılı parsel, bedeli tarafımdan ödenmek sureti ile satın alınmıştır. Parselin satış bedelinin tarafımdan ödendiğine ilişkin banka dekontu mevcuttur. 1641 parselin birlik parası ile alınarak, tapusunun Namık Tanık adına çıkarıldığı haberi, bu parselin tapu kaydı, resmî ödeme belgesi, parselin satışına ilişkin resmî senet örnekleri ile de ters düşmektedir.

Namık Tanık, Susuz köyü ve civarında çeşitli taşınmazların öteden beri sahibi bulunmaktadır. Sahibi olduğu tek parsel, haberde yer alan 1641 parsel değildir.

Haberde, 1641 numaralı parselde usulsüzlük yapılmak suretiyle bu parselin Namık Tanık adına tapuya kaydedildiği, böylece Namık Tanık adına zimmet yapıldığı ileri sürülmüştür. Söz

konusu parselin tapuda adıma tescilinde hiçbir usulsüzlük mevcut değildir. Bu durum tapu kayıtları ile sabittir. Ne kadar bedelle, hangi tarihte, kimden satın alındığı taşınmaz ile ilgili tapu dairesindeki resmî senette yazılı olmasına rağmen, konunun saptırılarak, usulsüz tapu kaydından ve zimmetinden bahsedilmesi kişilik haklarıma ağır saldırı niteliğindedir.

Türkiye'nin en büyük gazetelerinden biri olan Zaman Gazetesi'nin böylesine çirkin ve kabul edilemez iddiaları hiçbir araştırma yapmadan ve şahsımla görüşmeden haber yapmasını esefle kınıyor ve bu konuda her türlü yasal yollara başvuracağımı belirtmek istiyorum.

Haberi yapan Selim Kuvel'in, haberde yer alan parsellerin ilgili tapu müdürlüklerindeki tapu kayıtlarını, bu parsellerin satışına ilişkin resmî senet örneklerini incelemesi, kimden, ne zaman, kaç lira bedel ile alındığını, satış bedelinin kim tarafından ne şekilde ödendiğini araştırması, bu araştırmalarına rağmen arzu edilen sonuca ulaşamaması halinde benimle görüşmesi gerekir idi. Böyle bir araştırma, inceleme ve görüşme yapmadan/yaptırılmadan, haber yapılması, haberin yayınlanması basın meslek ilkelerine de aykırıdır.

Tamamen gerçeklere aykırı, şahsım için haksız, haksız olduğu kadar da ağır saldırı niteliğindeki haberinizin şahsım ile hiçbir ilgisinin olmadığını, hiçbir zaman başkasına ait taşınmazı tapuda adıma göstermediğimi, taşıyıcı malik olmadığımı, her zaman kendi adıma olan taşınmazların tapuca maliki gözüktüğümü, hileli ve muvazaalı hiçbir iş ve işlemlerin tarafı olmadığımı, şahsım ile ilgili yazılanların tamamen gerçek dışı olduğunu, gazetenizin okuyucularına ve kamuoyuna duyururum. 01.08.2005 **Namık TANIK**

ZAMAN-2 EKİM 2005

■ CEVAP VE DÜZELTME

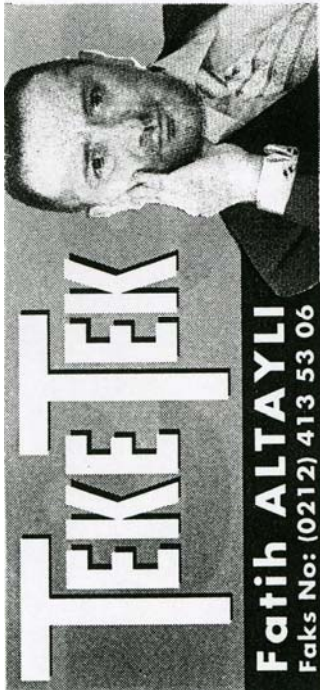
"S.S. Uludoğanlar Konut Yapı Kooperatifleri Birliği 54 kooperatiften müteşkil olup, halihazırda kamuoyu tarafından Göksu Parkı olarak bilinen Susuz Göleti üzerinde ve Karacakaya mevkiinde faaliyet göstermekte, üyesi olan kooperatiflerin menfaatlerinin oluşması ve korunma konusunda faaliyetlerini layıkıyla yerine getirmektedir. Birlik, düzenli olarak üyesi kooperatiflere bu konularda bilgi ve hesap vermektedir. Kamuoyuna; birliğin, üyesi kooperatiflerden birini taahhütlerini yerine getirmede ve bu kooperatifi aldattığı yönünde yayımlar yaparak birliğimizin manevi şahsiyeti bilinçli olarak yıpratılmaya çalışılmaktadır. Oysaki gerek birliğimizin kayıtlarından, gerek bu kooperatifin kayıtlarından, gerek tapu kayıtlarından, gerekse bu kooperatif yöneticilerinin basına verdiği beyanlardan bu anlatılanların gerçekten yakından uzaktan ilgisi olmadığı ortadadır. Birliğimiz ile üye kooperatifimiz arasında mevcut anlaşmalar çerçevesinde birliğimiz canla başla kanunun ve ana sözleşmenin görevlerini yerine getirmeye çalışmakta ve bu çalışmalarını da hiçbir zaman gizli kapaklı yapmamaktadır.

S.S. Uludoğanlar Konut Yapı Kooperatifleri Birliği, Ankara'nın en güzide arazilerinde faaliyetlerini gösterirken üyesi kooperatiflerin menfaatlerini koruyup kollarken birliklerin hayranlıklarını kazandığı gibi kimilerinin de kıskançlıklarına maruz kalması doğal sonuç olarak ortaya çıkmıştır. Birlik bu faaliyetlerini yürütürken faaliyet bölgesinde kötü niyetli arsa spekülörlerinin ayağına basmış olabilir. Bunun sonucu olarak da ne yazık ki atı-

lan çamurlara hedef olabilir. Zaten sayın kamuoyu da ülkemizde vatansever insanların, çalışan insanların, başarılı insanların karanlıklarına ilk defa şahit olmamaktadır. Diğer taraftan yargı süreci her özel ve tüzel kişi için yükümlülük olduğu gibi vazgeçilmez bir haktır. Yayın kuruluşlarında yargı sürecine ancak başlangıç olabilecek bir raporun -suç olduğunu bile bile- afişe edilmesi gerek teftişin gerekse soruşturmanın sıhhatini tehlikeye düşüreğinin her aklıselim kişinin gözünden kaçmayacağı ortadayken bu yayın kuruluşlarının sorumsuz davranışları basın özgürlük ve bağımsızlığına düşebilecek en koyu gölgedir.

Konu ile ilgili haberde imarsız olan arazilerin imarlı denilerek adı geçen üye kooperatife satıldığı yönündeki iddialar ciddiyetten uzak ve cahilcedir. Arsasını satan köylünün veya arsa satın alan kooperatifin bu arsaların imarlı olup olmadığını bilmemesi mümkün olmayacağı gibi, bu kayıtlar ilgili tapu dairesinde de açıkça belli ve aleni olduğuna göre bu iddialar galiba ciddiyetsiz, cahilce olduğu gibi kasıtlıdır da.

Birliğimizin manevi şahsiyeti rencide edildiği gibi aynı yayımlarla birliğimizin ve üye kooperatifimizin takdir ve güvenine mazhar olan Sayın Başkan'ımız Duran Güpür ve Yönetim Kurulu üyemiz Durak Çetin'in manevi şahsiyetleri de rencide edilmiş ve ayaklar altına alınmış olsa da birliğimizin bu yöneticilerimize güveninde ve takdirinde en küçük bir azalma olmadığını diğer beyanlarımızla birlikte kamuoyuna saygıyla duyururuz."

TEKE TEK

Fatih ALTAYLI
Faks No: (0212) 413 53 06

NE ZAMAN ADAM OLURUZ?

Ahlaksızca iş yapanlar bunu sonsuza kadar sürdürüleceklerini zannetmediği zaman.

HÜRETT/27.S.2005

Erdoğan: Kızımın mezuniyet dönemi değildi

S AMPİYONLAR Ligi finalinde Başbakan Erdoğan'la karşılaştık. "Kızımın ilgili yazdıklarının doğru değil. Çünkü zaten bu yıl mezun olacağı yıl değildi" dedi. Ve anlattı.

Başbakan Erdoğan'ın küçük kızı ABD'de master'ını yapıyor. Master programı iki yıllık.

Ancak Sümeyle önümüzdeki yıl ortasında bitmesi gereken programı babasına sürpriz yapmak için yarım dönem önce bitirmek için fazladan ders almış.

Yani bitirirse "erken" bitirmiş olacak. Başbakan Erdoğan "Daha bitirip

bitirmeyeceği de kesin değil" diyor.

Başbakan Erdoğan'ın diploma törenine gitmesi ise söz konusu değilmiş. Yıl sonunda eğer programı denk düşere okulda bir konferans verecekmiş. Ancak program uymayınca şimdilik bundan da vazgeçilmiş.

Tayyip Erdoğan, "Keşke yazmadan bir arayıp sorsaydın" dedi.

Ben de kendisine "Sizin yıl sonunda törene gideceğinizi biliyordum, kızınızla ilgili bilgiyi de ABD Konsolosluğu'ndan aldık. İkisi bir araya gelince böyle yazdık" dedim. "Aynı bilgiyi bana da verdiler

ama durumu bilmedikleri için olsa gerek" dedi.

NOT: Başbakan'ın kızının okul durumuyla ilgili yazıyı yazdıktan sonra vicdani bir rahatsızlık duyduğumu ifade etmeliyim. Babası topluma mal olmuş siyasi bir kişilik diye bir öğrencinin okul durumuyla ilgili yazı yazmak hoş değil. Beni eleştirmek isteyen birinin yarın öbürün kızının okul durumundan söz etmesini nasıl hoş karşılamazsam, bunu yaptığım için kendimi de hoş karşılamıyorum. Şimdiye dek hiçbir siyasetçiyle çocuğunu bağdaştırmadım. Hatta bağdaştıranlara kızdım. Şimdi de kendime kızıyorum.

Sabah Gazetesi Sorumlu Müdürlüğü'ne

22 Ağustos 2004 - SABAH/Hıncal Uluç

Gazetenizin 29.06.2004 tarihli sayısının 18. sayfasında "Savaş Abi" başlığıyla Savaş Ay tarafından kaleme alınan köşe yazısında "AKLINI BAŞINA TOPLA NURGÜL KIZI..." başlığı altında müvekkilime yönelik eleştiri sınırları aşarak kişilik haklarına ağır biçimde saldırılmış olup, köşe yazısında abi sıfatını kullanmak suretiyle bir otorite edası takınılarak nasihat görüntüsü altında müvekkilimin üstün sanatçı yönü ve kişiliği hakkında yalan, iftira ve gerçeğe aykırı haksız ve dayanaksız iddialara yer verilmiştir. Köşe yazısında "...ağır madde bağımlılarının belirli özelliklerini yansıttıyor. Malum ya o tiplerin bir sınıyeleri diğerine uymaz. Örnek, çekingen, içine dönük halleri bir anda patavatsız, densesiz, dengersiz hallerle tahterevallili olur. Kimi zaman süt dökmüş kedi hallerinde gezinirken

anında volkan gibi patlar, agresif, ölçüsüz bir özneye dönüşürler" ve "...işte tam da bu tavırlar içinde görüyorum Nurgül'ü." Yazıdaki somut iddia bir eleştiri ve yorum niteliğinde değildir. Esasen gerçek dışı olan fakat bir olgu görüntüsü verilen iftira niteliğindedir.

Müvekkilem Nurgül Yeşilçay sanatçılık kariyerini ispatlayan eserler meydana getirmiş ve rol aldığı dizi ve filmler yüksek izleme oranına ulaşmıştır. Kişiliği ve davranışları ile halkın ve izleyicilerin beğenisini kazanmıştır. Yazıda ileri sürülen yalan ve iftira mahiyetindeki ağır madde bağımlılığı ve davranışları bulunmadığı gibi hiçbir zaman ilgisiz olmamıştır.

Müvekkilem sanatçı kişiliğine uygun ilke ve kuralları bulunmaktadır. Bazı medya mensuplarının alışıktığı sanatçı-medya mensubu ilişkisini

kuramadığından bu tür olumsuz tavırlar sergilenmektedir. Müvekkilem yaptığı işin kalitesi ve doğruluğu konusunda eleştirilere açıktır. Ancak kişilik haklarına yönelen insafsız, yalan ve iftira niteliğindeki yakıştırma ve saldırılara karşı tüm yasal haklarını kullanacaktır.

Yazıdaki üslup, tavır ve iddialar medyanın reyting cangılında yaşanan çekişme ve gündem yaratma gayretinin tezahürüdür. Çamur at izi kalsın solumsuzluğuna örnek teşkil etmektedir. Müvekkilem kişiliği, üstün sanatçı kariyeri ve eserleri ile toplumda sevilen ve takdir edilen bir sanatçıdır. Yazıdaki saldırı ve iftira ile halkın hakaret, nefret ve husumetine maruz bırakılmak istenmektedir. Yazıdaki iddialar yalan ve iftira olup tamamen gerçek dışıdır.

Nurgül Yeşilçay Vekili
Av. Ali Cahit POLAT

O kişi ben değilim

/Savın Muhatapları,

Yeni Aktüel dergisinin 6-12 Eylül 2005 tarihli 8 nolu sayısının da Kapığında başla-
yıp 20 ve 30 sayfaları kadar devam eden
"Ermeni Patenci ile Diyanet İşleri Başkanı
Lütfi Doğan Kardeşin! Ana Hangisi?" baş-
lıklı muvekkilin Resminin ve açıklamasının
bulunduğu Tarihî İfşaat olarak verilen yazı
yayınlanmış ve Bu yazıyı kaynak göstererek
06 Eylül 2005 tarihli Sabah Gazetesi'nin 1. ve
24. sayfasında Tarihî İfşaat adı altında sözde
ifşaat verilmiştir.

Bu konuyu Söylensanızda Ankara 15. No-
terliğinin 9 Eylül 2005 gün ve 24887 Yermi-
ye nolu Tezzip ve İhtarname'si ile konuyu
açıklamıştık.

Konu Gazetelerin başlığında 8 sitüna
manşet olarak veriliğinden iş bu tezkibin
yapılmasında ve gerçeklerin vatandaşları-
mızca öğrenilmesinde yarar olduğundan; iş
bu tezkip i gönderme zarureti hasıl olmuş-
tur.

Aktüel dergisinde ve Gazetelerinde Mü-
vekkilin açıklamalarına yer verilmiş de,
Müvekkilin Nüfus kayıtları ile kendisinin
olmadığını ispat etmişse de toplumda infial
yaratacak ve gerçeğe uygun olmayan bir şe-
kilde, Şöyü vukuundan beteder atazazın-
deki gibi Yuku bulmayan bir olayı Müvekkil-
linle ilgilmiş gibi vermeniz Basın ahlak il-
keleri başta olmak üzere ilgili tüm yasalara
aykırıdır.

Medeni Kanundan ve borçlar kanunun-
dan doğan kişilik haklarımızla ilgili tüm ya-
sal haklarımızı saklı kalmak kaydı ile;

Müvekkil Lütfi DOĞAN, 1930 Yılında
Gümüşhane ili Kelkit İlçesinde Doğmuş
Annesinin adı Pullu Eşref Kızı Gühanım
dan olma 1315 Kelkit Doğum ve 08.08.1943
Ölüm tarihli, Babası Mehmet Fahmi Hadz
İbrahim Ethem Oğlu Fatma dan olma 1328
doğumlu 23.10.1994 tarihinde Olmuştur.

Türkiye Cumhuriyeti nüfus kayıtları da du-
rumu revik etmektedir.
1943 yılında ölen bir şahsın 1965 yılında
Dünya da bir yerlerde olması mümkün de-
ğildir. Bu açıklama Muhabirlere yapılmış-
na, Müvekkilin Annesi Pullu hanım ın 1943

Her ortam ve şartta Hukuk çerçevesinde
biz mücadelemizi yapacağız. Bu nedenle de
bu tezkip yazımızın 06 Eylül 2005 tarihli Ga-
zete nüshasında verdiğimiz gibi Birinci sayfa-
dan ve 24. sayfa da Bu metni basın yasası
ve medeni yasa gereğince hiçbir düzeltme ve
ekleme yapmadan veriliğün yazıdaki pun-
tolardan küçük olmayacak şekilde yayımla-
manızı ve Bundan sonra da müvekkille ilgili
gerçek dışı yazılar yazmanızı talep etme
zarureti hasıl olmuştur.

Gereği ihtar olunur. 12.09.2005

Lütfi DOĞAN

Vekil

Av. Mehmet ENER

SABAH-24.11.2005

0 kişi ben değilim

SABAH gazetesinde 6 Eylül
2005'te çıkan "Tarihî İfşaat"
haberiyile ilgili, eski Diyanet
başkanlarından Lütfi Do-
ğan'ın avukatları vastasıyla
gönderdiği yazıda, "Müvek-
kil Lütfi Doğan, 1930'da Gü-
müşhane ili Kelkit ilçesinde
doğmuş, annesinin adı Pullu
Eşref Kızı Gühanım'dan ol-
ma 1315 Kelkit doğum ve
08.08.1943 ölüm tarihli, baba-
sı Mehmet Fahmi Hafız İbra-
him Ethem oğlu Fatma dan
olma 1328 doğumlu
23.10.1994 tarihinde ölmüş-
tür. Türkiye Cumhuriyeti nü-
fus kayıtları da durumu tersik
etmektedir" denildi... 24 TE

**EK 2: GÖRSEL-İŞİTSEL BASINDAN “CEVAP VE DÜZELTME METNİ”
ÖRNEĞİ**

TRT'DEN FİLM AÇIKLAMASI...
07.03.2005

TRT Basın Koordinasyon Merkezi'nden yapılan yazılı açıklamada TRT 2'de yayınlanan "Gölde Bir Ay" isimli filmin ilan edildiği gibi eski versiyonu değil yeni versiyonunun yayınlandığı duyuruldu. TRT bu yanlışlıktan dolayı da izleyicilerden özür diledi. Açıklamanın tamamı şöyle...

TÜRKİYE RADYO - TELEVİZYON KURUMU GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

*BASIN AÇIKLAMASI
7 MART 2005*

*TRT-2 "EDEBİYAT VE SİNEMA" KUŞAĞINDA "GÖLDE BİR AY" FİLMİNİN
YANLIŞLIKLA YENİ VERSİYONU YAYINLANMIŞTIR*

5 Mart 2005 Cumartesi günü TRT-2'de saat 20.00'de "Edebiyat ve Sinema" kuşağında "Gölde Bir Ay" isimli filmin yayınlanması planlanmıştır.

Filmin yayınlanmasından önce Rekin Teksoy ve Raşit Çavaş, yönetmenliğini John Irvin'in üstlendiği , Vanessa Redgrave, Edward Fox ve Uma Thurman'ın başrollerini paylaştığı "Gölde Bir Ay" filmi üzerine sohbet etmişler ardından da film yayına girmiştir. Ancak; yayına giren "Gölde Bir Ay" filmi söyleşiye konu olan film olmayıp, yönetmenliğini Heidi Kranz'ın yaptığı, başrollerini ise Marion Mitterhammer, Anja Kruse ve Stefan Gubser 'in paylaştığı, aynı adlı ve aynı konulu filmin başka bir versiyonudur.

Filmlerin konu ve isimlerinin aynı olması nedeniyle yapılan bu yanlışlık, önümüzdeki hafta yayınlanacak olan "Edebiyat ve Sinema" kuşağında düzeltilecektir.

TRT Kurumu olarak yapılan bu yanlıştan ötürü tüm izleyicilerimizden özür dileriz.

Kamuoyuna saygı ile duyurulur

EK 3: İNTERNET YAYINCILIĞINDAN “CEVAP VE DÜZELTME METNİ” ÖRNEKLERİ

-1-

'Dikkat internette uydu tuzağı' başlıklı Milliyet kaynaklı haberimize tekzip geldi...
21.10.2004, 18:01
www.haberx.com

İnternet sayfanız olan www.haberx.com da ve "dikkat internette uydu tuzağı" başlıklı yazıda, şirketimizin şahsiyeti ile ilgili asılsız ifadeler yer almıştır. Yazıda yer alan iddiaların hiç birisi gerçekte ilgili olmayıp, şirketimizin itibarını da zedeleyici mahiyettedir. Aşağıdaki metnin değişiklik yapılmadan 5680 sayılı Basın Yasasının 19.maddesinin ahkâmı çerçevesinde yayınlanmasını rica eder, saygılar sunarız.

Globalstar Avrasya AŞ.

Haberx: Basın yasalarına tabi olmamamıza rağmen gönderilen Tekzip metnini aynen yayınlıyoruz.

TEKZİP

Sitenizin 07 eylul 2004 tarihli nüshasında " ANTALYA'LI internet kullanıcısı Sn. Mehmet Karabatak, merkezi Ankara'da bulunan Globalstar Avrasya adlı kuruluşun, Türk Telekom kanalıyla hattına habersiz ve izinsiz girerek, uydu bağlantısı yapılıyor" ifadesi tamamen asılsız ve gerçek dışıdır.

Söz konusu olan habersiz uydu bağlantısının gerçekleşmesi, teknik olarak imkansızdır ve asılsız haber olarak nitelendirilmesi gerekmektedir. Ayrıca müşteri olan Sn. Mehmet Karabatak 'ın iyi niyetli olmadığı araştırma neticesinde anlaşılmıştır. Olmayan bir durum, olmuş gibi gösterilerek ve bu yönde bir zarar doğmuş gibi haber yapılarak, toplum yanlış bilgilendirilmiş, bu suretle de Globalstar Avrasya şahsiyeti küçük düşürülmek istenmiştir. Söz konusu haberin gerçeklerle hiçbir ilgisi yoktur.

Bu tür haberlerin Globalstar Avrasya'nın itibarını sarsmak niyetiyle yazıldığı anlaşılmaktadır. Zira, Globalstar Uydu haberleşmesinin dakikası 1.080.000 TL. olduğu halde, Sn. Karabatak'ın " Bir dakikası 17.000.000 TL.'den uydu görüşmesi ücreti faturama işlendi" ifadesi, kasıtlı olarak aşırı abartılarak haberde yer almıştır. Ayrıca, konu iyice incelenmeden yanıltıcı olarak haber yapıldığı için, rekabet serbestliğine de muhalif olduğu görülmektedir. Çünkü, Globalstar dünyanın çevresinde alçak yörüngede bulunan 48 uyduluk bir kümeye dayanarak dünya çapında ticari olarak kullanıcılara sunulmuş bir dijital telekomünikasyon sistemidir. Bu haber, Globalstar Avrasya'nın yeni sunmaya başladığı hizmetlerin ve rekabet ortamına sağlayacağı katkıların önünü kesmek için, bilinçli ve yanıltıcı olarak yayımlanmıştır.

Kamuoyuna duyurulur.

-2-

Internet kitapçınız kitappyurdu.com - Microsoft Internet Explorer

File Edit View Favorites Tools Help

Address http://www.kitapyurdu.com/default.asp?session=21205919219325551138&logID=1574236

Yeni çıkanlar çok satanlar konular yazarlar yayınevleri

Yardıma Ana Sayfa Sepetim Ürün

Ortaklık Puan Kataloğu İlk Alışverişim

www.kitapyurdu.com kitapla buluşmanın en kolay yolu...

ACIKLAMA VE ÖZÜR

Son günlerde siparişlerin temin ve tesliminde hiç istemediğimiz gecikmeler yaşanmaktadır. Hiç bir mazeret, doğru yapılmış bir iş için yeni tutulmasıyla bilindiği gibi, problemlerimizi sizlerle paylaşmak istedik. İlk sebep ramazan dolayısıyla ile Türkiye'nin dört bir yanında kitap fuarları açılması ve buna bir de TÜYAP kitap fuarının eklenmesi yayınevlerini altüst etmiş, bizim siparişlerimize cevap verebilecek eleman ve zaman bulamamalarına sebep olmuştur.

Kargo firmaları da, ramazan sebebi ile işlerin en yoğun olduğu -akşam saatlerinde yeterince hizmet üretememe durumu ile karşı karşıya kalmıştır.

Ve son olarak, bu ay kitappyurdu'na verdiğiniz siparişler %70 oranında artmıştır. Hızla bu duruma ayak uydurabilmek için yeni kadrolar ve mekanlar oluşturmaya çalışıyoruz. Ama maalesef siparişleriniz kadar hızlı olamıyoruz. Söz veriyoruz, en kısa zamanda tekrar normal hizmetimize ulaşacağız.

Özür diliyoruz, bir daha özür diliyoruz ve anlayışınıza sığınıyoruz.

GÜZ KAMPANYASI SÜRESİNCE.

YENİ ÇIKANLAR

- Mahatma Gandhi Yağar Şahin Anıl
- Çingeneler Jan Yoors
- Ekmeği Taştan Jean Freville
- Pas Foucault'dan Ağabey'e Sivilleşmiş İktidar ve Gelecek Ayhan Yalçınkaya
- Teori ve Uygulamalar ile TCP/IP ve Ağ Güvenliği Can Okan Dirican

YENİ ÇIKANLAR

- Kanat Kitap %40
- Pusulula Yayıncılık %40
- Can Yayıncılık %35
- Üç Harf Yayıncılık %40
- Bilge Karınca Yayıncılık %50
- Yeni Zamanlar Yayıncılık %50

BU KİTAPLAR KARGO GİDERİNİZİ SIFIRLIYOR

- 2. Tolstoy seti 16 YTL yerine 7 YTL'ye alın Kargo Ücreti de ödemeyin
- Ahmet Rasim Seti'ni 26 YTL yerine 15 YTL'ye alın Kargo Ücreti de ödemeyin
- Dostoyevski Seti'ni 17 YTL'ye alın Kargo Ücreti de ödemeyin
- 4 kitaplık Agate Yayınları Seti'ni 30 YTL yerine 8,75 YTL'ye alın Kargo Ücreti de ödemeyin

YAYINLANACAK KİTAPLAR

Önümüzdeki günlerde yayınlanacak kitapları işaretleyin, yayınlandığında ilk sizin haberiniz olsun. Listeyi görmek için tıklayın.

UCUZ KİTAPLAR

Benzer hacimdeki kitaplara göre kelepir

KAMPANYA

Kitapla ilgili popüler kitapların yayıncısı BİLGE KARINCA YAYINLARI kitappyurdu'da %50 indirimde Çelik Savaşları

Son 9 gün

KAMPANYALARI DETAYLI GÖRMEK İÇİN TIKLAYIN

YAYINLANACAK KİTAPLAR

UCUZ KİTAPLAR

Benzer hacimdeki kitaplara göre kelepir

COĞK SATANI AR

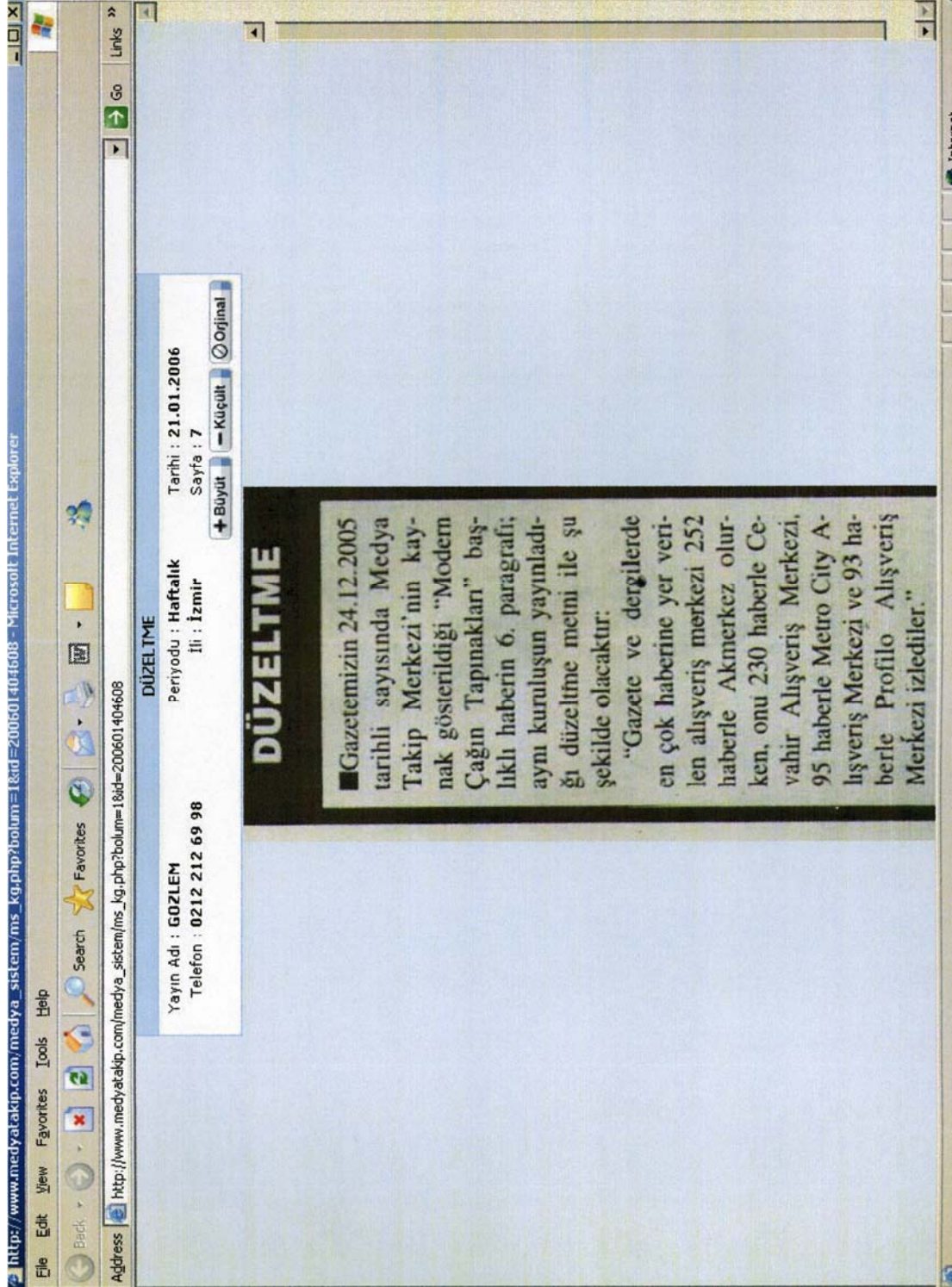
http://www.kitapyurdu.com/default.asp?session=21205919219325551138&logID=1574236

Internet kitapçınız kitapyurdu.com - Microsoft Word

Start

11:27

-4-

-5-

Yeni Şafak - Dünya - Tekzip metni - 10.2.2006 - Microsoft Internet Explorer

Dosya Düzen Görünüm Şık Kullanıcılar Araçlar Yardım

Geri İleri Durak Sil Sık Kullanıcılar Araçlar Yardım

Adres http://www.yenisafak.com.tr/arsiv/2006/ubat/10/d09.html

Yeni Şafak
TÜRKİYE'NİN BİRİKİMİ

TÜRKİYE FİNANS KATILIM BANKASI

10 ŞUBAT 2006 CUMA

Tekzip metni

Ferrero SPA vekillerinin gazetemize gönderdiği tekzipi aynen yayınlıyoruz.

İLK DEFA

Gazetemizin, 30 Ocak 2006 tarihli sayısının ilk sayfasında yer alan "İLK DEFA İslam dünyası Danimarka ve Norveç medyasının Peygamberimiz'e saygısızlığına ilk kez ortak tepki gösterdi. İKÖ ve Arap Birliği, BM'ye başvuruyor. İki ülkenin mallarına karşı boykot başlatıldı" şeklindeki haberin hemen üzerinde bulunan ve boykot edilen Danimarka ve Norveç firmalarına ait markaların yer aldığı yandaki resimli listede İtalyan Firması Ferrero SPA'ya ait tescilli ve tanınmış "Kinder" markası yanlışlıkla yayınlamıştır. İtalyan firması olan Ferrero SPA'ya ait olan "Kinder" markasının ve bu markayı ihtiva eden ürünlerin, Danimarka ve Norveç firmalarına ait olan markalar ve ürünler ile hiçbir ilgisi bulunmamaktadır. Tescilli ve tanınmış "Kinder" markası, İtalyan Ferrero SPA'ya ait olup, bu marka ile ilgili olarak herhangi bir boykot başlatılmamıştır.

Geni dön Yazdır Yukarı

657 Her Ailesi
Buluş
Çalışan Sesi
Dünya
Düşünce Gündemi
İzlenim
Kültür-Sanat
Her-Beyza
Okur-Sözcüsü
Röportaj
Sinema
Yemek
Zamanında Yolculuk

Bize Yazın
Akhos Cozum

ANKET
Seçim, Irak'a istikrar getirir mi?
☐ Evet
☐ Hayır
OY VER
Sonuçları Görüntüle

ithalat ve ihracat kapınız alport
TRABZON LİMANI
İSLETMECİLİĞİ

Yeni Şafak
DÜNYA BASKISI
YAYINDA

EK 3: DİLEKÇE ÖRNEKLERİ²⁴⁹

1) Özel Yayınlar karşı cevap ve düzeltme istemi

SULH CEZA YARGIÇLIĞINA

CEVAP VE DÜZELTME İSTEYEN :

KARŞI TARAF :

YAYININ TARİHİ :

İSTEM:/...../..... saat 19'daki ana haber bültenindeki şahsımla ilgili haber gerçek dışı olup, kişilik haklarıma saldırı teşkil ettiğinden ekte sunulan cevap ve düzeltme yapılarak yazının yayınlanmasına karar verilmesi istemidir...

OLAYLAR:

Kanal televizyonu/...../..... saat 19'daki ana haber bülteninde kişilik haklarıma asılsız ve yersiz suçlamalarda bulunarak, gerçek dışı yayında bulunmuştur. 3984 sayılı Yasanın 28'inci maddesi gereğince cevap ve düzeltme yazısının kanal televizyonu programında aynı saatte, aynı süre ile yayınlanmasına karar verilmesi için yargı organınıza başvurmak zorunluluğu doğmuştur.

HUKUKİ NEDENLER :3984 sayılı Yasa m.28, Radyo ve Televizyon Yayınları Yayın Esas ve Usulleri Hakkındaki Yönetmelik m.23, 27 ve ilgili konular

DELİLLER :Yayın bandı, vs.

SONUÇ :Yukarıda anlatılan nedenlerle düzeltme ve cevap metninin aynı programda, aynı saatte, aynen, ekte sunulan cevap ve düzeltme metni gereği yeniden yayınlanmasının sağlanmasını arz ederim.

..../...../.....

Saygılarımla

İmza

²⁴⁹ Nihat İNAL, **Tüm Yönleriyle Basın Davaları ve Medyanın Saldırısında Tazminat**, (Ankara: Adalet Yayınevi, 2001), s.688-694.

2) TRT Yayınlarına karşı cevap ve düzeltme istemi

ANKARA SULH CEZA YARGIÇLIĞINA

CEVAP VE
DÜZELTME İSTEYEN :
KARŞI TARAF :
YAYININ TARİHİ :

İSTEM: Haberin tümüyle yanlış, gerçek dışı ve kişilik haklarına saldırı niteliği taşımakta, olması nedeniyle cevap ve düzeltme yapılarak yazının yayınlanmasına karar verilmesi istemidir.

OLAYLAR:

...../...../..... tarihinde TRT ... kanalında isimli programda program sunucuları normal haber sınırların ı aşarak beni tahkir ve küçük düşürecek gerçek dışı sözler sarf etmek suretiyle kişilik haklarına saldırımları nedeniyle ilgili kuruma cevap ve düzeltme hakkı için başvuruda bulunmuş isemde, bu arzum ilgili makamlarca reddolunduğundan, müracaatımın bana tebliğinden itibaren iki gün içinde mahkemenize başvurmak zorunluluğu doğmuştur.

Yukarıda arz edilen anlatımlar karşısında, karşı taraf haksız yayınıyla 2954 sayılı TRT Kurumunun yayın esaslarını içeren 5. maddesinin J, m. Bentlerine aykırı davrandığından, düzeltme ve cevap metninin aynı programda, aynı saatte, tamamen aynı Yasanın 27'inci maddesi gereğince yeniden yayınlanması için yargı organınıza başvurmak zorunluluğu doğmuştur.

HUKUKİ NEDENLER : 2954 sayılı Yasa, 2984 sayılı Yasa, ilgili Yönetmelik
DELİLLER : Yayın bandı, kurum kararı vs.
SONUÇ : Haksız, gerçek dışı, kişilik haklarına zarar veren yayının düzeltme ve cevap metninin aynı programda, aynı saatte, aynen ve yeniden yayınlanmasının sağlanmasını arz ederim.

...../...../.....

Saygılarımla

İmza

3) Düzeltme Yazısının Yayınlanmaması

SULH CEZA YARGIÇLIĞINA

DÜZELTME İSTEMİNDE BULUNAN :

KARŞI TARAF :

OLAYLAR :

..... Gazetesinin/...../..... tarih ve sayılı nüshasının birinci sayfasında yazılan yazının gerçeklerini yansıtmaması nedeniyle sözü edilen gazete yazı işleri müdürlüğüne iadeli-taahhütlü olarak düzeltme yazısı yazdı isimde, düzeltme istemine bu güne kadar yayınlanmadığından yazımın Basın Yasasının 19'uncu maddesinin 3'üncü bent 2'nci fıkrası gereğince yayınlanması için gereğini arz ederim.

...../...../.....

Saygılarımla

İmza

Eki: 1 – İki adet düzeltme yazısı örneği

2 – İki adet ilgili gazetenin haberi

CUMHURİYET SAVCILIĞINA

ŞİKAYEÇİ :
 SANIKLAR :
 İSTEM :Sulh Ceza Mahkemesine başvuru sonucu ilgili gazetenin düzeltme yazısının yayınlanmasına/...../..... tarihinde/..... sayılı değişik işleri ile karar verilmiş olmasına rağmen düzeltme yazısı yayınlanmadığından sanığın cezalandırılması istemidir.

OLAYLAR :
 Sulh Ceza Mahkemesine düzeltme yazısının yayınlanması için/...../..... Tarihinde başvurulmuş, başvuru sonucunda Basın Yasasının 19'uncu maddesinin 3'üncü bendinin 2'nci fıkrası gereğince düzeltme yazısının yayınlanmasına mahkemece karar verilmiş, verilen düzeltme yazısı usulüne uygun olarak tebliğ edilerek karar kesinleşmiş olduğu halde hiçbir işlem yapılmadığından sanıkların cezalandırılmasının sağlanması için savcılığınıza başvurmak zorunluluğu doğmuştur.

SONUÇ :Yukarıda anlatılanlara ek olarak düzeltme yazısı, sulh ceza mahkemesinin tarih ve sayılı değişik işler kararı, yasaya uygun yapılan tebliğ evrakları da birlikte sunulmuştur. Sanıklar hakkında kamu davası açılarak cezalandırılmasının sağlanmasını arz erdim.

...../...../.....

Saygılarımla

İmza

EK 4: BİRLEŞMİŞ MİLLETLER ULUSLARARASI DÜZELTME HAKKI SÖZLEŞMESİ (1952)²⁵⁰

Başlangıç

Sözleşmeciler devletler,

Halklarının tam ve güvenilir biçimde bilgi edinme hakkını gerçekleştirmek isteğiyle,

Bilgi ve görüşlerin özgür akışıyla halklar arasında karşılıklı anlayışı geliştirmek isteğiyle,

Böylelikle insanlığı savaş felaketinden korumak, herhangi bir kaynaktan gelebilecek saldırganlığın yinelenmesini önlemek ve barışa karşı bir tehdidi, barışın bozulmasını ya da saldırı eylemini kışkırtan ya da özendiren tüm propagandalara karşı savaşım vermek isteğiyle,

Halklar arasında dostça ilişkilerin sürdürülmesi ve barışın korunması için doğru olmayan haberlerin yayınlanmasından doğan tehlikeyi göz önüne alarak,

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun ikinci olağan oturumunda, Devletler arasındaki dostça ilişkilere zarar verebilecek yanlış ya da saptırılmış haberlerin yayımıyla savaşım konusunda tasarlanan önlemlerin benimsenmesini tavsiye ettiğini anımsayarak,

²⁵⁰ Arsev BEKTAŞ: **a.g.e.**, s.118; Sahir ERMAN, Çetin ÖZEK: **a.g.e.**, s.332-337.

Bununla birlikte, uluslararası düzeyde, yanlış ya da saptırılmış haberlerin yayımına karşı ceza yükümlülükleri içeren ve haberin gerçekliğini araştıran bir işlem kurmanın, şimdilik uygulanma olanağından yoksun olduğunu göz önüne alarak,

Ayrıca, bu nitelikteki haberlerin yayımlanmasını önlemek ve zararlı etkilerini azaltmak için, her şeyden önce haberlerin yaygın dolaşımını kolaylaştırmak ve haberlerin yayımlanması işiyle düzenli olarak uğraşanların sorumluluk duygusunu arttırmak gerektiğini göz önüne alarak,

Bu amaçlara ulaşabilmek için, bir haber ajansının yaydığı ve yanlış ya da saptırma saydıkları bir haberden doğrudan etkilenen Devletlere, düzeltme yapmak üzere uygun bir açıklamada bulunma olanağı tanınmanın etkin bir yol olduğunu göz önüne alarak,

Belli devletlerin yasalarının, yabancı hükümetlerin yararlanabileceği bir düzeltme hakkı tanımadığını ve bu nedenle uluslararası düzeyde bu hakkı sağlamanın yararını göz önüne alarak ve

Bu amaçlarla bir Sözleşme yapmaya karar vererek,

Aşağıdaki hükümlerde uzlaşmıştır:

Madde 1 – Bu sözleşmenin amaçları bakımından;

1. "Haber geçme", haber ajansları tarafından haberleri aktarırken kullanılabilen ve basılmasından önce gazetelere, haber içerikli süreli yayınlara ve yayın organlarına yazılı olarak ya da uzaktan iletişim (telekomünikasyon) araçlarıyla aktarılan haber gereçleri anlamına gelir.

2. "Haber ajansı", merkezi örgütlenmenin bulunduğu durumlarda, sözleşmecî devletin yasa ve düzenlemelerine göre kurulan ve örgütlenen, düzenli olarak haber gereci toplama ve yayma işiyle uğraşan ve etkinlikte bulunduğu her

Sözleşmeci Devlette bu devletin yasa ve düzenlemelerine göre çalışan kamusal ya da özel basın, yayım, film, televizyon ya da çoğaltma örgütü demektir.

3. "Muhabir", Sözleşmeci bir Devletin uyruğu olan ya da Sözleşmeci bir Devletin bir haber ajansı tarafından çalıştırılan ve her iki durumda da düzenli olarak haber gereçleri toplama ve bildirme işiyle uğraşan ve Devletin dışında muhabir olduğunu gösteren geçerli bir pasaport ya da uluslararası geçerliliği olan bir belge taşıyan bir kimsedir.

Madde 2 – 1. Muhabirlerin ve haber ajanslarının mesleksel sorumluluğunun olayları ayırım gözetmeksizin ve uygun bağlamlarında vermelerini ve böylelikle insan hakları ve temel özgürlüklere saygıyı geliştirmelerini, uluslararası barış ve güvenliğin korunmasına katkıda bulunmalarını gerektirdiğini gözleyerek,

Meslek ahlâkı gereği tüm muhabirler ve haber ajansının, geçtikleri ya da bastıkları haberin yanlış ya da saptırılmış olduğu ortaya çıktığında, bu haberlerin düzeltilmiş biçimlerini aynı kanallardan aktarma ve basma uygulamasını izlemeleri gerektiğini göz önüne alarak, Sözleşmeci Devletler, Sözleşmeci bir Devletin öteki Devletlerle ilişkilerine ya da ulusal saygınlık ve onuruna zarar verebilecek nitelikte olup, Sözleşmeci bir Devletin muhabirleri ya da Sözleşmeci olman bir Devletin muhabirleri ya da haber ajansları tarafından bir ülkeden bir başkasına aktarılan ve dışarıda basılan ya da yayımlanan bir haberin yanlış ya da saptırılmış olduğu kanısına vardığı durumlarda, ülkesinde bu haberin basıldığı ya da yayımlandığı Sözleşmeci Devletlere olaylara ilişkin –bundan böyle düzeltme (communiqué) olarak adlandırılacak olan– kendi açıklamasını sunar. Düzeltmenin bir kopyası da, adı geçen haberi düzeltebilmeleri için, ilgili muhabir ya da haber ajansına gönderilir.

2. Bir düzeltme, ancak geçilen haberler bakımından yapılabilir ve yorum ya da görüş içermemesi gerekir. Düzeltme, öne sürülen yanlışlık ya da saptırmanın düzeltilmesi için gerekenden daha uzun olmamalı ve haberin basılan ya da

yayınlanan tam metni ve muhabir ya da haber ajansı tarafından dışardan aktarıldığına ilişkin belge düzeltmeye eklenmelidir.

Madde 3 – 1. Sözleşmeci bir Devlet, olabildiğince gecikmeksizin ve her durumda 2. Maddenin hükümleri uyarınca aktarıla bir düzeltmeyi aldığı tarihten başlayarak beş tam gün içinde, söz konusu olaylara ilişkin görüşü ne olursa olsun,

a) Kendi ülkesinde etkinlikte bulunan muhabirlere ve haber ajanslarına, uluslararası konulara ilişkin haberlerin yayımı için başvurduğu olağan kanallarla bu düzeltmeyi duyurur; ve

b) Yine bu düzeltmeyi, söz konusu haberin kaynağı olan muhabirin çalıştığı haber ajansının –kendi ülkesindeyse– merkezlerine de iletir.

2. Sözleşmeci bir Devletin, bir başka Sözleşmeci Devletçe yapılan düzeltme konusunda, bu Maddeye göre yükümlülüğünü yerine getirmemesi durumunda, düzeltmesi işleme konmayan Devlet, karşılıklılık ilkesi uyarınca, bundan böyle Sözleşme hükmünü yerine getirmeyen Devlet tarafından kendisine sunulan bir düzeltmeye karşı aynı biçimde davranır.

Madde 4 – 1. 2. Madde uyarınca kendisine bir düzeltme iletilen Sözleşmeci bir Devlet, öngörülen zaman sınırı içinde, 3. Maddede konan yükümlülükleri yerine getirmezse, düzeltme hakkını kullanan Sözleşmeci Taraf, basılan ya da yayımlanan haberin tam metniyle birlikte adı geçen düzeltmeyi Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne sunar ve aynı zamanda aleyhine şikâyetle bulunduğu Devlete durumu bildirir. Hakkında şikâyet bulunan Devlet, bu bildirimini aldığı tarihten başlayarak beş tam gün içinde, salt 3. maddeye göre yükümlülüklerini yerine getirmediği savıyla ilgili olarak Genel Sekretere açıklamasını sunar.

2. Genel Sekreter, herhangi bir olayda, düzeltmeyi aldığı tarihten başlayarak on tam gün içinde, elindeki bilgi kanallarıyla haber ve varsa aleyhine şikâyet bulunan Devletin yorumuyla birlikte düzeltmenin uygun biçimde açıklanmasını sağlar.

Madde 5 – Bu sözleşmenin yorumu ya da uygulanmasına ilişkin olarak iki ya da daha çok Sözleşmeci Devlet arasında doğan ve görüşmeler yoluyla çözümlenemeyen herhangi bir anlaşmazlık, Sözleşmeci Devletler bir başka çözüm yolunda uzlaşmazlarsa, Uluslararası Adalet Divanına sunulur.

Madde 6 – 1. Bu sözleşme, Birleşmiş Milletler üyesi tüm Devletlerin, 1948 yılında Cenevre’de yapılan Bilgi Özgürlüğü Birleşmiş Milletler Konferansına çağrılan her Devletin ve Genel Kurulun kararıyla belirlediği tüm öteki Devletlerin imzasına açılır.

2. Bu Sözleşme, imzalayan her Devlet tarafından, kendi anayasal işlemlerine göre onaylanır. Onay belgeleri, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine verilir.

Madde 7 – 1. Bu Sözleşme, 6. Maddenin 1. fıkrasında anılan Devletlerin katılmasına açıktır.

2. Katılma, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine bir katılma belgesinin verilmesiyle hüküm kazanır.

Madde 8 – 6. Maddenin 1. fıkrasında anılan Devletlerden altısı onay ya da katılma belgesini verdiklerinde bu sözleşme, altıncı onay ya da katılma belgesinin verildiği tarihten sonraki otuzuncu gün, bu Devletler arasında yürürlüğe girer. Bu sözleşme, onaylayan ya da katılan her Devlet için kendi onay ya da katılma belgesini verdiği tarihten sonraki otuzuncu gün yürürlük kazanır.

Madde 9 – Bu sözleşmenin hükümleri, Sözleşmeci ana ülke Devletiyle, ister kendini Yönetmeyen, ister Vesayet Altında Bulunan, ister Sömürge ülkeleri olsun, bu ana ülke tarafından yönetilmekte olan tüm ülkeleri kapsar ya da her birinde olduğu gibi uygulanır.

Madde 10 – Sözleşmeci bir Devlet, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine bir bildirimde bulunarak bu sözleşmeyi bozabilir. Sözleşmenin bozulması, bildirimin Genel Sekreter tarafından alındığı tarihten altı ay sonra hüküm kazanır.

Madde 11 – Bu sözleşme, bozmalardan ötürü tarafların sayısı altının altına indiği tarihten başlayarak yürürlükten kalkar.

Madde 12 – 1. Sözleşmeci bir Devlet tarafından herhangi bir tarihte Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine yapılan bir bildirimle bu Sözleşmede bir değişiklik istenebilir.

2. Genel Kurul, böyle bir istek bakımından –varsa– yapılacakları kararlaştırır.

Madde 13 – Birleşmiş Milleler Genel Sekreteri, Sözleşmenin 6. Maddesinin 1. fıkrasında anılan Devletlere;

a) 6. ve 7. Maddeler uyarınca olan imza, onay ve katılmaları;

b) 8. Maddeye göre bu Sözleşmenin yürürlüğe girdiği tarihi;

c) 10. Maddeye göre olan bozmaları

d)12. Madde uyarınca alınan bildirimleri;

duyurur.

Madde 14 – 1. Çince, Fransızca, İngilizce, İspanyolca ve Rusça metinleri aynı ölçüde özgün olan bir Sözleşme, Birleşmiş Milletler arşivine konur.

2. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, 6. maddenin 1. fıkrasında anılan her Devlete onaylı bir kopyasını iletir.

3. Bu sözleşme, yürürlüğe girdiği tarihte Birleşmiş Milletler Sekreterliğinde yazıma geçirilir.

ÖZET

İletişim çağı olarak adlandırılan çağımızda, kitle iletişim araçları zaman zaman kişilerin şeref ve haysiyetlerine dokunabilmekte, kişilerle ilgili gerçeğe aykırı yayınlar yapabilmektedirler. Bu tür yayınlara karşı hem basın-yayın özgürlüğünü, hem de kişilik haklarının koruyacak mekanizmalardan en önemlisi ise denge sağlayıcı özelliği ile cevap ve düzeltme hakkıdır. Cevap ve düzeltme hakkı, basın özgürlüğünün kötüye kullanılmasına engel olarak, aynı standartlarda sürdürülmesine katkıda bulunmakta; aynı zamanda zarar gören kişiye aynı araç ve olanaklardan yararlanarak cevap verebilme imkânı tanımaktadır.

Çalışmanın ilk bölümünde cevap ve düzeltme hakkının tarihçesi, bir temel hak oluşu, önemi ve tarafları üzerinde durularak, mahiyetine; ikinci bölümde, uluslararası belgelerde cevap ve düzeltme hakkının kullanımına değinilmiştir. Üçüncü bölümde, her bir kitle iletişim aracında ayrı ayrı olmak üzere, cevap ve düzeltme hakkına ilişkin Türk Pozitif Hukuku bakımından yapılan düzenlemeler ve cevap ve düzeltme hakkına alternatif yollar ile tartışılan bazı problemler ışığında yapılması gerekenler belirtilmiştir. Dördüncü bölümde ise, cevap ve düzeltme hakkı, Avrupa Birliği Medya Mevzuatına Uyum bakımından ele alınmıştır.

Bu çalışmada cevap ve düzeltme kavramı üzerinde durularak, Avrupa Birliği'ne uyum sürecinde yapılan düzenlemeler incelenmiş ve cevap ve düzeltme hakkı bakımından Türkiye'deki yasal düzenlemelere değinilmiştir. Çalışmada, Uluslararası sözleşmeler yanında, cevap ve düzeltme hakkının kullanım sürecinde yaşanan sorunları değerlendirmek ve söz konusu hakkın kullanımında alternatif yollar geliştirmek suretiyle, çözüm önerileri sunabilmek hedeflenmektedir.

ABSTRACT

The 21st century which is named as communication age, mass media can damage people and effect themselves respect and also broadcast unreal news about people. The most significant mechanism that protects the liberty of the press and information and the human rights from this type of issues is the right to reply and rectification with its stabilizing peculiarity. The right to reply and rectification makes a contribution to maintaining in the same standards by setting a bar against the abuse of the liberty of press; furthermore, it enables the person who has come to harm to reply by taking advantages of the same media and opportunities.

In the first chapter of the research, it has been touched on the content by emphasizing short history of the right to reply and rectification, its being fundamental right, its significance and its parties; in the second chapter, it has been touched on the use of the right to reply and rectification in the international documents. In the third chapter, in each mass media respectively, the arrangements about Turkish Positive Law regarding the right to reply and rectification and alternative methods about the right to reply and Rectification and also the necessities by the light of some problems discussed have been stated. In the fourth chapter, the right to reply and rectification has been taken in hand in respect of the *Acquis Communautaire* of the European Union.

In this study, the arrangements made in the adaptation process to the European Union have been analyzed and legal arrangements about the right to reply and rectification in Turkey have been touched on by emphasizing the Reply and Rectification notions. In the study, in addition to International Treaties, it is aimed to offer solution and suggestions by evaluating the problems experienced in the usage process of the right to reply and rectification and developing alternative methods for the use of the said right.